

iklim
için
BEN DE
VARIM!

OCAK 2016 SAYI:59

CLIMATE
VOLUNTEERS
IKLİM GÖNÜLLÜLERİ
Karbon Nötr Yayın

EKOİQ

YEŞİL İS / YEŞİL YAŞAM

İKLİM REJİMİ

1,5

Paris İklim Zirvesi'nden sonra hayat var mı?
Isınmayı 1,5 derecede tutmayı sağlayabilir mi?
55 gigaton karbon n'olacak?
İklim artık TBMM'nin de meselesi
Bilimsel değil siyasi bir anlaşma
Şehirler küresel siyaseti beklemiyor

www.ekoiq.com

9 TL (KDV DAHİL)

AKÇANSA GÖNÜLLÜLERİ ÇEVKO TARAFINDAN ÖDÜLLENDİRİLDİ

Akçansa olarak içinde bulunduğumuz toplumun yaşam kalitesini yükselterek daha güvenli ve refah dolu bir yarını oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla çalışıyoruz. Akçansa gönüllüleri, miniklerin toplumdaki yerlerini anlamaları ve sürdürülebilir bir gelecek için bireysel sorumluluk almaları gerekliliğini öğretmek için çalışmalarını yürütüyor.

ÇEVKO tarafından düzenlenen Yeşil Nokta Sanayi Ödülleri'nde "Akçansa Gönüllüleri"nin desteğiyle gerçekleştirdiğimiz "YARININI DÖNÜŞTÜREN ÇOCUKLAR" ve "BİYOÇEŞİTLİLİK" projelerimizle "Çevre Konulu Sosyal Sorumluluk Uygulamaları" kategorisinde ödül aldık.

Barış Doğru
baris@ekoik.com

1,5 mu, 2.0 mi?

Dünya değişiyor. Hem de baş dönürücü bir hızla. Ve sadece teknoloji, şehirler, yaşadığımız mahalleler, kullandığımız araçlar değil, çocukluğumuzdan beri ezbere gördüğümüz siyasi haritalar bile değişiyor... Soğuk Savaş sonrası, dünya haritasının Asya ve Avrupa kısmında yeni ülkeler beliriverdi. Bugün, 1. Dünya Savaşı'nın sonuna doğru Sykes-Picot Anlaşması ile çizilen Ortadoğu sınırları fiilen ortadan kalktı. Adeta dağlar, ovalar, nehirler gibi coğrafi varlıklar saydığımız -aşlında tamamen insan yapımı ve belirli bir tarihsel bağlamla belirlenmiş- sınırlar artık yok...

****

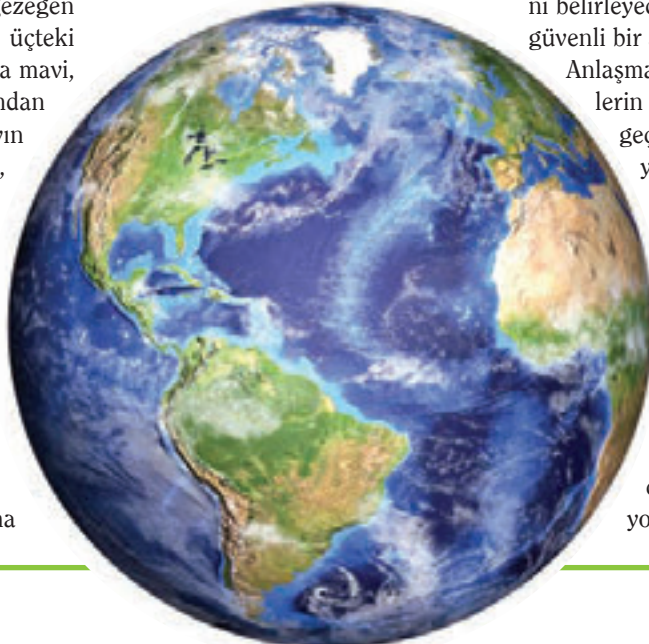
Önümde duran minik yerküreye bakıyorum. Siyasi değil de sadece coğrafi olarak bakar ve üzerindeki minik yazıları görmezden gelebilirim, hiçbir şey değişmemiş gibi görünüyor. 1969 yılında uzaydan çekilen ilk dünya fotoğrafındaki gibi, Mavi Bilye öylece duruyor. Peki gerçekten öyle mi? Gördüğüm, yüzeysel bir algılama, tüm bilimsel verileri dışarda bırakan bir gezegen paradisi aşlında. Dünyanın, üçteki ikisi sularla kaplı, çoğunlukla mavi, top gibi yuvarlak olduğundan fazlasını söylemiyor. Uzayın derinliklerinde hem kendi, hem de güneşin çevresinde milyarlarca yıldır dönüp durduğunu bile unutturabiliyor...

***

Ama fiziksel dünya da değişiyor gerçekte. Evet yine top gibi, kuzey ve güney kutuplarından bastırılmış, hafif eğik bir eksen var ama

insanoğlunun milyonlarca yıllık serüveninin son üç yüz yılı, mavi gezegenin temel rasyonellerini alt üst etti bile. Okyanusların asitlik oranı artıyor; denizlerin seviyesi yükseliyor; kutuplardaki ve yüksek bölgelerdeki tatlı suyu depolayan buzulların hacmi küçülüyor; on binlerce yıldır donmuş halde bulunan tundraların üzerindeki beyaz örtü kalkıyor; Sahra Çölü'nün altında, kim bilir kaç bin yıl önce yağmış yağmurların eseri olan yeraltı suları çekiliyor; Hazar Gölü artık çölün mavi gözü değil... Ve bunların arkasında çok daha makro bir değişiklik var: Atmosferdeki

Sağlam, istikrarlı ve güvenli bir alana çıkabilmenin yolu, Paris Anlaşması'nın ve ulusal taahhütlerin kayıplarını kapatmaktan geçiyor. Bu da, ya yeni bir yol bulmamızı ya da yeni bir yol yaratmamızı gerektiriyor.

karbondioksit oranı dramatik bir şekilde yükseliyor ve dünyanın ısısını artırıyor...

***

Paris İklim Zirvesi, bu büyük değişime insanlığın bir yanıt verip veremeyeceğini göreceğimiz, test edeceğimiz yerdi. Ve insanlık şimdi-lik öyle veya böyle bir yanıt verdi. Paris Anlaşması metni, ısı artışını 2 derecede tutma ama aslında hayati öneme sahip 1,5 dereceyi zorlama ifadelerini içeriyor ama bunu nasıl gerçekleştirebileceğimizi netleştirmiyor. Ülkelerin gönüllü olarak verdikleri taahhütlerle bu hedefe ulaşmak imkansız; arada yüzlerce gigaton karbon bütçesi açığı var. Ve o gigatonlar bizi 3,7 derecelik artışın gerçekleştiği yaşanmaz bir gezegene ulaştırıyor. İşte bu nedenle, insanlığın kendi yarattığı soruna yönelik yanıtını, İklim Rejimi 2.0 değil; 1,5 olarak nitelemek çok daha doğru. Yüzlerce gigatonluk karbon ve dolayısıyla 3,7 ile 1,5 derece arasındaki ısı açığı, ne yazık ki, mavi gezgendeki serüvenimizin nihayetini belirleyecek. Sağlam, istikrarlı ve güvenli bir alana çıkabilmenin yolu,

Anlaşma'nın ve ulusal taahhütlerin kayıplarını kapatmaktan geçiyor. Bu da, ya yeni bir yol bulmamızı ya da yeni bir yol yaratmamızı gerektiriyor. 1,5 mu, 2.0 mi? 3,7 derece mi, 1,5 derece mi? Hayat mı, yıkım mı? Bunu belirleyecek olan da, tek tek hepimizin bireysel ve tüm dünya yurttaşlarının kolektif çabaları. Başka bir yol yok...

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)

Bariş Doğru baris@ekoik.com

Yayın Koordinatörü

Nevra Yaraç nevra@ekoik.com

Editör

Berkan Özyer berkan@ekoik.com

Art Direktör

Özlem Sarar D. ozlem@ekoik.com

Dış Haberler Editörü

Zeynep Heyzen Ateş zeynep@ekoik.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoik.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü

Gökçe Vahapoğlu Şahin vahapoglu@fas.harvard.edu

Sosyal Medya Editörü Yağmur Çoban yagmur@ekoik.com

Fotoğraf Editörü Özgür Güvenç

Redaksiyon Şöhret Baltaş

Katkıda Bulunanlar

Emrah Kurum, Özgür Öztürk, Serra Titz, Caner Demir, Hulusi Barlas, Ethemcan Turhan, Fatma Gül Altındağ, Arif Cem Gündoğan

Abonelik dergi@ekoik.com

Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Yayın ve Yönetim Adresi:

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.

Caferağa Mahallesi, Sakız Sokak, Berkel Apt. No: 6/9

Kadıköy, İstanbul

Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Basım Yeri: Tor Ofset San. Tic. Ltd. Şti.

Osmangazi Mahallesi 3112. Sokak No.2 Esenyurt - İSTANBUL

Tel: (90) 212 - 886 34 74 pbx

Ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

Danışma Kurulu

Aynur Acar, Gönüllü Çevre Danışmanı

Prof. Dr. Melsa Ararat, CDP Türkiye Direktörü

Prof. Dr. Nuri Azbar, Ege Üni., Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Dr. Erhan Baş, Bilim İlaç A.Ş. Genel Müdürü

Dr. Barış Gencer Başkan, Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü

Konca Çalkıvık, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Genel Sekreteri

F. Fatma Çelenk, Soyak Holding Kurumsal İletişim Koordinatörü

Prof. Dr. Nüzhet Dalfes, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Ebru Şenel Erim, Unilever Türkiye Kurumsal İletişim Müdürü

Aykan Gülten, Coca-Cola Kurumsal İlişkiler Müdürü

Ebru İlhan, Eczacıbaşı Kurumsal İletişim ve Sürdürülebilir Kalkınma Uzmanı

Prof. Dr. Selahattin İncecik, İTÜ Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi,

Meteoroloji Mühendisliği Bölümü

Bahar Keskin, 3P Sustainability Consulting

Cihan Koral Malak, İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi

Prof. Dr. M. Pınar Mengüç, Özyeğin Üni., Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü

Dr. Uygur Özemesi, change.org Türkiye Direktörü

Aysun Sayın, Boyner Holding Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Müdürü

Rifat Ünal Sayman, REC, Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye Direktörü

Neylan Süer, Bosch Ev Aletleri Pazarlama Müdürü

Ergem Şenyuva, Climate Project Türkiye Temsilcisi, Yeşilist.com kurucusu

Ateş Uğurel, Solarbaba Platformu kurucusu

İÇİNDEKİLER

17 DOSYA: İklim Rejimi 1,5

Paris'te gerçekleştirilen COP21 zirvesinin ardından, Türkiye'deki en önemli iklim rejimi uzmanlarının değerlendirmelerini ve pek çok sorunun cevabını bulacağımız geniş kapsamlı dosyamızı okuduktan sonra şöyle bir noktaya varacaksınız: "Paris'te kritik bir adım atıldı ancak daha yapacak çok iş var." Bir yandan da insanlığın artık bedel ödemeye tahammülü kalmadığı kesin. İklim siyaseti nihayet doğru bir raya girmişken gerekirse treni iterek ilerletmekten başka yapacak bir şey yok... Bu görev de hepimize, tüm dünya yurttaşlarına düşüyor.

56 Galiba İlk Önce İnsan İlişkilerini Isıtmak Gerekıyor...

Şekerbank ile başlattıkları güneş enerjisi seferberliğiyle dikkatimizi çektiler ilk olarak ama daha yakından bakınca, tüm değer zincirlerinde sürdürülebilir adımlar atmayı becerebilen bir yapıyla karşılaştık. Baymak Genel Müdürü Ender Çolak'la bizi heyecanlandıran bu gelişmeleri konuştuk.

66 SGP 22 Yıldır Türkiye'yi Dönüştürüyor

UNDP tarafından uygulanan ve Küresel Çevre Fonu'nun (GEF) parçası olan Küçük Destek Programı (SGP), sağladığı hibelerle, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği için çalışan sivil toplum kuruluşları ve yerel toplulukları destekliyor. Programı, SGP Ulusal Koordinatörü Gökmen Argun anlattı.

70 "Deniz Onların Yuvası"

Bundan böyle her ay bir örneğine yer vereceğimiz SGP projelerinden ilki, Akdeniz Koruma Derneği'nin "Ege'nin Kadın Balıkçıları Projesi". Projenin yürütücüsü Dr. Huriye Göncüoğlu ile kadın balıkçıların önemini ve gerçekleştirdikleri dönüşümü konuştuk.

74 "İslam'da Çevre Adaleti" Cape Town'da Tartışıldı

İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu, Ağustos ayında açıklanmasından bu yana dünyada büyük ilgi uyandırdı, pek çok farklı ülkede çeşitli etkinliklere konu oldu. Deklarasyonun hazırlık heyetinde yer alan Prof. Dr. İbrahim Özdemir, Brezilya'dan Endonezya'ya ve Güney Afrika'ya metnin yansımalarını ve Cape Town'daki gözlemlerini EKOIQ için kaleme aldı.

106

78 Hedef: 2030'da Karbon Ayakizini Sıfırlamak

Paris İklim Zirvesi'nin en dikkat çekici sonuçlarından biri de karbon ayakizini sıfırlamaya yönelik şirket taahhütleriydi. Siemens'in taahhütlerini, Siemens Türkiye Tedarik Zinciri Yönetimi Bölüm Direktörü ve Sürdürülebilirlik Başkanı Tuğrul Günal'a sorduk.

82 İnternet Balonu Gökyüzünde, Güneş Yollarda...

Tek tuşla bir çocuğun karnını doyurabileceğinizi, salonunuzu bir tarla olarak kullanabileceğinizi biliyor muydunuz? Tunca Üçer daha sürdürülebilir bir yaşam için dünyanın dört bir yanından yenilikçi çözümleri EKOIQ için derledi.

84 "Geleceğin Dünyasını 'Akıllı Şehirler' Yönlendirecek"

Türkiye'de inşaat, çevre konusunda en ciddi eleştirilerle karşı karşıya kalan sektörlerden biri olsa da sürdürülebilirlik konusunda harekete geçen şirketler arasında inşaat malzemeleri üreticileri hiç de azımsanmayacak bir role sahip. Yapı sektörü ve sürdürülebilirlik ilişkisi üzerine sorularımızı, Türkiye İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi Yönetim Kurulu Koordinatörü Bora Tuncer yanıtladı.

92 Raporlama Şirketlerde Davranış Değişikliği Yaratıyor mu?

2013 yılında entegre raporlama çerçevesini hazırlayan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin (IIRC) Kasım ayında Londra'da gerçekleştirdiği konvansiyona katılan Sercom Danışmanlık Kurucusu Elif Özkul Gökmen izlenimlerini EKOIQ okuyucularıyla paylaştı.

102 Sürdürülebilirlik İçin Tasarım: Ürünlerden Sistemlere

Tasarım mesleğinin hem teorik hem de uygulamadaki sınırlarının genişlediğini ve toplum tarafından algılanmasında bir dönüşüm yaşandığını söyleyen Melbourne Üniversitesi'nden Dr. İdil Gaziulusoy, bu evrimsel değişimi, sürdürülebilirlik problemlerine tasarım ve inovasyon çözümleri çerçevesinde ele alıyor.

106 Dikkat Gergedan Çıkabilir!

Konut alanındaki gelişmeler, büyük karayolları, genişleyen tarım alanları ve kentsel yayılma, yaban hayvanlarının serbestçe dolaşımını her geçen gün daha da zorlaştırıyor. Çözüm, hayvanların bir yerden diğerine engel olmaksızın hareket edebilmelerini sağlayan yaban hayatı geçitlerinde.

HER SAYIDA

4 Haberler EKOIQ'ya "Yeşil Nokta" Ödülü; İnsani Gelişimde 72. Sıradayız; Tehdit Altındaki 10 Türden Biri de "İnsan"; Güneş Paris'ten Doğdu

16 Sosyal Medyadan Özgür Öztürk: COP21'in Ardından, Karbonsuzlaşmanın Getireceği Fırsatlar, Temiz Enerji Şampiyonu...

60 Son Buzul Erimeden Prof. M. Levent Kurnaz: Önümüzdeki Yol

62 Change.org'dan Sonu Gelmez Mücadele...

88 Sürdürülebilir Markalar Semra Sevinç: 2016'da CMO'lar İçin Yeni Dinamikler

90 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Yerel Yönetimler İlk Kez İklim Anlaşması Kapsamında

96 İş Dünyasından Konca Çalkıvık: SKH ve COP21'in Ardından İnovasyon Bizi Çağırıyor

98 Veriler Gökçe Vahapoğlu Şahin: Karbon-Nötr Bir Dünya İçin Taahhütler; Aç İnsan Sayısı 1 Milyara Ulaşabilir; Düşük Karbonlu Bir Türkiye İçin Yol Haritası; Fosil Yakıt Reformu Nasıl Gerçekleşecek?

100 Sürdürülebilirlik Akademisi'nden Sustainable Brands 2016 İstanbul Çalışmaları İçin Danışma Kurulu Toplandı

110 Gözümüzden Kaçmayanlar Türkiye'nin ilk gergedanı Samir, Darıca'da; son beş yılda 101 "biyokaçakçı" yakalandı; iklimadaleti.org yayına girdi; Kaş Koruma Platformu çevre düzeni planını durdurmak için kampanya başlattı...

112 Kitap Dünyanın Durumu 2015; 99 Soruda Hayvan Hakları; Çevreler, Doğalar ve Sosyal Teori (Environments, Natures and Social Theory)

İklim için İşbirliği 4. Yılında

National Geographic Channel ve Bosch Ev Aletleri'nin üç yıldır iklim değişikliği, çevre koruma ve sürdürülebilirlik konularında sürdürdüğü işbirliği, bu yıl kapsamı genişletilerek devam ediyor. **Büyük Göçler, Kaşif, Çığır Açan Buluşlar** gibi tüm dünyada ses getiren belgesellere imza atan, **Emmy ödüllü Max Salomon**'un yapımcılığında, Bosch sponsorluğunda çekilecek ve bu sonbaharda gösterime girmesi planlanan **İklim Değişikliği** belgeselinde ünlü isimler, Türkiye'deki geçim ve enerji kaynakları, gıda güvenliği, biyoçeşitlilik, doğal afetler ve sağlık gibi konularda iklim değişikliğinin yarattığı sorunlara ve olası çözümlerine dikkat çekecek. Belgeselin yanı sıra, üç yıldır Türkiye'nin birçok ilindeki üniversitelerde gerçekleştirilen Bosch Çevre Seminerleri bu yıl da bir Nat Geo Kaşifi önderliğinde daha kapsamlı olarak sürecek.

Yılın İlk Biyogaz ve Biyokütle Konferansı Ankara'da

Demos Fuarçılık tarafından 21-23 Ocak tarihlerinde Ankara Congressium'da düzenlenen POWERNEXT FAIR, Biyogaz ve Biyoenerji Teknolojileri Fuar ve Konferansı'na da ev sahipliği yapacak. Kamu sektörü ve özel sektörü bir araya getirmek, konuya yatırım yapan tüm kurum ve kuruluşların vizyonlarını paylaşarak üst düzeyde bilgi alışverişi yapmalarını sağlamak ve biyogaz/biyoenerji teknolojileri konusunda çalışma yapanlar arasında sinerji yaratmak hedefiyle gerçekleştirilen etkinlikte ilgili ayrıntılı bilgi için www.demosfuarcilik.com ve www.pownextfair.com adreslerini ziyaret edebilirsiniz.

EKOIQ'ya “Yeşil Nokta” Ödülü

ÇEVKO Vakfı (Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı) tarafından; Yeşil Nokta markasını kullanan ve sürdürülebilir hayata katkılarıyla öne çıkan yerli ve uluslararası firmalar arasında bu yıl ikincisini düzenlediği **“Yeşil Nokta Sanayi Ödülleri 2015”** sahiplerini buldu. Çevre Konulu Sosyal Sorumluluk Uygulamaları Kategorisi'nde **Akçansa** “Yarını Dönüştüren Çocuklar ve Biyoçeşitlilik”, **Boyner** “İyiliğe Dönüştür” ve **Tetra Pak** “Küçük Şeyler Doğayı Yeniler” projeleriyle ödüle layık görüldü. Ambalaj Tasarımında Kaynak Azaltarak Önleme Kategorisi'nde **Frito Lay, Nestle Waters**; Atık Yönetim Sistemi ve Uygulamaları Kategorisi'nde de **Frito Lay, Procter & Gamble** ve **Unilever** ödül alan firmalar oldu. Bu yıl dördüncü kez verilen **“Geleneksel Yeşil Nokta Basın Ödülleri”**nde ise,

2015 yılı boyunca çevreye duyarlılık gösteren haberlere öncelik veren basın-yayın kuruluşları ödüllendirildi. TV kategorisinde **Habertürk TV**, gazete dalında **Milliyet**, haber ajansı dalında **Anadolu Ajansı**, radyo dalında **Best FM**, internet haber dalında **haberler.com** ve dergi dalında da **EKOIQ** ödüle layık görüldü. **BloombergHTV** de, ÇEVKO Yeşil Nokta özel ödülü aldı.

Tehdit Altındaki 10 Türden Biri de “İnsan”

WWF'in iklim değişikliğinin türler üzerindeki etkilerini gösteren yeni raporunda, risk altındaki türler arasında **panda, kutup ayısı, orangutan** gibi besin piramidinin yukarısında yer alan türlerin yanı sıra, WWF-Türkiye'nin korumak için yıllardır etkili bir program yürüttüğü **yeşil deniz kaplumbağaları** da bulunuyor. Raporun sürprizi ise “insan”ın da bu 10 tür içerisinde yer alması oldu. WWF-Türkiye Doğa Koruma

Müdürü **Sedat Kalem**'in raporla ilgili açıklamasına göre, “İklim değişikliği sadece insanı değil, etrafımızdaki canlı yaşamı da etkiliyor. Orman yangınlarının artması başta tehlike altındaki türler olmak üzere ormana bağımlı yaşayan bütün canlılar için çemberin daralması anlamına gelirken, denizlerdeki su sıcaklığının artması da en küçük balıklardan balinalara kadar denizel türlerin besin (plankton) yetersizliği ile azalmasına, dağlar ve stepler üzerindeki bitki topluluklarının yatay ve dikey yayılış alanlarının küçülmesine yol açacak. Deniz kaplumbağalarının yuva sıcaklıklarındaki 1 derecelik artış sonucu erkek birey sayısının azalması, türün üreme becerisini düşürerek gezegenimiz üzerindeki varlığını daha da zorlaştıracak. Canlı türleri ve doğal yaşam ortamlarının yok olduğu bir dünyada insanın var olması düşünülemez”. Raporun tamamına ulaşmak için: <http://bit.ly/1Qv8TMv>

ENERJİ

SEKTÖRÜNÜN

HER ALANINDA

DOĞRU ENERJİ

20 yılı aşkın süredir dengeli portföyümüzle enerji sektörünün her alanında faaliyet göstererek, kendi enerjisini üreten Türkiye için tutkuyla çalışıyoruz. Doğal ve sosyal çevreye yönelik etkilerimizi sürdürülebilirlik bakış açısıyla yönetiyor, yenilenebilir enerji yatırımlarında öncü rolümüzü her geçen gün güçlendiriyoruz.

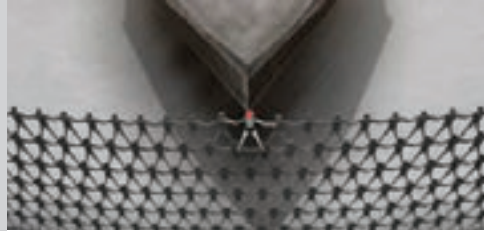
Ağaçlar Sürdürülebilirlik ve Barış İçin Büyüyor

Özyeğin Üniversitesi, 2004 yılından bu yana sürdürülebilir gelişim için çevreyi koruyarak ve ağaç dikerek çalışan online -global çevre programı ENO (Environment Online) kapsamında, "barış, çevre, sürdürülebilirlik" konularını kapsayan uluslararası çevre projesi "ENO Treelympics" ödül törenine ve seminerine ev sahipliği yaptı. Geçen yıl bu programa Türkiye'den katılan ilk üniversite olan Özyeğin Üniversitesi'nde yapılan tören ve seminer kapsamında, yıl boyunca yapılan fidan dikme etkinliğine katılan ve ilk 10'a giren ülkelerin temsilcilerine ödülleri verildi. Eskişehir'den İlayda Yabaoğlu öğrenci özel ödülünü alırken, dünyada en çok ağaç diken ilk 10 okul sıralamasında Türkiye'den Edirne Yüksel Yeşil İlkokulu ve Eskişehir 1.Hava İkmal Bakım Merkezi İlkokulu da yer aldı. Dünya sıralamasında dereceye giren ilk üç okul Malezya ve Belarus'tan çıktı. Okulların yanı sıra ENO Türkiye Koordinatörü Ülkü Gürsoy, Peru'dan Barbara Matos ve Pakistan'dan Bushra Naqvi de Özel Ödül alan ENO Koordinatörleri seçildi. Özyeğin Üniversitesi 2014-2015 ve 2015-2016 akademik yıllarının açılışlarında gerçekleştirdiği fidan dikme etkinlikleri ile ENO Sürdürülebilirlik ve Barış Korusu'nu oluşturmuş ve Çekmeköy Kampüsünde dikilen fidan sayısı 1000'e ulaşmıştı.

Denizlere Jumbo Boy Koruma

Türkiye'de 13 mağazasıyla hizmet veren Avrupa'nın en büyük spor perakende zinciri Decathlon, 1 Aralık'tan itibaren poşet tüketimini azaltmak ve çevreyi korumak için doğada çözünebilir poşetler satmaya başladı. Küçük boyların 5, büyük boyların ise 10 kuruştan satıldığı poşetlerden elde edilen kazancın yarısı da denizlerin temizlenmesi için TURMEPA'ya bağışlanacak ve her 10 kuruş, 1 litre deniz suyunun temiz kalmasını sağlayacak. Decathlon Türkiye ülke Müdürü Boumedienne Boualaoui, konuyla ilgili açıklamasında, sürdürülebilir kaynaklar kullanarak ekolojik tasarımı standardize etmeyi hedeflediklerini vurgularken TURMEPA Yönetim Kurulu Başkanı Tezcan M. Yaramancı da, Decathlon ile başlattıkları

"Berabersek Güçlüyüz"

Leo Burnett İstanbul'un, Greenpeace Akdeniz'in Türkiye'deki 20. yılını kutlamak için hazırladığı reklam filmi yayına girdi. "Berabersek Güçlüyüz" mottosuyla yola çıkan animasyon reklam filmi, nükleer enerji, ağaç katliamı, deniz kirliliği gibi çevre sorunlarına dikkat çekiyor. Üç ayda tamamlanan film, çevre sorunlarıyla tek başına mücadele etmeye çalışan insanların öyküleri ile başlıyor. Çevre katliamlarına karşı tek başına kalan insanların, bir araya geldiklerinde her şeyi değiştirebildiklerini anlatan film, "Berabersek Güçlüyüz" mesajı veriyor. Film aynı zamanda çevre dostlarını dijital ortamda bir araya getirmeyi amaçlıyor. Dünya için, gelecek için söyleyecek sözü olan herkes, bu kampanya için www.berabersekgucluyuz.org adresinde buluşuyor.

projenin kıyı illerinde hayata geçirdikleri sıvı ve katı atık toplama faaliyetlerine destek olduğunu, yıllardır sürdürdükleri proje ile bugüne kadar 30 milyon litre siyah suyun ve 500 bin jumbo boy poşet kadar katı atığın denizlerimize karışmasını önlediklerini söyledi.

Su Haktır!

Su Hakkı Kampanyası, başlattığı yeni bir imza kampanyasıyla tüm yerel yönetimlerden musluklarımızdan temiz ve içilebilir lezzette su akması için, altyapı hizmetlerini kamu kaynaklarıyla yenilemelerini ve temel ihtiyaçlarımız için gerekli olan suyu hanelerimize ücretsiz sağlamalarını talep ediyor. İstanbul'da su fiyatları son yedi yılda %135,5, Ankara'daysa su faturası bedelinin 10 yılda %500 arttığını belirten kampanya yetkilileri tüm canlıların eşit ve adil biçimde suya erişimini sağlayacak piyasa dışı kolektif çözümlerin olduğunu belirtiyor. Nihai hedef, suyun ticarileşmesine olanak tanıyan yasal düzenlemelerin kaldırılması. Toplanan imzalar İSKİ, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ve TBMM'ye iletilecek. Ayrıntılı bilgi için: susuzyasanmaz.suhakki.org

APARTMANIN EN TUTUMLUSU LECTUS

Üstün Hollanda teknolojili, enerji verimli Lectus Duvar Tipi Yoğuşmalı kazanlarla ısınırken tasarruf edin, yaşadığınız alanda sessizliğin ve huzurun tadını çıkarın.

MERKEZİ
SİSTEM
ISITMANIN
YENİ ADI

- 111,3'e varan verim değeri (DIN 4700-B normuna göre)
- Gelişmiş kontrol paneli sayesinde 15 adet kazan, kaskad olarak kontrol edilebilir
- Al-Mg-Si doküman eşanjör ile korozyona ve ısıf genleşmelerine karşı yüksek dayanımlı, uzun ömür
- Düşük baca gazı emisyonu ile çevre dostu
- Mevsim geçişlerinde yüksek enerji tasarrufu
- 3 yıl garanti*

baymak

| www.baymak.com.tr | 444 0 235

LECTUS

*Sistemde kullanılan boyler, dökülatör pompası, gazlayma tankı ve otomasyon ekipmanları Baymak ürettiği Lectus Duvar Tipi Yoğuşmalı Kazanlar 3 yıl garantilidir; aksi halde 3 yıl garantilidir.

“İyi Tasarlanmış Politikalara İhtiyaç Var”

Arçelik A.Ş., Dünya Bankası'nın Washington'da Düzenlediği “İklim Hareketi ve Yeşil Rekabetçilik” etkinliğine katıldı. Etkinliğinin açılış panelinde görüşlerini paylaşan Arçelik A.Ş. Genel Müdürü **Hakan Bulgurlu**, sürdürülebilir bir gelecek için başlıca riskleri “iklim değişikliği” ve “kaynak kıtlığı” olarak tanımlayarak dünya nüfusu ve şehirleşme oranlarındaki büyüme ile birlikte; enerji, gıda ve su talebinde artış olacağını belirtti. Bulgurlu sözlerine şöyle devam etti: “Seragazi emisyonlarını kontrol altına almak, ekonomilerde yeniden yapılandırmayı gerektiriyor. İklim değişikliğinin etkilerini yönetebilmek için, iyi tasarlanmış politikalar ve önlemler öne çıkıyor. Sürekli yatırım ve inovasyon rekabetçiliğin korunmasında daha da önem kazanacak”. Enerji verimliliğinde elektrikli ev aletlerinin artan öneminin de altını çizen Bulgurlu, “Pazarın önümüzdeki yıllarda, ekonomik büyüme ve şehirleşme artışına bağlı olarak dünyanın birçok bölgesinde büyüme kaydedeceği tahmin ediliyor. Birleşmiş Milletler Çevre Programı verilerine göre, dünya çapında enerji verimli ürünlere geçilmesi halinde, 2030 yılında %10 elektrik tasarrufu sağlanacak; yıllık 1,25 milyar ton seragazi azaltımı ile elektrik faturalarından yıllık 350 milyar dolar tasarruf elde edilecek” dedi.

Zorlu Enerji'ye Altın Sertifika

Zorlu Enerji, Haziran 2016'da devreye almayı planladığı toplam 80,3MW'lık **Sartepe ve Demirciler Rüzgar Enerjisi Santralleri** için de “Gold Standard” sertifikası aldı. Yılda 100 bin tona yakın CO₂ emisyon azaltımı sağlaması öngörülen Sartepe RES ve Demirciler RES projeleri, gönüllü piyasada şeffaflığı ve kredibilitiyi garanti ederek, yüksek kaliteli karbon kredilerinin

oluşturulmasında kalite güvence belgesi sağlayacak. Sertifika, aralarında Birleşmiş Milletler'in de bulunduğu birçok hükümet ve şirketin de bulunduğu 80'den fazla kurum tarafından destekleniyor. Zorlu Enerji'nin yılda 302 bin 675 ton CO₂ emisyon azaltımı sunan Gökçedağ RES projesi de 2009 yılında Gold Standard sertifikası alan dünyanın en büyük yenilenebilir enerji projesi olmuştur.

Ekmeklere Çevre Dostu Çanta

Doğalgaz dağıtım şirketi **Enerya**, çevre korumasına katkıda bulunmak amacıyla Denizli ve Aydın'da bez ekmek çantalarının dağıtımına başladı. Çok uzun sürelerde çözünen plastik ve petrol türevi poşetlerin çevreye zararlarını azaltmak amacıyla hazırlanan çantalar Enerya abone merkezlerinden temin edilebiliyor. AB Komisyonu verilerine göre, AB ülkelerinde kişi başına yılda ortalama 200 adet naylon poşet kullanılıyor. Alman kararlar çerçevesinde, Avrupa'da kişi başına naylon poşet kullanımının 2025 yılı sonuna kadar 40 adete düşürülmesi amaçlanıyor. Türkiye'de ise bir kişi yılda ortalama 312 adet poşet kullanıyor.

Çivril'de “Kekikli” Üniversite

Eğitim ve sosyal yardımlaşma alanlarında faaliyetlerini sürdüren Atasay Kamer Eğitim ve Kültür Vakfı'nın desteği ile tarımsal ve doğal dengiyi sağlamak, korumak ve sürdürmek amacıyla Denizli'nin Çivril ilçesinde başlatılan **Kekik Ekimi Proje Uygulama Çalışması**'yla öğrenciler deneysel bir proje yapma fırsatına kavuşuyor. Pamukkale Üniversitesi'nin Çivril'deki Uygulamalı Meslek Yüksek Okulu bünyesindeki **Organik Tarım Bölümü** öğrencileri için tahsis edilen uygulama alanında gerçekleştiren kekik tohumu ekimi ile öğrencilerin tarım ve doğa odaklı saha çalışmaları için doğal deneysel öğrenme ortamının sağlanması amaçlanıyor.

Multi Konfor Binalar

Enerji kullanımını %90'a varan oranlarda azaltan, CO₂ salınımını minimuma çeken Multi Konfor Binalar, İzocam'ın sürdürülebilir yapılar geliştirme stratejisinin merkezinde yer alıyor.

- Isı yalıtımı
- Akustik konfor
- Kaliteli iç ortam havası
- Yangın güvenliği

%90 Tasarruf

Yıllık ısıtma enerjisi ihtiyacı $\leq 15\text{kWh} / (\text{m}^2 \text{ yıl})$

Güneş Paris'ten Doğdu

Paris'te gerçekleştirilen COP21'de güneş enerjisi sektörünü uluslararası düzeyde birleştirmek amacıyla önde gelen bölgesel ve ulusal güneş enerjisi toplulukları tarafından **Küresel Güneş Konseyi** (Global Solar Council, GSC) kuruldu. **GÜNDER**'in de kurucuları arasında yer aldığı GSC, güneş enerjisi alanındaki üstün uygulamaları paylaşarak küresel pazar gelişimini hızlandıracak. Düşük maliyeti ve iklim değişikliğiyle mücadelede çok etkili bir araç olması sebebiyle önemi daha da artan güneş enerjisi, bu adımla daha da güçlenecek. Çin, Avrupa ülkeleri, Hindistan, Ortadoğu, Avustralya, Güney Amerika ve ABD gibi dünyanın en büyük pazarları dahil olmak üzere hem gelişmiş hem de gelişmekte olan pazarlardaki ulusal ve bölgesel güneş enerjisi topluluklarından oluşan konseyin, uluslararası anlamda da güçlü bir ses sağlaması amaçlanıyor. Konsey, fotovoltaik (PV) sektörünü uluslararası örgütler ve karar mekanizmaları karşısında kurumsal olarak temsil etmeyi; küresel ölçekte PV teknolojisi, sektörü ve pazarı hakkında şeffaf, güvenilir ve gerçekçi veri çalışmalarını yapmayı; iletişim ve network imkanlarıyla ortak projeler üretilmesine katkı vermeyi; küresel pazarın gelişimine ve büyümesine yönelik yeni projeler üretmeyi; ulusal ve bölgesel ölçekte ve paydaşlar nezdinde örnek uygulamaları ve eğilimleri paylaşmayı hedefliyor.

HİPP'ten Yeni Nesil Formül

Hipp, bebek ve çocuk sağlığı için önemli bileşenler barındıran içeriğine, sindirim sistemine dost, canlı mikroorganizma olan probiyotikler ve bu bakterilerin besinleri prebiyotikleri ekledi. **Combiotic** adındaki bu yepyeni formülde, beyin, göz ve sinir sisteminin gelişiminde rolü büyük olan uzun zincirli çoklu doymamış Omega 3 ve 6 yağ asitleriyle bağışıklık ve sindirim sistemi güçlendiriliyor.

Doktorların bebek ve çocuk sağlığında önem verdiği probiyotik ve prebiyotiklerin ilk kez bir araya geldiği formül, içerisindeki yararlı bakteriler sayesinde bebeklerin hazmını kolaylaştırarak gaz problemlerine de yol açmıyor. BIO sertifikalı, GDO'suz ve sanayi bölgelerinden uzak özel organik çiftliklerde yetiştirilen ürünleriyle HiPP, E-Bebek, Joker, Gratis, Migros,

Kipa, Carrefour yerel marketler ve eczanelerde satılıyor.

Skandallar Bitmiyor!

Emisyon skandalıyla 2015'in son aylarına damgasını vuran **Volkswagen** şimdi de kamu kredilerini amaç dışı kullanmakla suçlanıyor. Almanya'nın *Süddeutsche Zeitung* gazetesinin haberine göre Avrupa Sahtecilikle Mücadele Dairesi (OLAF), Volkswagen hakkında Avrupa Yatırım Bankası kredilerini amaç dışı kullandığı iddiasıyla soruşturma başlattı. Gazetenin OLAF sözcüsüne dayanarak yayınladığı haberde, incelemeler tamamlanana kadar daha ayrıntılı açıklama yapılmayacağı belirtildi. Brüksel'deki Avrupa Yatırım Bankası Volkswagen'a 1990 yılından bu yana 4,6 milyar euroluk indirimli kredi açmıştı. Bu paranın çevre dostu motor geliştirme çalışmalarında kullanılması öngörülüyordu. Ancak şirketin bankaya olan 1,8 milyar euroluk kredi borcunu henüz ödemediği öğrenildi. Şirket sözcüsü ise soruşturmayla ilgili açıklama yapılmayacağını duyurdu.

Sealed Air'in İklim Performansı Tam Not Aldı

Temizlik ve hijyen çözümlerinin küresel oyuncularından Sealed Air, seragazi salımlarını azaltmaya ve potansiyel iklim değişikliği risklerini en aza indirmeye yönelik çabalarıyla, **Karbon Saydamlık Projesi** (CDP) 2015 İklim Değişikliği Raporu'nda İklim Performansı Liderliği Endeksi'nin A Listesi'ne girmeye hak kazandı. 2015 yılında yaklaşık 2000 şirketin yanıt verdiği CDP İklim Soru Formu; şirketlerin CDP saydamlık bildirimlerine, eksiksiz olup olmadıklarına ve veri kalitesine bakarak 0-100 puan arasında derecelendiriyor. Bu yıl, saydamlık konusunda 100 puan alan Sealed Air'in sunduğu küresel iklim değişikliği raporuna CDP'nin web sitesinden ulaşabilirsiniz (www.cdp.net).

Mükemmel yıkama sonuçlarına ulaşmanın en kolay yolu: i-DOS

İster tercihi i-DOS'a bırakın, makine en doğru ayarda yıkasın; ister tecrübenize göre yıkama ayarlarını DirectSelect dokunmatik LED ekrandan kendiniz kolayca yapın.

i-DOS çamaşır makinesine, her yıkamada deterjan ve yumuşatıcı koymanıza gerek yok; deterjanı ve yumuşatıcıyı bir kere doldurup* otomatik programı seçiyorsunuz. i-DOS, çamaşırın cinsini, ağırlığını, kirlilik miktarını saptayıp gereken miktarı kullanıyor. Kendi özel seçimlerinize ihtiyaç duyduğunuzda ise i-DOS'un yeni DirectSelect dokunmatik LED ekranından ısı, devir ve ek fonksiyonlardan size uygun olanı rahatça seçebilirsiniz. Yani gerektiğinde makinenize, gerektiğinde de kendi tecrübelerinize güvenin. Çünkü mükemmel temizlik sonuçlarına ulaşmanın yolu i-DOS'tan geçer. www.bosch-home.com.tr

BOSCH

Yaşam için teknoloji

*Sıvı deterjanla ortalama 20, ultra konsantre sıvı deterjanla ortalama 40 yıkama yaparsak mümkündür.

Elektrikli Makam Aracı Antalya Yollarında

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı **Menderes Türel**, çevre duyarlılığına dikkat çekmek için çevre dostu elektrikli makam aracı kullanma kararı aldı. Büyükşehir Belediyesi'nin çevre dostu belediyeçiliğe öncülük etmek için aldığı 10 elektrikli hizmet aracını tanıtan Başkan Türel, makam aracı olarak 66 bin liraya mal olan **yerli elektrikli otomobil** kullanacak. Çevre dostu belediyeçilik anlayışının güzel bir örneğini verdiklerini vurgulayan Türel, "Akıllı şehir uygulamalarıyla yeşil ve çevre dostu Antalya için büyük bir adım atıyoruz. Bu adımı Antalya'nın bütün çocuklarına ithaf ediyorum" dedi. Türel ayrıca ilk etapta hizmete sokulan 10 elektrikli otomobilin şarj edilmesi için de 35 şarj istasyonu kuracaklarını ve bu sayıyı artıracaklarını belirterek hedeflerinde yeşil otobüsler ve elektrikli motosikletler olduğunu sözlerine ekledi.

İngiltere "Kömür" ile Yollarını Ayırıyor

İngiltere karbon salımlarını azaltma hedefi doğrultusunda 2025 yılına kadar tüm kömür santrallerini kapatma kararı aldı. 2023 yılından itibaren ise kömür santralleri sınırlı olarak çalışacak. İngiltere bu kararı ile 2020 yılında 1990 yılına kıyasla karbon salımlarını %20 azaltma hedefini tutturabilecek. İngiltere Enerji ve İklim Değişikliği Bakanı **Amber Rudd**, konuyla ilgili olarak, İngiltere gibi ekonomisi büyük bir ülkenin enerjisini 50 yıllık kömür santrallerinden sağlayıp atmosfere yüklü miktarda karbon salıyor olmasının tatmin edici olmadığını söyledi. Hükümetin ayrıntılı planı önümüzdeki ilkbaharda hazırlaması bekleniyor.

Karabiga'ya Dokunmayın!

Sualtı Araştırmaları Derneği (SAD) tarafından birkaç ay önce başlatılan "**Türkiye Kıyıları'nda Önemli Doğa Alanları'nın Savunulması ve Korunması Projesi**"nde (ÖDA SAVUN) ilk sonuçlar gelmeye başladı. Uzmanlara göre, Enerji Bakanlığı Çanakkale'deki termik santral yatırımları konusunda doğru yönlendirilmezse, Marmara kıyılarının çok değerli bakir kıyıları yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Projenin yürütücüsü **Nesimi Ozan Veryeri**, Çanakkale'nin 90 km. kadar kuzeyinde yer alan **Karabiga** ilçesi kıyılarında yapılması planlanan termik santral yatırımlarının karada ve denizde ekolojik yıkıma neden olacağını belirterek, "SAD olarak Karabiga kıyılarında yapımı planlanan termik santrallerin yer seçiminin pek çok açıdan hatalı olduğunu vurgulamak istiyoruz. Enerji

ve enerjiye dayalı konuların yüksek kamu çıkarımı temsil ettiğini biliyoruz. Ancak ülkemizde el değmemiş ve son derece hassas doğal alanların da aynı şekilde yüksek kamu çıkarı taşıdığı inancındayız" diyor.

İnsani Gelişimde 72. Sıradayız...

Birleşmiş Milletler "İnsani Gelişme için Çalışma" başlıklı 2015 İnsani Gelişme Raporu'nun lansmanı, Boğaziçi Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Gülay Barbarosoğlu'nun ev sahipliğinde, Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreter Yardımcısı ve UNDP Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu Bölge Direktörü Cihan Sultanoğlu'nun katılımı ile Boğaziçi Üniversitesi'nde

gerçekleştirildi. Türkiye'nin 2014 İnsani Gelişme Endeksi (İGE) değeri 0.761 oldu. Bu değerle Türkiye, yüksek insani gelişme kategorisinde yer aldı ve 188 ülke ve bölge arasında 72. Sırada yer alıyor. Türkiye 2014 raporunda yer alan İGE'de 0.759 puan ile 187 ülke ve bölge içinde 69. sırada yer almıştı. 1980 ve 2014 yılları arasında ise Türkiye'nin İGE değeri 0,492'den 0,761'e yükseldi. Bu, toplamda %54,7'lik, yıllık bazda ise %1,29'luk bir artış anlamına geliyor. 1980-2014 yılları arasında Türkiye'de doğumda beklenen tahmini yaşam süresi 16,6 yıl, ortalama okula gitme süresi 4,7 yıl ve beklenen okula devam süresi yedi yıl arttı. Türkiye'de kişi başına düşen GSMH ise 1980-2014 yılları arasında %139,7 oranında bir artış gösterdi. Raporda Türkiye'nin en iyi olduğu alan **uzun yaşam**, en zayıf alanlar ise **bilgiye erişim** ve **ömür boyu eğitim** olarak öne çıkıyor.

HiPP

Yaşamdaki en değerli varlık için.

Bebeğinizin anne
sütünden sonra
alacağı İlk Süt
HiPP COMBIOTIC® olsun

- ✓ Probiyotik® ve Prebiyotik® ilaveli
- ✓ Değerli Omega-3 ilaveli

İlk ve tek **ORGANİK** devam sütü

HiPP, bir bebek maması üreticisi olarak fazlasıyla ağır bir sorumluluk taşımaktadır. HiPP Premium kalitede üretim yapar. Bu üretimi mümkün olan tüm yönleriyle doğayla uyumlu bir şekilde yüksek HiPP standartlarını hedefleyerek gerçekleştirir. Uzun HiPP kalite kontrol süreci daha hammadde aşamasında henüz üretime geçmeden başlar. Bu yöntemle HiPP ürünlerindeki hammaddelerin en iyileri olduğundan emin oluruz.

Bunu şahsen garanti ederim.

Claus Hipp

www.hipp.com.tr

Sosyal Sorumluluk İçin Tüm Aktörler Bir Arada

Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği tarafından düzenlenen İşletme 2023 Zirvesi özel sektör, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirdi. Zirvede, işsizlik, iklim değişikliği, kaynakların tükenmesi, finansal krizler ve demografik değişimler ele alındı. KSS Pazaryeri'ne katılan dokuz kurum; **ADM Elektrik, Ford Otosan, Friterm, HSBC, THY, Viko by Panasonic, Yapı Kredi, Beyoğlu Belediyesi** ve **İETT**, yatırım yaptıkları kurumsal sosyal sorumluluk çalışmalarını özel ödül aldı. Ayrıca bu yıl ilk defa Türkiye'de kurumsal sosyal sorumluluğun yaygınlaştırılmasında aktif rol alan kuruluşlar ödüllendirildi. Bu kapsamda TÜRKONFED, TİSK, TÜSİAD, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, Özel Sektör Gönüllüleri Derneği, Global Compact, KSS Türkiye Dergisi, GAP Bölge Kalkınma İdaresi, TÜSİAD, Borsa İstanbul, UNDP, Sürdürülebilir Yaşam TV ve İhtiyaç Haritası ödülleri sahibi oldu.

Uluslararası SHC Konferansı'na Rekor Katılım

Güneşle ısıtma ve soğutma teknolojileri konusunda dünya genelinde tüm paydaşların katıldığı bir platform oluşturmak amacıyla düzenlenen **Uluslararası Güneşle Isıtma ve Soğutma Konferansı ve Sergisi**'nin (SHC) dördüncüsü 2-4 Aralık'ta WOW İstanbul Convention Center'de yapıldı. GÜNDER'in de üyesi olduğu IEA SHC (Uluslararası Enerji Ajansı Güneşle Isıtma ve Soğutma Programı) ile Avrupa Güneş Isıl Sanayi Federasyonu (ESTIF) ortaklığında ve Uluslararası Güneş Enerjisi Topluluğu Türkiye Bölümü (GÜNDER) ev sahipliğinde düzenlenen konferans, 7 kıtadan, 37 ülkeden 230'u aşkın konuk ile bugüne kadar en geniş ülke katılımıyla bir ilke imza attı. Güneşle ısıtma ve soğutma, güneşle bölgesel ısıtma ve soğutma, güneşle proses ısısı üretimi ve ısı depolama, binaların güneşle enerji verimli

renovasyonu ve bütünlük güneş enerjisi sistemleri, sürdürülebilir gelecekte güneş enerjisinin rolü gibi çeşitli konuların ele alındığı konferansta 95 bildiri sözel, 85 bildiri de poster olarak sunuldu. Konferansın Bilim Kurulu Başkanlığına ise Harran Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi ve aynı zamanda GÜNDER Yönetim Kurulu Üyesi olan **Prof. Dr. Bülent Yeşilata** yürüttü.

Benzin Pompalarına Uyarı Etiketleri

Kanada, Kuzey Vancouver'da benzin pompalarının üstüne fosil yakıtların zararlı olduğunu belirten veya fosil yakıt

kullanımı azaltmaya yönelik önerilerde bulunan etiketler yapılandırılması zorunlu hale geliyor. Tıpkı sigara paketlerindeki gibi benzeyen bu etiketlerde yer alması önerilen yazıların bazıları ise şöyle: "Tekerleklerinizi iyi şişirerek yakıt kullanımınızı azaltabilirsiniz", "Fosil yakıt kullanımı okyanusların asitlik oranının artmasına sebep olarak okyanus canlılarının yaşamını tehdit ediyor." Kuzey Vancouver Belediye Başkanı **Darrell Mussatto**, işletme lisansı almak için bu etiketlerin kullanımını zorunlu tutacaklarını belirtiyor.

Schneider Electric'ten Yeni Sürdürülebilirlik Taahhütleri

Schneider Electric, COP21 öncesinde 10 yeni sürdürülebilirlik taahhüdünü açıkladı. Şirketin 2005 yılından bu yana sürdürülebilirlik konusunda tuttuğu puan tablosu olan Gezen ve Toplum barometresi ile uyumlu yeni 10 yeni taahhüt, BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine de katkıda bulunmayı amaçlıyor. Schneider Electric bu taahhütler ile tesislerini önümüzdeki 15 yıl içinde karbon-nötr hale getirme ve tedarikçileri ile müşterilerini iki büyük girişim etrafında birleştiren tutarlı bir ekosistem oluşturma hedeflerini destekliyor. Söz konusu iki büyük girişim ile Schneider Electric'in aktif enerji verimliliği çözümleri ile iş ortaklarının enerji tüketimlerini %30 oranında azaltmalarına destek olması ve düşük gelirli insanların temiz enerjiye erişebilmelerine ya da yakıt yoksulluğundan kurtulmalarına yardım ederek yaşamlarını değiştirmesi hedefleniyor.

GRI SERTİFİKALI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI EĞİTİMİ

Eğitim Süresi:
2 gün 16 saat

Global Reporting Initiative tarafından geliştirilen GRI Sertifikalı G4 Sürdürülebilirlik Raporlaması Eğitimi sürdürülebilirlik uzmanlarına raporlamanın her evresini pratik ve uygulamalı yöntemlerle sunmaktadır.

- Küresel standart yerel uygulama örnekleri
- GRI G4 raporlama standardının temel ilkeleri nelerdir?
- Şirket içinde raporlama süreci nasıl yönetilir?
- 5 Adında G4 uyumlu bir rapor nasıl yönetilir?
- Paydaşlarımızı sürece nasıl dahil ederiz?
- Rapor iletişimini nasıl yapmalıyız?

Son Kayıt Tarihi:
14 Şubat 2016
Bilgi ve Kayıt İçin:
mine@kiymetiharbiye.com
0 212 279 15 15

kiymetiharbiye.com

Eğitimin
içeriği nedir?

- Sürdürülebilirlik raporlamasından sorumlu yöneticiler
- Yatırımcı ilişkileri ve kurumsal iletişim profesyonelleri
- Sürdürülebilirlik raporlaması danışmanları
- GRI G4 standardı sınavına katılacak uzmanlar

Kimler
katılmalı?

KIYMET-i
harbiye

Certified Training Partner
Kiymet-i Harbiye Yönetim
Danışmanlık ve Tic. A.Ş.
in Turkey

14 Şubat 2016
16:00 - 18:00

Özgür ÖZTÜRK

ozgur.ozturk@akcansa.com.tr

COP21'in Ardından, Karbonsuzlaşmanın Getireceği Fırsatlar, Temiz Enerji Şampiyonu...

COP21'in Ardından...

Paris'te gerçekleşen BM İklim Zirvesi yaklaşık 200 ülkenin imzaladığı anlaşmayla sonuçlandı. Kyoto'nun sona ereceği 2020 yılından sonra yeni küresel iklim politikalarını düzenleyecek olan çerçeveyi belirleyen bu anlaşma tarihin en büyük demokratik başarısı olacak mı, göreceğiz, zaman gösterecek. Ama daha önemlisi, ülkelerin tamamen kendi inisiyatifleri ile belirledikleri emisyon azaltım hedeflerine ne kadar sadık kalacakları. Üstelik bu hedeflerin her beş yıl sonunda tekrar üstünden geçilerek yenilenmesi bekleniyor. İster istemez aklımıza şu soru takılıyor: Acaba bu anlaşma ile varılmak istenen 1,5 derece hedefi ve verilen azaltım sözlerini yerine getirebilmek üzere ülkeler, şirketlerin yatırımlarını düşük karbonlu teknolojilere doğru kaydırmasını ne kadar teşvik edecek (veya zorunlu kılacak). Zirve sonunda Türkiye için oluşan kritik durum ise iklim fonlarından yararlanma talebinin nasıl gerçekleşeceği ve önümüzdeki dönemde karbon piyasaları ile ilgili nasıl bir gelişme olacağı...

Karbonsuzlaşmanın Getireceği Fırsatlar

Paris Konferansı dünya ve yoksulluk için bir umut getirdi. Ancak atmosfer sıcaklığımızı endüstri devrimi

Jim Yong Kim

öncesine göre 1,5 derecelik artışla sınırlama yolunda alınacak çok yol olduğu gerçeğini bir kenara atmalıyım. Dünya Bankası Başkanı **Jim Yong Kim**'e göre şimdi önümüzde beş önemli fırsat var: Birincisi, şehir düzeninden gıda üretimine kadar her alandaki gelişime farklı bir yaklaşımla odaklanmak. İkincisi, ihtiyacımız olan temiz enerji dönüşümünü tıpkı dijital devrim hızında ve ölçeğinde gerçekleştirmek. Üçüncüsü, iş dünyasının odağını süratle iklim konusuna çevirmesi. Dördüncüsü karbon fiyatlaması ve ticareti mekanizmalarının küresel ölçekte hızla yayılması (halen 40 ülkede uygulanıyor ve tüm seragazı emisyonlarının sadece %12'sine kar-

şılık geliyor). Ve nihayet sonuncusu da yine küresel ölçekte emisyon azaltımı için gerekli teknolojilerin uygulanması için ihtiyaç duyulan trilyonlarca dolar tutarındaki finansmanın sağlanması. Neticede yaklaşık 200 ülkenin katılımıyla beklentilerin ötesinde bir tarihi anlaşmaya varıldı. Şimdi sıra, gelecek jenerasyonlar için dünyamızı kurtarmak üzere zararlı seragazlarıyla yapacağımız savaşa geldi...

World Bank Climate @WBG_Climat
<https://t.co/64z7MUgrNq>

Temiz Enerji Şampiyonu: Çin

Dünyanın en büyük kirleticisi sıralamasında birinci olan Çin, 2014 yılında yenilenebilir enerji alanında yaptığı 89 milyar dolarlık yatırımla da liste başı. Yeşil enerji yatırımı ve sermaye dağıtımı açısından dünyanın en önemli 55 gelişmekte olan ülkesinin performansını baz alan 2015 İklim Ölçüsü Araştırma Raporu'na göre Çin, yenilenebilir enerji projelerine yatırım yapan ülkelerin en büyüğü konumunda bulunuyor. Çin'i Brezilya, Şili, Güney Afrika ve Hindistan takip ediyor. Raporda Çin'in temiz enerji evriminde sadece gelişmekte olan ülkeler alanında değil, aynı zamanda tüm ülkeler için de kritik rol oynamaya devam edeceği vurgulanıyor. Çin, çevreyi kirleten kömür merkezli enerji santrallerinin yerine birçok yenilenebilir enerji projelerini hayata geçirmeye başladı ve 2014'te 35GW yeni yenilenebilir enerji yatırımı yaptı.

Enerji Gazetesi @EnerjiGazetesi
<https://t.co/G45gJ9fOGQ>

Paris Zirvesi: İklim Rejimi 1,5

İnsanlığın gördüğü en büyük felaketten kısa süre sonra dünya devletleri Paris'te soğuk bir Aralık günü bir araya gelmişti. Amaç ortak insani değerleri, geleceğin teminatı olarak evrensel bir çerçeveye sokmaktı. Ve 10 Aralık günü İnsan Hakları Evrensel Bildirisi kabul edilmişti, tarih 1948'di...

O günden tam 67 yıl sonra yine Paris'te dünya ülkelerinin temsilcileri çok daha büyük bir katılımı tekrar buluşmuş, bir anlaşma metni üzerinde pazarlık yapıyorlardı. Amaç 2020 yılından sonra yürürlüğe girecek yeni bir iklim anlaşması belirlemektir. Ancak önceki iklim zirvelerinden kalma bir alışkanlıkla anlaşmanın çıkmaması tedirginliği de vardı.

30 Kasım'da Zirve başladığında devlet liderlerinin bizzat katılımı uzlaşma konusunda biraz daha iyimser olmayı mümkün kıldı. Liderler ülkelerine döndüğünde görev, müzakere heyetlerine kaldı. Görüşmeler son dakikaya kadar sürdü, hatta zirvenin 11 Aralık'ta sonlanması planlanırken metin ancak 12 Aralık'ta açıklandı. Zafer havası içinde ilan edilen anlaşmayı Fransa Devlet Başkanı François Hollande "Paris'in gördüğü en barışçıl devrim" olarak nitelendirdi. Bir açıdan haklıydı elbette. Metinde önceden ihtimal bile verilmeyen şekilde

küresel ısınma artışını 1,5 derecede tutma hedefinden bahsediliyor, üst sınır olarak 2 derece gösteriliyordu. Ve anlaşma oybirliğiyle, yani tam 195 ülke ve Avrupa Birliği'nin imzasıyla ortaya çıktı. Bu iklim değişikliğinin, yani neredeyse tüm dünyanın kabul ettiği bir gerçeğin inkarını artık tamamen mantıksızlaştırdı. Fakat madalyonun bir yüzü daha var. Söz konusu 2 derece hedefinin nasıl gerçekleşeceği meçhul, anlaşmanın hukuki bağlayıcılık konusunda pek çok eksikliği var.

İlerleyen sayfalarda alanlarında Türkiye'deki en önemli iklim rejimi uzmanlarının Paris değerlendirmelerini, pek çok sorunun cevabını okuyacaksınız. Nihayetinde muhtemelen şöyle bir noktaya varacaksınız: Paris'te kritik bir adım atıldı ancak daha yapacak çok iş var. Kaygılanmayın, yalnız değilsiniz. 67 yıl önce de insan hakları konusunda benzer hisler paylaşıyordu, gelinen nokta ortada. Dolayısıyla insanlığın artık bedel ödemeye tahammülü kalmadı. İklim siyaseti nihayet doğru bir raya girmişken gerekirse treni iterek ilerletmekten başka yapacak bir şey yok... Bu görev de hepimize, tüm dünya yurttaşlarına düşüyor.

 Berkan ÖZYER

Paris

Ne Oldu? Nereye Gideceğiz? Nasıl Gideceğiz?

İLK BAKIŞTA PARİS ANLAŞMASI

Anlaşmayı nasıl değerlendirmek gerekiyor?

Genel olarak anlaşmayı çok başarılı bir sonuç olarak görenler de var, bir hüsrarla sonuçlandığını söyleyenler de. Dolayısıyla ne olduğundan az, ne de fazla göstermek lazım. Paris'e giderken anlaşmanın olmayacağına dair bile bir kaygı vardı. Öncelikle bir anlaşmaya varılabilmiş olması, Kopenhag'daki deneyimden sonra bütün devletlerin üzerinde uzlaştıkları bir metnin kabul edebilmiş olması bir siyasi başarıdır. Fakat şunu da belirtmek lazım ki, Paris Anlaş-

ması bilimin rehberliğindeki bir anlaşma değil, siyasi bir anlaşma.

Nasıl bir yapı ve mantıkla hazırlandı?

Hem BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden, hem Kyoto Protokolü'nden, hem de bildiğimiz uluslararası çok taraflı çevre anlaşmalarından farklı bir doğası var. **Kyoto, yukarıdan aşağıya hazırlanmıştı ve devletlere çeşitli ödevler yükliyordu.** Herkesin ne yapacağını belirlendiği ve bağlayıcı olarak anlaşma metnine sokulduğu, uygulama araçlarının baştan bütün kurallarıyla belirlendiği bir anlaşmaydı ve bu ideal olanıydı. Ama sonuca gö-

Kapak konusu olarak Paris İklim Zirvesi'ni değerlendirdiğimiz Ekim sayımızda ortaya çıkacak anlaşmanın, zirve öncesi yaşananların bir fotoğrafını çekmiştik. Küresel iklim değişikliği politikaları konusunda Türkiye'nin en iyi uzmanlarından Marmara Üniversitesi'nden Doç. Dr. Semra Cerit Mazlum'la tekrar görüştük ve bu kez Paris Anlaşması'nın içeriğini, çıktılarını ve temel meselelerini konuştuk. Cerit Mazlum, öncelikle ortaya çıkan metnin "bilimin rehberliğindeki bir anlaşma değil, siyasi bir anlaşma" olduğunu vurguluyor.

 Berkan ÖZYER

türmedi. **Paris Anlaşması tam tersi şekilde aşağıdan yukarıya mantığıyla hazırlandı.** Ülkelerin zaten yapacaklarını vaat ettikleri hedefleri küresel bir çerçeveye koydu. Zaten bu özelliği sayesinde imzalanabildi. "Bağlayıcı yükümlülüklerle küresel eyleme geçilemiyorsa zorlama olmadan devletlerin kendi iradeleri üzerinden acaba iklim değişikliğiyle mücadele edilebilir mi" mantığına sahip bir girişimin siyasi denemesi bu aslında. Birçok hükümünün bağlayıcı olmaması dolayısıyla yeterli bir anlaşma değil; bu kesin. Fakat devletlerin çok taraflılık çerçevesinde ulusal eylemlerine devam etme ve bunları ileride yükseltme sözü

vererek küresel iklim değişikliği politikasına yeni bir yörünge çizmesi de en azından şimdilik olumlu bir sonuç. Paris Anlaşması aslında yeni bir adım. Kyoto'yu "ilk adım" diye adlandırıyorduk. Şimdi yeni bir adım atarak küresel iklim sistemini korumaya dönük yeni bir politika uygulamaya karar verdi ülkeler. Bu yeni adımın önceki adımlardan daha başarılı olmasını ummaktan başka Paris için şu anda söylenecek bir şey yok.

HEDEF 1,5'TAN 2 DERECE

Anlaşma sonunda sıcaklık artışının engellemesi konusunda kaç derecede anlaşıldı?

Anlaşmada sanayi devrimi öncesi döneme göre artış olarak "1,5 derece ya da 2 derecenin oldukça altında kalma" hedefi belirlendi. 1,5 derece hedefinin anlaşmanın maddeleri arasında yer alması herkesi en şaşırtan sonuçtu. 2009'daki Kopenhag Zirvesi'nden bu yana hedef 2 dereceken Paris bunun ötesine geçmiş oldu. Özellikle iklim değişikliğinin etkilerini en fazla hissedecek ülkelerin oluşturduğu **Kırılgan Ülkeler Forumu**'nun ve bu ülkelere daha sonra katılan ülkelerin çabalarının ve özellikle sivil toplum örgütleri-

Fosilden Çekilen Çekilene: Divestment Büyüyor

Paris Zirvesi çerçevesinde fosil yakıt yatırımlarından çekilme (**divestment**) konusunda uluslararası firmalar, fonlar, bankalar tarafından çok önemli kararlar alındı. Zirveden birkaç gün önce bu konuda en heyecan yaratan açıklama Avrupa'nın en büyük sigorta şirketi

olan ve yaklaşık 2 trilyon dolar değerinde varlık yöneten **Allianz** şirketinden geldi. Firma, satışlarının %30'dan fazlasını kömür madenlerinden gerçekleştiren ya da elektriklerinin %30'dan fazlasını kömürden üreten şirketlere bundan böyle yatırım yapmayacakları; rüzgar yatırımlarını iki kat artırarak 4 milyar euroya çıkaracakları; ayrıca gelecek altı ay içinde gelirlerinin %30'undan fazlasını kömürden üreten maden ve enerji şirket hisselerini satacakları şeklinde açıklamalar yaptı. Allianz'ın ardından bir haber de banka tarafından geldi. **Morgan Stanley** ve **Wells Fargo** bankaları dünya genelindeki kömür madencilğine yönelik yatırım ve desteklerini keseceklerini

açıklayarak son aylarda bu yönde karar alan **Citigroup**, **Bank of America** ve **Goldman Sachs**'in arasına katıldı. Bütün bu gelişmeler 2 Aralık'ta iklim değişikliği aktivizminin en büyük gruplarından **350.org**'un düzenlediği bir etkinlikte tartışıldı. Zirvede bu sene itibarıyla 3,4 trilyon varlığı kontrol eden

500'den fazla şirketin **divestment** taahhüdü yaptığı belirtildi. Paris sonra erdiğinde fosil yakıt karşıtı bu rüzgardan memnun olmayanlar da vardı. Avrupa kömür lobisinin en büyük kurumu **Euracoal**'un Genel Sekreteri **Brian Ricketts** beklenmedik bir çıkış yaptı. BM'nin dünya nüfusunun beynini yıkadığını belirten Ricketts "Bir zamanlar köle tacirlerinden nasıl nefret ediliyorsa kömür endüstrisinden de o kadar nefret edileceğini" söyledi. Ricketts, BM tarafından kömürün en büyük düşman olarak sunulduğunu iddia etti ve "Dünyaya bir yalan satılıyor. Ama çoğu insan inanmasa bile bu yalanı kabul etmiş gibi yapıyor" dedi.

13 GÜNÜN ANATOMİSİ

Paris, 13 gün boyunca anlaşma görüşmelerinin dışında ormansızlıkla mücadelede, yenilenebilir enerji için sağlanan yatırım havuzlarına, sivil toplum gösterilerinden yeni açıklanan işbirliklerine kadar çok çeşitli etkinlik ve çalışmalara da ev sahipliği yaptı. İşte anlaşma süreci dışında yaşananlardan gözümüze çarpanlar:

Doha'ya Yeni İmzalar: Kyoto Protokolü'nün 2013-2020 arasını kapsayan ikinci dönemini kayda döken Doha Değişikliği, 2020 öncesi hedeflerde sapma olmasını engellemek amacıyla hazırlanmıştı. Paris Zirvesi sürecinde imzalayanlar arasına üç ülke daha katıldı: Sri Lanka, Arjantin ve Yeni Zelanda. Böylece değişikliği imzalayan ülke sayısı 57'ye çıktı. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için 144 ülkeye ulaşılması gerekiyor.

Uluslararası Güneş Enerjisi İttifakı: Zirvenin ilk gününde Hindistan Başbakanı Narendra Modi ve Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande liderliğinde güneş

enerjisi teknolojisini dünya genelinde yaygınlaştırmak adına önemli bir girişim açıklandı. Bu ittifakla 100'den fazla ülke kaynak paylaşımı ve teknoloji geliştirme konularında işbirliği yapacak. Girişime liderlik eden ve merkezine ev sahipliği yapacak olan Hindistan, ittifakın kurumsal yapısının oluşturulması için önümüzdeki

“Paris Anlaşması aslında yeni bir adım. Kyoto’yu “ilk adım” diye adlandırıyorduk. Şimdi yeni bir adım atarak küresel iklim sistemini korumaya dönük yeni bir politika uygulamaya karar verdi ülkeler. Bu yeni adımın önceki adımlardan daha başarılı olmasını ummaktan başka Paris için şu anda söylenecek bir şey yok”

nin büyük bir etkisi var. Dolayısıyla Fransa Cumhurbaşkanı **Francois Hollande** da bu yüzden anlaşmayı “Paris’in gördüğü en güzel en barışçıl devrim” diye nitelendirdi.

Hedefler uygulanabilir mi?

Gerçekçi gözle baktığımızda hepimiz biliyoruz ki anlaşmanın ne 2 derece, ne 1,5 derece hedefini tutturabilmesi mümkün değil. Devletlerin mevcut vaatleri 2,7 ile 3,5 derece arasında bir yere götürecektir dünyayı. Anlaşmada hedeflerin gerçekleşmesini sağlaması umulan çeşitli mekanizmalar var. Örneğin ülkeler Paris öncesi sunduğu katkı beyanlarını (INDC) beş yılda bir gözden geçirecekler ve bu gözden geçirmenin yukarıya doğru olması bekleni-

yor. Yukarıya çekilmesi anlaşmada zorunluluk olarak geçmiyor. Bunun yanında küresel emisyonların en yakın zamanda tepe noktaya ulaşmalı ve o noktaya ulaştıktan sonra en hızla şekilde azaltılmaya başlanmalı deniyor. Gelişmekte olan ülkelerin de tepe noktaya biraz daha geç ulaşabilecekleri söyleniyor.

Karbon hedefi açıklandı mı?

Karbonsuzlaşma hedefi bütün tasarlarda yer alıyordu. Bilim insanları da 1,5-2 derece hedefine uyulacaksa 21. yüzyılın ikinci yarısında karbonsuzlaşma hedefi içermesi gerektiğini söylüyorlardı. O son taslakta çıkarıldı ve “insan faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonlarla yutakların tuttukları emisyon ara-

“Bugün tarihin gidişatını değiştirecek bir ana şahit olduk. Gelecek kuşaklar Paris’i, dünya halklarının bir araya geldiği ve bizi sıfır karbon salımı, ekonomik adalet ve paylaşılan bir refaha götürecektir yolda ilk adımların atıldığı dönüm noktası olarak hatırlayacak. Yeni bir ekonomik düzen kurma fırsatı yakaladık ve iş dünyası bunun gerçekleşmesi için katkı sunmaya hazır. ‘Paris etkisi’ gelecekte ekonominin motorunun temiz enerjiyle çalışmasını garanti altına alacak.” **Richard Branson, B Team Kurucu Ortağı, Virgin Group Kurucusu**

beş yılda 30 milyon dolar harcayacak. Amaç güneş enerjisi için 100 milyar doların üzerinde bir kaynağı mobilize etmek. Projeye dahil olan şirketler arasında **Areva, Engie, Enel, HSBC ve Tata Steel** bulunuyor.

Afrika Yenilenebilir Enerji Girişimi:

Afrika’ya yenilenebilir enerji yatırımı, zirve boyunca süren yan etkinliklerin sıcak konularındandı. Bu konuda atılan adımlardan Afrika Yenilenebilir Enerji Girişimi (AREI), kıtanın yenilenebilir enerji üretim kapasitesini 2020 sonuna kadar 10GW, 2030 sonuna kadar da 300GW artırma planıyla ilan edildi. Girişimin ilan

etkinliğinde konuşan Afrika Kalkınma Bankası Başkanı Akinwumi Adesina, iklim finansman bütçelerini üç katına çıkartarak 2020’de yılda 5 milyar dolara ulaşacaklarını belirtti. AREI’ye desteğini açıklayan bir diğer girişimse Afrika Temiz Enerji Koridoru oldu. Bu girişim elektrik pazarının gelişmesini sağlayarak

yenilenebilir enerji kullanımını ve yatırımlarını artırmayı amaçlıyor. Afrika ülkelerinin yanı sıra Fransa, ABD, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkeler de bu girişime desteklerini açıkladı. Öte yandan Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande da, Afrika’ya yenilenebilir yatırımlarını %50 artırarak önümüzdeki beş yılda 2 milyar euroya ulaşacaklarını belirtti.

Küresel Güneş Konseyi: Küresel Güneş Konseyi (Global Solar Council - GSC), Dünyanın önde gelen solar örgütlerini tek bir çatı altında toplama amacıyla kuruldu. Örgütte Türkiye’yi GÜNDER adına Genel Sekreter **Faruk Telemcioğlu** temsil ediyor.

sında bir dengeye ulaşılması” amacının güdüleceği söyleniyor. Bu yeni bir terim ve aslında ölçülmesi de zor. Dolayısıyla “karbon-nötr”den daha zayıf bir ifade kullanılmış oldu anlaşmada.

Farklılaştırılmış sorumluluk ne derece kabul gördü?

Gelişmekte olan ülkeler özellikle “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk ilkesi”nin vurgulanması-

nı istiyordu. Anlaşmada da belirtilen amaçlara sürdürülebilir kalkınma ve yoksullukla mücadele bağlamında ulaşılacağı söyleniyor. Gelişmekte olan ülkeler neden bu anlaşmaya sahip çıkıyorlar sorusunun yanıtlarından bir tanesi bu. Hem tek tek kendi hedefleriyle alakalı olarak, hem de gelişme yolundaki ülkelerin çıkarlarına uygun bir dil kullanıyor bu anlaşma. Onların uluslararası zorlama yerine şu anda yapmakta

olduklarına devam edebilecekleri, belki karbonsuz ya da emisyonlarını azaltarak büyüebilecekleri bir ekonomiye olanak sağlıyor. Büyük bir hat değişikliği gerçekleştirilmeden vaat ettikleri emisyon azaltım hedeflerini gerçekleştirme sözü verilmiş oluyor.

Burada kritik olan, sözleşme altındaki ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk ilkesi ve eşitlik ilkesi neredeyse her maddede vurgulanırken, sözleşmenin diğer ilkelerinin unutulmasıdır. Unutulan ve bu anlaşmada yer verilmeyen en önemli ilke de **ihtiyatlılık** ilkesidir. Çünkü gerçekten 1,5 derece hedefine ulaşılması isteniyorsa ihtiyatlılık ilkesinin de burada yer alması gerekiyordu. Sözleşmenin zayıflamış yanlarından bir tanesi bu. Birkaç ilkenin çıkarılması özellikle farklılaştırma konusunu çok önemseyen, onu mutlaka sözleşmede olmasını isteyen gelişmekte olan ülkelerin talepleri doğrultusunda gerçekleşti. ABD Dışişleri Bakanı **John Kerry**'nin anlaşmayı bir “farklılaştırma abidesi” olarak nitelendirmesi de bu yüzden.

TEMEL KONU: FİNANSMAN

Paris öncesi en sıcak konuların başında finansman ve gelişmekte olan ülkelerin bu konudaki bek-

“Uyum Sağlayan Şirketlerin Ömrü Uzayacak”

Paris Zirvesi, iş dünyasına önemli görevler yükledi. SKD Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Canan Ercan Çelik, gerekli yaklaşım değişikliğinin önemini vurguluyor.

İş dünyasına da bu yeni dönemde çok önemli görevler düşüyor. Paris’te yapılan konuşmalar ve uzlaşılan maddeler bize artık iş dünyasında bildiğimiz, süregelen yöntemlerle devam edemeyeceğimizi söylüyor. İş yapış biçimlerimizi değiştirmemiz, küresel olarak bu değişimin farkında olmamız, adaptasyon geliştirmemiz ve bu değişimi içselleştirmemiz gerekiyor. Tüm iş süreçlerinin düşük karbon ekonomisine

geçiş için uygun hale getirilmesi, ülke hedeflerine ulaşmak için gereken dönüşümlerin yapılması önemli. Bu yeni dönemde “inovasyon” ve “işbirliği” sıklıkla duyacağımız kavramlar olacak. Özellikle yüksek karbon emisyonu olan sektörlerde inovatif çözümler ve Ar-Ge hayati önem taşıyor.

Bu süreçte değişime adapte olabilen şirketler hem rekabet avantajına sahip olarak şirketlerinin ömrünü uzatacaklar hem de iklim değişikliği gibi dünyanın ortak sorunlarının çözümü yolunda sürdürülebilirliğe çok önemli katkılar sağlayacaklar.

GSC'nin Genel Sekreterliği ve Hukuki Merkezi ABD'de, Genel Müdürlüğü ise Çin'de yer alacak.

İş Dünyasından Liderlik: Paris'te özel sektör ve kamu işbirliğine dair hayli umut vaat eden bir proje yürürlüğe girdi. İlk aşamada **Görevimiz İnovasyon (Mission Innovation)** yer alıyor. Tanıtımını Bill Gates'in yaptığı projeye temiz enerjiye yönelik inovasyonların geliştirilmesi hedefleniyor. Bu girişimle ABD, Çin, Hindistan, Almanya, Fransa, İngiltere, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi dünyanın en büyük ekonomileri arasında yer alan 20 ülke, temiz enerjiye

yönelik Ar-Ge bütçelerini iki katına çıkaracaklarını vaat etti. Proje kapsamında ortaya çıkacak temiz enerji şirketlerinin desteklenmesi konusunda da Enerji Atılım Koalisyonu (Breakthrough Energy

Coalition-BEC) devreye girecek. BEC, Bill Gates (Microsoft), Mark Zuckerberg (Facebook), Jeff Bezos (Amazon), George Soros, Hasso Plattner (SAP) ve Masayoshi Son (Softbank) dahil 10 ülkeden 28 milyarderi bir araya getirdi. Bu işbirliğinde devletler 2020'ye kadar 20 milyar dolar sunarken özel sektör ilk aşamada 2 milyar dolarlık kaynak yaratacak. Öte yandan Lima-Paris Eylem Gündemi'nin (LPAA) zirve boyunca düzenlediği 13 ayrı tematik tartışma etkinliklerinden biri, doğrudan özel finansmana ayrılmıştı. LPAA Özel Finansman Farkındalıktan Eyleme başlıklı oturumda BM zirvesinden çıkacak hedeflerle uyumlu olarak

“Gerçekçi gözle baktığımızda hepimiz biliyoruz ki anlaşmanın ne 2 derece, ne 1,5 derece hedefini tutturabilmesi mümkün değil. Devletlerin mevcut vaatleri 2,7 ile 3,5 derece arasında bir yere götürecektir dünyayı”

lentileri geliyordu. Nasıl kararlar alındı?

Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere sözleşme altındaki yükümlülüklerinin bir devamı olarak **mitigasyon** ve **adaptasyon** ilkeleri çerçevesinde kaynak sağlamaya devam edecekler. 2020'den sonra her yıl 100 milyar dolarlık bir finansman sağlanması kabul edildi. Bu zaten baştan itibaren gelişmekte olan ül-

kelerin en önemli vurgusuydu ve bu konunun mutlaka bağlayıcı bir şekilde düzenlenmesini istiyorlardı. Bu amaca ulaşılmış oldu. Önemli bir güvence de gelişmiş ülkelerin finansman katkılarını, bildirimler çerçevesinde raporlayacak olmaları. Zorunlu düzenlemelerden bir tanesi bu. İki yıllık raporlarla gelişmekte olan ülkelere sağladıkları finansmanlarla, bunların kaynakla-

“İklim değişikliğinin etkilerini azaltmakla kalmayıp inovasyonu teşvik edeceğine ve şirketlerin sürdürülebilir büyümesini destekleyeceğine inandığımız **bu tarihi anlaşmayı alkışlıyoruz**. Düşük karbon ekonomisine giden yolda dönüştürücü an bu.” **Hannah Jones, NIKE Başkan Yardımcısı, CSO**

rını sözleşme sekreteriyasına raporlayacak ve açık hale getirecekler. Öteki önemli adım da, nasıl azaltım katkıları beş yılda bir yenilenecekse finansman konusunda da böyle bir yenileme düzenlemesi mevcut. Gözden geçirme toplantısının gerçekleşeceği 2023'ten sonra 100 milyar dolar taban olmak üzere onun üstüne çıkacak şekilde finansal katkılarını artıracakları söyleniyor gelişmiş ülkelerin. Bu da beklentiye uygun ama Paris Anlaşması'nın finansman konusunda yaptığı önemli yeniliklerden ve güvencelerden bir tanesi.

Piyasa araçlarında ne kararlar alındı?

Paris çıktısının neredeyse son dakikada anlaşmaya giren bir bileşeni de piyasa mekanizmaları oldu ve Kyoto Protokolü'nden farklı yeni piyasa araçlarının yolu açıldı. Bunların başında Uluslararası Trans-

finansman hedefleri belirlenmesi konusu ele alındı. Ayrıca toplam 7,1 trilyon dolarlık kâr bütçesini temsil eden 501 şirket ve yatırımcının dahil olduğu **We Mean Business** koalisyonu da zirvede bir hayli aktifti.

LPAA'dan Tarım İçin Altı Yeni Girişim: COP20 ve COP21 ev sahibi ülkelerinin kurduğu **Lima-Paris Eylem Gündemi (LPAA)**, 1 Aralık'ta tarım konusunda altı girişim birden açıkladı. **4/1000 Girişimi**, toprakları koruyarak karbon tutma kapasitelerini artırmayı hedeflerken **Life Beef Carbon Girişimi** ise hayvancılıkta inovasyonu destekleyerek önümüzdeki

10 yıl içinde Fransa, İrlanda, İtalya ve İspanya'da bu alanda oluşan karbon ayak izini %15 oranında azaltmayı planlıyor. **Küçük Çiftlik Tarımını Adaptasyon Programı**, kendi alanındaki en büyük adaptasyon programı olarak kuruldu. 2020'ye kadar 8 milyon küçük çiftçinin direncinin artırılması öngörülüyor. Ayrıca 15 Batı Afrika

ülkesinde agro-ekolojinin yaygınlaşması için **Akıllı Tarıma Teşvik**; kıyı ülkelerinde özellikle de ada ülkelerindeki toplulukların iklim direncinin artırılması için **Mavi Büyüme**; 500 şirket ve sivil toplum temsilcisinin gıda kaybı ve atık azaltımı amacıyla bir araya geldiği **Gıda Koruma** girişimleri ilan edildi.

Orman Kaybıyla Mücadele: Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) kapsamında faaliyet gösteren Orman Kaybı ve Ormansızlaştırmanın Yol Açtığı Salımların Azaltılması (REDD+) programına Almanya, Norveç ve İngiltere önümüzdeki beş

fer Edilebilir Mitigasyon Çıktıları (Internationally Transferred Mitigation Outcomes -ITMOs) geliyor. ITMOs taraflar arasında emisyon ticaretinin yolunu açıyor. Taraflar farklı emisyon ticaret sistemlerinin bağlanması konusunda, Kyoto'daki gibi uluslararası bir mekanizma altında değil, gönüllü olarak işbirliği yapabilecekler. Dolayısıyla Paris Anlaşması yeni bir tür piyasa aracı doğurmuş oldu. ITMOs taraf ülkelere halihazırda işleyen ya da yeni kurulacak piyasaları birbirine bağlama olanağı veriyor. Kyoto'dan farklı olarak emisyon kotalarının değil, sınırlama ya da azaltım önlemleri so-

"Paris Anlaşması iklim değişikliğiyle mücadelede yeni bir dönemin geldiğinin habercisi. Geçtiğimiz iki hafta süresince ülkelerin ve şirketlerin ele ele verdiği, sivil toplum örgütlerinin olumlu yönde bir değişim için seslerini yükselttiğine şahit olduk. Sağlam bir temel atıldığını görmekten memnunuz. Yenilenebilir enerjiye yatırım yapmaya ve hükümetlerin de düşük karbon ekonomisi yolundaki taahhütlerinin verdiği güvenle şirketimizi dönüştürmeye devam edeceğiz. Daha iyi bir geleceği ancak hep beraber kurabiliriz." Peter Agnefjäll, IKEA Group Başkanı ve CEO'su

nucu elde edilen çıktılarının değişimi öngörülüyor. Ayrıca Sürdürülebilir Kalkınma Mekanizması (SDM- SKM) olarak adlandırılacak bir gönüllü uygulama aracı da söz konusu. SDM bir ölçüde Temiz Kalkınma Mekanizması'na (CDM-TKM) benziyor. Ondan farkı, mekanizmadan yararlanabilecek ülkelerin çeşitlendirilmesi. CDM projeleri gelişmiş ülkeler tarafından gelişme yolundaki ülkelerde uygulanabiliyordu. SDM ise tüm taraflarca kullanılabilir. Gelişmişler arasında olabileceği gibi gelişme yolundaki ülkeler de benzer ülkelerle bu tür işbirlikleri yapabilir. Mevcut formülasyon hem kamu hem özel sektör aktörlerinin buna katılabileceğini belirtiyor. Ayrıca CDM proje tabanlı bir mekanizmayken yeni mekanizma politikaları da içerebilecek; yani yalnızca bir tarafın başka bir taraf ülkede azaltım projesi uygulamasına dayanmıyor. ITMOs ve SDM'in işleyişiyle ilgili kurallar önümüzdeki yıllarda düzenlenecek.

MITİGASYON VE ADAPTASYONA NİHAyet EŞİT DERECEDE ÖNEM

Mitigasyon konusunda bağlayıcı bir yaklaşımda uzlaşılması çok

"Paris Anlaşması'nın en zayıf tarafı mitigasyon katkılarını bağlayıcı olarak düzenlememesi. Anlaşma öncesi gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında bağlayıcılık konusunda bir fark oluşturulması bekleniyordu. Fakat son dakikada ABD'nin müdahalesiyle gelişmiş ülkeler için bağlayıcı olmaktan çıkarıldı"

tartışıldı, eleştirildi. Son gelinen nokta nedir?

Paris Anlaşması'nın en zayıf tarafı mitigasyon katkılarını bağlayıcı olarak düzenlememesi. Anlaşma öncesi gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında bağlayıcılık konusunda bir fark oluşturulması bekleniyordu. Fakat son dakikada ABD'nin müdahalesiyle gelişmiş ülkeler için de bağlayıcı olmaktan çıkarıldı. Bağlayıcı olan "shall" kelimesi yerine temenni niteliğinde olan "should" kelimesi kullanıldı. Yani gelişmiş ülkeler de mitigasyon konusunda bağlayıcı bir yükümlülüğe girmemiş oldular. Bağlayıcı olan

yılda 5 milyar dolar fon sağlayacaklarını açıkladılar. Ayrıca UNFCCC, orman konusunda atılan "doğrulanmış" seragazi azaltım adımlarının listelenmesi için **REDD+ Bilgi Portalı** adı verilen bir internet sitesi hazırladı. Öte yandan tropik ormanların yıkımı ve bunlarla bağlantılı seragazi verilerini birleştirerek analiz yapma amacıyla da **GFW Climate** adlı bir izleme aracı da kamuoyuna tanıtıldı.

Küresel İklim Risk Endeksi: Almanya merkezli araştırma kuruluşu **Germanwatch**, Küresel İklim Risk Endeksi 2016 raporunu Paris'te sundu. Rapor, ülkeleri 2014 yılında ve 1995-2014 yılları

arasında yaşanan iklim afetlerinde gördükleri zararlara göre sıralıyor. 2014 yılı listesine göre en büyük zararları **Sırbistan, Afganistan ve Bosna Hersek** gördü. Türkiye listede 49. sırada yer aldı.

2030'a Kadar Tüm Araçların %20'si Elektrikli Olsun: Paris Anlaşması'nda kendine yer bulamayan ulaştırma konusu, zirve boyunca yan etkinliklerde tartışıldı. LPAA Ulaştırma Oturumu'nda bu çerçevede pek çok girişim duyuruldu, güncel veriler paylaşıldı. **Elektro-Hareketlilik ve İklim Değişikliği için Paris Deklarasyonu ve Eylem Çağrısı** ile 2030'a kadar tüm karayolu araçlarının

%20'sini elektrikli hale getirilmesi amacı benimsendi. LPAA liderliğinde kurulan Hava Ulaşımı Eylem Grubu girişimi de sektör kaynaklı salımları 2050'ye kadar 2005 referans değerine göre yarı yarıya azaltma hedefi için faaliyet gösterecek.

düzenleme, bütün tarafların kendi katkılarını beş yılda bir yeniden sunmalarını öngörüyor. **Uygulamalar da ulusal düzeyde bağlayıcı olacak, uluslararası hukuk alanında değil.** Öte yandan bu beş yıl içerisinde de taraflar istedikleri zaman ulusal katkılarını değiştirebilecekler. Yalnızca bir ayarlama yaparak ilan etmiş olduğu katkıyı yukarı çekebilir bir ülke. Bu tabii bu tür gönüllülük üzerine kurulu anlaşmaların sağlamış olduğu dinamik bir yapının ortaya koyduğu kolaylık. Ülkeler eğer hükümetleri değişirse ya da ekonomileri iyileşirse diledikleri zaman hedeflerini yukarı doğru çekebilirler. Bunun ilk örneğini de Aralık ayında Arjantin'de gördük. Seçimler sonrası yeni hükümet, önceki hükümetin oluşturduğu hedefi değiştireceğini ilan etti. Sakıncaları olmakla birlikte bu tür avantajları olduğunu da belki akılda tutmak lazım.

Bunlar benim hiç umurumda değil diyen bir ülkenin başına ne gelir?

Bu tür ülkeler için *freeriding* alanı tanıyor anlaşma. Bu ülkeler yaptıklarına ya da yapmadıklarına devam edebilecekler. Sivil toplum baskısı bazı ülkeler için işe yarayabilir. Fakat şunu da biliyoruz ki bazı ülkelerde bu baskının siyasi iradenin

“Ülkeler eğer hükümetleri değişirse ya da ekonomileri iyileşirse diledikleri zaman hedeflerini yukarı doğru çekebilirler. Bunun ilk örneğini de Aralık ayında Arjantin’de gördük. Seçimler sonrası yeni hükümet, önceki hükümetin oluşturduğu hedefi değiştireceğini ilan etti”

“Şirketler dünyanın değişimi için en doğru platformlar. Liderler olarak çevre de dahil tüm paydaşlarımıza karşı sorumluluklarımız var. Gezegemizi korumak her işletmenin, hükümetin ve bireyin önceliği olmalı. Dünya liderlerinden iklim değişikliğiyle mücadelede bizlere katılmalarını ve 2050'ye kadar sıfır karbon hedefine ulaşmalarını talep ediyoruz.” **Marc Benioff, Salesforce Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'su, B Team Lideri**

kararını değiştirmesi pek mümkün değil. Suudi Arabistan örneğin. Bildirim sunan ülkelerden biri ama Suudi Arabistan'ın halihazırda azaltım hedefi içermeyen, sadece bir ekonomik çeşitlendirme amacı güdeceğini belirten katkısının önümüzdeki dönemde sivil toplum katkısıyla artmasını beklemek mümkün değil. Bunun gibi çok sayıda ülke var, özellikle gelişmekte olan ülkeler. Bu ülkelerin hedeflerinin yükseltilmesi Paris ile maalesef mümkün olmayacak.

Adaptasyona ilk defa bu denli önem verildi sanırım...

Bu konu hep ikinci planda kalıyor. Paris Anlaşması'nın, Çerçeve Sözleşmesi'nin ve Kyoto Protokolü'nün önüne geçen en önemli tarafı **adaptasyon, yani iklim değişikliğinin etkilerine uyum konusunu daha ön plana çıkarmış olması.** En öne çıkan katkısı da, uzun dönemli bir adaptasyon hedefi koymuş olması. Bu tabii niceliksel bir hedef değil, çünkü adaptasyon ülkelerin kendi yerel koşullarına göre, ülkelerin kırılganlıklarına göre değişebiliyor. Fakat böyle bir küresel amaç konmuş olması, ülkelerin bu yönde çalışmaya başlaması için önemli bir itici olacaktır. Daha da önemlisi toplumların, çiftçilerin,

Artık Bir “Binalar Günümüz” Var: 3 Aralık Dünya Binalar Günü ilan edildi. Bu özel gün için hazırlanan bildiriye göre binalar dünyada üretilen global enerjinin %40'ını, suyun %25'ini, dünya kaynaklarının %40'ını kullanıyor ve toplam seragazi salımlarının da %30'una neden oluyor. Bugün binalarda tüketilen enerji, güvenilir ve kolaylıkla temin edilebilen teknolojiler kullanılarak %30 ila %80 oranında azaltılabiliyor. Bildiriye Türkiye Müteahhitler Birliği Başkan Vekili ve Uluslararası Müteahhitler Birliği Konfederasyonu CICA Başkanı **Emre Aykar** da imza attı.

İklim ve Belediyeler: Paris Zirvesi, iklim mücadelesine katılma ve çabalarının tanınması anlamında yerel yönetimlerin de ciddi bir mücadelesine sahne oldu. Tarihleri zirveyle kesişen **Yerel Liderler İklim Zirvesi'**ne Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler (UCLG) ve İstanbul Büyükşehir Belediye (İBB) Başkanı **Kadir Topbaş** da katıldı. Zirvede yerel yönetimlerin öncü rolü vurgulandı. Dünya genelinde pek çok yerel yönetimi bir araya getiren **C40** örgütü de zirve günlerinde açıkladığı raporla bu rolün önemini hatırlattı. Rapora göre iklim değişikliğiyle mücadelede şehirler agresif adımlar atarsa 2030'a

kadar emisyonları yılda 3,7 milyar ton azaltabilirler.

Halkların İklim Zirvesi: Paris yakınlarındaki Montreuil, 5-6 Aralık'ta sivil toplum örgütleri ve aktivistlerin liderliğinde düzenlenen Halkların İklim

farklı ekonomik grupların, kendi devletlerinden, böyle uluslararası düzeyde bir norm haline getirilmiş olan adaptasyon amacı bağlamında, adaptasyon eylemi talep etmelerini sağlayacak bir uluslararası dayanak oluşturması. Bunun yanında adaptasyon başlığı altında bildirim yapmaları da bekleniyor. Mitigasyonun aksine bu bildirimlerin zaman içinde yenilenmesi bağlayıcı değil, fakat yine de ülkelerin, kendi talepleri doğrultusunda adaptasyon bildirimini hazırlaması beklenebilir. Artık Türkiye dahil olmak üzere bütün ülkeler, ya var olan planlama süreçlerine dahil ederek ya da ayrı planlama ve uygulama süreçleri oluşturarak adaptasyon konusundaki önlemlerini uzun vadeli bir çerçeveye bağlamak durumundalar. Bu hence Paris'in önemli bir yeniliği oldu. Çünkü Çerçeve Sözleşme yapıldığı dönemde iklim değişikliği sorununun etkilerinin uzun vadede görüleceği kabulü gerekçesiyle adaptasyon ikinci planda kalmıştı. Şimdi adaptasyon mitigasyon ile aynı tabana getirilmiş oldu.

NE G20 NE G77, ANLAŞMA G2'NİN

Zirvenin son günlerinde beklenmedik bir şekilde ABD, AB, kırılğan

“Paris, G2'nin, yani Çin ile ABD'nin anlaşması. Onların yapabilirlikleriyle sınırlandırılmış bir anlaşma bu. ABD'nin senatodan geçirebileceği bir dille formüle edilmiş bir anlaşmaya ihtiyacı vardı. Çin'in de raporlama konusunda sistemini bütünüyle açmama kaygısı söz konusuydu”

ve az gelişmiş ülkelerin önemli bir kısmından oluşan Yüksek İddia Grubu ortaya çıktı ve 1,5 derece hedefinin anlaşmaya girmesinde etkili oldu. Genel olarak hangi ak-

törler öne çıktı, hangi maddeleri nasıl etkilediler?

Anlaşma öncesi biz G20'den, başka gruplardan bahsediyorduk ama Paris, G2'nin, yani Çin ile ABD'nin anlaşması. Onların yapabilirlikleriyle sınırlandırılmış bir anlaşma bu. ABD'nin senatodan geçirebileceği bir dille formüle edilmiş bir anlaşmaya ihtiyacı vardı. Çin'in de Kopenhag'dan bu yana ısrarla savunduğu raporlama konusunda sistemini bütünüyle açmama kaygısı söz konusuydu. Dolayısıyla bu ülkelerin belirleyici olduğu bir anlaşma çıktı ortaya.

Yüksek İddia Grubu'nun hazırlık sürecinin izlerini daha önceki aylarda da görebiliyorduk. Bu grubun oluşmasında 1,5 derece kampanyasının, az gelişmiş ülkelerin, küçük ada devletlerinin başlatmış olduğu kampanyanın, Kırılğan Ülkeler Forumu'nun etkisi var. Dolayısıyla da bu grubun anlaşmanın iddiası bağlamında değil de bir anlaşma çıkabilmesi noktasında etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü ülkelerin birbiriyle hiç uyuşmayan çıkarlarını karşılayacak en düşük ortak payda buluşarak bir anlaşmayla sonuçlanmasını sağladıklarını görüyoruz. Onun yanında Benzer Düşünen Gelişmekte Olan Ülkeler (Like Minded Developing Countries) gru-

Zirvesi'ne ev sahipliği yaptı. Naomi Klein, Bill McKibben, Kumi Naidoo ve Juliette Rousseau gibi önemli aktivistler de destek için oradaydı. Etkinlik kapsamında petrol devi EXXON bir halk mahkemesinde temsili olarak yargılandı. Bu alternatif zirvenin arkasında farklı ülkelerden 130'dan fazla örgütün yer aldığı The Coalition Climate 21 vardı. Koalisyon, son gün olan 12 Aralık'ta iklim mücadelesinde verilmeyecek tavizlere ve tarihe atfen D12-Red Lines yürüyüşünü binlerce kişinin katılımıyla Paris'te gerçekleştirdi.

Son Günde Papa Dahi Devredeydi: İklim Anlaşması tamamlanmadan önce, Nikaragua

beklenmedik bir şikayetle ortaya çıktı ve anlaşmayı imzalamayacağını açıkladı. Gereğesi ise metinde tarif edilen hedeflerle gerçek vaatler arasındaki uyumsuzluktu. BBC'nin haberine göre devreye giren Papa Fransuva, Nikaragua başkanını arayarak imzalamaları için şahsen ricada bulundu.

TSKB Dahil 26 Büyük Finansal Kurumdan İklim İçin Beş İlke: Paris Zirvesi'nin yan etkileri kapsamında toplam bilanço büyüklüğü 11 trilyon dolar olan dünya çapında 26 büyük kalkınma bankası, iklim çalışmalarını yaygınlaştırma hedefiyle beş gönüllü ilke oluşturdu. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Türkiye'den tek üye konumunda olduğu Uluslararası Kalkınma Finansmanı Kulübü (IDFC) tarafından hazırlanan ilkelere destek veren tek Türk kurum oldu. Bu ilkeler ise, iklim stratejilerine bağlılık, iklim risklerini yönetme, iklimle uyumlu hedefleri destekleme, iklim performansını iyileştirme ve iklim performansını açıklama şeklinde belirlendi.

bu, son üç güne kadar müzakerelerin gidişini büyük ölçüde belirledi, kimi zaman yavaşlattı, kimi zaman duraklattı, hatta bazı hükümlerin girmesini engelledi. Ayrıca gözden geçirme süreçlerinin niteliği bağlamında -özellikle **Hindistan** olmak üzere- bu grup etkili oldu. 2018'de yapılacak hedeflere yönelik gerçekleşecek gözden geçirme toplantısının, bir değerlendirme toplantısından ziyade kolaylaştırıcı bir diyalog şeklinde formüle edilmesi bu grubun tercihlerinin sonucu oldu. "2030'a kadarki hedeflerimizi zaten bildirdik, dolayısıyla 2018'de daha anlaşma yürürlüğe girmeden, ülkelerden daha yüksek hedefler beklenmesi bizim için uygun değil" dediler. Mevcut düzenlemeyle yalnızca 2023'teki değerlendirme toplantısı, hem finansman hem adaptasyon katkılarının gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi sonucu doğurabilecek.

Dahası, Benzer Düşünenler Grubu, G77 ile de birlikte çalıştı. **G77 bütün müzakereler boyunca en etkili gruptu.** Grubun bu dönem sözcülüğünü yapan **Güney Afrika**, gerçekten o grup içindeki bütün farklı çıkarlara sahip ülkelerin beklentilerini buluşturabilen bir ortak dil oluşturabilmeyi ve bunu böyle sunmayı başarabildi. G77 grubunun bütünlüğünü koruyabilmesi adına kritik bir noktaydı bu. Fakat farklı grupların metin ortaya çıktıktan sonra kendi adlarına konuşmaya başladıklarını gördük. G77, üye ülkelerin beklentilerinin güçlü bir şekilde yansıtılması açısından rolünü oynadıktan sonra biraz geriye

"Anlaşmanın Türkiye açısından önemli yanı şu; diğer bütün ülkeler gibi bildirdiği katkıları nasıl hayata geçirdiğini, doğrulanabilir bir şekilde emisyonlarını raporlamak zorunda. Saydamlık mekanizması zaten bu anlaşmanın ve gözden geçirme yaklaşımının en önemli kısmını oluşturuyor"

çekilerek BASIC (Brezilya, Güney Afrika, Hindistan, Çin) ya da Benzer Düşünen Ülkeler gibi gruplar kendi adlarına konuşmaya başladılar.

TÜRKİYE NE YAPTI?

Türkiye'nin zirvedeki konumunu, çabalarını nasıl tarif edersiniz?

Türkiye Paris konferansında oldukça geniş bir ekiple temsil edildi. İlgili bütün bakanlıklardan ve özel sektörlerden temsilciler vardı. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açılış konuşması yapması da önemliydi. **Paris Zirvesi sırasında ve müzakerelerde Türkiye şimdiye kadar hiç olmadığı kadar**

görünür durumdaydı. Farklılaştırma konusunun operasyonel hale getirilmesi ve bu farklılaştırmanın korunması çabası içindeydi fakat farklılaştırmanın kendi açısından da uygulanmasını istiyordu. Türkiye, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde gelişmiş ülkelerin yer aldığı Ek-1 listesinde yer alıyor ve gelişmiş ülkelere sağlanan finansman desteğinden faydalanmıyor. Ve dolayısıyla da kendi "**özel koşulları**"nın kabul edilmesini, bu sayede finansman alabilmeyi, teknoloji geliştirme ve transferi desteğinden yararlanabilmeyi amaçlıyor. Daha önce COP kararlarıyla tanınmış olan özel koşullarının Paris Anlaşması'na da yansıtılmasını bekliyordu. Sondan bir önceki taslağa kadar Türkiye'nin bu talebi bazen dipnotlarda bazen ayrı bir not olarak müzakere taslaklarının içinde yer aldı, fakat son metinde özel koşulları tanıyan hiçbir hüküm olmadı. Kapanış oturumunda Türkiye bu eksikliği dile getirdi ve önümüzdeki sene Marakeş'te olacak COP22'ye kadar dönem başkanlığını yürütecek Fransa Dışişleri Bakanı **Laurent Fabius**'a bu talebini yeniden ilettili. Fabius da bu konuda danışmanlık yürüteceğini, aynı zamanda anlaşma içine konulmayan Afrika ülkelerinin özel durumlarının da yansıtılması yönünde danışma sürecini işleteceğine söz verdi.

Maddelerin Türkiye iklim siyasetine etkisi nasıl olur?

Tüm ülkeler gibi Türkiye de 2020'den ibaren bu anlaşmada konulan düzenlemeler çerçevesinde ulusal katkısını uygulayacak önlemler alacak. Uluslararası bağlayıcılığı olmadığı için bir yaptırım olmayacak. Fakat Türkiye açısından önemli yanı şu; diğer bütün ülkeler gibi bildirdiği katkıları nasıl hayata geçirdiğini, doğrulanabilir bir şekilde emisyonlarını raporlamak zorunda. **Saydamlık mekanizması** zaten bu

"İnsanlık tarihinde gerçek bir dönüm noktası. Milyonlarca yeni iş imkanı yaratarak ve fosil yakıtlara bağımlılıktan kurtularak dünyanın her yerindeki insanların yaşam koşullarını iyileştirme fırsatı yakaladık. Bu bize daha barışçıl, daha güvenli bir dünya yaratmada yardımcı olacak. Uzun vadede şirketlerin canlanmak için ihtiyaç duyduğu buydu." **Arianna Huffington, Huffington Post Kurucu Ortağı, Genel Yayın Yönetmeni, B Team Lideri**

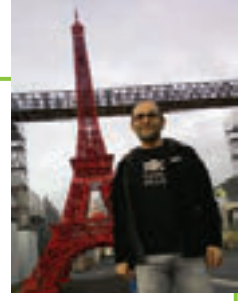
“Önemli Olan Uygulama”

Ormansızlaşma ve orman bozulması, toplam seragazlarının %20'sine varan bir etkiye neden oluyor. Dolayısıyla ormanlara Paris Zirvesi'nde büyük önem verildi. Ormansızlaşma konusu anlaşmada yer bulurken TEMA Vakfı İklim Değişikliği Koordinatörü Cem İskender Aydın, “Sıfır ormansızlaşma hedefi için önemli olan uygulama” diyor.

TEMA Vakfı'nın da aralarında olduğu çevre alanında çalışan birçok gözlemci kurum Paris'teki anlaşmada ormanlar ile ilgili gelişmeleri izledi. Aralarında Panama, Guyana, Vietnam ve Gana gibi ülkelerin olduğu **Yağmur Ormanları Ülkeleri Koalisyonu** (Coalition for Rainforest Nations) anlaşmanın dahilinde ormanların korunması ve bunun finansal mekanizmasının tanınmasını sağlayarak önemli bir başarı elde ettiler. Anlaşmanın 5. maddesi tamamen, **REDD+** olarak kısaltılan, ormansızlaşma ve orman alanlarının bozulmasından kaynaklanan emisyonların azaltılması mekanizmasına ve bu mekanizma ile ilgili finansal tedbirlere ayrılmış durumda. Her ne kadar REDD+ ile ilgili çeşitli eleştiriler bulunsa da, bu maddeyi özellikle geliştirmekte olan

ülkelerdeki orman alanlarının korunması yönünde çok önemli bir gelişme olarak görmek mümkün. Anlaşmada ormanları üstü kapalı olarak ilgilendiren bir diğer madde de, anlaşmanın en önemli maddelerinden biri sayılan ve azaltım politikalarından bahseden **4. madde**. Bu maddenin “insan kaynaklı seragazi emisyonlarına ait kaynaklar ve bu emisyonları azaltan yutaklar arasında yüzyılın ikinci yarısında bir dengeye erişmek” cümlesinde belirtilen yutak kısmının aslında doğrudan ormanları ilgilendirdiğini görmek çok zor değil. Karbon yutaklarını artırma denince kimilerinin aklına **karbon tutma ve saklama (CCS) teknolojileri** gelse de, aslında bu teknikler halihazırda pilot uygulama ölçeğini aşmıyor. Bu

teknolojiler bir gün büyük çapta etkili olacak şekilde geliştirilseler bile ormanları korumak ve ormanlık alanları artırmak kadar ucuz ve verimli çalışmayacaklar. Bu nedenle önümüzdeki dönemde, özellikle REDD+ mekanizmasının sağlayacağı finansal desteklerin de yardımıyla politika yapımcıların ormanların karbon tutma kapasitesini değerlendirecek politikalar geliştireceklerini öngörmek mümkün. Paris Anlaşması'nın ormanlar konusunu doğrudan içermesi çok önemli olmakla birlikte ilgili maddeler etkili bir şekilde uygulanmadan hiçbir şey başarılmış değil. Bu nedenle bu anlaşmanın hayata geçirilmesi için sivil toplumun şimdiden daha çok çalışması gerekiyor. Hedefimiz dünya genelinde sıfır ormansızlaşma.

“Microsoft, müzakerecileri Paris'te nihai bir anlaşmaya çağırarak kamu kurumları ve özel sektör temsilcileriyle aynı noktada duruyor. Karbon salımını azaltmak için uzun vadeli hedefler çerçevesinde bir anlaşmaya varılmış olması iklim değişikliğiyle mücadelede kilit bir rol oynuyor. Anlaşma ayrıca, tüm dünyadaki şirketlerin düşük karbon yatırımlarını hızlandırmak ve gerçek bir küresel düşük karbon ekonomisini teşvik etmek için ihtiyaç duyduğu iradeyi ortaya koyuyor.” **Rob Bernard, Microsoft Baş Çevre Stratejisti**

anlaşmanın ve gözden geçirme yaklaşımının en önemli kısmını oluşturuyor.

İNSAN HAKLARI İÇİN FIRSAT KAÇIRILDI

Özellikle sivil toplum örgütlerinin anlaşmaya insan hakları konusunun girmesi için büyük çabası vardı. Ancak son metinde sadece giriş kısmında kısaca insan haklarından bahsediliyor.

Sondan bir önceki taslağa kadar insan hakları hükmü yer alıyordu. Çünkü iklim değişikliğinin kendisi doğrudan bir insan hakları ihlalidir. Ancak özellikle ABD ve Benzer Düşünen Ülkeler grubu insan hakları ve cinsiyet eşitliği hükümlerinin anlaşmanın bağlayıcı, daha doğrusu uygulamayla ilgili bölümünde yer almasına karşı çıktı

ve başarılı oldular. Ülkelerin seragazi azaltımı için kendi ülkelerinde ve başka ülkelerde uyguladıkları projeler insan hakları ihlalleriyle sonuçlanabiliyor. Ormanların bozulmasından kaynaklanan emisyonları azaltma projeleri yerel toplulukların yerinden olmasına neden olabiliyor örneğin.

Dolayısıyla bu anlaşmanın genel amacına dönük politikalar, insan haklarına saygılı bir şekilde politikalar geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlayabilecekti. Ancak çok önemli bir fırsat kaçırılmış oldu.

YEREL YÖNETİMLER GÖRÜNÜRLÜK KAZANDI

COP21 ile aynı günlerde Paris'te Yerel Liderler İklim Zirvesi de gerçekleşti. Yerel aktörlerin çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

"Paris'te ulaşılan tarihi uzlaşmayı memnuniyetle karşılıyoruz. Dünya en nihayetinde bir araya gelip gezegenimizi gelecek kuşaklar adına koruma kararlılığına işaret eden bir anlaşmaya imza attı. Öncelikle bu anlaşma kimseyi dışarıda bırakmıyor, hepimizi sıcaklık artışını 2 derecenin altında tutmak için gerekeni yapmaya davet ederek yoksulları ve en hassas ülkeleri koruyor. Aynı zamanda sıcaklık artışını 1,5 derecede sınırlama çabalarını destekliyor. İkinci olarak ekonomileri bilimin desteklediği karbon nötr bir dünyaya yönlendirmek amacıyla, gerekli yatırımların yapılması için kamu ve özel sektöre güçlü bir işaret gönderiyor. Bunu yaparken de gelişmekte olan ülkelerin ayakta kalmak için ihtiyaç duyduğu finansmanı garantiye almak için çabalarımızı sürdüreceğiz. Üçüncü olarak bu anlaşma ekonomik kalkınmanın yönünü değiştiriyor. İklim değişikliğiyle mücadele etmeden ekonomik kalkınma yaşanamayacağı fikrine katılıyoruz. Hem gezegeni zehirleyip hem gelişemeyiz." *Jim Yong Kim, Dünya Bankası Grubu Başkanı*

Yerel yönetimleri, devlet dışı aktörlerin emisyon azaltımı ve bu küresel amaca katkıları yönünde değerlendirmek lazım. Yerel yönetimler çok uzun yıllardır bu küresel iklim diplomasisinin ve küresel iklim çabasının parçası olmak konusunda çok kararlı. İlan ettikleri karbon-suzlaşma, yenilenebilir enerji hedefleri gibi gerçekten devletlerin önüne geçen bir gayretleri söz konusu. **Sürdürülebilirlik İçin Yerel Hükümetler** (ICLEI) ve Kadir Topbaş'ın başkanlığını yaptığı **Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler** (UCLG) gibi uluslararası yerel yönetim oluşumlarının Paris'e doğru da en önemli beklentileri, bu çabalarının Paris Anlaşması altında tanınmasıydı. Anlaşmanın başlangıç kısmı, devletleri her düzeydeki yönetimlerin ve çeşitli aktörlerin küresel mücadeleye katılmasının önemini tanımaya çağırıyor. Dolayısıyla çabaları belli ölçüde karşılık buldu diyebiliriz. Bu yerel yönetimlerin, uluslararası düzeyde görünürlük kazanması bağlamında çok önemli bir gelişme.

FRANSA DİPLOMASI BECERİSİNİ GÖSTERDİ

Ev sahibi Fransa'nın görüşmelerdeki rolü için ne düşünüyorsunuz? Fransa çok etkili bir diplomasi yürüttü. Köklü bir diplomasi geçmişi olan Fransa'nın, örneğin Danimarka'nın düştüğü hatalara düşmemesi beklenirdi zaten. Ve o da hem kendi geleneklerine yaslandı hem de geçmişte başarı ya da başarısızlık getiren faktörleri dikkate aldı ve bütün tarafların dışlanmama ve eşit bir şekilde görüşlerini dile getirebilme beklentilerini karşılayabildi. Ülkelerin hem hep birlikte hem küçük gruplar halinde danışma süreçlerine katılmalarını sağlaması bu dışlanma kaygısını giderdi. Fransa'nın yanlı bir müzakere yürüttüğü konusunda bir şikayet olmadı.

"İklim değişikliğiyle gelen son derece gerçek tehlikeleri kontrol altına almaya yönelik küresel girişimi destekleyen cesur bir adım atıldığına şahit olduk. Şimdi harekete geçme zamanı. İklim değişikliğinin her ölçekten işletmeler üzerindeki etkileri bugün bile açıkça görülüyor. Bunu kavramakta ve riskleri asgariye indirmek için doğru adımları atmakta tereddüt edenler yok olmaya mahkum. Bu fırsatı doğru değerlendirenlerse meyvelerini toplayacaklar." Guilherme Leal, Natura Kurucusu, B Team Lideri

SİVİL TOPLUM DIŞARIDA BIRAKILDI

Olağanüstü hal uygulamasından dolayı pek çok etkinliğe izin verilmedi. Sizce STK'lar yeterince temsil imkanı bulabildi mi?

Etkili ve rasyonel biçimde tasarlanmış bir müzakere sürecinin doğal sonucu olarak sivil toplum örgütleri son zamanlarda görmediğimiz ölçüde dışarıda bırakıldı. Kopenhag'dan bu yana bütün oturumlara katılan bilimsel kuruluşlar, akademi, çevre örgütleri, kadın grupları, sendikalar, iş dünyası, çiftçiler, gençler dahil sivil toplum örgütleri ve gözlemciler en formal biçimde sürdürülen müzakereleri izleyemediler. Yalnızca tarafların hepsinin bir araya geldiği oturumları izleyebildiler. Anlaşmaya varabilmek adına daha hızlı işleyecek, devletlerin daha açık bir şekilde diplomatik kurallar çerçevesinde müzakere edebilecekleri yapılar tercih edilmiş oldu. Aynı

"Anlaşma ile IPCC'ye Yeni Görev"

Paris Anlaşması 1,5 °C sıcaklık artışını hedef belirledi ve Birleşmiş Milletler Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nden (IPCC) bu konuda 2018'e kadar bir rapor hazırlamasını istedi. TEMA Genel Müdürü ve IPCC Ana Yazarı Doç. Dr. Barış Karapınar, raporu ve 1,5 °C hedefini EKOIQ için değerlendirdi.

Paris Anlaşması'nın en önemli çıktısı sivil toplum örgütlerinin ve gelişmekte olan ülke gruplarının uzun zamandır mücadelesini verdiği iklim değişikliğine bağlı ortalama sıcaklık artışlarının 1,5 °C ile sınırlandırılması hedefi oldu. Anlaşma, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nden (IPCC) 2018 yılına kadar 1,5 °C sıcaklık artışlarının etkileri ve bununla bağlantılı alternatif salım yollarının analizi üzerine özel bir rapor hazırlamasını istedi.

Aslında IPCC'nin 2014 yılında yayınlandığı Sentez Raporu, iklim projeksiyonları için kullanılan en iyimser senaryo dışındaki tüm senaryoların 1,5 °C'yi geçen sıcaklık artışları öngördüğünü belirtiyor. Rapor, az sayıda akademik çalışmanın 2100'e kadar 1,5 °C'nin altında sıcaklık artışı senaryosu çalıştığını da altını çiziyor. Bu senaryo çalışmaları atmosferdeki sera gazı yoğunluğunun 430 ppm CO2 (eşiti) altında kalması gerektiğini gösteriyor. Bunun içinse 2050 salımlarının 2010'a göre %70 ila % 95 arasında azaltılması gerek.

Ekonomik dille söylemek gerekirse,

zamanda Fransız hükümetinin olağanüstü hal uygulamasını gerekçe göstererek bütün eylemleri engellemiş olması, toplumsal grupların sesinin daha az duyulmasına yol açtı. Oysa eylemler önemli bir baskı oluşturabilirdi.

Ayrıca Türkiye'den gelen sivil top-

bu hedefin tutturulması için küresel ekonominin tamamen karbonsuzlaştırılması ve %100 yenilenebilir enerjiye geçiş gibi tarihi dönüşümlerin gerçekleşmesi gerekiyor. Anlaşmaya göre Ülkelerin Paris Zirvesi'nden önce sundukları ulusal

katkı niyetleri iklim değişikliği ile mücadelede temel mekanizma olacak. Ancak ülkelerin halihazırda sunmuş oldukları katkı niyetleri toplanınca 1,5 °C hedefine ulaşmakta yetersiz kalıyor ve yaklaşık 3 °C bir artışa neden olacağı öngörülüyor. Aynı zamanda ülkelerin katkı niyetlerini hesaplarken kullandıkları metodların ve ölçütlerin uyumamasından kaynaklanan önemli belirsizlikler var. Bu çerçevede anlaşma, tarafları katkı niyetlerinin revizyonu ve uygulanmasında metodolojik tutarlılığın sağlanması amacıyla IPCC metod ve ölçütleri kullanarak karşılaştırılabilirlik, ölçülebilirlik ve şeffaflık sağlamayı hedefliyor.

Sonuç olarak IPCC, yeni iklim rejiminde hem Paris Anlaşması'nın hedeflediği sıcaklık artışlarının etkilerinin ortaya konulması, uyum ve azaltım analizlerinin yapılması, hem de metod ve ölçütlerin tutarlılığın sağlanması alanlarında önemli rol oynayacak gibi görünüyor. Bu aynı zamanda IPCC'nin kendi kurumsal yapısı ve çalışma biçimi alanında gereksinimi olan acil reformların hayata geçmesini de gerektiriyor.

lum örgütlerinin çok etkili olduğunu söylemek lazım. Aktif biçimde uluslararası müzakereleri izlediler, Türkiye heyetinin görüşmelerinde varlık gösterdiler, halihazırda yürütülen çeşitli projelerin sonuçlarını açıkladıkları yan etkinlikler düzenlediler. ○

Paris Antlaşması ve Karbon Bütçesi

“Paris Antlaşması'nın en büyük gücü bilimsel temele dayalı karbon bütçesi anlayışını iklim rejimine yerleştirmesi oldu. Bu nedenle asıl mücadele şimdi başlıyor” diyor Türkiye iklim hareketinin en önemli isimlerinden, İstanbul Politikalar Merkezi Kıdemli Uzmanı ve Mercator-İPM Burs Programı İklim Değişikliği jüri üyesi Dr. Ümit Şahin ve ekliyor: “İlk hedefimiz 2018'de yapılacak genel değerlendirme amaçlı COP'a kadar bütün ülkelerin INDC'lerini güçlendirmelerini sağlamak, bütün dünyada kömür yatırımlarını durdurmak ve yeni petrol ve gaz yataklarının açılmasına izin vermemek için hem yerelerde, hem de hükümetler ve uluslararası finans piyasaları zemininde harekete geçmek olmalı”.

 Dr. Ümit ŞAHİN, İstanbul Politikalar Merkezi Kıdemli Uzmanı ve Mercator-İPM Burs Programı İklim Değişikliği jüri üyesi

Bolivya'nın eski iklim müzakerecisi **Pablo Solon**, geçen Nisan ayında Tunus'taki **Dünya Sosyal Forumu**'nda yaptığı konuşmada, uluslararası iklim politikalarının en önemli sorununun fosil yakıtların görmezden gelinmesi olduğunu, bunun da yıllar içinde müzakerelerin bilinçli bir şekilde emisyon kavramıyla sınırlı tutulması yoluyla yapıldığını söylemişti. Bu ilk bakışta anlaşılması zor bir görüş. Sonuçta emisyonların nedeni fosil yakıtlar. Arada ne fark olabilir? Aradaki fark, **emisyon azaltımı** talebiyle **fosil yakıtların yeraltında bırakılması** talebi arasındaymış gibi görünüyor. Aynı oturumda konuşan eski **Friends of the Earth** Direktörü **Nnimmo Bassey** fosil yakıtların yeraltında bırakılmasının iklim değişikliğiyle mücadelenin “tek” yolu olduğunu bir kez daha

vurguluyordu. Solon'un fosil yakıtların müzakerelerde bilinçli bir şekilde anılmadığı, metinlere girmesi için yapılan her önerinin fosil yakıt üreticisi veya fosil yakıt şirketleriyle bağlantılı ülkelerin temsilcileri tarafından engellendiği iddiası (ki bu içeriden bir gözlemdir) önemliydi. Paris Antlaşması'na baktığınızda da fosil yakıt, kömür, petrol, hatta karbon sözcüklerini göremiyoruz (Karbon sözcüğü metinde birkaç kez geçiyor, ama ormandaki karbon stokundan, bir kez de karbon fiyatından bahsederken. Karbonsuzlaşma, düşük karbon, karbondioksit vb. metinde yer almıyor). Bu nedenle, yıllardır verdiğimiz mücadeleyi, COP21'de çıkan sonucu ve yeni Paris Antlaşması'nı analiz etmek için bu durumun ne anlama geldiğini düşünmek faydalı olabilir.

55 Gigaton mu, 40 Gigaton mu?

Bilindiği gibi Paris Antlaşması, Kyoto Protokolü ve temel aldıkları İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, iklim değişikliğiyle mücadele yolu olarak seragazi emisyonlarının sınırlandırılması esasına dayalı. Paris Antlaşması, Kyoto Protokolü'nden farklı olarak küresel ısınmayı 2 derecede (hatta 1,5 derecede) durdurma hedefini koyuyor ve emisyon sınırlandırmasının dayandığı bilimsel temel olarak da IPCC'nin karbon bütçesi hesabını gösteriyor. Paris kararının ülkelerin yapmayı taahhüt ettikleri emisyon azaltım beyanlarıyla (INDC) ilgili 17. paragrafında, (UNFCCC'nin INDC sentez raporundaki hesaba gönderme yapılarak) mevcut taahhütlerle 2030'da küresel emisyonların 55 gigatona çıkacağı, oysa 2 derece hedefine ulaşmak için bu düzeyin 40 gigato-

na düşmesi gerektiği söyleniyor. Bu madde Paris Antlaşması'nın eki olarak kabul edilebilecek INDC'lerin ne kadar yetersiz olduğunun karar metnine de girmiş olması açısından önemli. Hatta karar, IPCC'ye de bir görev veriyor ve 1,5 dereceyi mümkün kılacak emisyon patikasını (yani daha kısıtlı karbon bütçesinin ne olduğunu) 2018'de yapılmasını karara bağladığı gözden geçirme toplantısına kadar hesaplamasını istiyor.

Paris Antlaşması böylece 195 ülkenin küresel ısınmayı hangi noktada durdurmayı hedeflediğini (2 derecenin bayağı altında, hatta mümkünse 1,5 derecede) ve referans verdiği IPCC hesapları ve UNFCCC'nin INDC Sentez Raporu yoluyla da küresel olarak bundan sonra salınabilecek maksimum serağazı (1800 gigaton) ve karbondioksit (1000 gigaton) miktarlarını da bildirmiş oluyor. Dolayısıyla Antlaşma bize imzacı ülkelerin ısınmayı 2 derecede sınırlama hedefini tutturmak için kolektif bir çabayla bundan böyle (daha doğrusu IPCC hesabının aldığı son tarih nedeniyle 2011'den sonra) toplam 1000 gigatondan fazla karbondioksit salmama kararını vermiş olduklarını, hatta 1,5 derece hedefi için daha fazla çaba göstereceklerine göre bu düzeyin de çok altında kalmaya kararlı olduklarını söylüyor.

Bütçe Şimdiden Açık Veriyor

Karbon bütçesiyle ve mevcut azaltım taahhütleriyle bu bütçenin ne kadarının ne zamana kadar kullanılacağıyla ilgili yapılmış yetkin çalışmalar var. Bunlardan resmi kabul görenler UNFCCC'nin **INDC Sentez Raporu** ve BM Çevre Programı'nın **2015 Emisyon Açığı Raporu**. Ayrıca Global Carbon Project'in, Tyndall Center'dan Kevin Anderson ve arkadaşlarının yayımladıkları çalışmalar var. Bütün hesaplar aşağı yukarı aynı yere çı-

Pablo Solon

Nnimmo Bassey

Kevin Anderson

Mevcut INDC'lerle küresel serağazı emisyonları 1990'a göre %45, 2010'a göre ise %17 artarak 2010'da 52 Gt'dan, 2030'da 57 Gt'a çıkıyor (Karar metninde nedense 2 Gt tenzilat yapılmış). Yani Anlaşma'da azaltılacağına karar verilen emisyonlar, 2030'a kadar eskisinden daha az bir hızla da olsa artmaya devam ediyor.

ıyor, tonları farklı olsa da. Farklı kaynaklardan derleyerek bir özet yapmak gerekirse, Kyoto Protokolü çerçevesindeki mevcut azaltım taahhütleri ve 2025-2030'a kadar geçerli olan INDC'lerle 2 derecenin değil, ortalamada 2,7 derecenin; üst ve alt sınırlarına bakıldığında 2,2-3,4 derecenin garantileneceğini

görüyoruz. Mevcut INDC'lerle küresel serağazı emisyonları 1990'a göre %45, 2010'a göre ise %17 artarak 2010'da 52 Gt'dan, 2030'da 57 Gt'a çıkıyor (Karar metninde nedense 2 Gt tenzilat yapılmış). Yani Anlaşma'da azaltılacağına karar verilen emisyonlar, 2030'a kadar eskisinden daha az bir hızla da olsa artmaya devam ediyor.

Kevin Anderson'un hesabı UNFCCC'nin sentez raporunda göz ardı edilen bir şeyi daha ortaya koyuyor. Bu da kalan emisyon bütçesinin aslında 1000 Gt'un çok altında olduğu. Hesap basit. Halen yılda yaklaşık 37 Gt CO₂ salınıyor. 2011-2014 arasında 140Gt salındığı için bütçe şimdiden 860 Gt'a inmiş durumda. Yüzyıl sonuna kadar iyimser tahminle bütçenin ormansızlaşmadan 60 Gt ve çimento sanayiinden kaynaklanan enerji dışı emisyonlardan da 150 Gt'luk kısmın harcanacağı tahmin ediliyor ve geriye enerji kaynaklı emisyonlar için 650 Gt kalıyor. Paris Antlaşması'nın yürürlüğe gireceği 2020'ye kadar mevcut taahhütlerle 180 Gt daha salınacak. Bu da 2020 sonrası için enerji kaynaklı emisyonlara ayrılan bütçeyi 470 Gt'a indiriyor. Yani Paris Antlaşması'nı değerlendirmek için IPCC'nin 1000 Gt'unu sabit bir bütçe olarak almak yanıltıcı. Aslında elimizde bu bütçenin yarıdan azı var. Mevcut INDC'lerle gidersek küresel emisyonlar düşmediğine göre de 2020-2030 arasında bir 370 Gt daha harcanması işten bile değil. Yani mevcut INDC'lerin zamanı dolduğunda 2 dereceyi %66 olasılıkla tutturmak için elimizde sadece 200 Gt CO₂'lik bir bütçe kalacak. Eğer emisyonları 2050'de sıfırlayacaksak (ki öyle yansıtılsa da gerçekte Anlaşma'da böyle bir hüküm yok) 2030-2050 arasında enerji kaynaklı olarak yılda ortalama 10 Gt'dan fazla emisyon yapmamamız lazım. Bu birdenbire nasıl olacak, belli değil.

Küresel serbest ticaret antlaşmalarına, kuralsızlaştırmaya, sınırsız özelleştirmelere ve kaynakların şirketlere tahsisine, şirketleri koruyan yasalara ve düşük vergilere dayalı sistem devam ettiği sürece, fosil yakıtların yeraltında bırakılması nasıl başarılacak, belli değil.

Gelecek Kuşaklara Mission Impossible

Bir de işin rezervler kısmına bakalım. Halen petrol, kömür, doğalgaz şirketlerinin portföylerinde bulunan kullanılabilir rezervlerdeki fosil yakıtların hepsinin yakılması halinde 4000 Gt'a yakın karbondioksit salınacak. Bu nedenle mevcut fosil yakıt rezervlerinin (konvansiyonel olmayan kaynaklar buna dahil değil) dörtte üçünün (en muhafazakar hesaba yapan Uluslararası Enerji Ajansı'na göre bile üçte ikisinin) yeraltında bırakılması gerekiyor. Mevcut 4000 Gt CO₂ içerikli rezervlerin yarısından fazlası kömür. Kömürün büyük kısmı enerji üretimi, petrolün büyük kısmı ise ulaşım için kullanıldığı ve ulaşımda petrolün yerine yenilenebilir enerji koymak daha güç olduğu için, öncelikle ve çok daha büyük oranda kömürün yeraltında bırakılması gerekiyor. Bütün hesaplar, 2 derece için emisyonların 2050'lerde sıfıra indirilmesi gerektiğini ortaya koyarken, Paris Antlaşması yüzyılın ikinci yarısında karbon nötralizasyonunu hedeflemekten bahsediyor. Bu da aslında henüz uygulanabilir olmayan ve gelecekte de uygulanabilir ve ekonomik bir anlamı olacağı şüpheli karbon tutma ve depolama (CCS) teknolojilerine, hatta nasıl yapılacağı hiç belli olmayan negatif emisyonlara, yani atmosferdeki karbonu temizleyecek jeomühen-

IPCC AR5 Sentez Raporu, 2014.

İstanbul Politikalar Merkezi, Kömür Raporu: İklim Değişikliği, Ekonomi ve Sağlık Açısından Türkiye'nin Kömür Politikaları, Kasım 2015.

Davidson ve ark., New Unabated Coal is not Compatible with Keeping Global Warming Below 2°C: Statement by Leading Climate and Energy Scientists, 2013.

İstanbul Politikalar Merkezi, Kömür Raporu: İklim Değişikliği, Ekonomi ve Sağlık Açısından Türkiye'nin Kömür Politikaları, Kasım 2015.

dislik projelerine referans veriyor. Yani Paris Antlaşması'nın **gelecek kuşaklara olmayan teknolojileri kullanma görevi** vermesi açısından absürd bir antlaşma olduğu yorumu da yapılabilir.

Bütün bu hesaplar, karmaşık emisyon hesaplarından önce, mevcut fosil yakıt rezervlerini sınırsız bir biçimde çıkarılmasına ve yakılmasına imkan sağlayan mevcut ekonomik sistemin hedef alınması gerektiğini gösteriyor. Küresel serbest ticaret antlaşmalarına, kuralsızlaştırmaya, sınırsız özelleştirmelere ve kaynakların şirketlere tahsisine, şirketleri koruyan yasalara ve düşük vergilere dayalı sistem devam ettiği sürece, fosil yakıtların yeraltında bırakılması nasıl başarılacak, belli değil. Bunun için sistem içinde birkaç girişim var. Yatırımların fosil yakıt şirketlerinden çekilmesini amaçlayan ve 500 şirketin ve yatırım fonunun portföylerini karbonsuzlaştırmayı başaran **Divestment Hareketi** bunlardan biri. Bununla fosil yakıt şirketlerinin hisselerinin değer kaybetmesi ve fosil yakıt yatırımlarının ölü yatırım haline getirilmesi amaçlanıyor. Ancak değil var olanların kapatılması, yeni termik santrallara lisans, yeni petrol kuyularına, kömür madenlerine, gaz ve petrol için yapılan *fracking* tesislerine ruhsat ve işletme izni verilmeye devam ettikçe bu yatırımlar nasıl olacak da ölü yatırıma dönüşecek? Paris Antlaşması'nın mevcut hükümleriyse bu kolay değil.

İklim değişikliğini gerçekten durdurmak istiyorsak, ilk yapılması gereken **yeni fosil yakıt yatırımlarına yönelik kapsamlı bir moratoryum** olmalıydı. Bunun için de antlaşmalarda fosil yakıtların hedef alınması, kömür devrinin kapandığının ilan edilmesi, temiz kömür, CCS, jeomühendislik gibi fantezilere kapıların tamamen kapatılması gerekirdi. Anderson'un çalışmasında 470 Gt'luk CO₂ bütçesiyle 2

2020 gelip Paris Antlaşması yürürlüğe girdiğinde bugün elimizde bulunan lafta iddialı, uygulamada ne yaptığı belli olmayan küresel iklim mücadelesi zeminini işe yarar yönde dönüştürmeyi başardıysak, o zaman Paris'te yeni bir anlaşmanın kabul edilmesini başarmış olmakla gerçekten övünebiliriz.

derecenin tutturulmasının ancak 2020'den sonra emisyonların yılda %10 azalarak 2050'ye kadar sıfıra indirilmesiyle mümkün olduğu hesaplanıyor. Oysa şirketler, Paris'te hükümetlerin değil fosil yakıt demesine, **dekarbonizasyon** sözcüğünü kullanmasına bile izin vermediler. Paris Antlaşması'nın en büyük gücü bilimsel temele dayalı karbon bütçesi anlayışını iklim rejimine yerleştirilmesi oldu. Bu nedenle asıl mücadele şimdi başlıyor. İlk hedefimiz 2018'de yapılacak genel değerlendirme amaçlı COP'a kadar bütün ülkelerin INDC'lerini güçlendirmelerini sağlamak, bütün dünyada kömür yatırımlarını durdurmak ve yeni petrol ve gaz yataklarının açılmasına izin vermemek için hem yerelerde, hem de hükümetler ve uluslararası finans piyasaları zemininde harekete geçmek olmalı. Divestment kampanyalarıyla, kömüre verilen kredileri kestirerek, Gerze

örneğinde olduğu gibi yerel iklim adaleti mücadelelerini birleştiren çabalarla kömür santrallerini durdurarak ve tabii iklim değişikliğiyle fosil yakıtlar arasındaki bağı bıkıp usanmadan göstermeye devam ederek dünya ekonomisinin karbon bağımlılığını, ya da daha doğru bir deyişle fosil yakıt (şirketlerinin) egemenliğini kırmak zorundayız. 2020 gelip Paris Antlaşması yürürlüğe girdiğinde bugün elimizde bulunan lafta iddialı, uygulamada ne yaptığı belli olmayan küresel iklim mücadelesi zeminini işe yarar yönde dönüştürmeyi başardıysak, o zaman Paris'te yeni bir anlaşmanın kabul edilmesini başarmış olmakla gerçekten övünebiliriz. Yoksa bir 10-15 yıl daha kaybedeceğiz. Bu arada fosil yakıt şirketleri yine istedikleri gibi at oynatmaya devam edecek ve 2030 geldiğinde elimizden dövmekten başka bir şey gelmeyecek. ○

21 COP mu, COP21 mi?

Kasım ayında çok sayıda hayat kaybına neden olan terör olaylarıyla sarsılan Paris, geçen ay COP21 Zirvesi'ne ev sahipliği yaptı. Zirveyi yerinde, Paris'te izleyen Dış Haberler Editörümüz Zeynep Heyzen Ateş, “Her sabah kalkıp sokağa çıktığımızda ilk gördüğünüz şeyin asker olması kadar ağır bir duygusal, zihinsel yük olamaz” diyor ve bu yazısında sokağın sesini duyuruyor bize...

 Zeynep Heyzen ATEŞ

Kasım ayı EKOIQ Dış Haberler ekibinden Zeynep Heyzen Ateş ve Reuben Simpson olarak bizim için, bilim insanlarının ağırlıklı olduğu çok verimli bir ekoloji konferansıya başladı. **New Zealand Royal Ecology Society** tarafından bu yıl Christchurch'te düzenlenen bu akademik girişim, iklim değişikliği kendini hissettiren flora ve faunanın korunması gibi başlıklar ve Hakatere'ye yaptığımız leziz bir araştırma gezisini de içeriyordu (Önümüzdeki aylarda bununla ilgili yazıyı da bu sayfalarda okuyacaksınız). Konferans sonrası Paris'e geçmeden önce kışkıklarımı almaya Türkiye'ye döndüğümde -haliyle yaz mevsimindeki güney yarım kürede paltosuz ve çizmesizdim, Paris'te ise kışların en korkuncu ya-

şanmaya yeni başlamıştı- konferans öncesi yaşanan terör olaylarından ötürü tedirgin olsam da gezegenin geleceği adına umutluydum. Ayrıca Paris, Sartre'ın, Baudelaire'in, Camus'nün şehri, Avrupa'daki evim dediğim yeri ve arkadaşlarım beni bekliyordu. St.Ouen, L'Impasse de Juif'e “el koyup” yaptığımız sebze bahçesinin durumunu, ben ayrılırken bitmek üzere olan halk evinin son halini merak ediyordum. Etmez olaymışım. “Dakika bir gol bir” derler ya, COP21 zaten öyle başladı. ABD Dışişleri Bakanı **John Kerry**'nin “ABD verdiği hiçbir sözü tutmak zorunda değil” dediği

e-posta basına sızmış, haliyle “Ee, niye buradayız öyleyse” havası esmeye başlamıştı. Kayıt ve diğer işlemler belki de bir gün erken gidenlerden olduğumdan bu çapta bir organizasyondan beklenmeyecek kadar kolay geçti. Le Bourget tren istasyonundan alana ulaşım sorunsuzca çözülmüştü, ya da görece sorunsuzca diyelim.

Güle Güle Tuvalu

Dergimizin bu sayısında pek çok yazarımızdan Paris'i, anlaşma metnini ve değerlendirmeleri okuyacaksınız. Konferanstan ne çıkacağı konusunda çok umutsuz olanlar, “Bu kadar ülkenin bir konuda olsun uzlaşabilmiş olması önemlidir” gibisinden açıklamalar yaptı, halkın moralini bozup konferansın içini hepten boşaltmak istemeyenler “Beklediğimizden iyi sonuç alındı” demeye getirdi. Ben eyleme dökülmüş halini görmeden konuşmama-yı tercih edenlerdenim. Anlaşmalar ancak uygulanabilirlikleri ölçüsünde gerçekçi ve önemlidir. İlk okuduğumda da uygulansa bile “Güle

Konferanstan ne çıkacağı konusunda çok umutsuz olanlar “Bu kadar ülkenin bir konuda olsun uzlaşabilmiş olması önemlidir” gibisinden açıklamalar yaptı, halkın moralini bozup konferansın içeri hepten boşaltmak istemeyenler “Beklediğimizden iyi sonuç alındı” demeye getirdi. Ben eyleme dökülmüş halini görmeden konuşmamayı tercih edenlerdenim.

güle Tuvalu” diye geçirdim içimden (Sular yükseldiği için batacak ilk ülke, batıyor zaten). Ülke ülke bakıldığında Çin de benim açımdan umut vericiydi. Ülke içinde ve uluslararası projelerde atabilecekleri en ekoloji dostu adımları atıyorlardı. **İpek Yolu’na tren rayları döşeme** projesi en güzel örneklerden zaten. Böylece nakliyat elektrikli trenlerle Çin’den Avrupa’ya, hatta Afrika’ya ulaşabilecek.

O Paris Benim Paris'im Değildi

Ama sabrın da bir sınırı var. Beşinci gün bastım İstanbul’a döndüm. O Paris benim Paris'im değildi. St. Ouen'deki bahçe talan edilmiş, azınlıkların oturduğu mahallelere, banliyölere askerler konulmuştu. Le Bourget'ye gittiğimizde şık, pırlırlı güvenlik kuvvetlerini görüyorduk ama gerek metroya bindiğinizde ortalıkta dolaşan polisler, gerek ürkütücü silahlarıyla askerler tam bir travmaydı. İnsan güne “güvendesim” diye değil, korkuyu hissederek başlıyor. Her sabah kalkıp sokağa çıktığımızda ilk gördüğünüz şeyin asker olması kadar ağır bir duygusal, zihinsel yük olamaz. Fiyatı uygun olduğu için şehrin biraz dışında kalan bir daire kiraladım airbnb.

com'dan, keşke otelde kalsaymışım dedim. Merkez, görüntü olarak bu kadar feci değildi ama illa bir şey söylenecekse içinden geçtiğimiz dönemin gerçeklerinin reddedilemez şekilde karşıma konduğu bir durum yaşadım diyebilirim. Kendime ve bir gazeteci olan arkadaşım Daniel'a aynı soruyu sordum: Paris buna nasıl izin veriyor? “Üç ay önce olsaydı vermezdi” dedi. Gazeteler askerlerin “Müslümanları (işyerlerini) Fransızlardan korumak için konduğunu” söylüyor ama bunu söylerken ne kadar ürkütücü bir ayrımla konuştuklarını fark etmiyorlardı. Müslüman dediği adam Fransız değil miydi? Cezayir doğumlu Camus'ü Fransız saymayan zihniyetin daha ürkütücü dışavurumları işte (Paris'te bunlar olurken Türkiye Gollum için bilirkişinin arandığı günler geçiriyordu). Şık takım elbiseleri içinde ipek masa örtüsünde tabağı 200 euroluk yemeklerini yerken -fotoğrafı yayımlandı gazetelerde, sembolik konuş-

muyorum- politikacılar “Ne yapsak da şu 2 derecenin altında kalsak” diye sohbet ediyorlardı herhalde... Pazar günü ise seçimler vardı. Yoksulluk rakamları açıklanacaktı. Aşırı sağcıların kazanacağına kesin gözüyle bakılıyordu (Öyle de oldu, ben bu yazıyı yazarken seçimin ikinci ayağında **Le Pen** kazanmasın diye tüm partiler işbirliği içinde seçime gidiyor. Yani bölgede kimin adayı **Front National** karşısında en çok oyu almışsa o kalıyor, diğer adaylar çekiliyor). İşsizlik rakamı son 20 yılın zirvesindeydi, %10 sınırı aşılmıştı. Varoşlar-banliyöler böyle bir durumda sokağa dökülür müydü? “Asker oldukça hayır” dedi Daniel. Haklı çıktı, dökülmediler. Ben de yaz mevsimini ve güneşli günleri erken getirmenin başka yolunu bilmediğimden, tüm biletlerimin tarihlerini değiştirip, gerekli iade işlemlerini yapıp, Uzakdoğu seyahatime başladım. Auckland'dan sevgilerle...

İklim Değişikliği ile Mücadelede Çarpan Etkisi: Paris Anlaşması

© Arnaud Bourissou/METL-MEDDE - reproduction interdite sans l'autorisation de l'auteur

Dünya devletleri Aralık ayının ilk günlerinde Paris'te düzenlenen COP21'de yeni bir iklim anlaşması üzerinde anlaştılar. Bu yazı, gezegenin geleceğinde belirgin bir rol oynayacağından emin olduğum Paris Anlaşması'nın bir değerlendirmesi. Konferans ve anlaşmanın çok geniş bir yelpazede ve çok farklı karşılıklar bulunduğunu söyleyebilirim. Yelpaze o kadar geniş ki, anlaşmayı çok büyük bir başarı olarak niteleyenler de, anlaşmayı son derece yetersiz bulanlar da var. Ben bardağın dolu tarafından bakarak, Paris Anlaşması'nı çok önemli bir başarı ve insanlık tarihi açısından bir dönemeç olarak nitelemeyi tercih ediyorum. Yazı kapsamında, Paris Anlaşması'nı daha iyi anlamak ve aktarabilmek için Paris Konferansı öncesini, Paris Anlaşması'nı ve anlaşma sonrası süreci ayrı ayrı değerlendireceğim.

 Rifat Ünal SAYMAN, REC Türkiye Direktörü

Paris'e Giden Yol: INDC Yaklaşımının Başarısı

Bildiğiniz gibi, seragazi salımlarını azaltmayı öngören ilk uluslararası anlaşma **Kyoto Protokolü** olmuştur. Uluslararası kamuoyunda çok fazla tartışılmadan kabul edilen protokol büyük bir dirençle karşılandı ve ABD'nin yer almaması ile etkisi oldukça sınırlı kaldı. Kyoto Protokolü, Paris Anlaşması'ndan farklı olarak sadece gelişmiş ülkelere hedef tanımlıyordu. 2009 yılında düzenlenen **Kopenhag Konferansı**'nda gelişmekte olan ülkelere de sorumluluk tanımlaması öngörülen ve daha geniş çaplı planlanan iklim anlaşması üzerinde ülkelerin uzlaşmaması, "iklim değişikliği ile mücadelede yolun sonuna mı gelindi" sorusunu gündeme taşıdı. Genel olarak başarısızlık olarak anılmakla birlikte Kopenhag süreci, aslında dünyayı Paris Anlaşması'na taşıyan önemli bir adım olarak kabul edilmeli. Kopenhag'da, Kyoto protokolünün aksine, ülkeler gerçek anlamda bir müzakerelere süreci yaşadılar.

Paris Anlaşması öncesi en önemli adım ise, 2013 yılında yapılan **Varşova Konferansı**'nda

taraf devletlerin INDC'lerini (Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı) sunma-ya davet edilmesi oldu. O dönem çok eleştirilen bu INDC'ler, aslında Paris Anlaşması'nın kabul edilmesinin mihenk taşıydı. Obama yönetimi altında değişen Amerikan politikaları sonucu 2014 yılında sağlanan ABD-Çin anlaşması da sürece çok önemli bir katkı sağladı.

Konferans öncesinde UNFCCC'nin (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi) son ana kadar INDC'leri toplaması ve bu süreçte taraf devletlerle çok iyi bir iletişim ve işbirliği geliştirmesi, 180'e yakın ülkenin beyanlarının alınmasını sağladı ve Kopenhag'a göre çok büyük bir farklılık yarattı. INDC'ler ile ülke hedeflerinin belirlenmesinin ülkelerin kendilerine bırakılması, devletlerin sorumluluk alma süreçlerini hızlandırdı. Sunulan INDC'lerin hızlı bir şekilde dünya kamuoyu ile paylaşılması sürecin şeffaflığını güçlendirirken, devletler üzerindeki baskıyı da artırdı.

Paris Konferansı ve Paris Anlaşması:

Kapalı Kapılar Arkasında Müzakere

Konferansın başlamasının ardından, konferansın işleyişi sebebiyle ben de dahil olmak üzere birçok kişinin olumlu beklentilerinin yerini bir miktar endişenin aldığı söylemekte fayda var. Özellikle Paris'e giden

yolda gördüğümüz şeffaf süreç, ne yazık ki Paris'te yoktu. Konferans ana oturumunda açık olarak yürütülen müzakereler yerini kapalı kapılar arkasında yapılan görüşmelere bıraktı. Bunun da konferansın meşruiyetine az da olsa gölge düşürdüğü söylenebilir.

Bunlara rağmen, Paris Konferansı, Paris Anlaşması'nın kabulü ile son buldu. Paris Konferansı'nın (ve anlaşmasının) başarısının arkasında ise, yukarıda bahsettiğim gibi Varşova sonrası başlayan INDC'lerin toplanması süreci yatıyordu aslında. Paris Anlaşması'nın önemli nokta ve çıktılarını aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

- Paris Anlaşması, Kyoto protokolünden farklı olarak, belirli bir **küresel sıcaklık hedefi** öngörüyor. Müzakereler sonucunda ortaya çıkan karar bu artışı yüzyılın sonunda (2100) 2°C derecenin oldukça altında tutma ve 1,5°C dereceyi sağlayabilmek için çabaları sürdürme yönünde oldu.

- Paris Anlaşması Kyoto Protokolü'nden farklı olarak **bütün ülkelere sorumluluk** yüklüyor. An-

Genel olarak başarısızlık olarak anılmakla birlikte Kopenhag süreci, aslında dünyayı Paris Anlaşması'na taşıyan önemli bir adım olarak kabul edilmeli.

laşma, ülkelerin "ortak fakat farklılaştırılmış" sorumluluklarla kendi kapasitelerine göre belirledikleri planlara göre hareket edebilmesini sağlayacak INDC'ler üzerine kuru- lu. Anlaşma kapsamında gelişmiş ülkelerin iklim değişikliği ile mücadelede "tarihsel sorumlulukları" dikkate alınarak seragazi salımlarının azaltılması çabalarına liderlik etmesi bekleniyor. Gelişmekte olan ülkelerin ise azaltım çabalarını zaman içinde kuvvetlendirmeleri teşvik edilecek.

- Kyoto Protokolü'nde yer alan, Paris Anlaşması'nda ise dikkate alınan **Karbon Bütçesi** kavramı salımlar için "zirve (*peak*) yıl" belirleme çabalarını güçlendiriyor. Bu hesaplama göre, taahhüt edilen sıcaklık artışında kalabilmek için toplam karbon bütçesinin sadece üçte birinin kullanılması gerekiyor, çünkü üçte ikisi zaten kullanılmış durumda. Bu anlamda toplam küresel karbon bütçesini tüketmemek için ülkelerin salım zirve değerlerine olabildiğince hızlı ulaşım azalma eğilimine girmeleri bekleniyor. Böylece, 2050'den itibaren insan kaynaklı salımlar ve yutak alanların kapasitesi arasında bir "denge"nin kurulması amaçlanıyor.

- Anlaşmayla birlikte, gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere, iklim değişikliği ile mücadelede sarf edecekleri çabanın maddi yükleri için finansal kaynak sağlaması bir

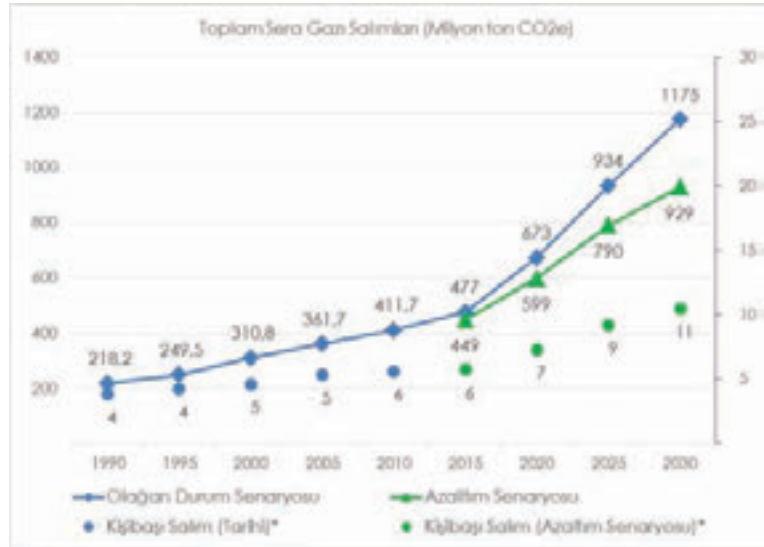
Paris Anlaşması devletlere, yerel yönetimlere, özel sektöre çok büyük bir mesaj niteliği taşıyor. Bundan sonra bütün önemli ekonomik kararlarda iklim etkisi ister istemez dikkate alınmak zorunda kalacak. Bu da bir çarpan etkisi yaratacak.

zorunluluk haline geldi. Diğer ülkeler ise, gönüllülük esasına dayalı olarak dilerse finansal yardım sağlayabilecek. İklim değişikliğinden en çok etkilenen ve bununla mücadele edebilme yetenekleri en düşük ülkelerin mücadele kapasitelerini artırmak, uyum tedbirlerini sağlamlaştırmak ve ihtiyaç duyabilecekleri diğer tedbirleri geliştirmek amacı ile tesis edilecek bir "iklim finansmanı" kaynağı olacak. **Yeşil İklim Fonu** ismiyle tanımlanan bu kaynakta gelişmiş ülkelerin 2020 yılından itibaren yıllık **100 milyar dolar** toplanması öngörülüyor. Bu, taban rakam olacak ve 2025 yılından itibaren somut ihtiyaç analizlerine göre güncellenerek devam ettirilecek.

● Mevcut durumda, INDC'ler yer kürenin sıcaklık artışını ne yazık ki ancak 3 dereceye yakın bir noktada tutabiliyor. Zirvede, tüm tarafların hedeflerinin toplam olarak dikkate alınıp 2023 yılında değerlendirilmesine ve sonraki **her 5 yılda bir yeniden değerlendirme** sürecine tabi olmasına karar verildi. Bu değerlendirme sonuçlarının, ülkelere kendi hedeflerini daha iddialı hale getirmeleri için kılavuzluk yapması hedefleniyor.

● İklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı en savunmasız ülkelerin **zarar ve kayıplarının karşılanması** ihtiyacı Paris Anlaşması kapsamında tanınıyor ancak bu zararların "tazmini" doğrultusunda hukuki bir süreç yolu açık değil ve mekanizmanın nasıl işleyeceği muğlak durumda.

Grafik1: Türkiye'nin Sunduğu Niyet Edilen Ulusal Katkı

Kaynak: REC Türkiye, Veri Kaynağı TÜİK ve ÇŞB

Paris Sonrası:

Çarpan Etkisi

Paris Anlaşması devletlere, yerel yönetimlere, özel sektöre çok büyük bir mesaj niteliği taşıyor. Bundan sonra bütün önemli ekonomik kararlarda iklim etkisi ister istemez dikkate alınmak zorunda kalacak. Bu da bir çarpan etkisi yaratacak. Ar-Ge çalışmaları hızlanacak, çevresel performansı yüksek yatırımlara yönelim artacak. Karbon vergisi ve karbon fiyatlandırma gündemimizde olacak. Hepsinden önemlisi yenilenebilir enerjinin önü hiç olmadığı kadar açılacak. Araştırmalar şimdiden 15 yıl sonra en ucuz enerji kaynağının güneş olacağını söylüyor. Bu doğrultuda teknolojide sıçramaların yaşanmasını beklemek hayal olmayacaktır. Önümüzdeki süreçte salım azaltımı ve uyum konularında kentlerin daha öne çıkacağını da bekleyebiliriz.

Temkinli olmakta elbette fayda var. Anlaşmanın tek başına iklim değişikliği ile mücadele konusunda yeterli olmasını bekleme yanlışlığına düşmemek lazım. Paris Anlaşması sonucu dünyamız ısınmaya "ya-

vaşlayarak" devam edecek. İklim değişikliği ile mücadele konusunda dünyanın istenilen 1,5°C hedefine varması için daha alınması gereken çok yolumuz var.

Paris Anlaşması'nın en önemli sıkıntısı anlaşmanın yaptırım konusu olarak öne çıkacak. Her ne kadar Paris Anlaşması hukuki olarak bağlayıcı (*legally binding*) şeklinde lanse ediliyor olsa da, anlaşmanın ve INDC'lerin uygulanması için belirli bir yaptırım mekanizması bulunmuyor. Önümüzdeki dönemde MRV (izleme, raporlama, doğrulama) mekanizmasının güçlendirilmesi muhtemel. En büyük yaptırım, şeffaf olarak işleyen bir süreç sonucu sözlerini tutmayan ülkelerin "**afiş edilmesi**" olacak. Bu durum devletlerin yanı sıra özel sektör için de önemli. 2015 yılı içinde gerçekleşen egzoz azotoksit salım değerlerine ilişkin Volkswagen **skandalı**, şirketin karşı karşıya kaldığı cezaların yanı sıra marka değerine çok büyük darbe vurmuştu.

Son olarak küçük bir hatırlatma: Paris Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi için küresel seragazi salımlarının

en az %55'ini temsil eden devletler veya en az 55 taraf ülke tarafından imzalanması gerekiyor. Anlaşma 22 Nisan 2016'da New York'ta imzaya açılacak. Ancak ilgili imzaların hızlı bir şekilde toplanacağı şimdiden öngörülebilir.

Paris Anlaşması ve Türkiye: 23 Yıldır Süren Sorun

Türkiye 1992 yılında Ek 1 ülkesi olarak kabul edilmesinin sıkıntısını 23 yıl sonra hâlâ çekiyor ne yazık ki. Türkiye, her konferansta sürekli tekrarlayan olumsuz bir sürecin içine çekiliyor ve ülke imajı bozuluyor. Paris Konferansı da bu açıdan önceki COP'ların bir tekrarı oldu. Türkiye, özellikle 2020 yılında COP26'ya ev sahipliği başvurusunda bulunarak önemli bir açılım yapmak istese de halen "özel statü" konusunu aşmayı başaramadı.

Türkiye'nin sunduğu INDC, 15 yıllık kesintisiz ve yüksek büyüme olağan durum senaryosuyla yüksek hesaplandığını düşündürüyor. Mevcut INDC ile 2030 yılına gelindiği zaman 88,5 milyon tarafından kişi başı 10,5 ton CO₂e salımı ile dünyanın en çok salım yapan 11. ülkesi olmamızın öngörülmesi de bu konudaki kuşku arttırıyor. Bu açıdan Türkiye'nin iddialı bir INDC sunmadığı söylenilebilir.

Türkiye'nin mevcut INDC'sinin

yeterli iddiaya sahip olmaması, Türkiye'nin iklim finansmanından yararlanma konusundaki haklı talebinin önüne tabii ki geçmemeli. 1980 sonrası büyüyen nüfusu ve güçlenen ekonomisi sonucu olarak artan seragazi salımlarının azaltılması için Türkiye'ye finans mekanizmalarının açılması gerekiyordu. Bu anlamda finansal kaynaklara erişim, gelişmiş ülkelerin tarihi sorumluluğu çerçevesinde bir hak olarak değerlendirilmeli. Gelişmiş ülkelerin Türkiye ile ilgili bu açıdan üzerlerine düşeni yapmadıkları ve özel statü konusunu bir pazarlık kozu olarak kullandıkları tespitleri yanlış olmaz.

Paris Anlaşması'nın en önemli sonucu, dünya ülkelerinin artık geri dönüşü olmaz şekilde iklim değişikliği ile mücadeleyi plan ve programlarına almaları olacak. Bu kendi başına büyük bir dönüşüm yaratacak. Türkiye'nin de bu dönüşümü kaçırmaması gerekiyor. Türkiye salımlarının neredeyse dörtte üçünün enerji kaynaklı olduğunu ve Rusya ile güncel ilişkilerimizin dikkate alınması durumunda, Türkiye'nin odak noktasının enerji sektörü olması gerektiğini rahatça söyleyebiliriz. **Enerji tasarrufu, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji payının artırılması** üçlü bir misyon olarak kabul edilmeli. Bu konularda

REC Türkiye ve Paris Anlaşması CEO Anketi

Paris Anlaşması herkes için olduğu gibi bizim için de yeni bir sayfa anlamına geliyor. REC Türkiye olarak anlaşmanın daha iyi anlaşılması ve hedeflerinin tutturulması konusunda özellikle farkındalık yaratma, bilgi üretme ve paylaşma çalışmalarımıza aynı gayretle devam edeceğiz. Yakın işbirliği içinde bulunduğumuz paydaşlarımızla Paris Anlaşması'nı, çevremize ve ekonomimize etkilerini değerlendireceğimiz etkinliklerimizin hazırlıkları içerisindeyiz. Mart ayında **Sürdürülebilir Şehirler Konferansımızda** İklim Değişikliği ve Kentler ilişkisini ele alacağız. 2016 yılında bu konuda yapacağımız önemli çalışmalardan biri, 2014 yılında gerçekleştirdiğimiz "**Türk İş Dünyasının İklim Değişikliğine Yanıtı**" CEO anketimizin güncellenmesi olacak. Bu çalışma ile şirketlerin; iklim değişikliği ve düşük karbon ekonomisine ilişkin farkındalıkları, etkilene düzeyleri, strateji ve uygulama planları; CEO'lar tarafından değerlendirilmiştir. 2016 yılında yapacağımız benzer çalışma, geçen zaman zarfında bu konuda ne kadar yol aldığımızı, Paris Anlaşması'nın etkilerini anlamamızda ve geleceğimizi öngörmemizde önemli bir rol oynayacak...
http://www.rec.org.tr/dyn_files/42/6272-Iklim-Degisikligi-CEO-Algi-Arastirmasi-Ozet.pdf

BÖLGESEL ÇEVRE MERKEZİ
REC Türkiye

kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülmesi, yasal mevzuat geliştirilmesi ve yeni finansman ve teşvik mekanizmalarının oluşturulması öne alınması gereken konular. ○

Not: Yazının hazırlanmasına katkı veren REC Türkiye uzmanları Dursun Baş ve Onur Akpulat'a teşekkür ediyorum.

Şehirler Küresel Siyaseti Beklemiyor, Sıra Topluluklarda...

2 1. kez bir araya gelen ve 195 ülke hükümetini temsil eden binlerce delege, COP21 Konferansı'nda pek çok kişinin mümkün olabileceğini düşünmediği şekilde bir metin üzerinde anlaşta. "Tarihin dönüm noktası" gibi yüceltici sözlerle kutsanan anlaşmanın bu şekilde sonuçlanmasında başrolü oynayanların, Konferans'ın hükümet dışı aktörlere, yerel yönetimlere, sivil topluma ayrılmış "Yeşil Bölge"sinde birbiri ardına düzenlenen seminerler, sunumlar, gösteriler; Paris'in çeşitli semtlerinde yapılan "halk zirveleri"; fosil yakıt devi Exxon'un yargılandığı "halk mahkemeleri"; meydanlardaki sanat eserleri, otobüs duraklarında, metrolarda afişlerle temiz enerji ve adil bir iklim politikası talep eden sivil toplum kuruluşları ve aktivistler olduğunu söyleyebiliriz

rahatlıkla. Bu çeşitli, çok renkli ve iyi planlanmış sivil hareketlerin kararlı duruşları karşısında, anlaşmanın açıklanacağı saatlerde sokaklar ve meydanlarda büyük bir kalabalığın toplanmasına, Paris'te yüksek güvenlik tedbirleri uygulayan yetkililer de engel olamadı.

Esasında Konferans öncesi sivil toplumun sürdürdüğü kampanyalar, **Shell'in Kuzey Kutbu'**nda petrol araması ve **Keystone XL** boru hattına karşı direnişler kadar, başta Papa olmak üzere geniş insan topluluklarını etkileyen kurum ve kişilerin iklim değişikliğine karşı durmanın ahlaki sorumluluğunu vurgulamaları da artık karşı durulamayan bir dalga yaratmış ve anlaşmaya giden yolu hazırlamıştı.

Büyük heyecanla karşılanan anlaşmanın önemli bir "başarı" olarak gösterilmesi, 1992 Rio

Türkiye Yenilenebilir Enerji Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Sabite Müftügil Cesur, COP21 Zirvesi'nde varılan anlaşmanın "gerçek başarıyı getirmesi, takip eden aylarda ve yıllarda ülkelerin vereceği sinyallere, verilen sözleri yerine getirmelerine ve sivil toplum aktörlerinin sürdürülebilir bir yaşam düzenine geçişteki etkilerine bağlı olacak. COP21, başta şehirler olmak üzere çok sayıda hükümet dışı aktörün, bu geçişin öncüleri olacaklarını ortaya koydukları katılımlarına sahne oldu" diyor ve zirveden bu konuyla ilgili satır başlarını EKOIQ okurları için aktarıyor.

 Sabite MÜFTÜGİL CESUR,
Türkiye Yenilenebilir Enerji Birliği Yönetim Kurulu Üyesi

Konferans'ının genel sekreteri olan ve kısa bir süre önce vefat eden **Ma-urice Strong**'un "başarı" ve "gerçek başarı" tanımlamasını da ister istemez hatırlatıyor. Anlaşmanın "gerçek başarı"yı getirmesi, takip eden aylarda ve yıllarda ülkelerin vereceği sinyallere, verilen sözleri yerine getirmelerine ve sivil toplum aktörlerinin sürdürülebilir bir yaşam düzenine geçişteki etkilerine bağlı olacak.

Çok Merkezli, Yatay İlişkiler Ağları

COP21, başta şehirler olmak üzere çok sayıda hükümet dışı aktörün, bu geçişin öncüsü olacaklarını ortaya koydukları katılımlarına sahne oldu.

Geçen yıl Lima'da yapılan COP20'nin Peru Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler (BM) tarafından başlatılan, "İklim Eylemi için Hükümetdışı Aktörler Alanı" (*Non-State Actor Zone for Climate Action-NAZCA*), şehirlerin, bölgelerin, şirketlerin, yatırımcıların ve sivil toplum kuruluşlarının iklim değişikliği için ortaya koydukları taahhütleri kaydeden bir platform.

Bu ne yaman çelişki dedirten şekilde, platformda yer alan 2025 şirket ve 424 yatırımcı arasında, en büyük kirletici dev fosil enerji şirketlerini; yeraltı sularını, toprakları, tarım alanlarını yok eden gıda şirketlerini ve fosil yakıt endüstrisini finanse eden yatırım şirketlerini, iklim değişikliği için taahhütler vermek üzere sıraya girmiş gördük. Ancak, iyi adam maskesi takmış bu kötü adamlardan çok, platformun baş aktörleri olarak şehirler, şehirlerin oluşturduğu ağlar, birlikler ve sivil toplum örgütleri görünür ve etkili katılımlar sergilediler.

Paris COP21 için NAZCA'da, dünya nüfusunun %17'sini oluşturan 2255 şehir ve 150 bölge iklim değişikliği için taahhütlerini kaydetti (climate-action.unfccc.int).

Şehirler, artan nüfusları ve iktisadi dinamikleriyle bu yüzyıla damgalarını vurduklarının farkındalar. Etkilerini giderek daha fazla yaşadıkları iklim değişikliği kaynaklı sorunlara çözüm bulmak için hükümetlerin harekete geçmesini beklemedikleri ve öncülüğü üstlendikleri görülüyor.

1992 Rio Deklarasyonu'nun 10. ve 22. ilkeleriyle filizlenmeye başlayan şehirlerin ve yerel inisiyatiflerin sürdürülebilirlik alanlarındaki aktif

Anlaşmanın "gerçek başarı"yı getirmesi, takip eden aylarda ve yıllarda ülkelerin vereceği sinyallere, verilen sözleri yerine getirmelerine ve sivil toplum aktörlerinin sürdürülebilir bir yaşam düzenine geçişteki etkilerine bağlı olacak.

rolleri, çağın ruhuna ve imkanlarına uygun şekilde, çok merkezli, yatay ilişkiler ağları içinde geliyor. Ulus devletler, 20. yüzyılı şekillendirmiş ancak artık geçen yüzyılın yarattığı dev sorunları çözme yeteneğini kaybetmiş, küresel şirketlerin çıkarlarıyla donmuş ve işlevsiz kalmışken şehirler, yerelde yaşanan sorunları, ihtiyaçları, üretim, tüketim, taşıma gibi yerel dinamikleri yönetme becerileri geliştiriyorlar.

Tüm Şehirler Toplandı

COP21'de, şehirlerin öncü ve etkili rolünü öne çıkarır şekilde, Paris Belediye Başkanı **Anne Hidalgo**'nun ve BM Genel Sekreteri'nin Şehirler ve İklim Değişikliği Özel Görevlisi olan eski New York Belediye Başkanı **Michael R. Bloomberg**'in

başkanlığında, tüm dünyadan 1000 civarında belediye başkanı, Paris Belediye Binası'nda toplandı. Bu toplantıda, şehirlerinde 2050 yılına kadar %100 yenilenebilir enerjiye geçiş ve seragazi salımlarını %80 azaltma hedeflerini destekleyeceklerini ve gelecek yıl yapılacak **HABITAT III**'e hazırlanmak için işbirliği yapacaklarını bildiren ortak bir deklarasyon yayınladılar (climatesummitlocalleaders.paris). Toplantıya Türkiye'den katılan belediye başkanları arasında, UCLG- Birleşmiş Şehirler ve Yerel Yönetimler başkanlığını da yapmakta olan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı **Kadir Topbaş**, Büyükçekmece Belediye Başkanı **Dr. Hasan Akgün** ve Diyarbakır Belediyesi Eşbaşkanı **Gülten Kışanak** da vardı.

Şehirler, yerel ve sivil topluluklar "gerçek başarı" istiyorlar ve bunun için ağlar, birlikler içinde bir araya geliyorlar. İklim değişikliğinin etkilerini tüm gerçekliğiyle yaşadıkları ve ulusal çıkarları gözetme sorumluluğu üstlenmedikleri için daha kolay ve hızlı uluslararası işbirlikleri içine girebiliyorlar.

Şüphesiz, şehirlerin bu işbirliği ağları ve birliklerinde, başta Avrupa Birliği olmak üzere, demokrasi ve ademi merkezi yönetim geleneği olan ülke kentleri başı çekiyor. Çevre odaklı sürdürülebilir gelişme için bir araya gelen ve **Aalborg Şartı**'na imza atan Avrupa kentleri, son yıllarda iklim değişikliği için daha geniş ağlar oluşturdu. **ICLEI- Sürdürülebilir Kentler Birliği**, **Cities Alliance**, **Eurocities**, **C40 Şehirlerin İklim Liderliği Grubu** ve sürdürülebilir enerji için oluşturulan **Covenant of Mayors**, bugün beş kıtada üyeleri olan ağlar haline gelmiş durumdadır.

Şehirler, iklim değişikliği müzakere süreçlerine dahil olurken ve iklim etkilerini azaltma ve uyum için uygulamalarını geliştirirken, emisyonların ölçümü ve standartlar önem

kazandı. Ban Ki-moon ve Michael R. Bloomberg, 2014 İklim Zirvesi sonrasında, C40, ICLEI ve UCLG gibi küresel şehir ağlarının liderliğinde, **Compact of Mayors**'ı (Belediye Başkanları Birliği) kurdular. Birlik, geçen bir yıl içinde 360 şehrin emisyon ve diğer iklim risklerinin ölçümlerinin standart hale getirilmesi ve kamuoyuna raporlanmasını gerçekleştirdi (www.compactofmayors.org).

Sıfır Karbon Hedefli Kentler

COP21, "Yeşil Bölge"de, ICLEI ve 2015 Avrupa Yeşil Başkenti Bristol'ın yönettiği **Şehirler ve Bölgeler Pavyonu**'nda tüm konferans boyunca devam eden toplantılarda çok sayıda belediye başkanının uygulamalarını ve hedeflerini dinledik. Hükümetler iddialı seragazı azaltım hedefleri vermekten çekinirken, 2025'te sıfır karbon hedefi koyan kentlerin başında **Stockholm, Göteborg** ve **Kopenhag** gibi Kuzey Avrupa şehirleri geliyor. Güneyden ise **Milano** ve **Sevilla** belediye başkanları, yeşil dönüşümün şehirlerinde yeni beceriler ve istihdam alanları yarattığını, bunun için ilkokuldan üniversiteye kadar her seviyede sürdürülebilirlik eğitimleri yapıldığını ve yenilenebilir enerji için kooperatifler kurarak hedeflerine ulaştığını anlattılar.

Dönüşümün Finansmanı

Bu toplantılarda öne çıkan en önemli konu, şehirlerde dönüşümü sağlayacak altyapı, ulaşım ve konut yatırımlarının finansman ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı oldu. Panellerde çok sayıda kamu, özel finans ve yatırımcı kuruluş temsilcisinin yer alması, şehirlerdeki dönüşümün nasıl büyük bir yatırım potansiyeli ve iştahı yarattığının göstergesiydi. Çevre sorunları için finans kaynakları sağlayan, BM ve kalkınma bankaları ortaklığıyla kurulmuş **GEF**'in (Global Environmental Facility)

350.org hareketini başlatan yazar, aktivist **Bill Mc Kibben**'in katıldığı panelde, üniversitelerde öğrencilerin eylemleriyle devam eden fosil yakıt endüstrilerine yapılan yatırımlardan vazgeçme hareketinin hızla yayıldığı ve fosil yakıtlardan çekilen fonların şehirlerin yenilenebilir enerjiye geçmelerini sağlayacak finans kaynağını yaratacağı konuşuldu.

Başkanı **Naoko Ishii, Sürdürülebilir Kentler Programı** dahilinde 23 kente 1,5 milyar euro kaynak sağladıklarını duyururken, şehir yönetimlerinin, bütün sektörlerle entegre stratejik sürdürülebilirlik planı yapmalarının önemini vurguladı. "Belediye başkanları artık ne yapmaları gerektiğini biliyorlar, onlara nasıl yapmaları konusunda yardımcı olmak gerekir" diyen Ishii, eğer doğru planlama yapabilirlerse trilyonlar tasarruf edebileceklerini vurguladı. **Fransız Kalkınma Ajansı (AFD)** temsilcisi, şehirlere iklim için aktarılan fonların yılda 2 milyar dolar olduğunu ve bu tutarın giderek arttığını ancak tam bir dönüşüm için trilyonlar gerektiğini belirtti. Panellerden birinde konuşma yapan **Garanti Bankası Genel Müdür Yardımcısı Ebru Dildar Edin**, son dönemlerde kredilerin %20'sinin

enerji verimliliği projelerine verildiğini söyledi.

Geçmişte, olumsuz çevre etkileri büyük, dev ölçekli altyapı projelerini finanse etmiş **Dünya Bankası** ve **Avrupa Yatırım Bankası**'nın (EBRD) direktörleri, hükümetlerin karbonsuz bir iş modeli için piyasayı harekete geçirecek şekilde sinyal vermesi gerektiğini vurguladılar. EBRD'nin Türkiye'de altı adet kamuya ait "**yeşil hastane**"nin finansmanını sağladığını bu konuşmada öğrenmiş oldum.

Hükümetlerin şehirlerin yeşil dönüşümü için yeterli finans kaynaklarını yaratmadığı ve özel sektör kaynaklarının kaldıraç etkisinden yararlanmanın önemini vurguladığı tartışmalarda, kamu kaynaklarının riskleri karşılamak için gerektiği dile getirildi. **Şehirlerin yeşil tahvil ihraç edebilir duruma**

gelmeleri, “bankable” (yatırım yapılabilir) projeler hazırlayabilme kapasitesi önemli konular olarak ele alındı. **Dünya Bankası Başkan Yardımcısı Rachel Kyte**, 500 büyük şehirden sadece %4’ünün kredi değerliliği olduğunu belirtirken, özel fonları, emeklilik fonlarını, şehir birlikleri ve kooperatif fonlarını sıfır karbonlu ekonomiye geçiş için harekete geçirmek üzere kurulmuş **İklim Tahvilleri İnisyatifi** gibi yaratıcı uygulamalar tanıtıldı.

Toplulukların Enerjisi

350.org hareketini başlatan yazar, aktivist **Bill Mc Kibben**’in katıldığı panelde ise, üniversitelerde öğrencilerin eylemleriyle devam eden fosil yakıt endüstrilerine yapılan yatırımlardan vazgeçme hareketinin hızla yayıldığı ve fosil yakıtlardan çekilen fonların şehirlerin yenilenebilir enerjiye geçmelerini sağlayacak finans kaynağını yaratacağı konuşuldu.

C40 Araştırma ve Ölçme Direktörü Seth Schultz’un, geliştirdikleri ve şehirlerin ücretsiz olarak kullanabilecekleri elektronik ortamda sera gazı emisyon hesaplama araçlarını tanıttığı panelde, kendisi katılmayan UCLG Başkanı Kadir Topbaş’ın ko-

nuşması okundu. “**Binalar değil, dirençli yerleşimler kuruyoruz**” diye devam eden konuşmayı dinlerken, binalar yığılı haline gelmiş; sellere, fırtına ve depreme dirençli oluşu hayli şüpheli İstanbul’u düşündüm üzüldüm...

COP21’de, şehirlerin umut verici uygulamaları anlatıldı ancak dünya genelinde şehirleşmenin büyüyen sorunlarına pek fazla değinilmedi. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde hızla yayılan şehirleşmenin hiçbir şekilde sürdürülebilir olmadığı halde şehirlere yapılan yatırımların hâlâ eski enerji, taşıma, barınma modelleriyle devam ettiği, göçlerin şehirler üzerindeki baskısı, şehirlerin pazar ekonomisinin güçleriyle şekillendiği; lüks konutlar, geniş yollar, alışveriş merkezleriyle yok edilen toplumsal dokular gibi gerçekler sanırım ve umarım gelecek yıl Ekim ayında Quito,

“**Topluluk Enerjisi**” oluşumlarını mevcut merkezi yönetim ve piyasa sistemini de değiştirme gücüne sahip bir gelişme olarak çok yakında daha çok konuşacağız.

Ekvator’da yapılacak **HABITAT III Konferansı**’nın ve onun öncesinde İstanbul’da düzenlenecek **Dünya İnsani Zirvesi**’nin gündeminde yer alır.

Ancak, sivil toplum hareketlerinin ısrarla ve sürekli dile getirdikleri iklim adaleti ve adil, eşitlikçi enerji dönüşümü, İrlanda’nın eski cumhurbaşkanlarından olan **Mary Robinson** tarafından güçlü bir şekilde vurgulandı. İklim değişikliğinin etkileri karşısında en kırılgan durumda olan ve piyasa güçlerinin, hükümetlerin dikkate almadığı yoksul ülke halkları, kuraklık, sel ve çatışmalarla yerlerinden edilmiş insanlar, kadınlar, çocuklar için adalet ve herkes için temiz enerji kaynaklarına ulaşma hakkını savunan Robinson, yenilenebilir enerjiye geçişte hataların yapıldığını, **iklim değişikliğinin aciliyetinin, adil olmayan bir dönüşümün mazereti olamayacağını ifade etti.**

Çok sayıda kadın belediye başkanının da katıldığı panellerde, şehirlerin iddialı ve heyecanlı sunumlarının yanında sadece bir panelde yeni bir kavram ve uygulama olarak “**Toplulukların Enerjisi**” de ele alındı. Bireylere yerel yönetimlerden daha yakın, en demokratik yönetim seviyesi olan mahalle, köy, üretim kooperatifi gibi yapılar içinde kişilerin kendi ekosistemlerini gözeterek, enerji üretimi, verimliliği, geridönüşüm gibi yeşil ve yerel ekonomiye doğrudan ve aktif katılacakları yerel yapılar olarak tanımlayabileceğimiz “**Topluluk Enerjisi**” oluşumlarını, mevcut merkezi yönetim ve piyasa sistemini de değiştirme gücüne sahip bir gelişme olarak çok yakında daha çok konuşacağız.

Paris anlaşmasının gerçekten “**Tarihin Dönüm Noktası**” olabilmesi, iklim değişikliği sorununun, bir sistem değişikliği ile çözümlenmesine yol açacak kararlarla uygulanmaya ve izlenmeye devam etmesine bağlı olacak. ○

“Önemli Olan Zirveden Sonraki Kararlılık”

Yıldız Teknik Üniversitesi Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Merkezi Kurucu Direktörü Prof. Dr. Güler Aras, iklim değişikliğinde özel sektörün çabalarının hükümetlerin çok önünde olduğu, zirve kararları ardından alınan aksiyonların özel sektörü nasıl etkileyeceği ya da özel sektör-kamu işbirliklerine nasıl yansıtılacağına da önem taşıyan konular arasında olacağını söylüyor.

 Prof. Dr. Güler ARAS,
Kurucu Direktör, Finans,
Kurumsal Yönetim ve
Sürdürülebilirlik Merkezi

Bir iklim zirvesinin ardından alınan kararların sürdürülebilir bir gelecek için atılmış bir önemli adım daha olmasını umut ediyoruz. Zira, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon, tarihçilerin, COP21 çıktılarını iklimle mücadelede “**müşterek atılmış çok önemli bir adım**” olarak değerlendireceğini belirterek daha büyük hedeflerin işaretlerini verdi. Öte yandan, ilk kez COP21’e katılan tüm ülkelerin imzaladığı “**İklim değişikliğinde 2 derece**” kararını 1,5 dereceye çekme çabası ümit verici olsa da yine de temkinli yaklaşmakta fayda var. Önemli olan Türkiye dahil kararın altında imzası olan tüm ülkelerin bir sonraki adımdaki kararlılıkları olacak. Bu anlaşmanın ardından uygulama kararlılığı sonuçları doğrudan etkileyen en önemli faktör. Bu anlamda ülkelerin Paris Antlaşması’nı uygulayabilmesi için bir dizi regülasyonu hayata geçirmesi öngörü-

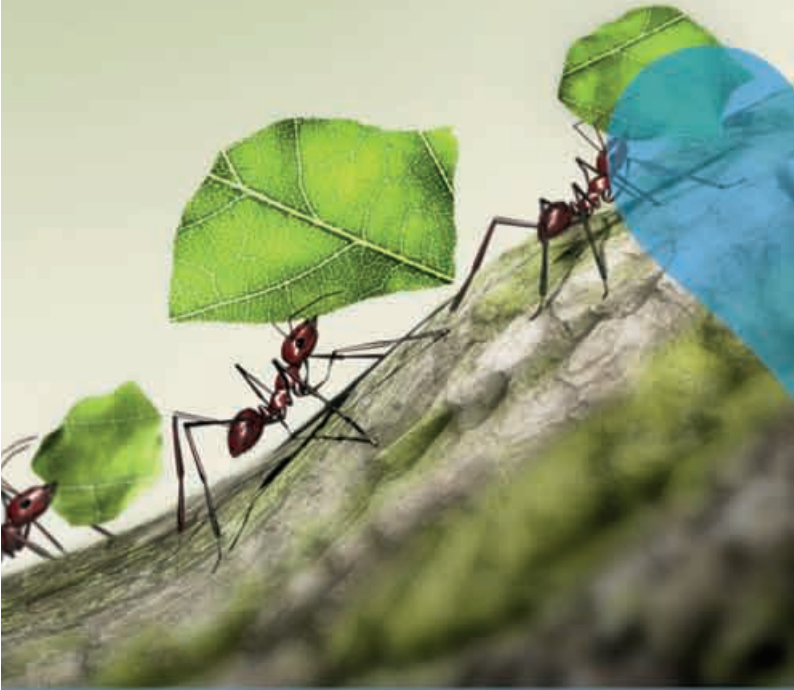
len COP21 kararlarını destekleyen adımlarının önümüzdeki günlerde dikkatle takip edileceği açık. Özellikle iklim değişikliğinde özel sektörün çabalarının hükümetlerin çok önünde olduğu, zirve kararları ardından alınan aksiyonların özel sektörü nasıl etkileyeceği ya da özel sektör-kamu işbirliklerine nasıl yansıtılacağı da önem taşıyan konular arasında olacak. İklim değişikliği gündeminde heyecan yaratan ve bu zirvenin öne çıkan ana noktasının, **tüm ülkelerin ilk kez birleşerek** iklim değişikliğini 2 derecenin altında tutma kararını almaları olduğunu söylemek mümkün. Bu kararın altında ise ekonomiye yönelik, **regülasyonlara ve yönetişime ilişkin bir dizi aksiyon** yatıyor. Bu kapsamda hızla karbon emisyonunu düşürerek 2 derece hedefine ulaşacak aksiyonlar alınması, bu süreçte şeffaf ve hesap verebilir sistemlerin geliştirilmesi, iklim et-

kilerinin hasar ve kayıplarını önleyecek önlemlerin alınması ve ülkelerin daha temiz bir gelecek için finansman dahil desteklenecek bir sistemin kurgulanması yer aldı. Her beş senede bir hedeflerin ve aksiyonların gözden geçirilmesine karar verilirken, bir başka önemli gelişme de hükümetlerin, 2020 yılına kadar iklim finansmanının 100 milyar dolara ulaşması için net bir yol haritası üzerine çalışacaklarını belirtmeleri oldu.

Türkiye açısından bu toplantının önemi ise, 195 ülke ile beraber Türkiye’nin de iklim mücadelesinde kararlılığını belirtmesi oldu diyebiliriz. Türkiye iklim mücadelesinde 2 derece hedefine 2020’ye kadar karbon emisyonunu %21 indirme hedefiyle katkıda bulunacağını açıkladı. Üst düzeyde katılımı, iklim değişikliği mücadelesinde Türkiye’nin de yer alacağını gösterdi.

Hedefler belirlendi, kararlar alındı. Şimdi sıra hayata geçirmekte... ○

Yaratıcılıkla verimliliği buluşturan kimya yaratıyoruz.

İnsanların çeşitli amaçları onları bazen doğayla karşı karşıya getirir. Bunun üstesinden birlikte gelebiliriz. Dünyamız ve insanlar için faydalı olacak çözümler üretiyoruz. Daha fazla insanın gelişen dünyadan yararlanması için BASF'de biz kimya yaratıyoruz.

www.wecreatechemistry.com

 BASF

We create chemistry

Paris'ten Sonra Hayat Var mı?

2020 yılında sona erecek olan **Kyoto Protokolü**'nden sonraki süreçte küresel iklim rejiminin çerçevesini çizecek olan Paris Anlaşması, bilindiği üzere 12 Aralık'ta 196 tarafın kabulü ile onaylanmış oldu. Anlaşmanın 2020 yılında resmen yürürlüğe girebilmesi için küresel salımların en az %55'ini temsil eden en az 55 ülkede yasal olarak kabul edilmesi yetiyor. Sivil toplumun genel anlamda süreçten dışlandığı ve uzlaşma adına kritik noktalarda anlaşmanın etkinliğinden tavizlerin verildiği müzakerelerin sonucunda 31 sayfalık bir metne dönüşen Paris Anlaşması neler içeriyor kısaca değinmekte fayda var.

İmkansız Zorlamak

Öncelikle sıcaklık hedefine değinelim. Paris Anlaşması küresel sıcak-

lık ortalamasındaki iklim değişikliği sebebiyle artışı yüzyılın sonunda 2°C'nin olabildiğince altında, hatta mümkünse 1,5°C'de dizginlemeyi hedefliyor. Yarım derecelik artışın dahi pek çok ülke ve canlı türü için yok olmak anlamına geleceği gerçeği zirvenin ilk günlerinde olmasa da son günlerine doğru müzakereciler üzerinde oldukça baskı yaratan ve kayıtsız kalamayacakları bir faktör oldu. Ancak buna rağmen anlaşmaya mutlak şekilde 1,5°C hedefi koyulmamış olması, iklim krizinde en çok payı bulunan taraflara bu sorumluluktan kaçmak için açık bir kapı bırakmış durumda. Belirtmek gerek: **Bir sıcaklık hedefi belirlenmiş olması eğer bunu sağlayabilecek somut hedefleriniz ve siyasi iradeniz yoksa anlamsızlaşabilir.** CICERO'dan (Center for International Climate and Environmental

Paris'teki iklim zirvesi (COP21) kimilerine göre "tarihi", kimilerine göre ise "fiyasko" olarak nitelendirilebilecek Paris Anlaşması ile 12 Aralık'ta son buldu. 130'dan fazla devlet liderinin katılımıyla açılan ve iki hafta süren müzakereleri yerinde izlediğimiz kadarı ile bu sürece ve sonrasına dair siyah ve beyazın ötesindeki renkleri size aktarmak istiyoruz.

*Arif Cem GÜNDOĞAN,
King's College London
Dr. Ethemcan TURHAN,
İstanbul Politikalar Merkezi,
Sabancı Üniversitesi*

Research- Oslo) **Glen Peters**'ın paylaştığı grafik bu noktada aydınlatıcı olabilir (Grafik1). Eğer küresel salımlarda büyük pay sahibi olan ülkeler gibi dünyanın geri kalanı da 1,5°C derece hedefi konusunda samimiyse en geç 2020'de küresel salımların zirve yapıp net olarak azalışa geçmesi gerekiyor. OECD ülkeleri 2030'a kadar, dünyanın geri kalanı da 2050'ye kadar tamamıyla karbonsuzlaşmadığı noktada Paris'te kutlanan hedeflerin sadece rakamdan ibaret siyasi hedefler olduğunu üzülerek söylemek durumundayız. Öte yandan insanlık tarihinin pek çok önemli sınavı başarıyla vermiş, toplumsal olarak dönüşümler geçirmiş bir tarih olduğunun bilincinde olarak **"imkansız zorlamak"** zorundayız. Bu noktada Paris Anlaşması'nın handikaplarına

ve muhasebesine ise yazının ilerleyen kısımlarında gireceğiz.

Uzun Dönemli Hedef

Anlaşmada üzerinde en çok tartışılan maddelerden birisi de 2050'ye dönük uzun dönemli hedef oldu. İklim krizine karşı etkin bir mücadele yürütebilmek için küresel seragazi salımlarının mümkün olan en kısa zamanda zirve yapması ve düşüşe geçmesi hedefi üzerinde uzlaşıldı. Ayrıca 2050 sonrasında salımlar ve yutaklar arasında bir dengeye ulaşılması hedefi de bu madde altında yer alıyor. Burada dikkat edilmesi gereken, müzakerelerde eldeki seçeneklerden hangisinin seçildiği kadar hangilerinin seçilmediği konusu. Bir başka çarpıcı sonuç olarak Paris Anlaşması metninde kömüre, fosile ve yenilenebilir enerjiye atf yapı-

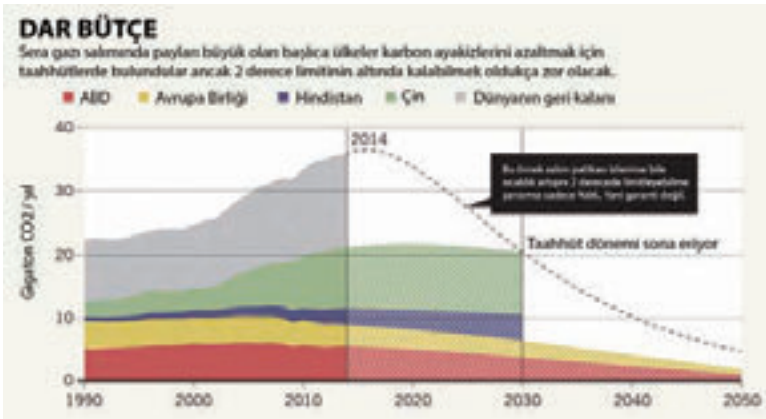
mıyor. Yenilenebilir enerjilerden ise sadece Afrika'ya atıfla bir kere bahsediliyor. Dahası uluslararası taşımacılıktan (gemi ve havayolu) doğan salımlar da anlaşmaya dahil edilmediğinden önemli bir eksiklik mevcut. **Uluslararası taşımacılık** sektörü neredeyse Almanya'nın salımlarına denk düşecek miktarda olmak üzere küresel seragazi salımlarının %2'sine sebep oluyor. Bu anlamıyla **BECCS** (karbon tutma saklama ile biyo-enerji) ve nükleer enerjinin "temiz teknoloji" olarak Paris sonrasında daha sıklıkla gündeme geleceğini öngörebiliriz. Fakat **nükleer** gibi idaresi merkezi, yatırım yoğun, yüksek güvenlik riski taşıyan ve yaşam döngüsü boyunca karbon salımı yapmaya devam ederek teknolojik kilitlenmeye (*lock-in*) yol açan tehlikeli enerji teknolojileri gibi, küresel ölçekte işlevsel, ticari ölçekte uygulaması olmayan CCS'in de esas doğru çözümlere ulaşmakta gözleri boyadığı söylenmeli. Her ne kadar gelişmekte olan ülkelerin yoğun çabasıyla Paris Anlaşması'nın giriş bölümünde kendine yer eden cinsiyet eşitliği, göçmen hakları, insan hakları ve Doğa Ana ile ilgili referansların varlığı önemli bir kazanım olarak değerlendirilse de, bu kavramların içinin doldurulması ancak iklim değişikliğine adalet temelinde ve konunun etrafından dolanmadan, tabandan bir enerji dönüşümüyle mümkün olabilir.

Türkiye iklim değişikliği konusunda eğer bir 20 yıl daha kaybetmek istemiyor ve öncü olmak istiyorsa, araştırma-geliştirme ve özellikle iklim değişikliği konusunda akademik çalışmalara ve kurumlara yatırım yapmalı.

Glen Peters

Grafik1

Küresel karbon bütçesi çerçevesinde ortalama sıcaklık artışının yüzyıl sonuna kadar 2°C'nin altında kalabilmesi için fırsat penceresi hızla kapanıyor.

Fosil Yakıtlarla Devam

Paris'in mühim tartışmalarından birisi de taslak metninde yer alan, ekonomilerin 2050 itibarıyla tamamen **karbonsuzlaştırılması** seçeneğinin müzakereler sonucunda silinmesi oldu. Bunun yerine daha muğlak olan yukarıda özetlediğimiz teknolojik-yönetmelik çözümler ve iklim mühendisliği olarak özetlenebilecek riskli birtakım teknoloji tedbirlerine ve REDD+ gibi etkinliği ihtilafli ofset mekanizmalarına

açık kapı bırakan “denge kurma/nötrleme” jargonu tercih edilmiş oldu. Peki bu pratikte ne demek? Diplomatik dilin ağdasından sıyrılınca bu aslında fosil yakıtların azalarak da olsa küresel ekonomide temel rollerine devam etmesine kapı aralanması anlamına geliyor. Oysa **iklim krizine etkin çözüm geliştirmenin tek yolu küresel salımların tamamen sıfırlanması**. Bu gerçeklik aynı zamanda sosyal ve ekonomik bir dönüşüm için avantajı çevrilebilir ancak fırsat penceresi hızla kapanıyor. Paris sonrası bu enerji dönüşümünü erken ve etkin bir biçimde gerçekleştiren ülkeler öncü olurken arkada kalanlar küresel sistemin oluşumunda rol sahibi olamayacaklar.

Beş Yılda Bir Gözden Geçirme

Paris Anlaşması kapsamında atılacak adımların çerçevesini çizen ulusal katkı niyet beyanlarının (INDC) küresel salımlar üzerindeki etkisinin 2018'de kümülatif olarak değerlendirilmesi ve bu değerlendirme ışığında tüm taraflardan 2025 ve 2030 hedeflerini gözden geçirmelerinin tavsiye edildiği belirtilmekte. Bu gözden geçirme ve hedeflerin iddiasını güncelleme süreci her beş yılda bir tekrarlanacak. Ancak bu noktada belirtmek lazım: Ülkelerin kendi belirledikleri hedeflere dışarıdan (örneğin “bu hedef yetersiz” diye) bir müdahale söz konusu değil. Bu noktada Paris Anlaşması'nın yukarıdan bir ortak azaltım hedefi veren Kyoto Protokolü'ne oranla gönüllülük esasına dayanan, aşağıdan yukarı katkılarla örülen ve ülkelerin yaptırımlardansa teşvikler ve rekabet ile yönlendirmeye çalışan bir yapı kurduğunu söylemek mümkün. Her ne kadar IPCC'ye (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli) 2018'de 1,5°C hedefiyle ilgili bilimsel bir değerlendirme görevi veriliyor olsa da eldeki gönüllü taahhütlerle bu hedefe erişemeyeceğimiz açık.

Her ne kadar gelişmekte olan ülkelerin yoğun çabasıyla Paris Anlaşması'nın giriş bölümünde kendine yer edinen cinsiyet eşitliği, göçmen hakları, insan hakları ve Doğa Ana ile ilgili referansların varlığı önemli bir kazanım olarak değerlendirilse de bu kavramların içinin doldurulması ancak iklim değişikliğine adalet temelinde ve konunun etrafından dolanmadan, tabandan bir enerji dönüşümüyle mümkün olabilir.

100 Milyar Dolar Finansman

COP21'in diğer bir önemli konusu da azaltım ve uyum için sağlanacak finansman oldu. İklim finansmanı ile ilgili olarak Kopenhag'dan beri dillendirilen “**2020 yılından itibaren yılda 100 milyar dolar**”, Paris Anlaşması uyarınca gelişmiş ülkeler tarafından **Yeşil İklim Fonu (GCF)** başta olmak üzere ilgili mekanizmalar aracılığı ile gelişmekte olan ülkelere sağlanacak. Bu kaynakların hem azaltım hem de uyum için kullanılacağı düşünüldüğünde bu ölçekte bir finansmanın bile sadece bir başlangıç olduğu söylenebilir. Öte yandan Yeşil İklim Fonu'na sunulan katkıların yanı sıra önümüzdeki süreçte hem kamu kaynakları hem de özel kaynaklardan ciddi miktarda ek katkıların söz konusu olabileceğini söyleyebiliriz. Örneğin **Bill Gates**'in öncülüğünde kurulan ve Facebook'un kurucusu **Mark Zuckerberg** ile Virgin Airlines kurucusu **Richard Branson** gibi sermayedarların başını çektiği **Breakthrough Energy Coalition** grubu 2 milyar dolar taahhüt etmiş durum-

da. Buna Japonya'nın kamu ve özel kaynaklardan yılda 10 milyar dolar gibi taahhütleri de eklenince, resmi fon mekanizmaları dışında da yenilenebilir enerjilere geçiş için kaynakların oluşacağını söyleyebiliriz.

Uyum Kapasitesinin Geliştirilmesi

Azaltımla ilgili olarak gelişmiş ülkelerin düzenli ve sürekli olarak çıtayı yükseltip azaltım hedefi bildirmeleri ve buna uymaları şart. Gelişmekte olan ülkelerinse 2020 yılında uzun dönemli düşük karbon hedeflerini bildirmeleri “**teşvik**” ediliyor. Buna uymak zorunda değiller. Uyum konusunda ise tüm tarafların uyum kapasitesinin geliştirilmesi için dönemsel olarak uyum planları hazırlaması ve bunları düzenli olarak sekretarya ile paylaşmaları şart. İklim değişikliğine uyumun azaltım kadar ağırlık kazanmaya başladığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. İklim değişikliğinden halihazırda büyük zararlar gören en az gelişmiş ülkeler ve küçük ada devletleri başta olmak üzere kırılğan kesimlerin kayıp ve

zararlarının bir madde ile anlaşma kapsamında tanındığını ancak bu zararların tazmin edilme yolunun kapalı olduğunun altını çizmek gerekiyor. Bunun temel sebebi ise ABD’de Senato’da çoğunluğu elinde bulunduran Cumhuriyetçilerin kabul etmeyeceği kesin olan “**hukuki bağlayıcılık**” ve “**iklim borcunun tazmini**” konularının öne çıkması. Bu anlamıyla Paris Anlaşması’ndan ABD’nin istediğini aldığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

Türkiye için bütün bunların ne anlam ifade ettiğine geldiğimizde ise karşımıza müzakerelerin en çetin konularından biri olan ayrışma çıkıyor. Gelişmiş/gelişmekte olan ülke ayrımı Paris Anlaşması çerçevesinde halen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) eklerinde belirtildiği şekilde yapılmakta. Örneğin Ek-1 üyesi olan Türkiye’nin bu finansmandan yararlanma şansı şu an için bulunmuyor. Bu anlamda **Türkiye’nin iklim politikaları konusunda daha proaktif davranmasının gerektiği açık**. Ne yazık ki elimizdeki gerçeklik ise bunu karşılamıyor. Yine de Türkiye’nin Paris Anlaşması’nın onayından sonra kullanabildiği söz hakkında bu çekincesini dile getirdiğini ve COP21 Başkanı **Laurent Fabius**’un bu konuda istişarelerde bulunacağını not düşmek gerekir.

Eski Hataları Geleceğe Taşımak

Anlaşmanın dikkat çeken diğer bazı yönleri **bağlayıcılık, şeffaflık ve piyasa mekanizmaları** hakkındaki ifadeler. Her ne kadar bazı hükümleri bağlayıcı ifadeler içerse de Paris Anlaşması’nda maddeleri ihlal etmenin herhangi bir yaptırımı olmadığından pratikte bir bağlayıcılık söz konusu değil. Bunun yanı sıra özellikle şeffaflık maddesinde açıkça belirtildiği üzere ülkelere herhangi bir zorlama ya da cezai yaptırım (*non-intrusive & non-punitive*) uygulanmayacak. Dolayısıyla daha güç-

lü ve bilimin yol gösterdiği önlemleri sağlayacak bir anlaşmadan ziyade **politik olarak kabul edilebilir, diplomatik olarak sindirilebilir bir lokma olarak sunulan Paris Anlaşması** piyasa mekanizmalarına vurgular yaparak küresel ölçekte karbon fiyatlandırma ve karbon piyasaları arası bağlantılar kuruyor. Böylelikle yüksek karbonlu ekonomik büyüme rotası ve tüketim kalıplarından doğan sosyo-ekolojik maliyetleri başka yerlere taşımaya da kapıyı aralıyor. Bu konuyu biraz açalım.

Paris Anlaşması’nda geleneksel piyasa temelli mekanizmaların ötesine geçilerek yeni ve daha esnek bir mekanizma kurgulanacağı belirtiliyor. 2020’ye dek kurallarının ve süreçlerinin olgunlaştırılacağı bu mekanizmanın prensiplerini, hızlı bir muhasebe sistemi üstüne kurulması ve çift sayımlardan (*double-counting*) kaçınılması oluşturuyor. Gelişmekte olan ve gelişmiş

Paris Anlaşması’nın yukarıdan bir ortak azaltım hedefi veren Kyoto Protokolü’ne oranla gönüllülük esasına dayanan, aşağıdan yukarı katkılarla örülen ve ülkelerin yaptırımlardansa teşvikler ve rekabet ile yönlendirmeye çalışan bir yapı kurduğunu söylemek mümkün.

ülkeler ayrımına gidilmeden imzacı her taraf ülkeye açık olacak bu yeni ticaret mekanizmalarında “**uluslararası transfer edilmiş azaltım çıktıları**” (ITMO) olarak anılmaya başlanan azaltım kredileri alınıp satılabilecek. Bu yeni mekanizma Kyoto Protokolü’nün esnek mekanizmalarının (Temiz Kalkınma Mekanizması, CDM gibi) “iyi taraflarının” hepsini içereceği iddiası ile tanıtılıyor. Gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir kalkınmasını destekleme amacıyla şekillenecek bu piyasa mekanizması proje temelli kurgudan uzaklaşarak daha geniş seçeneklerin de yelpazeye dahil olmasını sağlayacak. Yani kapsam (ve dolayısı ile küresel iklim adaleti hareketi) genişliyor. Kağıt üzerinde bu esneklik mekanizmaları güzel

durabilir ancak şimdiye dek bu mekanizmalar kapsamında Küresel Güney'de gerçekleştirilen binlerce projenin sosyal, çevresel ve ekonomik ihtilaflara yol açtığı ve ana amaç olan salımları azaltmak şöyle dursun, artırdığı uzun zamandır biliniyor. Bu anlamda Paris Anlaşması eski hataları geleceğe de taşıyor ve kirleticilere zaman kazandıracak seçenekleri, kapsamı da genişleterek önümüze tekrar koyuyor.

Türkiye Yerinde mi Saydı?

Müzakerelere gelen 27. en kalabalık delegasyon olan Türkiye COP21'de 149 kişilik bir ekip tarafından temsil edildi. Müzakere masasına elinde yapıcı seçenekler olmadan tek kartla oturan Türkiye'nin elindeki o tek kartı da, gerçekçilikten uzak tahminler üzerinden belirlenmiş, artıştan azaltım hedefi olunca gidişatı değiştirebilecek etkili bir oyun kuramadı. Dahası herhangi bir müzakere bloku ile angajmanı olmayan nadir ülkelerden birisi olarak yeni ittifaklar geliştirmekte de aktif değildi. Ancak Türkiye'nin önekilere nazaran daha aktif olduğunu da es geçmemek gerekiyor. Farklı konularda söz alıp pozisyon bildirmesi olumluydu. Türkiye iki hafta boyunca "özel şartlarının" tanınması ve iklim finansmanı alabilme taleplerinde bulundu. Daha da çarpıcı olarak Paris Anlaşması'nın yürürlüğe gireceği 2020 yılında düzenlenecek COP26'ya ev sahipliği yapmak istediğini belirtti. Sivil toplumla diyaloga pek açık olmayan, iklim ve enerji politikaları çelişen ve bunu değiştirmeye yanaşmayan Türkiye'nin müzakereler sonunda eski pozisyonundan çok ileride olduğu söylenemez. Son tahlilde Türkiye, Paris sonrasında özel koşullar politikası gütmek yerine sosyo-ekonomik bir dönüşüme hazır olmalı. Halihazırda küresel ölçekte pek çok özel sektör kuruluşu fosil yakıtlardan çıkarken Türkiye'nin de hem kendi

Paris Anlaşması metninde kömüre, fosile ve yenilenebilir enerjiye atıf yapılmıyor. Yenilenebilir enerjilerden ise sadece Afrika'ya atıfla bir kere bahsediliyor.

toplumsal gelişmesi, hem de küresel ölçekte bir oyuncu olması için bunu dikkate alması önemli. Bu anlamda bir enerji dönüşümü planı çerçevesinde net azaltım hedefleri konulmalı ve somut adımlar atılmalı. Dahası mevcut uyum stratejileri de güncellenerek kısa, orta ve uzun vadede bu stratejinin alt başlıkları için ciddi miktarlarda kaynak aktarılmalı. Yerel yönetimlerin de bu hususta önemli bir rolü var. Türkiye iklim değişikliği konusunda eğer bir 20 yıl daha kaybetmek istemiyor ve öncü olmak istiyorsa, araştırma-geliştirme ve özellikle iklim değişikliği konusunda akademik çalışmalara ve kurumlara yatırım yapmalı. Bizler şahsen Paris'i büyük bir zaferden ziyade **önemli bir politik sıçrama tahtası** olarak görüyoruz. Dünya Paris sonrası mutlaka bir dönüşüm yaşayacak fakat mühim olan bu dönüşümün adil, eşitlikçi, katılımcı ve şeffaf olması. Fosil yakıt sektöründe çalışanlar için olduğu gibi ekonominin diğer ilişkili sektörlerindeki için de bu dönüşümün adil olması önemli. Bu sektörlerden çıkacak

milyonlarca kişi için yeni beceriler kazandırma ve yeni sektörlere yönlendirme konusunda kaynak ayrılmalı. Bu anlamda Türkiye değişen ve gelişen yeni bir dünyadan ayrı kalmamak istiyorsa, ne kadar erken ve öncü davranırsa oyun kurucu olmaya o kadar yaklaşabilir. Peki, bunca şatafatla kutlanan Paris Anlaşması'na eleştirel bir göz attıktan sonra tekrar soralım: Paris Anlaşması'ndan sonra hayat var mı? Evet var. Diplomatik kutlamaları, politik şovları, bilim insanlarının uyarılarını şimdilik bir kenara koyalım. Paris'teki müzakere sürecinde içeride olup bitenler kadar dışarıda olup bitenler de oldukça kritikti. Ana akım medya çokça yer vermemiş olsa da dünyanın içinden geçmeye başladığı dönüşümü, **sosyal hareketlerden doğan dip dalgasını** Paris'te gözlemlemek mümkündü. Alternatif iklim zirvesinden, iklim eylemlerine duyulan umuda ve iklim krizi ile mücadelede ihtiyaç duyulan yapısal dönüşüme dair çözümleri ise önümüzdeki sayıda ayrıca aktarabilmeyi umuyoruz. ○

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER KONFERANSI 2016

SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLERİ NASIL KURACAĞIZ?

Mart 2016, İstanbul - Türkiye

“Sürdürülebilir Şehirler Konferansı”, belediyeler, kamu kurumları, uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve medya uzmanları ile karar vericileri bir araya getiriyor.

Konferans Başlıkları:

- İklim Değişikliği ve Kentler
- Döngüsel Ekonomi ve Kentler
- Katı Atık ve Kentsel Atıksu Artımı Yönetimi ve Kentler
- Ulaşım ve Kentler
- Yönetişim, Yerel Çevresel Planlama ve Kentler
- Çevresel Yatırımların Finansmanı ve Kentler

Etkinlikle ilgili ayrıntılı bilgi için:

www.surdurulebilirsehirler.rec.org.tr ■ E-posta: info@rec.org.tr

Tel: +90 312 491 95 30 ■ Faks: +90 312 491 95 40

[in](https://www.linkedin.com/in/surdurulebilirsehirler) [tr.linkedin.com/in/surdurulebilirsehirler](https://www.linkedin.com/in/surdurulebilirsehirler)

twitter.com/recturkiye

BÖLGESEL ÇEVRE MERKEZİ
REC Türkiye

İklim Meselesi TBMM'nin de Meselesi

Alanında ilk ve en kapsamlı Türkçe çalışma olan “Türkiye’de İklim Değişikliği Siyaseti” kitabı iki ay önce yayımlanan Küresel Denge Derneği Başkanı, Çevre ve Siyaset Bilimci Dr. Nuran Talu, “1 Kasım’da vatandaşın rızasıyla parlamentoya seçilenler kabul ettikleri ve edecekleri yasalarla iklime dayanıklı olmak adına gezegenin geleceği için nelerin feda edilip edilmeyeceğinin kodlarını iyi bilmek zorundalar” diyor. Dr. Talu iklim değişikliği karşısında Türkiye siyasetinin durumunu EKOIQ için değerlendirdi.

Dr. Nuran TALU, Çevre ve Siyaset Bilimci, Küresel Denge Derneği Başkanı

Hukuk devletinde devlet gücü, mutlakiyetçi devletlerden farklı olarak vatandaşları keyfi uygulamalardan korumak amacıyla yasalar yardımıyla tanımlanır. Yani anayasal temelleri sağlam olan, yasalarla bağlayıcı ve temel hakların güvence altında olduğu bir devlettir. Türkiye bir hukuk devleti ise -ki Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın genel

esaslarından biridir bu- yasa yapıcıların bu modelin ilkelerinin uygulanmasında birinci elden sorumlu olmadığını düşünmek de abesle iştigal etmek olur.

Burada konumuz iklim değişikliği ile mücadele. Bu mücadeledeki politika araçları içinde yasaların çok önemli bir yeri var. Üstelik yurttaş haklarından doğa haklarına, kalkınma siyasetlerinden ekonomik

sistem sorgulamalarına kadar son derece geniş bir yelpaze bu. Bu da, iklim değişikliğine yönelik çözüm çabalarının hükümetler bir yana, parlamentoları, sivil toplum örgütlerini, yerel toplulukları, akademik dünyayı ve iş çevrelerini içine alan geniş bir taban tarafından sürdürülmesini mecbur kılıyor.

Ekonomi, ekolojik hayat ve toplum politikalarının uygulanmasına zemin hazırlayan birçok yasanın iklim değişikliğiyle bağı var. Dolayısıyla ister uluslararası isterse ulusal taahhüt içersin, mevzuatın baştan sona sorgulanması şart, nitekim **bazı parlamentolar çoktan durumdan vazife çıkarmış**. Örneğin Avrupa Parlamentosu (AP), uluslararası iklim müzakerelerinde her zaman Avrupa Birliği ülkeleri parlamentoları olarak ortak bir tutum sergilemiştir ve bu çerçevede üye ülkelere dikkat çekici politikalar önermiştir. AP'nin bu politikaları arasında, Akdeniz ülkeleriyle bir **güneş enerjisi ortaklığı** oluşturulması çağrısı; AB'nin tarım sektöründe de sera gazı emisyon hedefleri belirlemesi gerektiği; iklim politikalarının uygulanmasında mali kaynak sağlanması için bölgesel bir **Avrupa İklim Fonu**'nun oluşturulması ve üye ülkelerde de benzer fonlar ayrılması gibi önemli hususlar yer aldı bugüne kadar.

İklim Dirençsiz Noktaya Geldik

İklim değişikliği ile mücadele politikalarının Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) bünyesinde tartışılmasına gelince, 12 Aralık 2015 günü Paris'te alkışlarla kabul gören **Paris Anlaşması** ile başlayan evrensel yeni iklim rejiminde TBMM'nin, Türkiye Cumhuriyeti devletinin bundan böyle alacağı **iklim değişikliği mücadele pozisyonu** için önemli bir organ olduğu kesin. Ancak başlangıç noktası ne yazık ki şöyle: Türkiye'de siyasi partilerin ve milletvekillerinin iklim değişikliği konusunu gündemlerine almadaki farkındalık ve istek ölçütleri son derece zayıf. İşin bir başka boyutu da şu: Türkiye'de son dönemlerde çıkarılan mevzuata **yürütmenin** (hükümetlerin) egemen olduğunu dünya âlem biliyor. Çevre ve iklim değişikliği ile ilgili olan yasalar da doğal olarak bu

dayatmadan nasibini alıyor. Üstelik bugün uygulamada olan bu yasalar sayısız ekolojik katliamlarla ülkeyi iklim dirençsiz bir noktaya getirmiş durumda.

Acabalar?

Bugüne kadar TBMM'den anayasal ya da ikincil mevzuat ihlalleriyle gelen, iklim düşmanı olan o kadar çok kanun çıktı ki, Paris Anlaşması TBMM'de kabul edilirse bunların hiçbirinin hükmü kalmaz mı acaba diye merak ediyorum.

Vekillerimiz iklimle ilgili yeni yasaların Meclis'te cereyan edecek müzakere ve diyalog sürecinde yürütmenin baskıcı etkisini yok sayacaklar mı acaba?

Çiçeği burnunda milletvekillerimiz, iktidarı, muhalefeti, hükümetin gönderdiği büyüme hırsına kilitlenmiş açgözlü ve iklim düşmanı yasalar oylanırken el kaldırmaya devam edecekler mi acaba?

Yeni yasama döneminin seçilmişleri, "teslimiyet" duygularını dahil oldukları siyasi partilerin liderleri için değil, gezegenin ve memleketin geleceğini kurtarmak için adalet, etik, vicdan ve şeref kavramları ile birlikte iç dünyalarında sorgulayacaklar mı acaba? Gözümüz üzerlerinde, izliyoruz...

1 Kasım'da vatandaşın rızasıyla parlamento seçilenler kabul ettikleri ve edecekleri yasalarla iklime dayanıklı olmak adına gezegenin geleceği için nelerin feda edilip edilmeyeceğinin kodlarını iyi bilmek zorundalar. Kim bilir, belki de dünyayı kurtaracak tarihi anlaşmayı onaylamak ve böylece Türkiye'yi de kurtarmak onlara nasip olur. ○

Yeni yasama döneminin seçilmişleri, "teslimiyet" duygularını dahil oldukları siyasi partilerin liderleri için değil, gezegenin ve memleketin geleceğini kurtarmak için adalet, etik, vicdan ve şeref kavramları ile birlikte iç dünyalarında sorgulayacaklar mı acaba?

Çeyrek Yüzyıla Sığdırdığımız Yeni Dünya Düzeni

ACTECON Yönetici Ortağı Dr. M. Fevzi Toksoy “COP21’de bir kıpırdanma olduysa ve bu da çitayı bir milim yukarı taşıdıysa, bunun bir baloyu hak ettiği değil, işlerin ne kadar ciddiye bindiğinin idraki bende endişe yaratıyor” diyor ve atılması gereken adımları sıralıyor.

 Dr. M. Fevzi TOKSOY, Yönetici Ortak, ACTECON

Dünya son 25 yıldır tek kutuplu bir ekonomik rejimin ağırlığı altında eziliyor. Sonucunda, “tüketici kitlesi” dediğimiz kişiler artık aynı bilgisayar programlarını kullanıyor, aynı menülerden sipariş veriyor ve aynı kıyafetleri giyiyor. Bu da, ortaya tek tip bir hayat tarzı çıkartıyor. Bu tek tip hayat tarzı ise vahşi rekabetin konsolide olması sonucunu doğuruyor. Bu da otomatik olarak her sek-

törde gittikçe azalan sayıda oyuncunun inisiyatifiyle baş başa kalmamız sonucunu doğuruyor. **Ali Koç**’un kapitalizm eleştirisi ile aslında dikkat çekmek istediği bu olsa gerek.

Bu hızlı konsolidasyon herhalde garibim gezegenin kaynaklarının uçlarına dayanmaya başladı ki, birileri ortaya çıkıp “Bir dakika, sonuçta artık birbirimizi yemekten başka yapacak bir şey kalmadı” diyor. Bu

ortamdaki girişimcilik de sıra dışı hayat hikayelerine sahip kişilerin sistemi deşifre ederek ortaya çıkarttığı ürünlerle hayret edici ciroları hızla yakalayabiliyor. Bütün çocuklar **Minecraft** ustası oluyor, bütün metro yolculuklarında **Candy Crush** rekorları kırılıyor ve basit bir yazılım, diğer basit yazılımların da manivelasıyla bir anda 10 milyar dolar gibi -konvansiyonel endüstri adamlarının hafif kıskançlıkla “yok artık” dediği- inanılmaz değerleri çok kısa sürelerde yakalayabiliyor.

İşte bu vahşet ortamı içerisinde “**patron kulüpleri**” de kendi güvenli limanlarını inşa etmeye çalışarak nefes almaya çalışıyor. Yoksa “etik iş”, “sürdürülebilirlik” ve “çevreye hassasiyet” gibi kavramları nasıl açıklayabiliriz ki? Tıpkı bir çocuk oyunundaki yanmadığınız “kale” gibi. Bu alanları iş dünyası gönüllü olarak ortaya çıkartıyor. Kendisine yeni paydaşlar, yeni felsefeler yaratmaya çalışıyor. Ancak sorun şu ki, bu çabaların kör gidişi engellemeye yetip yetmediğini, yetmiyorsa yavaşlatma etkisinin ne kadar olduğunu, -haydi en iyimser beklentiyle- gidişatı tersine çevirip çevirmeyeceğini ölçecek rakamsal verilere sahip değiliz. Ölçülebilir olan tek şey tercih ettiğimiz hayatın temel besleyicisi kaynakların ne kadar ömrü kaldığına ilişkin süre tahminleri. Fosil yakıt bölgesindeki demokrasiden arındırılmış toprakların altındaki hazinelere olan muhtaçlık yazdı bu son 25 yılı anlatan filmin senaryosunu. Değil mi?

Kyoto ile **fiyasko** kelimelerinin yakınsamasının vebali, kalkınmış toprakların geçmiş uygulamalarının kendilerine de “**gezegene işkenceye devam hakkı**” tanıdığı görüşünde ısrar eden kalkınmakta olanlara yüklendi. Ne kadar samimi bilemem. Çıkarım yaptığım tek şey, COP21’de bir kıpırdanma olduysa ve bu da çıtaı bir milim yukarı taşıdıysa, bunun bir baloyu hak ettiği değil, işlerin ne kadar ciddiye bindiğinin idraki bende endişe yaratıyor. Daha çok rakama ihtiyacımız var. Karbon ayakizinden, türev piyasalardan ve emisyon oranlarından çok, bunların düzeltici etkisini somut olarak ölçüp ortaya koyan rakamlara ihtiyacımız var. COP21 bu anlamda pozitif bir ilerleme olarak görülebilir.

Mecburi Sosyal Sorumluluk

İnisiyatif mega şirketlerde. Ben de biliyorum bir bardak kahvenin 5 lira etmediğini. Öğrenmek istediğim şey bu 5 liranın bir kısmının (ve ne kadarlık kısmının) dönüp dolaşıp hangi toplumsal yaraya merhem olduğu veya olmaya aday olduğu bilgisidir. Çevreye doğrudan dokunan endüstrilerin gönüllü sosyal sorumluluk değil, mecburi sosyal sorumluluk formatında faaliyet göstermesidir. İnternet ekonomisinin krallarının hızlı kazanılan mega gelirlerini alternatif yakıt arayışı gibi kozlara kanalize etmeleri tesadüf değil. Endüstrinin felsefe değiştirme çabalarıdır bunlar. Eskiden ütöpik olarak değerlendirilen bu girişimlerin artık normalleşmesi bundandır. Kanımca bu çorba daha çok su kaldırır.

İnisiyatif DNA’sı değişen demokrasi anlayışında. Alışık olmadığımız liderlik üsluplarının ve oy verme motivasyonlarındaki değişikliklerin doğru amaçlara yönlendirilmesinde. Bütün bunlar son çeyrek yılın tek yönlü ekonomi politik tercihiyle şekillendi. Hepimiz paydaşız. ○

Karbon ayakizinden, türev piyasalardan ve emisyon oranlarından çok, bunların düzeltici etkisini somut olarak ölçüp ortaya koyan rakamlara ihtiyacımız var. COP21 bu anlamda pozitif bir ilerleme olarak görülebilir.

Galiba İlk Önce İnsan İlişkilerini Isıtmak Gerekiyor...

Şekerbank ile birlikte başlattıkları güneş enerjisi seferberliğiyle dikkatimizi çektiler ilk olarak ama daha yakından bakınca, aslında tüm çalışma alanlarında fark yaratan, teknoloji geliştiren, sosyal inovatif işler kurgulayan, iyi paydaş ilişkileri geliştiren ve tüm değer zincirlerinde sürdürülebilir adımlar atmaya becerabilen bir yapıyla karşılaştık. Daha çok ısıtma sektöründen tanıdığımız Baymak'tan bahsediyoruz. Sermaye piyasası kökenli, şirketin Genel Müdürü Ender Çolak'la bizi heyecanlandıran bu farkları konuştuk. Bizde kalan izlenim şu; Ne yaparsanız yapın ilk önce insanla yaptığımızı fark edin. Gerisi, bir şekilde geliyor...

Barış DOĞRU

Öncelikle, Şekerbank ile yaptığımız finansman işbirliğiyle başlattığımız güneş enerjisi çalışması hakkında biraz konuşalım. Gerek iletişim biçimi, gerek sunumu, gerekse de finansal çözümüyle, Türkiye'de güneş enerjisinin yaygınlaştırılması için son derece önemli gördüğümüz bu çalışma şu an ne durumda? Şekerbank ile başlattığımız **Eko Kredi** projemiz büyük ilgi görüyor. Bu proje ile güneşten elektrik üreten fotovoltaik paket sistemleri çatı üstüne kuran şirketler, KOBİ'ler ve bireylere 60 aya kadar çok düşük faiz oranlarıyla finansman imkanı sağladık. 2017 yılına kadar 100MW olması öngörülen çatıüstü kurulumlarının %30'unu, yani 30MW'ını kurmayı hedefliyoruz ve halihazırda 10MW'lık teklif verdik. Amacımız, Türkiye gibi bu sisteme en kolay cevap verebilecek iklimde, yakıt girdisi olmayan, maliyeti düşük, alışlagelmiş enerjiye göre avantajlı güneş enerjisinin kullanımını artırmak ve her evi bir enerji santraline çevirmek.

Türkiye 2.460 saat güneşlenme süresi ve yıllık ortalama 1.311kWh/m² güneş ışınımı ile güneş açısından çok zengin bir ülke, potansiyeli 500GW'ı aşıyor. Yapılan hesaplamalar, bir ailenin ortalama 3kW'lık bir sistem kullandığını gösteriyor. Bu enerjiyi elde etmek için kurulacak sistem ile güneşten yaklaşık 6,5MWh üretim yapılacak ve ortalama altı yılda bu sistem kendini amorti edecek. Dolayısıyla 3kW'lık sistemi evine kuran bir aile, kalan 24 yıl boyunca bedava elektrik kullanacak ve tüketiminden artanı devlete satabile-

cektir. Aslında işin temelinde günün teknolojisini, hatta geleceğin teknolojisini sunan, hem çevreye hem cebe dost ürünler üretmek yatıyor. Bu ürünleri, donanımlı ve eğitilmiş bir bayi ağı, markasına inanan, motivasyonu yüksek bir satış ekibi ile buluşturduğunuzda, başarı mutlaka geliyor. AB ülkelerinde geçen ay yürürlüğe giren ve yüksek enerji verimli olmayan kombilerin ve kazanların satışını yasaklayan düzenlemeler yakın gelecekte Türkiye’de hayata geçecek. İşte yoğunlaşmış kazanların yaygın kullanımını sağlamak üzere, Şekerbank işbirliğimizi yüksek enerji verimli ürünlere de genişlettik. Böylece apartmanlar 60 aya kadar aylık %1’den başlayan çok düşük oranlarla kazan dairelerini, üstelik çok basit bir prosedürle yenileyebilecek, böylece yakıt harcamalarından %35’e varan tasarruf edebilecekler.

Baymak, Türkiye’de daha çok kombi sistemleriyle biliniyor. Güneş enerjisiyle ilgili çalışmalarınızın, yurtdışındaki bazı kurumsal gelişmelerle bağlantısı olduğunu biliyoruz...

2013 yılında %100 Hollanda sermayeli **BDR Thermea** çatısı altına girdikten sonra tüm ürün gamımızda yenilikler yaptık, bunlardan birisi de hibrit ürünlere yönelik değişiklikti. Aslında ısıtma sektörünün son yıllarda yapısal değişikliğe gittiğini vurgulamak gerek. Yenilenebilir enerji kaynaklarıyla geleneksel gaz yakıtlı cihazlar birlikte kullanılmaya, yani hibrit sistemler kurulmaya ve hızla büyümeye başladı. Biz bu sistemi ülkemizde uygulamaya başladık. Uluslararası gelişmeler sektörü oraya itiyor ancak ülkemizde bunu ilk başlatan firmayız diyebilirim.

Bu noktada önemli çalışmalarınızdan biri de, yaygın bayi ağınıza bu kampanya ve güneş enerjisi sistemleri konusunda eğitmeniz. İn-

“Aslında işin temelinde günün teknolojisini, hatta geleceğin teknolojisini sunan, hem çevreye hem cebe dost ürünler üretmek yatıyor. Bu ürünleri, donanımlı ve eğitilmiş bir bayi ağı, markasına inanan, motivasyonu yüksek bir satış ekibi ile buluşturduğunuzda, başarı mutlaka geliyor”

İTÜ ile Toprak Kaynaklı Isı Pompaları Geliştiriyorlar

2,5 yıldır sürdürdüğümüz projeye hayallerimizin gerçeğe dönüşmesi için ilk aşamayı tamamladık. **İTÜ Enerji Enstitüsü**’ndeki Baymak Laboratuvarı’nda kurulan ısı pompası test istasyonu ile birlikte, Türkiye’de ilk defa toprak kaynaklı ısı pompalarının Avrupa standartlarına uygun test edilmesine onay verecek laboratuvar hayata geçmiş oldu. Bu ortak projeye hem bölge ülkelerine hem de dünyaya toprak kaynaklı ısı pompası ve uygulamalarını sunabilen ve ihracatımıza katkı sağlayan bir endüstriyi ülkemize kazandırmış olacağız. Üretilen ilk toprak kaynaklı ısı pompası, ev ortamında kusursuz bir

performansla çalışıyor. Hedefimiz beş adet toprak kaynaklı ısı pompasının da üretimini tamamlayarak, İTÜ Enerji Enstitüsü binasında işleme almak, sonra da seri üretime hazır hale getirmek. Toprak kaynaklı ısı pompalarında esas, derine indikçe artan bu sıcaklıktan yararlanmak. Biz de Türkiye’de ilk kez 20 metrelik bir kuyu açtık. Her metreye bir sensör yerleştirerek toprağın sıcaklığını ölçebiliyoruz. Bizim için çok heyecan verici ve çekici bir proje. Gelecekte Türkiye için de önemli olacak. Örneğin, doğalgaz çevrim santrallerinde kullanıldığında enerjide %54’ten fazla avantaj sağlayacak.

sanlarla doğrudan temasta, bayiler son derece önemli noktalar. Soyut güneş enerjisi tanımları yerine, pratik bilgi ve danışmanlığın yolu bayilerden geçiyor bizce.

23 ilde Mayıs ayından bu yana 110’dan fazla bayiye eğitim verdik. Eğitimler Antalya, Sivas, İzmir, Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş, Ankara, Kayseri, Konya, Çorum, İstanbul ve Sakarya illerinden gelen bayiler ve bayi potansiyeli olan firmalar ile tamamlandı. Saha ziyaretleri sırasında, İller Bankası’nın hibe destek programında yer alan, 2012

yılı itibarıyla nüfusu 10 binin altında olan belediyeler de ziyaret edildi. İller Bankası (İLBANK) ve Tarımsal Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu’nun (TKDK), yenilenebilir enerjiden elektrik üretimi hibe desteği kapsamında seçilmiş olan belediyeler, tüm elektrik tüketimlerini sağlayan PV sistem kurulumunu %100 hibe desteği ile alabilecekler.

Tabii sizin için iş güneş enerjisiyle sınırlı değil. Bunlardan biri de, kullanımı ülkemizde hâlâ çok sınırlı olmakla birlikte ısı pompala-

rı. Bu alanda neler yapıyorsunuz?

İstanbul Teknik Üniversitesi ile birlikte 2,5 yıldır yürüttüğümüz “**Toprak kaynaklı ısı pompası**” projesinde ilk aşamayı tamamladık. Bir yıl içerisinde tamamlayarak seri üretime geçmeyi hedefliyoruz. Dünyada sayılı, Türkiye’de ise ilk olacak, Sanayi Bakanlığı tarafından onaylı “Toprak kaynaklı ısı pompası tasarımı, geliştirilmesi ve toprak altı uygulama tekniklerinin deneysel optimizasyonu” projesini yürüten şirket olarak, hem enerji tasarrufu hem de emisyon azaltımına katkı sağlamayı hedefliyoruz. Dışarıdan enerji verilmesi ile düşük sıcaklıktaki bir ortamdaki ısıyı yüksek sıcaklıktaki ortama veren toprak kaynaklı ısı pompasının enerji verimliliği, hava kaynaklı ısı pompasından daha yüksek. Kışın ısıtmak, yazın ise soğutmak amacıyla kullanılan toprak kaynaklı ısı pompası, doğalgaz kullanımını azaltarak, tüketiciye %40 oranında tasarruf sağlıyor. Projeyle toprak kaynaklı ısı pompalarının yaygınlaşmasının önündeki ithalata bağlı yüksek fiyat engelini kırılması, toprak altı incelemelerinden elde edilecek verilerle toprak altı uygulama maliyetlerinin düşürülmesi, verimi artırıcı yöntemler geliştirilmesi, böylece düşük fiyat ve yüksek performans ile çalışan toprak kaynaklı ısı pompalarının yaygınlaşmasını sağlamayı hedefliyoruz.

Diğer bir konu ise enerji verimliliği. Doğal kaynakların kullanımında, bütçesel kazançlarda ve ülkemizin cari açığında önemli bir rol oynayan enerjinin tasarrufunda rol oynuyor. Siz bu konuya nasıl yaklaşıyorsunuz?

Alternatif enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaşması sürdürülebilir bir gelecek için şart. Bu nedenle üretimimizde de temiz enerjinin öncülüğünü yapıyoruz. Güneş enerjisinden elektrik üreten sistemlerin ülkemizde yaygınlaşması için

“BES uygulamamızın topluma ve ülkemize çok fazla katkısı var. Öncelikle halkımızı sadece enerji verimli ürünleri kullanmaya teşvik ediyoruz, onların ve toplamda da ülkemizin enerji tasarrufuna katkıda bulunuyoruz”

oluşturduğumuz paket sistemleri ürün gamımıza ekleyerek, sistem hakkında bilgilendirme eğitimlerine başladık. Bu önemli konuyu hem bayilerimize hem de proje ortaklarımıza daha iyi anlatabilmek için fabrikaya 10kW’lık bir PV sistemi kurduk. Sistem sayesinde, dört adet kombi üretim bandımızın elektrik tüketiminin %80’ini güneş enerjisinden karşılayabiliyoruz. Hedefimiz, sektörümüzde Enerji Yönetim Sistemi’ni uygulamaya geçiren ilk firma olmak ve sektördeki diğer firmalara rol model olacak enerji verimliliği sağlayan projeleri hayata geçirmek. Bu kapsamda “**Baymak Atık Isısını Değerlendiriyor**” projemizle Baymak Makina AŞ. üretim tesislerindeki emaye hattında emayelenmiş tankları 850 derecede pişiren kutu fırında yapılacak iyileştirmeler sonucunda fırının daha verimli çalışması sağlandı, bacadan atılan yüksek sıcaklıktaki atık gaz geri kazanılarak emaye yıkama banyolarının ısıtılmasında kullanıldı. Sonuçta, 1291 MWh doğalgaz ve 17 ton CO₂ emisyon azaltımı sağladık. Fabrikamızda yaklaşık olarak bir yıldır **ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi**’ni kurma çalışmalarımız da devam ediyor. Bu kapsamda; ISO 50001 enerji maliyetlerimizi ve serağazı emisyonlarımızı düşürecek, etkili bir enerji yönetimi için sistemleri ve prosedürleri belirleyerek sistematigi tüm fabrika genelinde uygulanmasını sağlayacak.

Bu noktada son derece ilginizi çeken çalışmalarınızdan biri de, ustalarla birebir yürüttüğünüz Bireysel Emeklilik Sistemi (BES). Bir yandan satışlarınızı artırırken, bir yandan ustaları-yurttaşları BES ile ilişkilendirip tasarruf eğilimini güçlendiriyorsunuz. Enerji verimli ürünleri ön plana çıkartan, üç ayrı etkiye sahip ve bence ders niteliğindeki bu çalışmayı biraz anlatır mısınız?

Bu yıl başladığımız BES projesi, bizi iç pazarda büyümeye iten uygulamalarımızdan. Ülkemizde ve dünyada ilk kez böyle bir kampanya uygulanıyor. Bu konuda Garanti Emeklilik ile anlaştık. Sektörün tüm tesisatçılarını Baymak BES ailesine davet ettik ve şu ana kadarki büyüme gösteriyor ki, ilgi beklediğimiz çok üstünde gerçekleşti. Sistem basit; yeni nesil enerji verimli Baymak kombilerinin tüketicilere satışını yapan bayi ve tesisatçılara birer BES hesabı açtırarak, bu hesaplara yoğunmalı kombi başına katkı payı yatırıyoruz. Ek olarak devletin %25 katkısı da geliyor. Bayi ve tesisatçı bu yolla kendisi ve ailesi için çok uzun yıllar boyunca birikim yapma ve bu sayede emekliliğini garanti altına alma fırsatına kavuşacak. BES uygulamamızın topluma ve ülkemize çok fazla katkısı var. Öncelikle halkımızı sadece enerji verimli ürünleri kullanmaya teşvik ediyoruz, onların ve toplamda da ülkemizin enerji tasarrufuna katkıda bulunuyoruz. Halkımızın

sermaye piyasası araçlarına en uzak kesimlerine bireysel emekliliği teşvik ederek sermaye piyasalarının gelişimine katkıda bulunuyoruz. Halkımıza hem tasarruf alışkanlığını kazandırıyor hem de onların emekliliklerini garanti altına alarak ülkemizin sosyal sorunlarından birinin çözümüne destek oluyoruz.

Kampanya özellikle Anadolu'da büyük ilgi gördü, bugüne kadar sisteme 1000'in üzerinde bayi ve tesisatçı aileleriyle birlikte geldi. Hedefimiz 2017 sonunda 10 bin bayi ve tesisatçıya ulaşmak.

Sermaye Piyasası kökenlisiniz. Dolayısıyla finansal sistemlere, bu

konuda çözümler oluşturmaya yatkınsınız. Dünyada da giderek daha çok konuşulan, araştırılan bir alan olan Davranışsal Finans-İktisat alanı var biliyorsunuz. Gerek güneş enerjisi, gerek ustalarla yaptığımız BES çalışmalarında bu yaklaşımın izlerini görüyorum açıkçası ben. Ne dersiniz bu konuda?

Tabii ki, sonuçta insanı odak alıyoruz hepimiz. Biz ürünümüzü satarken bunu bayimizle yapıyoruz ve ürünlerimizin kullanıcısı, yani karar vericisi insan. İnsan kararları da optimal değildir her zaman. BES projesine bakalım, biz orada herkesin ezberlediği "Bir ürün al, yanına şu ürün bedava" anlayışı

yerine bizim ürünümüzün satışını yapanın davranış biçimine odaklanmış oluyoruz. Onlara bir gelecek, huzurlu bir emeklilik vaat ediyoruz. Kişi bu faydayı sadece rasyonel ekonomik anlayışla değil, ki bu apaçık ortada, aynı zamanda hissiyatıyla kabul ediyor. Diğer taraftan bu fayda emeklilik gibi toplumun en önemli sorununa da çare oluyor. Açıkçası iktisatçı değilim, teorisini de çok anlamam ama finansçı kimliğime insanı tanıma, özellikle ülkemizin toplumsal yapısını tanıma gayretimi ekleyerek hem bireyin hem toplumun faydasını öne çıkardığımızı görüyorum. Bu topluma karşı sürdürülebilirlik anlamında hepimizin yükümlülüğü var ve ben bunun sadece küçük bir parçasığına dokunabiliyorum.

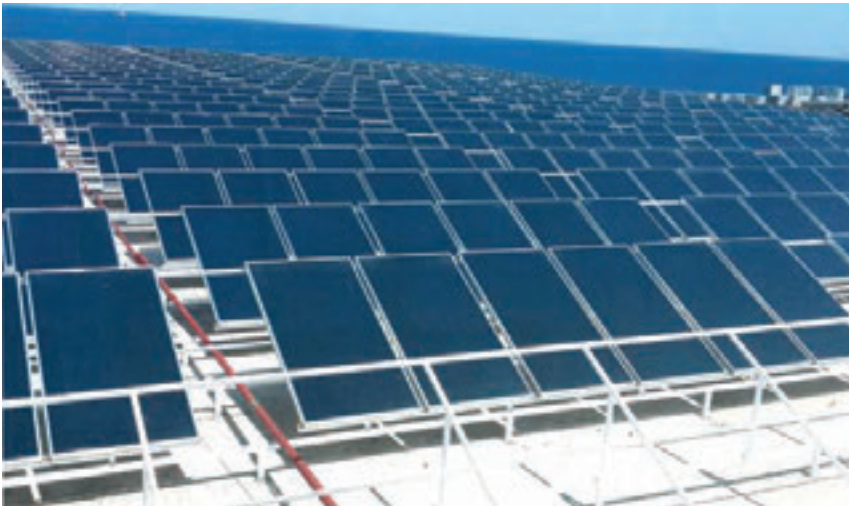
"Zirvenin Tek Galibi Güneş, Tek Mağlubu Kömür"

İklim zirvesinin tek galibi güneş, tek mağlubu kömür diyebiliriz. Hedefler çok iddialı ve küresel ısınmayı 2 derecenin çok altında sınırlamayı öngörüyor. Güneş enerjisi ise öne en açık alan olarak tanımlanıyor. Bildirgenin sevindirici tarafı zorlayıcılığının daha fazla olması. Ülkemizde de tabii ki buna uygun adımlar atılmak zorunda. Bizim ülkemizin her yerini güneş enerjisi santrallerine çevirme, yani her

evi güneşten kendi elektriğini üreten merkezler haline getirme hedefimiz var. Enerji depolama geliştiğinde, ki şu anda çok büyük ilerleme var, güneş Paris'in de vurguladığı gibi tartışmasız bir numara. Ülkemizin de sanırım kömür santrallerini büyütme politikasını tümenden değiştirerek yüzünü güneşe dönmesi gerekecek. Özetle Paris Zirvesi bence gerçek bir dönüm noktası, sürdürülebilir bir gelecek için...

Eklemek istedikleriniz...

Baymak'ta görevi devraldığımızda sürdürülebilirlik anlayışını tüm paydaşlarımıza uygulamaya başladık. Günümüzde firmalar bu anlayışı uygulamadıklarında büyük oranda faaliyetlerinde başarısızlığa uğruyorlar. Bu çerçevede hedefimiz 2017 yılı sonunda ülkemize yüksek teknoloji yeni yatırımlar kazandırmak. Tedarikçilerimizle kurduğumuz sağlam ve sürdürülebilir ilişkiler sayesinde onları başta BDR Thermea şirketleri olmak üzere diğer tüm ısıtma firmalarına da parça sağlayacak hale getirmeye başladık ve bunun çok önemli bir toplumsal ödev olduğunu düşünüyorum. Biz de **Avrupa'nın ısıtma ve yenilenebilir enerji alanında üretim ve teknoloji üssü olmayı hedefliyoruz.** Tabii ki sadece iç pazarda büyümeyi değil, hızlı bir büyümeyle ihracatımızı da 2017 yılı sonuna kadar ciromuzun %25'ine, devamında da 2023 yılında %50'sine çıkarmayı hedefliyoruz. Baymak'ı 2023 yılında dünyanın ısıtma sektöründeki ilk 10 markasından biri yapma konusunda kararlıyız. ○

Baymak, Kıbrıs'ta bulunan Elexus Hotel Resort Casino'ya 640 adet güneş kolektörü uygulaması gerçekleştirdi. Bu kurulum sayesinde yıllık 272 bin metreküp LPG, 70 bin liralık da elektrik tasarrufu sağlanarak 300 ton karbondioksit salımının önüne geçilecek.

Önümüzdeki Yol

2015 yılında çevreye saygılı insani gelişme bağlamında önümüzdeki 15 senede yapılacakları belirleyen çok önemli kararların alındığı toplantılar yapıldı. Bu toplantılar sonunda insanlığın önündeki yollardan sürdürülebilir ve doğaya saygılı olan yolu seçtiğini gördük. Seçilen bu yolu takip etmenin çok güç olacağı kesin ama ne derece başarılı olacağımızı önümüzdeki senelerde yakından takip edeceğiz.

2015 yılının Aralık ayında Paris'te Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UN Framework Convention on Climate Change - UNFCCC) Taraflar Konferansı'nın (Conference of the Parties - CoP) 21'incisi yapıldı. Beklendiği gibi bu konferansın sonunda dünya ülkeleri arasında bir iklim değişikliği anlaşması imzalandı.

Daha önce **Kopenhag'daki 15. Taraflar Konferansı**'nda devletler önemli bir karar alarak küresel ısınmanın bilim insanlarının koyduğu limit olan 2 derece ile sınırlanması konusunda fikir birliğine varmışlardı. Paris'teki

toplantıda da 2 derece ısınma limiti üzerinde tartışmaların geçmesi beklenirken küresel ısınmadan en fazla zarar göreceği olan küçük ada ülkelerinin çabasıyla **1,5 derece limiti anlaşmaya girmeyi başardı**.

Paris'te varılan anlaşmaya göre tüm devletler küresel ısınmanın 1,5 derece ile sınırlandırılması için ellerinden geleni yapmaya çalışacaklar, ama başaramazlarsa en azından 2 dereceyi aşmamasına çalışacaklar.

Gelişmiş Ama O Kadar da Değil...

Bu kadar kısaca anlatılabilecek bir metni hazırlamak için dünyadaki çoğu ülkenin temsilcileri iki hafta boyunca aralıksız çalıştılar ve sonunda sokaktaki insanın anlamaya uğraşmayacağı bir metin çıktı ortaya. Dünyadaki çoğu ülke gibi bizi de 2030 yılına kadar bağlayacağından bu anlaşmanın ana noktalarını anlamamızda fayda var:

- Paris Anlaşması devletlerin 2020-2030 yılları arasında iklim değişikliği konusunda yapmayı istedikleri de-

ğişiklikleri karara bağladı.

- Buna göre her ülke küresel ısınmanın 2 derece ile sınırlandırılması için yapmayı düşündükleri değişiklikleri kendileri açıkladılar ve bu değişiklikleri yapmak için çalışacaklarını kabul ettiler.

- Ayrıca bu niyet beyanlarının bizleri hedefe götürüp götürmediğini denetlemek için de her beş yılda bir ortaya konan niyet beyanlarının gözden geçirilip gerekli iyileştirmelerin yapılmasına karar verdiler. Buna göre ilk gözden geçirme 2020 yılında yapılacak.

- Ülkemiz her ne kadar ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler örgütü olan OECD üyesi olsa da toplantı boyunca diğer dünya ülkelerini aslında o kadar da gelişmiş olmadığına ve fosil yakıt bazlı bir ekonomiden yenilenebilir kaynaklara dayanan bir ekonomiye geçmek için yardıma ihtiyacı olduğuna inandırmaya çalıştı. Bu çabamız ancak "Tamam bizim kadar gelişmiş değilsiniz ve geliştirmekte olan ülkelere yardım yapma yükümlülüğünüz yok, ancak gelişmiş ülkelere de maddi kaynak isteyecek kadar az gelişmiş değilsiniz" seviyesinde destek buldu.

Temenniler Dizisi

Karşımızdaki, böyle bakıldığında aslında fena görünmeyen bir anlaşma metni. Ama detaylarına girdiğimizde karşımıza önemli problemler çıkıyor:

- **Anlaşma üzerindeki en önemli tartışma bir tek kelime için yapıldı.** İngilizce olarak "*shall*" (olacak) yerine "*should*" (olmalı) kullanılması. Yani, sonunda anlaşmada "İklim değişikliğini 2 derece ile sınırlamak

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

için çalışılacak” yerine “İklim değişikliğini iki derece ile sınırlamak için çalışılmalı” denildi. Bu da anlaşmanın tamamını bağlayıcı bir metin olmaktan çıkartıp bir temenniler dizisi haline soktu. Bir yandan “2 derece ile sınırlandıracağız” değil “2 derece ile sınırlandırmaya çalışacağız” şeklinde yumuşak bir ifade kullanılıyor, sonra da bu ifade “çalışacağız” değil “çalışmalıyız” haline indirgeniyor. Tüm bunların arkasındaki ana neden ABD Meclisi’nin bağlayıcı bir metni onaylamayacağını önceden belirtmiş olmasıydı. Sırf ABD’yi bu anlaşma içerisinde tutabilmek için anlaşma sulandırılarak bir temenni seviyesine indirildi.

● Her ne kadar anlaşmada “Küresel ısınma 1,5 derecelik artışla sınırlandırılmaya çalışılmalıdır” denilse de ülkeler niyet beyanlarını geçen yıl Lima’da yapılan Taraflar Konferansı’nda alınan kararlara göre 2 derecelik bir artış için vermişlerdi. “Yarım dereceden ne olur canım” diye düşünenlere farkı şu şekilde anlatabiliriz: **1,5 derecelik hedefi tutturabilmek için fosil yakıtları kullanmayı bugün bırakmamız gerekiyor, 2 derecelik hedef ise 2050 yılına kadar kademeli olarak bıraksak da başarılı olabileceğimiz anlamına geliyor.** Arada dünya ekonomisi açısından 35 senelik bir fark var.

● Ayrıca ülkelerin niyet beyanlarını topladığımızda da elde ettiğimiz sonuç 2 derecelik hedefi tutturaktan çok uzak olduğumuzu ve herkes tüm beyanlarını yerine getirecek olsa bile artışın yaklaşık olarak 3 dereceyi bulacağını gösteriyor. Yani ülkelere “Siz ne yapmak isterseniz söyleyin”

dediğimizde verilen beyanlar bizi hedefe ulaştırmaktan ciddi şekilde uzak.

1,5 Derece Dünya Politikasına Girdi

● Ülkemiz verdiği niyet beyanını %7 ekonomik büyümeye dayandırdı. Koyulan hedef ise 2030 yılında hiçbir şey yapmasak dahi, yapacağımız sergazi salımından %21 azaltım sağlamaya çalışmak. Bu %21’lik azaltım için de dış yardıma ihtiyaç duyduğumuzu her vesile ile dile getirdik. Ancak, Dünya Bankası’nın geçmiş yılların performansı ve verilere dayanarak ülkemiz için öngördüğü büyüme sadece %3,5. Yani bazı yıllar arzuladığımız gibi %7 büyüyebiliriz, ama yolda mutlaka ekonomik krizler olacaktır ve bu bizi hedeflenen %7’den çok daha düşük bir büyüme rakamına getirecektir. Bu arada devletimizin bu niyet beyanı hariç ortalama resmi büyüme beklentisinin %5-5,5 bandında olduğunu da belirtmek gerekir. Gerek Dünya Bankası’nın büyüme rakamlarını gerekse de Kalkınma Bakanlığı’nın büyüme rakamlarını tutturacak olursak niyet beyanında belirtilen **%21’lik azaltımı hiçbir şey yapmadan tutturacağımız ortadadır.**

● Diğer ülkelerin durumu bizim kadar kötü olmasa da pek çok ülkenin benzer davranmış olduğunu düşünecek olursak varılan anlaşmanın ne derece zayıf bir anlaşma olduğu ortadadır.

Peki, elimizdeki bu zayıf anlaşmaya neden sevinmeliyiz?

● Öncelikle, artık elimizde bir anlaşma var. Bu anlaşmanın üzerinde

de tüm dünya devletlerinin iklim değişikliğini 2 derece ile sınırlamak için çalışacaklarına dair imzaları var. Daha önce ortada böyle bir anlaşma olmadığından üzerinde tartışılacak veya geliştirme istenecek bir temel yoktu.

● Bu anlaşmaya uyulduğunu göstermek için artık daha sağlıklı veri toplanması gerekiyor. Daha sağlıklı veri toplanması hatalarımızın nerede olduğunu ve nereleri düzeltebileceğimizi görmenin ilk ve en önemli adımıdır.

● Bu anlaşma her beş yılda bir gözden geçirilerek yeniden düzenlenecek. Ülkemiz de beş yıl içerisinde çok daha ciddi bir niyet beyanında bulunmak zorunda kalacak.

● Beklenmedik bir şekilde 2 yerine 1,5 derecelik bir artış kavramı dünya politikasına girmiş oldu. Küresel ısınmanın bugün 1 dereceye ulaşmış olduğunu görmemize de fayda sağladı.

● Artık bundan sonra akli başında hiçbir politikacı “İklim değişikliği yoktur” diyemez, olsa olsa “İklim değişikliği bizim suçumuz değil” diyebilir. Bu da doğru politikalar üretebilmek için ilk adımdır.

Dünya liderleri üstlerine düşen görevi yerine getirerek bu anlaşmaya vardılar. Artık bizlere düşen bu anlaşmanın şartlarının yerine getirilmesi için gerekli takibi yapmaktır. Çünkü her ne kadar niyet beyanları bizi 3 derece artışa doğru götürüyor olsa da eğer bu niyet beyanlarına uyulmayacak olursa artış 3 dereceden çok daha fazla olacaktır. Yazılmamış olsa da bu anlaşmada kabul edilen en önemli gerçeklik budur.

Dr. Uygur Özesmi
Change.org Doğu Avrupa
Batı Asya Direktörü

Sonu Gelmez Mücadele...

Paris'te gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi Aralık ayına damgasını vuran en önemli çevre olayı oldu. Devletlerin zirveden çıkan yeni iklim antlaşması çerçevesinde vermiş olduğu taahhütler hâlâ zirvede ortaya konan hedefe, yani ortalama sıcaklıkları 1,5 derece ile sınırlandıracak düzeye ulaşmış değil. 2020'de yürürlüğe girecek antlaşma için taahhütlerin ortaya konmasının yanı sıra önemli olan bu taahhütlerin yerine getirilmesi. İşte bu noktada devletleri zorlayacak olan yine vatandaşlar olacak. Yani gezegeği kurtarmak konusunda gerçek-

çi olacaksak, iklim mücadelesinin önümüzdeki yıllarda **sivil toplumda** güçlenerek devam etmesi, devletleri ve politikacıları zorlaması gerekiyor. Yoksa doğanın yok edilişi ve iklimin tehlikeli boyutlara doğru değişimi eski tas eski hamam devam edecek gibi. Esasında bu mücadelenin sadece iklim konusunda değil, her alanda sürmesi gerekiyor. İklim değişikliği, **biyolojik çeşitlilik** ve **temiz su krizi** yanlış giden ekonominin bir belirtisi. İçinde yaşadığımız ekonominin fosil yakıtlardan kendini arındırması bizi rahatlatacak, ancak daha fazla yol, daha

fazla kentleşme, daha fazla turistik tesis, daha çok maden, daha fazla tarımsal üretim, daha fazla hayvancılık, daha fazla balıkçılık mantığı ile karbonsuz bir ekonomi yaratsak dahi gezegekimizi tüketmeyi sürdüreceğiz. Onun için daha, daha, daha mantığından çıkıp elimizdekilerle yetinmek ve **küçülmek** gerekecek. Ekonominin, yani bizim kullandıklarımızın topluca azaltılması elzem. Bu da topyekûn bir çevre mücadelesi gerektirecek. change.org'da sürmekte ve büyümekte olan kampanyalar toplumun bu konuda duyarlı ve istekli olduğunu gösteriyor. Ekonomi küçülürken daha da, daha fazla diyeceğimiz tek konu çevre mücadeleleri olmak zorunda. Çevre mücadelesi olarak militarist ve pek sevmediğim bir ifade olsa da "**muharebeleri kazanıyoruz ama savaşı kaybediyoruz**". Onun için çevre konusunda daha fazla insanın kampanya açması, daha geniş kitlelere ulaşması ve sonu gelmez bu mücadelede çoğalarak ve kararlılıkla devam etmesi gerekiyor.

Change.org'da Kampanya Başlatmak İçin Ne Yapmak Gerekliyor?

www.change.org sitesine girin, **Kampanya Başlat** kutucuğuna tıklayın; aşağıdaki soruların olduğu formu doldurun, **Kurallar** bölümünü dikkatlice okuyun; sonra isterseniz fotoğraf veya video ekleyip kampanyanızı başlatın.

- 1- Başlatacağınız kampanya kime yönelik? Biliyorsanız birey, kurum ya da hükümet organının adı ve varsa e-posta adresini yazın.
- 2- Muhataplardan ne talep ediyorsunuz?
- 3- Bu kampanya sizin için neden önemli? Bir başka deyişle, insanlar bu kampanyaya neden destek vermeli?

İmzalarla birlikte siteye giren herkes kampanyanızı görebilir; her imza veren de kendi sosyal medya hesaplarından arkadaşları ve takipçileriyle paylaşabilir. Kampanyanızın muhatabına ilk imzalayan 50 kişinin imzasını içeren bir e-posta gider. Sonrasında da düzenli olarak kampanyanızın durumuna dair bilgilendirme e-postaları iletilir.

change.org

2015'in Büyüyen Çevre Kampanyaları

Bir seneyi daha geride bıraktık. Gündelik hayatın koşuşturması içinde neler yaşadığımızı, neler için mücadele ettiğimizi kimi zaman unutabiliyoruz. İşte bu yüzden, 2015 yılında en çok hangi çevre kampanyalarına imza verdik, hangi çevre mücadelesinde sesimizi karar vericilere duyurmak istedik, sizin için topladık. İşte, change.org'da 2015 yılının en çok imza alan çevre kampanyaları:

Yaban Hayvanları İhale Konusu Olmaz: 99 Bin İmza ve Büyüyor

Yaban Hayvanları İhale Konusu Olmaz: 99 Bin İmza ve Büyüyor
Nisan ayında, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, av turizmi adı altında ihale ilanları yayınlamıştı. Bu ne anlama geliyor peki? Türkiye'de zaten halihazırda birçok canlı türünün soyu tükendi. Bu ihaleyle, sayıları az ve türleri tehlike altında olan ayı, yaban keçisi, dağ

keçisi, kızıl geyik gibi birçok canlı daha "parayı veren" tarafından avlanabilecek. **Aslı Yanardağ**, ihalenin iptal edilmesi için kampanyasını yürütüyor. Şu ana kadar bu kampanyayı **99 bine** yakın kişi destekledi. 2015 yılının en ses getiren çevre kampanyasını hâlâ imzalamadıysanız bu linkten destekleyebilirsiniz: change.org/avihalesi

69 Bin Kişi Artvin'in Doğasını Maden Aramaya Kurban Etmeyelim Diyor

Artvin **Cerattepe** ve **Genya Dağı** bölgeleri korunması gerekli ekosistem değerlerine sahip. Ülkemizin de imzaladığı BERN ve CITES gibi uluslararası anlaşmalar tarafından da bu özellikler açıkça belirtilmiş ve koruma altına alınmıştı. 69 bin kişi **Yeşil Artvin Derneği**'nin kampanyasını destekledi. Bölge halkı, Artvin doğasının maden aramalarına kurban gitmemesi için aynı zamanda Haziran'dan beri bölgede nöbet eylemine devam ediyor. Yıllardır süren, kazanılan ancak sonra tekrar tekrar hortlayan bu tehlike karşı siz de imzanızla Artvinlilerin yanında olabilirsiniz: change.org/artvindemadenehayir

84 Bin Kişi “Sahilime Dokunma” Dedi

Kadıköylülerin en önemli nefes alma alanlarından biri olan **Fenerbahçe-Kalamış** sahiline bir otel ve ticaret alanı yapılması gündeme gelmişti. Kadıköy Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne, sahil şeridinin yok olması anlamına gelecek bu imar planının iptal edilmesi taleplerini hem change.org'da başlattıkları kampanya ile, hem de hukuki yollardan iletti. Kampanyalarını nasıl başlattıklarını, projeye ilgili yorumlarını Kadıköy Belediye Başkanı **Aykurt Nuhoğlu**'nun EKOIQ'ya verdiği özel röportajla bu sayfalara da taşımıştık. Kampanyanın imzacılarından biri “Betonlara gömüp, öldüreceksiniz bizi. Dokunmayın sahilimize. Yeter artık” diyor. Siz de 2015'in en çok ilgi gören ikinci çevre kampanyasına change.org/sahilimedokunma adresinden ulaşabilirsiniz.

47 Bin 300 İstanbullu, Sokak Hayvanları İçin Suluk İstiyor

Habibe Seda Arıç'in, sokak hayvanları için suluk yapılması talebiyle başlattığı kampanyayı on binlerce insan destekledi. Özellikle yaz aylarında sokaklarda yaşayan hayvanların susuz kalmaması için yürütüyor bu kampanyayı Arıç. Bazı ilçe belediyelerinin kendi ilçelerinde yürüttüğü bu uygulamanın, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin gündemine gelmesi için kampanyayı bu linkten imzalayabilirsiniz: change.org/sokakhayvanlarinasuluk

İğneada'da “Nükleere Hayır!” Diyen Sadece 65 Bin Kişi Olamaz!

Avrupa'nın en büyük longoz ormanını barındıran İğneada bölgesine nükleer santral yapılmasının gündeme gelmesiyle **Zeliha İmay** kampanyasını başlattı. “Tekrar yerine konması imkansız bir doğa parçasının yok edilmesine karşıyım. Hem de nükleer santral için” diyor kampanyayı change.org üzerinden imzasıyla destekleyen 65 bin kişiden biri olan **Sabiha Sungur**. 2015 yılının en çok imza alan dördüncü en büyük kampanyasına bu linkten ulaşabilirsiniz: change.org/igneada. Sanıyoruz bu tehdit sürdükçe bu kampanya da büyümeye devam edecek.

Yeşil Yola “Dur” Diyen 45 Bin Kişi

Karadeniz'in doğa harikası yaylalarını birbirine bir yol ile bağlayacak olan Yeşil Yol'a karşı sadece yöre halkı değil tüm Türkiye harekete geçti. Projenin “Yeşil” olmaktan ziyade Karadeniz'deki doğanın yok edilmesi projesi olduğu gerçeğiyle **Ali Şahin** kampanyasını başlamıştı. Kampanyasında “**Yol Yeşilken Geri Dönün**” diyen Şahin'i bugüne kadar 45 binden fazla kişi destekledi ve 2015'in en çok ses getiren beşinci çevre kampanyası oldu. Yaylalara kış gelmesiyle yavaşlayan bu kampanya şüphesiz 2016 baharında hız kazanacak. Kampanyayla ilgili detaylı bilgiye change.org/yesilyolahayir adresinden ulaşabilirsiniz.

TÜRK YAPI SEKTÖRÜNÜN TEK YAPI FUARI
TURKISH BUILDING INDUSTRY'S and REGION'S BIGGEST GATHERING

39. TURKEYBUILD

YAPI FUARI İSTANBUL

YAPI, İNŞAAT MALZEMELERİ VE TEKNOLOJİLERİ
BUILDING CONSTRUCTION MATERIALS AND TECHNOLOGIES TRADE EXHIBITION

10 - 14 MAYIS / MAY 2016

Salı - Cumartesi / Tuesday - Saturday

TÜYAP - BÜYÜKÇEKMECE

www.yapifuari.com.tr | www.turkeybuild.com.tr

facebook.com/yapifuariturkeybuild

twitter.com/yapiturkeybuild

instagram.com/yapiturkeybuild

BU FUAR SİTE SAVİLE KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR.
THIS EXHIBITION IS ORGANIZED UNDER THE SUPERVISION OF TOBB (THE UNION OF CHAMBERS AND COMMODITY EXCHANGES OF TURKEY) IN ACCORDANCE WITH THE LAW NO. 3174.

SGP 22 Yıldır Türkiye'yi Dönüştürüyor

Küçük Destek Programı (SGP), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulanan ve Küresel Çevre Fonu'nun (GEF) parçası olan bir program.

Temel amaç sağlanan hibelerle, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliği için çalışan sivil toplum kuruluşları ve yerel toplulukları desteklemek. Türkiye'de 22 yıldır faaliyetlerini sürdüren SGP bu süre içinde kendi sağladığı finansman ve resmi kayıtlara geçen eş finansmanlarla birlikte toplam 27 milyon liralık bir kaynak oluşturdu. Bu programı desteklemek adına EKOIQ 2016 yılı boyunca her sayısında tamamlanan veya sürdürülen bir projeyi tanıtacak. Ocak ayına Ege'nin Kadın Balıkçıları projesiyle başlıyoruz. Ancak önce söz SGP Ulusal Koordinatörü Gökmen Argun'da...

 Berkan ÖZYER

SGP'nin önemini, bugüne kadar elde edilen faydaları nasıl tanımlarsınız?

Geçmişte dört farklı sivil toplum kurumunda çalıştım. Onların finansal olarak nasıl işlediğini, o dönem sağlanan kaynakları ve bunları sağlayan ulusal/uluslararası kurumları tanıma fırsatım oldu. Bu sebeple geçmişten beri SGP'yi başka bir kefeye koyuyorum. Erişilecek zor bir kaynak değil SGP. Kendi içinde **makul, rasyonel ve açık bir program**. Kaynağa erişmekten çok, iyi bir hayal kurup onu gerçekleştirmeye odaklanmanızı istiyorum. Bu

geliştirme sürecinde hedefinizde yalnız olmadığımızı ve büyük bir çabanın parçası olduğunuzu düşünmeniz için çabalayan bir yapısı var. Bunun tüm Türkiye'deki yapıcı hareketlere örnek olmasını arzu ederim; sivil inisiyatiflerin yaratıcı gücünü yabana atmamalı. SGP bence bu deneyimi sunmakla en büyük faydayı sağladı.

Diğer faydaları **Doğal Öyküler Kitabı**'nda uzun uzadıya anlattık. Neşeli bir yayın, edinmenizi tavsiye ederim. Orada da ifade ettiğimiz gibi, biyoçeşitlilik olsun, iklim değişikliği ya da arazi bozunumu olsun

sayısız sonuçların oluşmasında yereldeki toplumsal katkının toplu tabanlı çözümlerin süreçlere dahil olması, hatta bizzat öncü veya hatadan döndürücü olmasına destek verdiğimiz sayısız çalışma var.

Bugüne kadarki en başarılı ve çarpıcı örnekler arasında hangileri gösterirsiniz?

Kamuoyu tarafından ilgiyle izlenenler olduğu gibi gerçekte çok kritik adımlar atan ancak yeterince ilgi gruplarıyla buluşamamış projelerimiz de oldu. Bilgi birikimi ve paylaşımında SGP'ye özel olmamakla

*Yer Gök Anadolu
Derneği ve Boğatepe
Derneği'nin Kars
Yöresi Yerli Tohum
ve Ürünlerin
Sürdürülebilir Köy
Projeleriyle Korunması
projesi.*

© Canan Seker-caglu 2007

birlikte ülkemizin genel bir sorunu da var, hatta SGP bu dönemde biraz bu alana da eğilecek.

Yakın tarihli örneklerden TEMEV'in **Güneşli Botu** ve ODİDER'in **Eko-karavan** çalışmaları aklıma geliyor ilk. Ya da Paris Zirvesi'ne hazırlık çerçevesinde Türkiye'deki sivil oluşumları bir araya getiren **Sivil İklim Zirvesi** (SİZ) de SGP desteğiyle gerçekleştirildi. Türkiye'de ilk yaban hayatı koridorunu ilan eden ve peşinden türlü uluslararası ödüller sürükleyerek gelen **KuzeyDoğa Derneği**'nin projesi geliyor arkasından. Kars'ta buğdayın atasının, Tunceli'nin **tek dişli sarımsağının** ya da **Sivas kangalının** kamuoyu gündeminde bugünkü yerine oturmasında tetikleyici olan lider projeler de hep SGP tarafından desteklendi.

TATUTA diye bilinen Tarım Turizm Takasından ilk **Caretta caretta** envanterlerinin hazırlanışına kadar ülke gündemine yansıyan pek çok konu da ilk olarak SGP tarafından desteklenen öncü çalışmalar. Türkiye'de küçük ölçekli biyogaz konuşmaları, elektrikli çit gibi yaban hayatı ve kırsal yaşam arasındaki çatışmaları çözücü örnekler, şekerde damla sulama oluşturmak

“SGP projelerinin yarısından fazlasının oluşturduğu kartopu öyle bir yuvarlanıyor ki bazen kendi öngördüklerinden daha büyük çarpan etkiler yaratabiliyor”

gibi başka çalışmalara yön çizen örneklerle de destek sağlandı. SGP 22 yıldır sivil çalışmaların, iyi fikirlerin yanında oldu, bu süreçte çok güzel başarıları belki nereden geldiğini, kimin ortak olduğunu bilmeden izledik birlikte.

Projeler belli bir dönem için sunuluyor. O dönem tamamlandıktan sonra projenin sürdürülebilir olması, atıl duruma dönüşmemesi için neleri göz önünde bulundurunuz, ne gibi adımlar atıyorsunuz?

Sayılarla SGP

- 10.000.000 TL'nin üzerinde bir bütçe yerel çalışmalara aktarıldı.
- 236 proje, 149 farklı sivil kuruluş desteklendi.
- 42 milli parkımızın 22'sinde, 79 yaban hayatı koruma sahasının 19'unda, 33 tabiatı koruma alanının 11'inde ve sayısız doğal sit alanında yerel halkın koruma plan ve çalışmalarında etkin rol oynamasına destek oldu.
- 29 orman koruma içerikli projeyi destekleyerek; 42.325 hektar orman alanının korunmasına, 8850 hektar orman alanının iyileştirilmesine sivil inisiyatiflerin katkısını sağladı.
- 28 yerli tarım türünün ve 40'in üzerinde varyetenin nesli koruma altına alındı, bunlardan 16'sı sürdürülebilir pazarlara ulaşabildi ve 9'u organik sertifikasyona sahip oldu.
- Ülkemizin ilk 6 adet (25.000 km²) Deniz Koruma Alanı'nın ilanı SGP'nin desteğiyle Sualtı Araştırmaları Derneği tarafından yürütülen projenin çıktılarında biri oldu.

Bu çok değerli bir soru. Planlama, dolayısıyla sürdürülebilirlik ve ilerleme vizyonundan gelen biri olarak en başta bu **ölçek sorunu** beni de çok düşündürmüştü. Ancak SGP, desteklenecek planın bir parçası olarak bu konuda hazırlık yapılma-

KuzeyDoğa Derneği'nin Türkiye'nin İlk Yaban Hayatı Koridorunun Yerel Altyapısının Oluşturulması ve Biyoçeşitlilik Takibi projesi.

“Türkiye her açıdan çeşitlilik ve varyasyonların toplandığı farklı bir ülke. En büyük darboğazı ise, kadınların yaşam ve özgürlük alanı bulamamaları denebilir”

sını talep ediyor. Burada çok kalıcı olmak çok kolay bir mesele değil, milyon dolarlık projeler için de benzer bir sorun var. Geçmişin birikimini iyi değerlendirmek ve geleceği iyi görmeye dayalı bir alan bu. SGP açık yürekle kabul ettiği bazı projelerin ömürlü olduğu ve zamanı dolduğunda atıl hale geldiğini kabul ediyor. Öte yandan küçük bir tetikleyici desteğin 20 yıl hüküm sürdüğü ve çok ama çok farklı dallanarak meyve verdiğini de aynı süreçte gözlemliyoruz. Yerel yönetimlerin, karar vericilerin tutumlarına sonuçları yansıtılabilmeyi; karar süreçlerinde çok ortaklık ya da uzun vadeli diyalog ortamlarını kurmaya çalışıyoruz.

Sunulan projelerin değerlendirilmesi ve onaylanması süreci nasıl ilerliyor?

SGP yıl boyunca başvuru alır. GEF 6 Uygulama Dönemi programının resmi onay süreci tamamlanınca SGP dönemin ilk çağrısına çıkacak ve bu hep açık olma kuralı eskisi gibi devam edecek. Son dönemde onay süreci neredeyse iki yılı buldu-

ğu için bir süredir ne yazık ki çağrıya çıkamadı. Bu da epeyce birikmeye sebep oldu. Bunun sonucunda SGP sivil uzmanlarının ve resmi tarafların bir araya gelip seçecekleri iki alana odaklanılması gibi bir uygulamaya geçilecek. Bu yöntem geçtiğimiz yıllarda **Datça Bozburun Yarımadası Önemli Doğa Alanı** için uygulanmıştı.

Proje başvurusu önce SGP ekibine gelir. Biz her birini gözden geçirip fikre müdahale etmeden ancak destekleyici önerilerle geri bildirim veririz. Olgunlaşmış olanlar, proje seçiminden sorumlu Ulusal Yönlendirme Komitesi'nin karşısına çıkar. Desteklenecek projeler aynı gün başvuran kuruma bildirilir, kontrat ve ilk ödeme hazırlıkları büyük oranda takip eden 15 gün içinde tamamlanır.

SGP yaklaşık 130 ülkede uygulanan çok kapsamlı bir program. Diğer ülkelerle karşılaştığımızda SGP Türkiye’de ne gibi farklılıklar, özellikler, yerel unsurlar ön plana çıkıyor?

Bizim toplantılarımız genelde bölge

ülkelerindeki diğer ulusal koordinatörlerle olur. Türkiye'nin içinde olduğu bölge Avrupa, Kuzey Afrika ve Orta Asya ülkelerinden oluşuyor. Fas'tan, Ürdün'e ve Kazakistan'a kadar epeyce bir ülke dahil bölgemize. İzlenimlerim daha çok toplantılarda dile getirdikleri proje örnekleri ve bu ülkelerin sivil toplum deneyimleri ve devletle geliştirdikleri ilişkilere yönelik. SGP Türkiye bu ülkeler arasında en eski ve deneyimli olan program. Biyolojik çeşitlilik açısından da bilimsel veriler ışığında daha çarpıcı bir ülke yok diyebilirim. SGP Türkiye genel SGP ailesi içinde de sözü geçen, politika oluşturmada rol oynayan bir yere sahip oldu, bu durum her uygulama döneminde de devam etti.

Türkiye her açıdan çeşitlilik ve varyasyonların toplandığı farklı bir ülke. En büyük darboğazı ise, **kadınların yaşam ve özgürlük alanı bulamamaları denebilir**. Ne acı ki, şiddet ve yoğun sorumlulukların yüküyle nefes alamayan, kendini geliştirmeye fırsat bulamayan dev bir kitleden bahsetmek zorundayız. Bu ne yazık ki değerli ülkemizde

Temiz Enerji Vakfı tarafından yürütülen Güneş Enerjili Göl Tipi Bot Tasarlanması ve Yapımı projesi.

“Erişilecek zor bir kaynak değil SGP. Kendi içinde makul, rasyonel ve açık bir program. Kaynağa erişmekten çok, iyi bir hayal kurup onu gerçekleştirmeye odaklanmanızı istiyor”

geleceği planlama veya yönetmede en başından kaybetmek demek. Bölge ülkelerinde benzer unsurlar var ancak birkaçı hariç fırsat kategorilerinde bizden katbekat ileride-ler.

Proje sunacak kişilere hazırlık süreci için ne gibi önerilerde bulunursunuz, hangi noktalar kriter olarak benimsenmeli?

SGP, iyi bir gözlemden sonra ortaya bir çıkış yolu koymayı arzuladığımız zamanda yanınızda olmak ister. Temel olarak en önemli nokta budur. Aralarında iletişim olmadığı için düğümlenmiş sorunların çözümleri için gerçek bir diyalog ve işbirliği zeminleri geliştirebilen, basit bir teknolojik ya da metodik girdiyle

değişim sağlanabileceğini gözler önüne seren, güncelle bağı kopmuş ama geçmişte doğa ve insan arasındaki yakın ilişkiyi korumuş bilgi ve deneyimleri günışığına çıkaran, toplumda unutulmuş kesimleri etkili şekilde süreçlere dahil eden sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu çalışmalar mutlaka dikkate alınacaktır.

Projelerin hayal edildiği ilk günden, uygulama tamamlanana kadar yerelden gelen tepkiler nasıl şekilleniyor?

Kimi yöreler proje yorgunu. Belli alanlarda kapıya geleni kovacak kadar işbirliğinden uzak, geçmişte hayal kırıklığına uğramış kesimlerle karşılaşabilirsiniz. Kimi yörelerde

ise sizi iyice sıneyip niyetinizi anladıktan sonra samimiyetle yaklaşan bir tavırla da karşılaşabiliyorsunuz. Elbette bunların tümünü önyargı olarak sınıflandırabilir, inandığınız işinize odaklanabilirsiniz. Ancak fikriniz ne derece faydalı olursa olsun, ilgili tarafları uzlaşmaya çağırarak, onları bilgilendirecek ve gerçek anlamda rızalarını alacak olması hemen her projenin zor kısmını oluşturuyor. Çalışmaların nüvesini, ortamını, koşullarını ve faydasını görürüz kılacak anahtar adımları sunabiliyoruz bu süreçlerde. Mayanın gerçek anlamda tutması kendimizi ne derece iyi anlatabildiğimiz kadar tarafların ne kadar anlayıp sahiplendiğine bağlı. Eğer farklı düşünmeye hazır yerel ortaklar, toplumsal liderler bulabilirsek kurulan bu ortamda sonuç almaya başlarız. Bizim projelerden beklediğimiz biraz kartopu etkisi diyebiliriz. Ancak SGP projelerinin yarısından fazlasının oluşturduğu kartopu öyle bir yuvarlanıyor ki bazen kendi öngördüklerinden daha büyük çarpan etkiler yaratabiliyor. Yeniden değinirsek Ekokaravan, hem Avrupa hem de Ortadoğu'daki ciddi fuar ve festivallerde beklenenin çok üstünde dikkat çekmişti. ○

“Toplumsal Hareket Odaklı Çalışmalar Lazım”

Uluslararası uzlaşma aramak hem de bunca aktörle birlikte hareket edecek stratejiler benimsemek Nuran Talu'nun son yayınında (Türkiye'de İklim Değişikliği Siyaseti) gözümüze serildiği gibi çok uzun ve çok zorlu bir oyun. Benim izlenimim, yerel ve sivil hareketin kendini çok iyi ifade etmesine rağmen hâlâ tartışma ölçeğinin

yeterince çeşitlenemediğinden yana. Yerinde, toplumsal hareket odaklı çalışmalara hâlâ bir yudum önem veriliyor, oysa en kritik ve büyük payda hâlâ oyuna alınmış değil. Dünyayı felaketlerden başka eğitebilecek bir şey var mı? Akılla ne ölçüde yol alabileceğiz, zaman gösterecek.

Projenin yürütücüsü Dr. Huriye Göncüoğlu (solda), kadın balıkçılardan Üçgöl Keleş ile

Ege'nin Kadın Balıkçıları: “Deniz Onların Yuvası”

Kırsal alanda kadının güçlendirilmesi konusu ülkemizin önemli ulusal sorunlarından biri. Akdeniz Koruma Derneği tarafından yürütülen ve SGP tarafından desteklenen Ege'nin Kadın Balıkçıları Projesi de çözüm bekleyen bu sorundan hareketle Datça-Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde kadın balıkçıların ekonomik varlıklarını sürdürmelerini sağlamak amacıyla başladı. Projenin yürütücüsü Dr. Huriye Göncüoğlu ile kadın balıkçıların önemini ve gerçekleştirdikleri dönüşümü konuştuk.

 Berkan ÖZYER

Kadın balıkçılar projesini nasıl tanımlarsınız? Verilerle özetleyebilir misiniz?

Ege'nin Kadın Balıkçıları Projesi kadın balıkçıların kamuoyu ve kamu kurumları nezdinde görünürlüğünün artması için yürüttüğümüz bir proje. Kadın balıkçılar, 2007 yılında yüksek lisans tezi ile başlayan, 2012

yılında uygulama niteliği kazanan çalışmalar, 2015 yılı itibarıyla kadın balıkçıların örgütlenmesi, daha doğru örgütlenmenin özendirilmesi ve geçim kaynaklarının belirlenmesi konularında devam ediyor.

Birçok ülkede bilfiil avcılık yapan kadın balıkçıların varlığı ya bilinmiyor ya da göz ardı ediliyor.

Bu nedenle, balıkçılığın yaşam biçimi, çalışma şartları, yönetim ve yapılanma şekilleri, kadın iştiraki göz ardı edilerek oluşturuluyor. Kadınların balıkçılık faaliyetlerine katılımı eskilere dayanıyor. Fakat resmi kayıtlarda ve çalışma yaşamına katılımda cinsiyet açısından erkeklerin lehine dengesiz bir du-

rum söz konusu. Türkiye’de kadın balıkçılar, genellikle küçük ölçekli balıkçılığın ayrı bir formu olarak ortaya çıkan aile balıkçılığı içinde yer alıyor. 2008 yılında Datça-Bozburun Yarımadası’nda 100’ü aşkın kadın balıkçı bilfiil balıkçılık mesleğini yaparken, 2014 yılında bu sayı 70’e düştü. 2015 yılında ise aktif olarak balıkçılık yapan kadın balıkçı sayısı 40’a gerilerdi. Dolayısıyla aile balıkçılığı yapan balıkçı sayısı da azalmaya devam ediyor.

Bu projeyi ne gibi bir ihtiyaca karşılık vermek üzere hazırladınız?

Türkiye’de kadın balıkçı sayısı fazla olan alan, **Datça-Bozburun Yarımadası**. Alanda balıkçılık yapan kadımlar Palamutbükü, Mesudiye, Karaköy, Datça Merkez, Hisarönü, Selimiye, Bozburun, Söğüt ve Taşlıca’da yaşıyor. **Güney Ege’deki kadın balıkçıların %89,6’sı sadece balıkçılık yaparak geçimlerini sağlıyor.**

Günün ortalama sekiz saati, yılın ortalama 197 günü etkin olarak balıkçılık yapmalarına rağmen eğitim seviyelerinin düşüklüğü ve hem geleneksel hem de toplumsal rolleri sebebiyle modernleşme sürecinin dışında kalmışlar. Kadın balıkçılar erkeklere göre yönetim ve karar alma süreçlerine daha az katılıyor, başta eğitim olmak üzere temel hizmetlerden daha az yararlanıyor ve bilgi kaynaklarına erişimde zorluk yaşıyorlar.

Çalışmalarımız süresince iletişimde olduğumuz Datça-Bozburun Yarımadası’ndaki kadın balıkçılar, mesleğin tüm zorluklarına (ağ temizlemek, ağ kaldırmak, teknede rahat hareket edebilecek alanın olmamasının getirdiği zorluklar, tuvaletin olmaması, gece evlerinde çocuklarını bırakıp balığa çıkmak, yaz döneminde üç ya da dört ay teknede yaşamak, çocuklarını teknede yetiştirmek, hamileyken bile avcılığa devam etmek vb.) rağmen işleri-

“Kadın balıkçılar denize her zaman şükrediyor. Kadınlar, denizden kazandıkları ile yuva kurmuşlar, çocuklarını büyütmüşler, düğünler yapmışlar. Deniz onları için sadece geçim kapısı değil, bir yuva”

ni sevecek ve isteyerek yaptıklarını söylüyor. Bu mesleği sürdüren kadınların çoğunluğunun yaşı 40 ve üzerinde. Kıyı kesiminde yaşayan genç nüfusun balıkçılık mesleğini yapmak istememesi, özellikle aile balıkçılığının devamlılığını tehlikeye sokuyor. Devlet ve toplum tarafından yeterli ilgiyi görmeyen kadın balıkçılar, mesleklerini devam ettirme konusunda heveslerini kaybediyor. Bizleri bekleyen sonuç, ailenin temelini oluşturan kadını ayakta

tutan aile balıkçılığı kültürünün giderek yok olması. Ege’nin Kadın Balıkçıları Projesi ile amacımız kadın balıkçıların görünürlüğünü artırmak ve varlıklarını ekonomik olarak destekleyen artı gelir kaynaklarını belirlemek, onlara özgü girişimciliği destekleyici örgütlenme modelini oluşturmak.

Bu amaca ulaşıldınız mı?

2007 yılından beri Güney Ege Bölgesi’nde çalışıyoruz. Balıkçılar-

“Kadın balıkçılar erkeklere göre yönetim ve karar alma süreçlerine daha az katılıyor, başta eğitim olmak üzere temel hizmetlerden daha az yararlanıyor ve bilgi kaynaklarına erişimde zorluk yaşıyorlar”

la sadece proje birlikteliğimiz yok. **Balıkçılık dışında sağlık, bilgi ve çocuklarının eğitimleri ile ilgili desteğimiz devam ediyor.** Birlikte iş yapabilme yeteneğimizi geliştirdiğimizi düşünüyoruz. Balıkçıların mevcut durumdan memnun olmadıklarını ve bir değişime ihtiyaçları olduğunu biliyoruz. Bu değişimi de Datça-Bozburun Yarımadası'nın kadın balıkçıların yapacağına inanıyoruz. Liderlik eğitimlerimizde bunu çok açık bir şekilde görüyoruz. Kadının var olan bir problemi ele alış biçimi, bulduğu çözüm ve iletişim biçimi erkeklerden oldukça farklı. Kadınların bir araya gelebileceği, hem üretebilecekleri hem de eğitim ve bilgi alabilecekleri alanlar yaratmaya çalışıyoruz. Bunun ilk temellerini attık. Başarılı bir uygulama ile mümkün olan balıkçı köylerinde yalnızca deniz balıkçılığı yapan köylerde değil, iç su balıkçılığı yapılan köylerde de bunu yaygınlaştırmak istiyoruz.

Projenin sürdürülebilir olması, uzun vadede ilerleyeceğini garanti altına almak için ne gibi adımlar attınız?

2007-2008 yılında “Güney Ege'deki

Kadın Balıkçıların Sosyo-demografik özellikleri, Örgütlenme Eğilimleri ve Sorunları” adlı yüksek lisans tezi, Türkiye'deki kadın balıkçı çalışmalarına bilimsel bir altyapı oluşturdu. Sonrasında 2013-2015 yıllarında GEF/ SGP - COMDEKS, Vehbi Koç Vakfı ve Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının Güçlendirilmesi Projesi'nin katkılarıyla başlayan projemiz, 2015-2016 yılında da devam ediyor. Bu yıl **Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı'nın** (KEDV) katılımıyla GEF/ SGP - COMDEKS ve Vehbi Koç Vakfı ile birlikte çalışmalarımız sürüyor. Bu çalışmalara farklı uzmanlıklara sahip gönüllü danışman ekibi ve sayıları giderek artan destekçiler katkı sağlıyor. Projemizin ilk yarısını tamamladık. Datça-Bozburun Yarımadası Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde (ÖÇK) aktif balıkçılık yapan kadın balıkçıları arasından gönüllü çalışma grubu oluşturduk. KEDV'in uzmanlığında 40 kadın balıkçıya “Seçenekler yaratmak: Liderlik Eğitimi” verdik. Kadınlara örgütlenme modellerini anlattık. Kadın balıkçıların ulusal kadın kooperatifleri buluşmasına katıldık. Ocak ayı içinde 40 kadın ile birlikte Türkiye'nin en başarılı ka-

dın kooperatif modellerinden olan Biga, Karabiga ve Nusratlı Kadın Kooperatiflerini ziyaret edeceğiz. Paydaşlar ve danışmanlarla birlikte örgütlenme stratejisini belirleyeceğiz. Diğer yandan Datça-Bozburun Yarımadası'na özgü kadın balıkçı reçeteleri/yemek tarifleri, kadınların balıkçılıkla ilgili hikayelerinin ve geleneksel bilginin derlendiği bir kitap hazırlıyoruz. Kadın balıkçıların çocuklarına, balıkçı köylerindeki çocuklara kadın balıkçı, sürdürülebilir balıkçılık ve deniz ekosistemi eğitimleri verdik. Çalışmalarımız tüm hızıyla devam ediyor.

Kadın balıkçıların görünürlüğünü artırmak için ne gibi adımlar attınız?

Projeyle kadınların da balıkçılık yaptığı kamuoyu tarafından fark edildi. Kadın balıkçı kelimesi literatüre girdiğinden beri **Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü** ve Antropoloji Bölümü çalışmalarında, sosyal medya ve görsel sanatlarda kadın balıkçı yer almaya başladı. Şimdiki adımımız kurumsal anlamda ve resmi kayıtlarda yer almalarını sağlamak ve aile balıkçılığını sürdürülebilir hale getirmek için alternatif modeller ge-

“Bu mesleği sürdüren kadınların çoğunluğunun yaşı 40 ve üzerinde. Kıyı kesiminde yaşayan genç nüfusun balıkçılık mesleğini yapmak istememesi, özellikle aile balıkçılığının devamlılığını tehlikeye sokuyor. Devlet ve toplum tarafından yeterli ilgiyi görmeyen kadın balıkçılar, mesleklerini devam ettirme konusunda heveslerini kaybediyor”

liştirmek. Kadınları balıkçılığa geri kazandırmak için bir parçası. Asıl amacımız aile balıkçılığının sürdürülebilir bir şekilde devam etmesi.

Uygulama aşamasında ne gibi sorunlarla karşılaştınız ve bu sorunlara nasıl çözümler ürettiniz?

Yaptığımız bire bir sohbetlerde, yaşam alanlarında, yaşayış biçimlerinde ve hayat algılarında, başarılarına rağmen ne yazık ki kadınlarda boş vermişlik, tükenmişlik, öğrenilmiş çaresizlik, özgüven ve özsaygı eksikliği olduğunu gördük. Kadın balıkçıların birçoğu küçük yaşlardan itibaren yaşamları boyunca karşılaştıkları zorluklara karşı koymaya çalışmışlar ancak yaşanan olumsuz birikimlerden dolayı tüm çabalarına rağmen sahip oldukları yaşam koşullarının değişmeyeceğine inanmışlar.

Datça-Bozburun Yarımadası ÖÇK Bölgesi'nin coğrafi yapısından dolayı sahip oldukları imkanlar/imkansızlıklar ve geleneksel toplum yapısı, kadınların kendilerini ifade edememesine neden oluyor. Saha çalışmalarında bu türden davranışlara sıkça rastladık. Toplumun alışılmışın dışında hareket edene gösterdikleri davranış tarzı olan dedikodu korkusundan, kadınların bu zorlu mesleğin hakkını vermesi,

kazandıkları kültürel deneyimler ile özbenlikleriyle var olmaları ve birey olarak kararlarını vermeleri engelleniyor.

Mahallenin muhtarı, S.S. Su Ürünleri Kooperatif başkanı ve yöneticileri, yörenin lider balıkçısı, en yaşlı balıkçı, kadının ailesi ve akrabaları ile uzun soluklu görüşmelerimiz sonucunda kadın balıkçının kendi ve mesleği için dış topluma katılımını sağladık. İşimizi sadece proje olarak görmüyoruz. İnsana verdiğimiz değer ve bu değeri onların hissetmesi önemli. Bu durum karşılıklı güven duygusunu geliştirdi. KEDV'in eğitim programının uygulama biçimi ve yöntemi ile kadın balıkçıların evlerinden çıkıp bir araya gelmesinde ve ortak bir bilinç yaratılmasında etkili bir adım atıldı.

Aklınızda kalan, sizi duygulandıran, mutlu eden anlar olduysa paylaşabilir misiniz?

Balıkçıların evlerinde konaklamak, onlarla aynı tekneyi paylaşmak onların anılarında yer almak, beraberinde büyük sorumluluk da getiriyor. Sizinle paylaşılan keyifli muhabbetle onlarla beraber gülüyorsanız, yaşadıkları bir probleme de kayıtsız kalamazsınız, vicdanınız buna elvermez. Özellikle de hemcinsiniz olan kadınlar ve çocuklar söz

konusu ise.

Kadın balıkçıların ceplerinde birçok anı biriktirmiş, bunları paylaşmak istiyorlar. Bizi en çok etkileyen; bir kadın balıkçının “Daha önce dışarıdan biri gelip biz kadınlara, ‘Nasılsınız? Bir ihtiyacımız var mı?’ diye sormadı. Teşekkür ederiz” demesi, bir başka kadının da “Malzeme yardımı gibi şeyler istemiyorum, bize plaket vermeniz yeterli” demesi. Tabii yaptıkları meslek kolay bir meslek değil. Yıllardır yaz, kış demeden tekne üzerinde denizde çalışıyorlar. İlk avladıkları balık, balıklarını satmak için söyledikleri şarkı, av sonrası teknelerinde işlerini bitirdikten sonra bir araya gelip yaptıkları muhabbet gibi keyifli hikayeler yanında çocuğu denize düşen ya da üzerine düşen kaynar çaydanlık nedeniyle yeni doğmuş çocuğu ölen, Alzheimer anne ve babasını ava gitmek için gecenin bir yarısında evde yalnız bırakan ve geçimi için tek başına balıkçılık yapan, sürekli su içinde olduklarından geçirdikleri hastalıklar gibi insanın içini burkan hikayeler de var. Kadın balıkçıların denize her zaman şükrediyor. Kadınlar, denizden kazandıkları ile yuva kurmuşlar, çocuklarını büyütmüşler, düğünler yapmışlar. Deniz onları için sadece geçim kapısı değil, bir yuva. ○

“İslam’da Çevre Adaleti” Cape Town’da Tartışıldı

İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu, Ağustos ayında açıklanmasından bu yana dünyada büyük ilgi uyandırdı, pek çok farklı ülkede çeşitli etkinliklere konu oldu. Deklarasyonun hazırlık heyetinde yer alan Prof. Dr. İbrahim Özdemir, Brezilya’dan Endonezya’ya ve Güney Afrika’ya metnin yansımalarını EKOIQ için kaleme aldı. Prof. Dr. Özdemir ayrıca deklarasyonu tartışmak üzere gittiği Cape Town’daki gözlemlerini de aktarıyor.

 Prof. Dr. İbrahim ÖZDEMİR

İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu İstanbul’da 17-18 Ağustos 2015 tarihlerinde yapılan bir sempozyumun ardından dünyaya duyurulmuştu. Sempozyuma 20 ülkeden 80’den fazla bilim insanı, çevreci ve sivil toplum kuruluşu katılmış, farklı din mensupları da “gözlemci” olarak davet edilmişti. Sempozyum sonrası yayımlanan deklarasyon ilk meyvelerini vermeye başladı.

Öncelikle, Paris İklim Zirvesi öncesinde yayımlanan deklarasyona *Newsweek*, *New York Times*, *The Guardian*, *The Nature* başta olmak üzere saygın medya organları

geniş yer verdi. **Bill McKibben** gibi ünlü çevreciler deklarasyonu yorumladı. Dünyadaki 1,6 milyar Müslümanın sesi olmayı hedefleyen Deklarasyon’un büyük bir destek gördüğünü söyleyebiliriz.

Deklarasyon, hazırlayan heyet üyelerine çeşitli ülkelerden gelen davetler çerçevesinde Endonezya, Malezya ve Brezilya’da tartışıldı. Ben de Rio de Janeiro’ya bir düşünce kuruluşunun davetlisi olarak gittim, genelde İslam çevre anlayışını, özelde ise deklarasyonun mesajını anlatmaya çalıştım.

Hazırlama komitesindeki bazı arkadaş-

larımız Paris İklim Değişikliği Zirvesi'ne de katıldılar. Ben de İstanbul'da yapılan "G20 Medeniyetler Zirvesi: Din, Uyum ve Sürdürülebilir Kalkınma" adlı uluslararası etkinlikte deklarasyonu nasıl hazırladığımızı ve temel mesajlarını bir tebliğ olarak sundum.

"İslam'da Çevre Adaleti"

İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu'yla ilgili en anlamlı toplantılardan birisine ise Güney Afrikalı Müslüman çevreciler ev sahipliği yaptı. 5 Aralık 2015 tarihinde Cape Town'da yapılan seminere Güney Afrika'daki çevreci örgütler de destek verdi. İklim değişikliğinin sonuçlarını ciddi olarak yaşayan ülkelerin başında Güney Afrika geliyor. Onun için çevre konusunda büyük bir duyarlılık olduğunu gözlemledim. Uçağımız Cape Town'a yaklaşırken hava açık ve netti. Belgesellerde yeşil olarak görmeye alıştığımız Afrika'daki kuraklığışya uçaktan bütün çıplaklığı görmek mümkün. Her yer kuru. Yağış yok. Ürünler tarlalarda kurumuş. Daha sonra ülkenin en ciddi kurak mevsimlerinden birisini yaşadığını öğrendik. Su Bakanı toplumun ve çevrecilerin de desteğiyle çok ciddi önlemler almış. Toplumu bilgilendirmekle işe başlamış. Gittiğimiz her yerde bunu gördük. Camilerden okullara her yerde su tasarrufu ile ilgili mesajlar panolarda yer almış.

Cape Town'da düzenlenen "İslam'da Çevre Adaleti" konulu seminerin önemi, Paris İklim Değişikliği Zirvesi ile eş zamanlı olarak yapılmasıydı. **Islamic Relief Worldwide**'ın Güney Afrika temsilcisinin ev sahipliğini yaptığı seminere, **The International Peace College of South Africa** (Güney Afrika Uluslararası Barış Enstitüsü) ve **Muslims for Eco-Justice** (Eko-Adalet İçin Müslümanlar) başta olmak üzere çevreci örgütler destek vermiş. Kısacası, toplantı tam bir çevreci ruhla hazırlanmış. Seminerde yerel çevreciler de söz aldı. En ilginç ise Katolik Papaz **Peter-John Pearson** ile Claremont Main Road Mescidi İmamı **Dr. Rashied Omar**'in tebliğleriydi. Bir kez daha çevre ve iklim değişikliği gibi küresel konuların bizleri bir araya getirebildiği görüldü.

Peter-John Pearson

Dr. Najma Mohamed

Toplantının önemli bir etkinliği, çevre konusunda doktorası olan Dr. Najma Mohamed'in Yeşil Hutbeler isimli kitabı ile deklarasyonun nasıl uygulanacağını anlatan el kitabının tanıtımları oldu. Dr. Najma, çevre konusundaki hutbeleri toplayarak yayınlamış ve imamların rahatlıkla kullanabileceği bir kitap ortaya çıkmış.

Toplantının diğer önemli bir etkinliği ise çevre konusunda doktorası olan **Dr. Najma Mohamed**'in **Yeşil Hutbeler** isimli kitabı ile deklarasyonun nasıl uygulanacağını anlatan el kitabının tanıtımları oldu. Dr. Najma, çevre konusundaki hutbeleri toplayarak yayınlamış ve imamların rahatlıkla kullanabileceği bir kitap ortaya çıkmış. Müslümanların azınlık olduğu bir ülkede bir hanımın çevreci hutbeleri hazırlaması gerçekten önemli ve öncü bir adımdı. Diğer Müslüman ülkelerde böyle bir kitap göremedik.

“Büyük lider Mandela'nın özgürlüğe giden uzun yolu gibi, Cape Town'lı çevrecilerin düzenlediği bu etkinliğin adalete, eşitliğe, hukukun hakim olduğu daha güzel bir dünyaya ve geleceğe giden uzun yoldaki bir yürüyüş olarak görüyorum”

Prof. Dr. İbrahim Özdemir

“Zirve, Sınırsız Büyümeye Nokta Koydu”

Çevrecilerin büyük umutlarla beklediği Paris İklim Zirvesi sona erdi. Zirve öncesi Paris'te yaşanan terör saldırıları tesadüf müydü? Kapitalizmin zirveyi gölgelemek için bir oyunu mu? Bunu komplo teorisyenlerine bırakıp zirve üzerinde düşününce iki olumlu ve umut verici sonuç şu şekilde özetlenebilir: Birincisi, Paris Zirvesi küresel kapitalizmin temel varsayımlarından biri olan “sınırsız büyümeye” nokta koydu. Önce bilim insanları, sonra zirveye katılan herkes “sürdürülebilir” yeni bir model/paradigmanın şart olduğunda hemfikir. Bütün mesele, bunun nasıl olacağı. Aslında Zirve öncesi İstanbul'da yapılan İklim Forumu'na katılan Columbia Üniversitesi'nden ve dünyanın en önemli sürdürülebilir ekonomi uzmanlarından Prof. Jeffrey Sachs, konuyu ayrıntılı olarak anlatmıştı. Daha iyi bir gelecek için sürdürülebilirlik anlayışının sadece ekonomide değil, tüm sorunlarımızı anlama ve çözmeye şart olduğu açık. Bunun anlamı; Aydınlanmanın ve Kapitalizmin “kaynakları sınırsız” olduğu tezinden hareket eden sınırsız kâr, sınırsız

hırs ve iştahına dur deme zamanının geldiği. İkincisi ise, emperyalizmi ve her tür sömürüyü meşrulaştıran temel argümanlardan biri olan Darwin'in “Güçlü/daha zeki olanların hayatta kalma” teorisi de çöktü. Gezegende yaşayan tüm bireyler bir yana, tüm biyolojik çeşitliliği ve zenginliği korumadığımız takdirde iyi bir gelecek mümkün olmayacak. Dünyadaki savaş, terör ve göçlerin temelinde hâlâ bu çağdışı teori yatıyor. Ancak çevreciler olarak işimiz o kadar kolay değil. İşe yeniden başlamak durumundayız. Farklılıklarımızı; farklı ideoloji ve dünya görüşlerine mensup olmamızı zenginlik kabul ederek işe koyulmak ve topluma bu yeni anlayışı anlatmak zorundayız. Dünyanın kaynaklarını ve zenginliğini sömürmeye ve çalmaya alışmış her kıltaktaki kapitalist zihniyetin hemen pes edeceğini sanmak safık olur. Çevreciler haklı davalarında halkı yanlarına almak için yeni yöntemler icat etmeli ve mücadele azmini hiçbir zaman yitirmemelidir. Bence çevreci bir medeniyetin eşiğindeyiz.

Dr. Najma'nın konuşmasına başlarken “Bugün benim için önemli bir gün. Çevre konusunda doktora yapmaya karar vermemde etkili olan kişi Prof. Dr. İbrahim Özdemir 16 yıl önce Cape Town Üniversitesi'nde ‘İslam'da Çevre Bilinci ve Ahlakı’ dersini verdiğinde öğrenciler arasındaydım. Bu ders hayatımı yönlendirmede ve çevreci olmamda belirleyici oldu. Hocamı tekrar görmek ne güzel” demesi benim için tam bir sürpriz oldu. Gerçekten de Temmuz 1998'de Cape Town Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştum.

Haklı Bir Dava İçin Mücadele

5 Aralık Afrika'nın efsanevi lideri Nelson Mandela'nın ölüm yıldönümü. Bir gün önce 27 yıl hapis yattığı Robben Adası'nı ziyaret etmiştim. Beni etkileyen en önemli mesajlarından birisi “Özgürlüğe giden uzun yol” oldu. Hakkındaki kitaplara ve filmlere de iham kaynağı olan bu sözler 27 yıl sonra sonuç vermiş ve Güney Afrika ırkçı rejimden kurtulup özgürlüğüne ulaşmıştı.

Bundan hareketle seminerin davetli misafiri olarak konuşmama Mandela'yı anarak başladım: “Büyük lider Mandela'nın özgürlüğe giden uzun yolu gibi, Cape Town'lı çevrecilerin düzenlediği bu etkinliğin adalete, eşitliğe, hukukun hakim olduğu daha güzel bir dünyaya ve geleceğe giden uzun yoldaki bir yürüyüş olarak görüyorum” sözlerim çok büyük ilgi gördü.

Gerçekten de Cape Town'lıları çevre ve iklim değişikliği konusunda çok bilinçli ve etkin olarak gördüm. Öncelikle aralarında güzel bir uyum var.

İkincisi, yaşadıkları sömürge tecrübesinden dolayı kapitalist ruhu ve bakış açısını bizden iyi tanıyorlar. Mücadele ruhları da diri. Hâlâ ırkçı beyaz rejimle mücadele etmiş insanlar yaşıyor. Toplantıya katılanlar da oldu. Haklı bir dava için mücadele etmek gerektiğini çok iyi biliyorlar.

Mandela'nın öncülük ettiği özgürlük mücadelesi olmadan bugünkü konularına gelemeyeceklerini de çok iyi biliyorlar. Cape Town'lıların çevre konusundaki duyarlılıkları ümidimi kuvvetlendirdi. ○

12. ULUSLARARASI GERİ DÖNÜŞÜM,
ÇEVRE TEKNOLOJİLERİ VE ATIK YÖNETİMİ FUARI

28-30 Nisan 2016

Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul

rewistanbul.com

Organizasyon

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR.

Hedef: 2030'da Karbon Ayakizini Sıfırlamak

Paris İklim Zirvesi'nin en dikkat çekici sonuçlarından biri, fosil yakıtlardan uzaklaşma, karbon ayakizini sıfırlamaya yönelik şirket taahhütleriydi. Bunlardan biri de Türkiye'de 160 yıllık geçmişe sahip, yüzlerce ülkede operasyon yürüten dev bir küresel şirket olan Siemens'in taahhütleri oldu: 2020'de karbon ayakizini yarıya indirmek, 2030 yılında ise karbon-nötr olmak, pek hafife alınabilecek hedefler sayılmaz. Bu hedefleri ve yol haritalarını, Siemens Türkiye Tedarik Zinciri Yönetimi Bölüm Direktörü ve Sürdürülebilirlik Başkanı Tuğrul Günel'a sorduk.

 Barış DOĞRU

Siemens AG CEO'su **Joe Kaeser**, geçtiğimiz aylarda, *New York Times*'in Op-Ed sayfalarında "Özel sektör olarak iklim değişikliğine karşı harekete geçmemiz için hiçbir şeye ihtiyacımız yok" diyor ve Siemens'in bir dizi taahhüdünü sıralıyordu. Kaeser, gerçekten kayda değer taahhüt ve eylem planlarından söz ediyordu: 2020'de karbon ayakizini yarıya indirmek ve 2030 yılında ise karbon-nötr olmak.

Paris İklim Zirvesi'nde de bu taahhütlerini en üst düzeyde tekrarlayan Siemens, 160 yıldır Türkiye'de de çalışıyor. Dolayısıyla ülkemiz için de önemli adımlar atmalarını beklemek gerekiyor. İşte bu adımları ve hedeflerin iş süreçlerine entegrasyonunu Siemens Türkiye Tedarik Zinciri Yönetimi Bölüm Direktörü ve Sürdürülebilirlik Başkanı Tuğrul Günel ile konuştuk sizler için...

Siemens Türkiye yöneticileri olarak, küresel düzeydeki hedef ve vaatlerinizi en iyi şekilde takip ettiğinizi düşünüyoruz. Bize biraz genel anlamda Siemens, operasyonları ve taahhütleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Öncelikle Siemens hakkında kısaca bilgi vermek isterim. Dünyada 190 ülkede faaliyet gösteren Siemens, hızlı trenlerden buhar türbinlerine, MR cihazlarından finansal hizmetle-

re kadar çok çeşitli alanlarda çözüm ve hizmetler sunuyor. Siemens'in dünya genelinde 80 milyar euro olan cirosunun %40'ını çevreci ürünler oluşturuyor. Bu oranın %74'ü enerji verimli ürünlerden geliyor.

Siemens AG CEO'muz Joe Kaeser 2020 yılı itibarıyla karbon ayakizi-mizi yarıya indirip, 2030 yılı itibarıyla da sıfırlayacağımızı açıkladı. Bu hedefi dört ana başlık altında gerçekleştirileceğimizi söyleyebiliriz.

Siemens Enerji Verimliliği Programı: Siemens dünya genelinde tüm fabrikalarının enerji verimli olması için 100 milyon euro harcamayı planlıyor.

Enerji Dağıtım Sistemleri: Şirketimiz öncelikli olarak kendi alanlarında ürettiği gücün akıllı enerji yönetim teknolojileri ile üretilmesini sağlayacak ve buna ilk olarak Erlangen'deki tesislerinden başlayacak.

Şirket araçları: Siemens'in dünya genelinde 45 bin aracı bulunuyor ve bu araçlar yılda yaklaşık olarak 300 bin ton CO₂ salımı yapıyor. Bunun azaltılması ve zamanla ortadan kaldırılması için global olarak yeni bir kampanya başlatılacak ve detayları yakında tüm ülkelere duyurulacak.

Yenilenebilir enerjiden üretilmiş temiz elektrik alımı: Siemens'in

kendi müşterilerine sağlamış olduğu temiz enerji üreten tesislerden çevreci elektrik satın alacak.

Taahhütler arasında hedeflere ulaşmak için çeşitli ülkelere işaret ediliyor ve somut projelerden bahsediliyordu. Biraz sektörel ve bölgesel bazda bilgi verebilir misiniz?

Siemens'in global hedefleri için bölgeler ve ülkeler bazında çalışmalar yapıyor. Şu aşamada bizler yeni yıl itibarıyla bu hedeflerin gelmesini bekliyoruz. Siemens Türkiye olarak hedeflerimizi gerçekleştirmek yönünde biz de kararlılıkla çalışacağız.

Siemens olarak 2016 yılında Türkiye'deki 160. yılımızı kutlayacağız. 1856'da ilk telgraf cihazının Türkiye topraklarına getirilmesiyle başlayan bu ilişki, 1912'de "Türkiye'nin ilk enerji santrali" unvanına da sahip olan Silahtarğa Elektrik

Santrali'nin Siemens tarafından kurulmasıyla hızlandı. Bu santralde üretilen enerjiyle İstanbul elektrikli tramvaylarla tanışırken, yaklaşık 160 yıllık bu uzun tarih içerisinde pek çok farklı proje gerçekleştirildi. Siemens'in sunduğu ürün ve çözümler enerjiden endüstriye, sağlıktan ulaşıma kadar birçok alanda çeşitlilik gösteriyor. Siemens, 160 yıldır Türkiye iş dünyasına inovasyon ve teknoloji katkısı sağlıyor.

Bu sorumluluğun da farkındalığıyla hedeflerimizin Türkiye'ye de değer katacağına inanıyoruz. Yine bu doğrultuda 2016 yılında, Almanya'da ortaya çıkmış olan **Endüstri 4.0** vizyonunu Türkiye'de tanıtmayı ve bu konuda ülke stratejilerinin belirlenmesine de katkıda bulunmayı amaçlıyoruz ve Siemens olarak Türkiye ile Almanya arasında bir köprü olmayı hedefliyoruz.

Genel sürdürülebilirlik yaklaşımınız ve Türkiye operasyonunuz bu sürece enterasyonunu merak ediyoruz...

Şu aşamada sorunuzu genel olarak yanıtlamak daha anlamlı olacaktır diye düşünüyorum. Öncelikle Siemens "sürdürülebilirlik" kavramından ne anlıyor onu belirtmekte fayda var: Siemens, sürdürülebilirlik konusunu "3P" ile tanımlıyor: Yani **People, Planet** ve **Profit** (İnsan, Çevre ve elbette ticari bir kuruluş olduğumuz için Kârlılık). Açıklamak gerekirse, kâr amacımızı gerçekleştirirken hem insanlığı ve yaşamı hem de çevreyi korumayı önceliklerimiz arasına alarak çalışıyoruz. Zaten sürdürülebilirlik bizim iş yapış şeklimize o kadar entegre ki, "3P dengesi"ni kurarak yeni hedeflerimizi, süreçlerimize entegre etmek bizler için hiç zor olmayacak.

Sürdürülebilirlik çerçevesinde; Siemens AG ve Siemens Türkiye bünyesinde **Sürdürülebilirlik Kurulu** bulunuyor. Kurul, her sene bir Sürdürülebilirlik Programı oluşturuyor.

Program ile Yönetim Kurulu'nun onayının ardından planlanan faaliyetlerimiz hayata geçiriliyor. Bu Siemens'in kendi kaynaklarını olduğu kadar, hem bulunduğu ülke ve bölgelerdeki hem de büyük bir bakış açısıyla ele alındığında dünya kaynaklarının doğru kullanılmasına katkı sağlıyor.

Örnekler üzerinden konuyu biraz daha detaylı açıklamak isterim. Siemens Türkiye olarak Gebze yerleşkemizde Mart 2008 yılında başlattığımız ofis, üretim ve teshin merkezi olmak üzere yaklaşık 35 bin metrekarelik kapalı alan yatırımı için tasarım, ihale ve inşaat aşamalarında yeşil bina kriterleri dikkate alınarak, çevreye saygılı, sağlıklı ve ekonomik bir bina meydana getirdik. Nisan 2009 tarihinde Gebze Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyete başlayan fabrika tesisimiz, Türkiye'nin ilk "altın" yeşil bina sertifikasını (LEED Gold) almaya hak kazandı.

Bütün bu çalışmaların gerçekleşmesinde "işbirliğinin" ve eşit, açık ve verimli paydaş ilişkilerinin çok önemli olduğunu; 21. yüzyılda hiçbir kurumun, ne kadar büyük ve güçlü olursa olsun tek başına başarı elde edemeyeceğini, hatta ayakta bile kalamayacağına inanıyoruz. Siz bu konularda ne düşünüyorsunuz? Ve neler yapıyorsunuz?

Biz gerek iç gerek dış ilişkiler açısından değerlendirildiğinde tüm paydaşlarımızla şeffaf ve paylaşımcı süreçler yürütmeye gayret ediyoruz. Özellikle şirket olarak hangi yönde ilerlemek istediğimizi belirlediğimiz faaliyetleri, hem yönetim kadememizi hem de çalışanlarımızı içine kattığımız atölye çalışmaları ile belirliyoruz. Sizin de yakından tanıdığımız ülkemizin öncü STK'larından biri olan **Sürdürülebilirlik Akademisi** ile yakın zamanda, iç paydaşlarımızın da katıldığı bir çalıştay yaptık ve ileriye dönük stratejilerimizi bir-

"Siemens olarak 'Farkı, farklılıklarla yaratmak' söylemiyle, farklı kültür, çalışma tarzı ve yaşam şekillerini, dolayısıyla çeşitliliği, başarının en önemli faktörlerinden biri olarak görüyoruz. Bu nedenle Haziran 2011'de Siemens Çeşitlilik Konseyi'ni hayata geçirdik"

likte belirledik. Her şeyde olduğu gibi bu konuda da çalışanlarımız en önemli paydaşlarımızdan biri. Çalışanlarımızın ve ülkemizin öncü STK'larının yer alacağı yeni bir konsept üzerinde çalışıyoruz.

Bununla birlikte farklılıkların kurumları güçlendirdiğine inanıyoruz ve Siemens olarak "Farkı, farklılıklarla yaratmak" söylemiyle, farklı kültür, çalışma tarzı ve yaşam şekillerini dolayısıyla çeşitliliği, başarının en önemli faktörlerinden biri olarak görüyoruz. Bu nedenle kurum bünyemizde farklılıklara duyulan saygı ve inancı vurgulamak, gençlerin ve kadınların yönetimdeki rollerini artırmak aynı zamanda genç çalışanların şirkete olan bağlılığını güçlendirmek amacıyla Haziran 2011'de **Siemens Çeşitlilik Konseyi**'ni hayata geçirdik. Devamında odağımızı, çalışanlarımızın beklentileri doğrultusunda geliştirmeye devam ediyoruz. Rahatlıkla söyleyebilirim ki kurum içi farklılıkları şirketimiz için bir avantaj olarak görüyoruz.

Çeşitlilik Konseyi çalışmalarına başlamadan önce bağımsız bir araştırma şirketi Siemens çalışanlarının çeşitliliğe bakışını anlamak üzere bir araştırma yaptı. Bu araştırmanın sonuçlarına bağlı kalınarak bir yol

haritası planlandı. Kuruluşundan itibaren Siemens'te çalışan kadın ve gençlere odaklanan Çeşitlilik Konseyi'nde son dönemde oluşturduğumuz proje grupları ile farklı konularda da çalışmalar yapıyoruz. Konseyin sembolü olan Siemens Gebze yerleşkesinde Hint Ressam **Javed Mulani** tarafından yapılan çeşitlilik duvarı da bu konuya olan yaklaşımımızı temsil ediyor.

Siemens olarak hem iş hayatına ve hedeflerimize katkı sağlayan, hem de topluma değen sürdürülebilir aktivitelere büyük önem veriyoruz. Çeşitlilik Konseyi bunun örneklerinden sadece biri. **Türkiye Kalite Derneği**'nin (KalDer) kurulmasından **Türkiye Etik ve İtibar Derneği'nin (TEİD)** hayata geçirilmesine, iki yıl önce kurduğumuz **Tedarik Zinciri Yönetimi Derneği'nin (TEDAR)** ortaya çıkışından çalışanlarımızın sürdürülebilir ve gönüllü faaliyetlere yönlendirilmesinde ihtiyaç duydukları rehberlik oluşumlarına kadar pek çok alanda çalışıyoruz.

Ayrıca her yıl tedarikçilerimizi bir araya getirdiğimiz ve tedarik alanındaki gelişmeleri paylaştığımız **Siemens Tedarikçi Günü**'nü de düzenli olarak gerçekleştiriyoruz. Bunların hepsi, şirket olarak ya da

çalışanlar olarak dokunduğumuz alanları geliştirmek, standartlarını yükseltmek amacıyla yaptığımız faaliyetler. Bu çalışmalarla aslında Türkiye'nin gelişimine de katkıda bulunuyor ve tedarikçilerimizin dünya çapındaki diğer Siemens şirketleri ile doğrudan çalışarak ülkemizin kalitesini doğrudan temsil etmesini sağlıyoruz. Bu bizi çok mutlu eden bir sonuç...

Bilgi birikimimizi tedarikçilerimize anlatmak amacıyla toplantılar düzenliyoruz. Tedarikçilerimiz ile işbirliğimizin daha olgun seviyeye gelmesini çok önemsiyor ve bu yönde ortak çalışmalar yürütüyoruz. Bazı tedarikçilerimizin gelişmelerine destek verebilmek amacıyla bağımsız kurumlar tarafından denetlenmesini sağlıyoruz.

Tüm bu çalışmalarını sürdürülebilirlik yaklaşımımıza paralel olarak uzun dönemli yapıyoruz ki bu sayede içinde bulunduğumuz topluma sürekli fayda sağlayabilelim. Sosyal sorumluluk projelerimizle hayatın her alanında fark yaratmayı amaçlıyoruz. **Siemens Opera Yarışması**, Siemens Sanat bünyesinde yürüttüğümüz **Sınırlar Yörüngeler Yarışması** ve Türkiye'nin en köklü ve önde gelen eğitim kuruluşlarından biri olan **Darüşşafaka** ile yürüttüğümüz sosyal sorumluluk projelerimizi her yıl büyük bir heyecanla gerçekleştiriyoruz. 2015 yılında ilk kez hayata geçirdiğimiz bir başka projemiz de **Siemens İnovasyon Yarışması** oldu. Yarışma ile de gençleri inovatif düşünme konusunda teşvik etmeyi, böylece de ülkemizin geleceği için fark yaratılmasına katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

Son olarak, Volkswagen üzerine konuşmamız gerekiyor bizce. "Dünyanın en sürdürülebilir otomobil firması" olmayı hedeflerken dünyanın en büyük çevre skandalı ve yolsuzluklarından birinin öznesi haline geldi. Bu noktada ra-

"Siemens'in dünya genelinde 80 milyar euro olan cirosunun %40'ını çevreci ürünler oluşturuyor. Bu oranın %74'ü enerji verimli ürünlerden geliyor"

porlamayı, dış denetimi, şeffaflığı, yönetimi daha çok sorgulamak gerekiyor. VW skandalının da öğrettiği gibi yolsuzluk ve hile içeren şirket yönetim kültürleri, sürdürülebilir bir ekonominin önünde önemli bir engel olarak yer alıyor. Bu engelleri ortadan kaldırmak için sizce hangi adımlar atılmalı, ne gibi değişimler yaşanmalı?

Elbette başka bir şirket adına bir değerlendirme yapma noktasında değiliz. Fakat dünya genelinde bu tür sorunlar zaman zaman ortaya çıkabiliyor. Biz Siemens olarak şirketimizde bu konuya maksimum hassasiyet gösteriyoruz. Siemens'te mevzuata uyum konusunda en ufak bir hataya tolerans gösterilmez. Yalnızca bu konuda çalışan ayrı bir bölümümüz var. Biz de Siemens Türkiye olarak hem konuyu çok ciddiye almamız nedeniyle hem de sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluğumuzun bir parçası olduğu için Türkiye'nin ilk etik derneği olan Türkiye Etik ve İtibar Derneği'ni (TEİD) 2010 yılında kurduk. Ara-

dan geçen zamanda üye sayısı 100'ü aştı; ülkemizde birçok başarılı faaliyette bulunuluyor. Biz bu konuyu sizin de belirttiğiniz gibi sürdürülebilirliğin en önemli bileşenlerinden biri olarak görüyoruz. Siemens olarak önümüzdeki yıl Türkiye'de 160. yılımızı kutlayacağız. Bu yalnızca Türkiye için değil, dünya genelinde bile bir şirket için çok uzun bir yaşam süresi. Bu da aslında bu konuya ne kadar önem verdiğimiz en büyük göstergelerinden biri...

Konunun radikal şeffaflıkla çok derin bir bağı olduğunu düşünüyoruz. Çok net bir biçimde tüm süreçlerinizi şeffaf kıldığınızı söyleyebilir misiniz?

Evet, kesinlikle bunu söyleyebiliriz. Tüm süreçlerimiz, gerek onay mekanizmaları, gerekse de şirketimiz içinde var olan, *Compliance* (Mevzuata Uyum) eğitim ve denetimleriyle yürütülüyor. Şeffaflık bizim şirket kültürümüz. Yine dış paydaşlarla gerçekleştirdiğimiz ve bu konunun başka şirketler için de yaygınlaşmasına katkı sağlayacağına inandığımız başka faaliyetlerimiz de mevcut. **Koç Üniversitesi** ve **Heidrick & Struggles** işbirliği ile düzenlenen ve Mevzuata Uyum konusunun da kapsandığı "Kurumsal Yönetim Forumu"na sponsor olduk. Bu tür çalışmalarımıza devam edeceğiz. ○

İnternet Balonu Gökyüzünde, Güneş Yollarda...

Tek tuşla bir çocuğun karnını doyurabileceğinizi, salonunuzu bir tarla olarak kullanabileceğinizi biliyor muydunuz? Tunca Üçer daha sürdürülebilir bir yaşam için dünyanın dört bir yanından yenilikçi çözümleri EKOIQ için derledi.

 Tunca ÜÇER

İsviçre'ye Dikey Orman

İsviçre'nin Lozan şehri, yüksek binalara yeni bakış getiren bir uygulama ile dikey ormana sahip olacak. **Stefano Boeri**'nin mimarlığını yaptığı 117 metre yüksekliğindeki bina, apartman dairelerinden ve ofislerden oluşuyor. Projeye göre binanın cepheleri bitki örtüsü ile kaplanacak; 100 sedir ağacı, 6.000 funda, 18 bin yeşillik yetiştirilecek. Bunun için İtal-

ya'daki mimarlık ofisi öncülüğünde bir yarışma açan Boeri'nin amacı Lozan şehrinin yaşam kalitesini artıracak kentsel dokunuşları gerçekleştirebilmek. Ayrıca dış cephesinin yapısı ve sedir ağaçlarının yardımı ile güneş ışıklarının açısına ve Cenova Gölü'nün yansımalarına göre renk değiştirebilen bina, her mevsim farklı renge bürünecek.

İnternet Balonu Endonezya Semalarında

Bilimkurgu filmlerinden fırlamış bir sahne gibi görünen Facebook'un *drone*'ları ile Afrika'ya internet sağlama fikrinin bir benzeri de Google'ın sıcak hava balonları ile geliştirdiği **Loon** projesi. Paralel ilerleyen projelerde amaç, internetsiz toprak parçası ve erişimsiz insan bırakmamak.

Proje yöneticilerinden **Mike Cassidy**, 2013'ten beri üzerinde çalışılan proje ile ilgili yaptığı açıklamada 2016'da Endonezya'ya Loon ile internet sağlayacaklarını duyurdu. Daha önce de Brezilya'da bir okula internet sağlamak için test yapılmış ve başarılı olunmuştu.

Endonezya'da coğrafi ve ekonomik koşullardan dolayı bazı bölgelerde internet erişimi yok, mobil ya da kablo şebekesinin de yakın zamanda buralara ulaşması zor görünüyor. Google'ın bu projesiyle internet ağı sağlayan cihazları taşıyan balonlar gökyüzüne salınıyor ve 40 kilometreye ulaşabilen bir menzil boyunca internet sağlıyor. Herhangi bir arıza durumunda balonlar birbirlerinin yerlerini alabiliyorlar. Yaptığı iyileştirmeler sonucunda internet hızını 4G'ye çıkaran Google'ın hedefi 255 milyonluk dev nüfusa sahip Endonezya'da internete erişimi olmayan **100 milyon kişiye** ulaşmak.

Tek Tuşla Bir Çocuğun Karnını Doyurun

Dünyada açlık ve kötü beslenme ile ilgili yapılmış gerekenler tartışılmaya devam ederken her gün yeni bir insanlık krizi yaşanıyor. Geliştirilen bazı projelerle de bu krizlere çözümler getirilmeye çalışılıyor. **ShareTheMeal** da bunlardan biri. Akıllı telefonunuza yüklediğiniz uygulama, özellikle mülteci çocukların sağlıklı beslenebilmesi için çalışmalar yapan güvenilir sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde işliyor. Tüm dünyada kullanılabilen mobil uygulamanın doğum yeri Almanya. Ardından Avusturya ve İsviçre'de kullanılmaya başlanmış ve kısa zamanda 120 bin kullanıcıya ulaşmış.

Dünya Gıda Programı'na göre bir çocuğu doyurmak için günde 50 ABD senti yeterli. Uygulamayı yüklediğinizde bir ödeme yöntemi seçiyorsunuz; isterseniz belirlediğiniz periyotlarla isterseniz de uygulamayı açtığınızda dilediğiniz zaman bu bağıışı gerçekleştirebiliyorsunuz. Uygulama ücretsiz, indirip kurarak günlük, haftalık ya da aylık olarak bir çocuğun karnını doyurmak için yardımda bulunabilirsiniz.

Dünyanın En Büyük Yüzen Rüzgar Santralleri Geliyor!

Rüzgar enerjisi deyince hepimizin aklına dağ-tepe sıralanmış pervaneler geliyor. Fakat uzun zamandır okyanuslarda küçük gruplar halinde türbinler test ediliyor. Bu paneller dalgalar üzerinde serbest salınımında olsalar da suyun altında birbirlerine çelik halatlarla bağlılar. Ve artık deneme süresi bitmiş, kâr edecek şekilde

üretim aşamasına gelinmiş olabilir. **Hywind** isimli proje de beş pervane ile 6MW enerji üretebiliyor ama bu üretim İngiltere'nin okyanus ortasına yerleştiği ve 10,6GW elektrik ürettiği rüzgar türbinlerin yanında düşük bir rakam. Ancak yer şekillerine bağımlı kalmaksızın 100 metre derinliğe sahip suda bile elektrik üretebilen Hywind bu özelliği ile fark yaratma potansiyeli taşıyor. 2050'ye kadar sadece İngiltere için 8 ila 16GW arasında bir üretim potansiyeline sahip tesisler, Büyük Britanya'nın çevre kirlenmeyen elektrik üretimi maliyetini de epey düşürmeye yardım edecek.

Salonunuz Bir Tarla Olsaydı?

Bahçeyi geçtik, bir balkonunuz bile olmayabilir ama bu sizin için engel olmamalı. **Grove** isimli bir firma evinizdeki dolaplarda baharat, marul, hatta domates bile yetiştirmenize olanak tanıyor. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) mühendisleri tarafından tasarlanan prototip, Grove tarafından evlerde uygulanabilir hale getirilmiş. Birçok iç mekan bahçesi gibi LED ışıkları kullanan dolaplar ve raflar güneş ışığına ihtiyaç duymuyor. Ayrıca Grove OS isimli bir mobil uygulamaya da sahip olan ürün sayesinde toprak testlerini, su durumunu, aydınlatmayı ve bakteri seviyesi gibi değişkenleri kontrol edebiliyor ve bunlara müdahale edebiliyorsunuz. Uygulama daha iyi sonuçlar almanız için de öneriler sunuyor, diğer kullanıcılar ile tecrübelerinizi paylaşmanızı sağlıyor. Üç parçadan oluşan üründe en üst katmanda yeşil yapraklı bitkileri, baharatları ve meyve veren nispeten büyük bitkileri yetiştirebilirsiniz. Bir alt katta ise küçük saksılar içinde yetiştirebileceğiniz bitkiler için bölümler var. Son olarak da dört litre kapasiteli su tankını kuruyorsunuz. Böylece oturma odanızda, mutfakta, koridorlarda bile tarım yapmanız mümkün.

Hollanda'nın "Güneş Yolu" Bir Yaşında

Hollanda'nın Krommenie kasabası, bisikleti daha da yeşil bir ulaşım aracı yapmak üzere bir sene önce bisiklet yolları için enerji merkezli bir proje geliştirmişti: **SolaRoad**. Biraz sıra dışı olan bu projede bisiklet yollarının belli bölümlerine güneş panelleri yerleştirildi. Daha önce denenmeyen yöntem başta kuşkuyla yaklaşılsa da sonuçlar beklenenden çok daha iyi oldu.

Projenin web sayfasındaki güncel bilgilere göre bu yol sayesinde saatte 9.800KW yani üç haneye yıl boyunca yetecek kadar enerji üretiliyor. Fakat projeyi geliştirenleri asıl etkileyen çevre kirliliği ve yol üzerinde oluşan gölgelerin bisiklet kullanımı ile artmasıyla birlikte tahmin edilenden daha çok enerji elde edilmiş olması.

Yerel yönetim kentin tüm altyapısının sürdürülebilir olması için çaba sarf ediyor. Bu proje de şehrin içinde hazır böyle bir alan yaratmışken neden paneller ile değerlendirmeyelim sorusundan ortaya çıkmış. SolaRoad, 3,7 milyon dolarlık maliyeti ile pahalı bir proje. Fakat

belediyenin amacı da düşük maliyetle elektrik üretmek değil, "farklı" bir bakış açısı sunabilmek. Böyle bir dünyada başka bir ihtimalin imkanını bize göstermekten daha değerli ne olabilir ki?

“Geleceğin Dünyasını ‘Akıllı Şehirler’ Yönlendirecek”

Türkiye’de inşaat, çevre konusunda en ciddi eleştirilerle karşı karşıya kalan sektörlerden biri hiç kuşkusuz. Ancak Türkiye’de sürdürülebilirlik konusunda harekete geçen şirketler arasında inşaat malzemeleri üreticileri hiç de azımsanmayacak bir role sahip. Türkiye İMSAD (Türkiye İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği) düzenlediği Uluslararası İnşaat Kalite Zirvesi’ndeki “Sürdürülebilirlik Sözü” de bunu işaret ediyor aslında. Yapı sektörü ve sürdürülebilirlik ilişkisi üzerine sorularımızı, Türkiye İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi Yönetim Kurulu Koordinatörü Bora Tuncer yanıtladı.

 Barış DOĞRU

Karbon emisyonlarının yaklaşık %40’ının konutlardan kaynaklandığı hesaplanıyor. Türkiye özelinde de inşaat sektörü, çevre konusunda oldukça ciddi eleştirilere uğruyor. Konutlar sadece ömür yaşam döngüleri boyunca harcadığı enerji dolayısıyla değil, yapımı sırasında gerçekleşen salımlar, tarım alanlarına, su havzalarına ve ormanlara yönelik baskılanım açısından da; hiç de haksız sayılmayacak bir şekilde eleştiri oklarının hedefi oluyorlar...

Ama ilginç bir şekilde, (ya da gayet mantıklı bir biçimde) Türkiye’de sürdürülebilirlik konusunda harekete geçen şirketler arasında inşaat malzemeleri üreticileri önemli ve etkili bir yer tutuyor. Bunlardan biri de geçtiğimiz günlerde, **Türkiye İMSAD (Türkiye İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği)** düzenlediği **Uluslararası İnşaat Kalite Zirvesi’nde** yaşandı. 2009’dan bu yana 7. kere düzenlenen zirve, açılışını “**Sürdürülebilirlik Sözü**” ile yaptı. Oldukça yüksek katılım ve paylaşımın yaşandığı zirve, inşaat sektörünün sürdürülebilirlik alanın-

daki çalışmaları konusunda Türkiye İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi Yönetim Kurulu Koordinatörü ve Schneider Electric Türkiye Genel Müdürü Bora Tuncer’in görüşlerini aldık.

Bora Bey, nedir bu “Sürdürülebilirlik Sözü”? Ve nereden çıktı bu taahhüt?

“Sürdürülebilirlik Sözü”, Türkiye İMSAD tarafından belirlenen Sürdürülebilirlik İlkeleri’ni benimsemek ve Su Yönetimi, Enerji Yönetimi Verimliliği ve İklim Değişikliği, Sorumlu Üretim, İşgücü ve İstihdam ile Ürünler ve Sistemler parametrelerine uyumluluk için üyelerimiz tarafından verilen bir vaat. Türkiye İMSAD, sürdürülebilirlik kavramına büyük önem veriyor ve toplumu sürdürülebilir bir geleceğe taşımak için, inşaat malzemesi sektörünün bu hedefleri sahiplenmesini ve iyi uygulamaları yaygınlaştırılarak sektörün katkısını artırmayı anahtar olarak görüyor. Bu kapsamda Türkiye İMSAD üyeleri, gerçekleştirilen 7. Uluslararası İnşaat Kalite Zirvesi’nde “Türkiye İMSAD Sürdürülebilirlik İlkeleri”ni benimseme sözünü vermiş oldu.

2012 yılında yayınladığımız sürdürülebilirlik konusundaki farkındalık raporunda çıkan ilginç bir sonuç vardı. Ankete dahil olan üye şirketlerin, genel olarak, yasa ve yönetmeliklerin zorladığı iş sağlığı ve güvenliği gibi unsurlar dışında kalan sürdürülebilirliğin sosyal boyutuna ilişkin konulara az önem verdiği ortaya çıktı. Ayrıca şirketler kendileri için ekonomik olarak hiç yük getirmeyecek ya da az yük getirebilecek, çalışanlara saygılı davranılması, çalışanların sorumluluklarının, pozisyonlarının

prestijli hale getirilmesi gibi konulara ikinci derecede önem veriyorlardı. Bunun dışında kalan yasa ve yönetmeliğin zorlamadığı konulara ise az önem verildiği yaptığımız araştırma ile ortaya çıktı. Dolayısıyla bir farkındalığın olduğu netken, yasayla zorunlu olmadıkça sürdürülebilirlik açısından bazı konulara daha az önem verdiklerini gördük.

Sürdürülebilirlik sözü ilk başta, daha az önemli gördükleri konularda üye şirketlerin farkındalığını artıracak. İyi uygulamaların öne çıkması ile diğer şirketlerin de çalışmalarında sürdürülebilirliğe ait tüm konulara yönelik çabalarını artıracığını düşünüyorum.

Zirvedeki sürdürülebilirlik mevzusu bu sözle de sınırı değildi. Tüm oturumlarda bir şekilde konuşuldu. Gerçekten de bu kadar gündeminde mi inşaat firmalarının sürdürülebilirlik?

Dünya nüfusu giderek artıyor ve ilerleyen dönemde bu nüfusun büyük çoğunluğunun gelişmekte olan ülkelerde yaşaması ve kente göçün giderek artması bekleniyor. Bu gelişmelerle birlikte, iklim değişikliği hepimizin yaşamını fazlasıyla etkileyecek. Aynı şekilde gıda ve enerji konularında yaşanması beklenen sıkıntılar tüm dünyanın kaderini etkileyecek. Bu nedenle sosyal politikaların yeniden incelenmesi çok önemli. İklim değişikliği, çevresel diğer etkenler, ozon tabakası, ekoloji gibi etkenlere dikkat etmediğimiz zaman, dünya çapında kalkınmaya yönelik sürdürülebilirliği elde etmek çok mümkün gözüküyor. Bu nedenle, hem uluslar, hem de kurumlar sürdürülebilirlik stratejilerini hayata geçirmek üzere bir an önce hareket etmeli.

Dolayısıyla, tüm devletler ve iş dünyasının gündeminde çok önemli bir yer tutuyor sürdürülebilirlik. Yukarıda da bahsettiğim üzere, kent nüfusunun ilerleyen yıllarda giderek

“İklim değişikliği, çevresel diğer etkenler, ozon tabakası, ekoloji gibi etkenlere dikkat etmediğimiz zaman, dünya çapında kalkınmaya yönelik sürdürülebilirliği elde etmek çok mümkün gözüküyor. Bu nedenle, hem uluslar, hem de kurumlar sürdürülebilirlik stratejilerini hayata geçirmek üzere bir an önce hareket etmeli”

artacağı öngörüsü için sürdürülebilirlik kavramını en fazla gündemine alması gereken sektörlerden biri inşaat. **Gelir dağılımındaki adaletsizlik** dünyanın önemli sorunlarından biri. İnsanoğlunun ihtiyaçları hiyerarşisinde barınmak en temel ihtiyaçlardan bir tanesi. Ancak söz konusu gelir adaletsizliği ile birlikte barınma ihtiyacının karşılanması da giderek daha zor olmaya başladı. Bazı ülkeler bu noktadan yola çıkarak, belirli bir gelir seviyesinin altındaki vatandaşlarına, uygun ekonomik çözümler ve uygun malzemeler ile barınabilecekleri özel

evler yapıyor. Dolayısıyla inşaat sektörünün halihazırda sürdürülebilirlik kavramının merkezinde yer aldığını söyleyebiliriz.

Zirvede, “İnşaat sektörü, inovasyonla kabuk değiştiriyor, gelişiyor” sözleri; inovasyona ve Endüstri 4.0 üzerine yapılan vurgu, alanın bir dönüşümüne işaret ediyor gibi... Neresindeyiz bu dönüşümün sizce?

Türk inşaat sektöründe bulunan firmalar özellikle bulunduğu coğrafi bölge açısından çok önemli ve lider oyuncular haline gelmeye başladılar. Türkiye, inşaat alanında oldukça becerikli firmalara sahip olmanın yanı sıra, mühendisliğin, mimarlığın ve yapı malzemelerinin üretiminde de söz sahibi olmaya başlayan bir ülke. Dolayısıyla büyümek isteyen her sektörde olduğu gibi, inşaat sektörü de uluslararası bir büyüme gerçekleştirmeyi hedefliyorsa, bunun için inovasyonu merkeze oturtması şart.

İnşaat sektöründe temel ve değişmez birtakım etkenler olsa da, özellikle malzeme biliminde yaşanan gelişmeler inşaat sektöründe önemli değişikliklere zorluyor. **Nanoteknoloji** bugün inşaat sektörünün en önemli kavramlarından biri haline geldi. Bu sayede, yeni malzemeler istenilen özelliklerde üretilebiliyor. Yapılan çalışmaların kullanıcıya taşınması ile enerji kullanımında ve verimliğinde yakın gelecekte oldukça köklü değişikliklerin olması bekleniyor. Özellikle nanoteknoloji alanında gerçekleşmesi beklenen

değişiklikler, tüm dünyada binalarda ve endüstriyel uygulamalarda önemli gelişmelere yol açacak.

Bunun yanında çok önemseydiğimiz bir konu olan **Nesnelerin İnterneti** ve bunun sanayiye uygulanan hali ile **Endüstriyel Nesnelerin İnterneti** kavramları da başta enerji yönetimi olmak üzere, pek çok alanda getirdiği fayda ile inşaat sektörüne de fayda sağlayacak uygulamalara imza atmaya başladı bile.

İnovasyon, teknoloji, hatta nanoteknoloji kavramlarıyla, enerji, su, çevre ve hatta iş güvenliği ilişkisini son derece önemsiyoruz. Bu bağlantı üzerinde yol alınırsa, çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik konusunda gerçekten önemli mesafeler katedilebilir. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Yukarıda da bahsettiğim üzere, teknolojiye yaşadığımız pek çok gelişme ve inovasyon ile fikirlerin iş ve günlük hayata uygulanması pek çok alanda sürdürülebilirlik odaklı olarak karşımıza geliyor. Nanoteknoloji ile birlikte özellikle malzeme biliminde yaşanan gelişmeler, geçmişte hayal ettiğimiz pek çok şeyi hayatımızın içine soktu. Işık ile birlikte kendini temizleyen boya dediğimizde, bu ürünün hem su hem de enerji verimliliğinde sağladığı artılar tam da sürdürülebilirlik kavramı ile anlatmaya çalıştığımız şeyi özetliyor. Ya da yine Endüstriyel Nesnelerin İnterneti kapsamında geliştirilen inovatif fikirler, enerji tasarrufu ve çevreye yapılan katkının yanı sıra, bahsettiğiniz şekilde iş güvenliği için de çok önemli çıktılar sağlıyor. Birbirleriyle entegre çalışan sistemlerin arızalanması ile birlikte, yaşanacak bir saniyelik bir gecikme bile pek çok soruna neden olabilir. Ancak Endüstriyel Nesnelerin İnterneti kapsamında makinelerin birbirleri ile haberleşmeleri sağlanarak verimliliğin yanı sıra yaşanabilecek iş güvenliği sorunları

“Bazı ülkeler, belirli bir gelir seviyesinin altındaki vatandaşlarına, uygun ekonomik çözümler ve uygun malzemeler ile barınabilecekleri özel evler yapıyor. Dolayısıyla inşaat sektörünün halihazırda sürdürülebilirlik kavramının merkezinde yer aldığını söyleyebiliriz”

da ortadan kaldırılabiliyor.

Öte yandan, geleceğin dünyasını “Akıllı Şehirler”in yönlendireceği çok açık. Birleşik Arap Emirlikleri’nin başkenti Abu Dabi’de 6 kilometrekarelik bir alanda kurulan **Masdar City** bunun en güzel örneklerinden biri. Masdar City, sıfır karbondioksit içeren ve çöl ortasında kurulan ilk ekolojik şehir olma özelliğini taşıyor ve dünyanın yenilenebilir enerji lideri olmaya hazırlanıyor. 22 milyon dolarlık yatırım büyüklüğüyle dünyanın en prestijli projesi olarak nitelendiriliyor. 50 bin kişinin yerleşik olarak yaşayacağı, “Sıfır karbon, sıfır atık şehri” olan Masdar City’de %75 elektrik ve %80 su tasarrufu sağlanırken, sıfır karbon salımlı yenilikçi ürünler de geliştirilecek. Sadece güneş enerjisi kullanılacak olan şehir, 25 yılda 2 milyar dolarlık petrol eşdeğerinde enerji tasarrufu sağlayacak.

Türkiye İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi, son birkaç yıldır son derece dikkat çekici çalışmalar yapıyor. Türkiye İMSAD’ın bu çalışmalarını biraz da bu komite domine ediyor. Komitenin bundan sonraki dönemler için planları ne?

Türkiye İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi’nin amacı, Türkiye inşaat

malzemesi sanayinin sürdürülebilirliğini ilgilendiren **çevre, enerji, enerji verimliliği, iklim değişikliği** politikalarının oluşturulmasına katkı vermek ve inşaat sanayiinde bu konularda gerekli işbirliklerinin kurulması, farkındalığın artırılması ve bilgi verilmesi. Türkiye İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi olarak bir sivil toplum kuruluşu tarafından GRI4 rehberine göre hazırlanmış ilk sürdürülebilirlik raporunu hazırlayarak yayımladık. Bu sektöre yön vermek adına çok önemli. Bunun yanında Sürdürülebilirlik Komitesi olarak, Türkiye İMSAD bünyesinde faaliyet gösteren Çevre Dostu Malzeme Teknik Komitesiyle gerçekleştirdiğimiz ortak çalışma ile bu yıl itibarıyla, Yıldız Teknik Üniversitesi’nde sürdürülebilir yapı malzemelerinin anlatıldığı “**Yapı Ürünlerinin Üretim-Kullanım Dönüşü Dersi**”ni hayata geçirdik.

Bu kapsamda 2016 yılı için planladığımız çalışmalarını şu şekilde sıralayabiliriz. Sürdürülebilirlik raporunu yayımlamak, Türkiye İMSAD Gündem Buluşmaları Toplantıları’ndan birini “Sürdürülebilirlik” ana temalı olarak yapmak, Paylaşım Günleri Toplantıları başlığıyla sürdürülebilirlik kavramı altında bulunan ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri tüm detaylarıyla tartışmak. ○

Çedbik

2016 ULUSLARARASI KONGRESİ

DAYANIKLI ŞEHİRLER İÇİN DÜŞÜNSEL DÖNÜŞÜMLER

&

BİNADAN YERLEŞKEYE

BÜTÜNSEL TASARIM İÇİN DİYALOG

4 – 5 Şubat 2016

InterContinental Otel – İstanbul

www.yesilbinalarzirvesi2016.org

PROFESYONEL KONGRES HİZMETLERİ

interium

Organizasyon, sponsorluk, konferans hizmetleri, etkinlik yönetimi, medya ilişkileri, catering hizmetleri, ulaşım hizmetleri, güvenlik hizmetleri, tesis hizmetleri, teknik hizmetler, diğer organizasyon hizmetleri.

Çedbik

ÇEDBİK, ÇEVRE DOSTU VE YEŞİL BİNALARIN KULLANILMASI İÇİN UYGUN ÇÖZÜMLERİ SUNAN BİR ORGANİZASYONDUR.
Etiler, Beşiktaş / İstanbul
TEL: 0212 260 11 00 - FAX: 0212 260 11 11
www.cedbik.org

ORGANİZASYON HİZMETLERİ

YEM YAPI-ENDÜSTRİ MERKEZİ

SeSa Build

Semra Sevinç
Sürdürülebilirlik Akademisi
Yönetim Kurulu Üyesi
ssevinc@surakademi.com

2016'da CMO'lar İçin Yeni Dinamikler

Bugünün iş dünyasında CEO'lar, girişimciler ve ekolojistler açısından öne çıkan en önemli konu yıkıcı değişim ve belirsizlik ile başa çıkabilmek, bunun karşısında markaların yeni değerler, sistemler ve davranış modelleri oluşturabilecek esnekliklere sahip olabilmelerini sağlamak ve değişimi yönetebilmek.

Bugün verilerin bozulmasından virüslü e-postalara, inanılmaz bilgi bolluğundan ışık hızındaki dijital devrime kadar pek çok belirsizlik ve değişim ile karşı karşıya bulunmaktayız.

CMO'lar da marka itibarındaki karmaşıklığın dengelenmesi, tüketici güveninin değişimi, her an ortaya çıkabilecek sosyal medya kaynaklı eleştiriler, hiper-kişiselleştirme ve şüphesiz işi ve satışları büyütmeye gibi dinamiklerin tam ortasında yer alıyor. Peki CMO'lar tüm bu dinamikleri rekabet avantajı ve müşteriler, çalışanlar, hissedarlar ve toplum; kısaca tüm paydaşlar için daha fazla değer yaratarak markanın sürekliliğini sağlayacak şekilde nasıl dengeleyebilecekler?

2016 yılında CMO'lar, markalarını sürdürülebilir marka yapabilmek için neleri nasıl dengelemeli ve yönetmeliler?

Cevaplar marka uygunluğunun ve esnekliğinin başarılı bir kombinasyonunu sağlamada mı yatıyor?

Hepimizin bildiği gibi yeni nesil tüketiciler, ürünün faydalarından daha büyük şeyler bekliyor markalardan. Ürünlerin nasıl ve nelerden yapıldığı, tedarik ve üretim süreci artık marka hikayelerinin önemli bir bölümünü oluşturuyor.

CMO'lar daha yaratıcı, amaçlı ve holistik yaklaşımlar ile markalarını yönetmek zorundalar.

2016 yılında CMO'ların sürdürülebilir marka yaratma ve yönetim süreci ile ilgili öne çıkan bazı konuları paylaşmak istiyorum:

Markalar ile Toplumun Ortak İnançları

Gelecek dönemlerde bireysel kimlik ile kurumsal katılım, dahiliyet arasındaki farklılık giderek azalacak gibi görünüyor. Marka yöneticileri ve pazarlamacılar bu çok boyutlu gerçeği ortaya koyacak farklı yollar bulacaklar. Kısacası markalar 2016 yılında topluma daha fazla katılacak ve karışacaklar. Markalar, kurumlar ile ortak inançlar oluşturacak ve bu ortak inançların yaygınlaşmasına liderlik edecekler.

Döngüsel İlişkiler Oluşturma

Bugün artık tüm marka yöneticileri tüketicilerin daha iyi, daha akıllı, daha uzun ömürlü ve daha fazla değer yaratan ürünler ve markalar istediğini ve satın aldığını biliyor. Markalar varlıklarını uzun süre devam ettirmek için ürün yaşam döngülerini; her aşamada marka farklılaştırması için fırsatlar sunan, hikaye oluşturan ve bireyi içine ka-

tan bütünsel bir yaklaşım ile tasarlamak zorundalar.

Örneğin H&M, Arçelik, Bosch gibi markalar geri alma programı; Eileen Fisher gibi markalar geridönüşümlü ürün üretme stratejileriyle ürün yaşam döngüsünün sonunda yeni alışveriş olanakları yaratıyor ve müşteri ile markaların daha derin ilişkiler kurmasını sağlıyor.

Döngüsel ilişkiler 2016 yılında, marka ve pazarlama ekiplerinin gündeminde geçen yıllara göre daha fazla yere sahip olacak gibi görünüyor.

Dijitalleşme ile Gelen Farklılaşma

Tüketiciler 2016 yılında markalardan kendi ihtiyaç ve isteklerine uygun olarak tasarlanan deneyimlerin daha akıllı ve ekosistem ile dijital bağlantılı olmasını isteyecek ve bekleyecek.

2016'da da 2015 yılında olduğu gibi markaların kişiselleştirme çalışmaları Nesnelere İnterneti'ni şekillendirecek ve markalar, tüketici ile evde, arabada, ofiste ve sosyal alanlarda buluşmalarını sağlayacak yeni fırsatları ve işbirliklerini keşfedecekler.

2016 yılında yeni ve farklı uygulamalar ile sürdürülebilir marka çalışmaları yapan ve geleceği şekillendiren markaların başarılı uygulamalarını sizler ile her ay paylaşmaya devam edeceğim.

2016'nın kazanan CMO'ları markalarını tüketici ile daha derin ilişkiler kurarak buluşturan, otantik yaklaşımlara değer ve önem veren CMO'lar olacak gibi görünüyor.

Yeni yılda da markalarımızın geleceği şekillendiren lider markalar olması dileği ile...

2016'da da 2015 yılında olduğu gibi markaların kişiselleştirme çalışmaları Nesnelere İnterneti'ni şekillendirecek ve markalar, tüketici ile evde, arabada, ofiste ve sosyal alanlarda buluşmalarını sağlayacak yeni fırsatları ve işbirliklerini keşfedecekler.

GREENCHECK YEŞİL DOSTU SERTİFİKA DÖNEMİ

YEŞİL MAĞAZALAR

YEŞİL MARKETLER

YEŞİL RESTAURANTLAR

YEŞİL AVM'LER

YEŞİL OFİSLER

**SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
AKADEMİSİ**
SUSTAINABILITY ACADEMY

**BUREAU
VERITAS**

işbirliği ile

Yerel Yönetimler İlk Kez İklim Anlaşması Kapsamında

Ülkeler müzakere masalarında “karbon nötr” mü “sıfır karbon” mu konularını tartışadursun, kentler karbon salımlarını azaltmaya başladı bile. Kentler 2005’ten beri iklim müzakerelerinde yer almaları gerektiğini öne sürüyorlar. Dünya nüfusunun yarısı kentlerde yaşıyor ve bu nüfus sürekli artışta: 2030’da dünya nüfusunun %60’ı, 2050’de de %70’i kentlerde yaşıyor olacak. Serağazi emisyonlarının çoğu kentlerdeki yaşam ve ekonomik hareketlilikten kaynaklanıyor. Deniz seviyesinin yükselmesi megakentleri sular altında bırakacak. Kısaca, iklim mücadelesinde yerel yönetimler olmadan çözüm olamaz. Bu gerçeği vurgulamak için yerel yönetimler Paris’teki toplantı için çok yoğun bir program hazırlamıştı.

ICLEI (Uluslararası Yerel Çevre İnisiyatifleri Konseyi) Pavyonu’nda 10 gün boyunca dünyanın dört bir köşesinden gelen belediye başkanları, kentlerinin iklim mücadelesindeki başarılı projelerini anlattılar. “**Lima to Paris Action Agenda**” (Lima’dan Paris’e Eylem Gündemi) programında “Kentler ve Yerel Yönetimler” konu başlığı altında yer alan panellerde yerel yönetimlerin başarılı girişimleri tartışıldı. Kore, Almanya ve daha nice ülke kendi pavyonlarında, serağazi azaltım ve adaptasyon çalışmalarını anlattı. Bu programların amacı yerel yönetimlerin serağazi emisyonlarını azaltmadaki başarılarının görünürlüğünü artırarak diğer kentlere örnek olmak; iklim mücadelesinde ne denli önemli rol oynadıklarına dikkat çekerek müzakerelerde etkin rol almak ve yatırımcıların ilgisini çekerek

Belediye başkanları kentlerindeki çalışmalarını anlatıyor. Soldan sağa: ICLEI Başkanı Gino van Begin; Hindistan, Shimla Belediye Başkan Yardımcısı Tikender Parwar, Bristol Belediye Başkanı George Ferguson, Melbourne Kent Konseyi üyesi Arron Wood ve UCLG İklim Sözcüsü Ronan Dantec.

finansal kaynaklara erişebilmek. Kentler seslerini müzakerelerde duyurabilsin diye Paris Belediyesi de 1000’den fazla belediye başkanının katıldığı bir günlük **Climate Summit for Local Leaders** (Yerel Liderler için İklim Zirvesi) toplantısını düzenledi. Toplantının sonunda “**Paris Kentler Deklarasyonu**” imzalandı. Deklarasyonda iklim değişikliğinin insan hakları, eşitlik ve sosyal adalet sorunu olduğu vurgulandı ve bu çok önemli bir gelişmeydi. Belgeyi imzalayan belediye başkanları COP21 Anlaşması’ndaki hedefleri aşacaklarına; 2050’ye kadar %100 yenilenebilir enerjiye geçiş veya serağazi emisyonlarında %80’lik azalma sağlayacaklarına; bu hedefleri gerçekleştirmek için 2020’ye kadar yol haritalarını belirleyeceklerine dair söz verdiler. Bütün bu çalışmalar sonunda kentler ve yerel yönetimlere ilk kez bir uluslararası iklim değişikliği anlaşmasında yer verildi.

Yerel Yönetimler Niçin Bu Kadar Duyarlı?

Halka en yakın birim olarak yerel yönetimler günlük yaşantıya yansıyan sıkıntıları gidermek zorunda. Atmosferde 1°C’lik ısınma zaten gerçekleşmiş ve halk iklim değişikliğinin yarattığı sorunları bugün yaşıyor. Isı arttıkça (karbon emisyonları maalesef artmaya devam ediyor) yerleşim yerlerinde ısınmanın etkileri artarak hissedilecek. Aşırı sıcaklardan kaynaklanan ölümler, kuraklık, fırtınaların artan şiddeti ve aşırı yağışların getirdiği sel baskınlarından dolayı ölenlerin ve ekonomik zararın artışı ve tabii bunlardan kaynaklanan göçler. Fosil yakıt kullanımından kaynaklanan hava kirliliği ve bunun yarattığı sağlık sorunları. Belediye başkanları yenilenebilir enerji kullanımı konusunda dilekçeler aldıklarını, seçimlerde bu konuların ana gündemlerini oluşturduğunu anlattı. “**Halk bizden hesap soruyor, bu sorunlara çözüm bekliyor.**”

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

İklim mücadelesi mali açıdan da yarar sağlıyor. Yerel yönetim bütçeleri kısıtlı. Enerji verimliliği arttırdığında harcamalar azalıyor. Yenilenebilir enerji kullanımı ekonomik krizlere karşı yerel ekonomilerin dayanıklılığını artırıyor. Şunu da unutmamalıyız: **Yenilenebilir enerjinin maliyetinin çok yüksek olduğu iddia edilse de 3°C'lik ısınmanın yaratacağı sorunların maliyetinden çok daha düşük olduğu kesin.**

Batı dünyasının tüketime dayalı yaşam tarzı iklim değişikliğinin başlıca nedenleri arasında. Sürdürülebilir yaşam tarzı ve bunun öneminin halka anlatılması, vatandaşın da iklim mücadelesine katılımını sağlamak çok önemli. Yerel yönetimler halkın iklim değişikliği konusunda bilgilendirilmesi ve kişisel alışkanlıkların değiştirilmesi konusunda en etkili çalışmaları yapacak konumda.

Kentlerin Hedefleri

Paris Anlaşması'nın hedefi atmosferdeki ısınmanın 2°C'nin altında kalması ve bunun 1,5°C'de tutulması için çalışılması. Fakat INDC'lerin bugünkü haliyle ısınma 3°C'yi bulacak. Ve INDC'ler ancak 2020'de devreye girecek. Ama kentler 2020'yi beklemiyor.

Atmosferin ısınmasını 1,5°C'nin altında tutmak için yerel yönetimlerin 2000 yılını esas alarak seragazi salımlarını 2050'ye kadar %80 azaltmaları gerek. Ama 2050'ye kadar kentlerdeki nüfus 2 milyar daha artacak. Isınmayı 1,5°C sınırında tutma konusunda ciddiysek, fosil yakıtı dayalı kalkınma sonlandırılmalı. Bu da kentlerde yenilenebilir enerji altyapısının oluşturulmasını gerektiriyor.

Paris'teki toplantılarda kentler, düşük karbonlu kalkınma, ekolojizm ve yeşil altyapı çalışmalarını anlattılar. 200 yerel yönetim 2020'ye kadar karbon salımlarında 1 milyar ton azalma sağlayacağına dair söz vermiş bulunuyor. 80 kent, 1990 yılını esas alarak seragazi salımlarını 2050'ye kadar %80-%95 azaltma hedefine imza atmış. **Vancouver, Oslo ve Stockholm** 2050'de elektrik üretiminin %100'ünü yenilenebilir kaynaklardan üretmeyi planlıyor. Melbourne'nün hedefi, karbon salım artışını 2020'ye kadar sıfırlamak. **Kopenhag** bunu en geç 2025'de başarmayı planlıyor.

Uluslararası İşbirlikleri

Yerel yönetimler çeşitli STK'lar ve kuruluşlarla çalışıyor. Bunlardan birkaçı C40, ICLEI, UCLG, Compact of Mayors. Hepsinin iklim mücadelesinde rolü var ama genelleme yapacak olursak hedefleri aynı: Başarılı girişimlere ivme kazandırarak diğer kentlere yaymak; yol haritalarının oluşturulmasını desteklemek ve bütün bu çalışmalara finansman sağlamak.

Lima-Paris Action Agenda kapsamında "**5 Yıllık Yerel Yönetimler**

COP21'de STK'lar iklim sorunlarına dikkat çekmek, liderleri harekete geçirmek için her gün gösteri yaptı.

İklim Vizyonu" oluşturuldu. Her kent için İklim Eylem Planı oluşturulması ve iklim değişikliği etkilerine dayanıklı altyapı geliştirilmesi, vizyonun en önemli iki maddesi.

Yerel yönetimlerin iklim değişikliği çalışmaları için finansman kaynakları geliştiriliyor. Sustainable Energy for All Building Efficiency Accelerator, The District Energy in Cities Initiative ve The Cities Climate Finance Leadership Alliance, yerel yönetimlerin iklim mücadelesi için geliştirilmiş fonlar. Yerel yönetimlerin Paris Anlaşması'nda yer alması iş dünyası ve finans kurumlarına kentlerdeki çalışmaları desteklemeleri gerektiği sinyalinin vermesi açısından önemliydi. İlerde bu fonların daha da artacağı kesin.

2016'daki COP22 toplantısı öncesi yerel yönetimler için eylem planı oluşturulması isteniyor. Birleşmiş Milletler kurumlarından UNEP, UNDP, UN-Habitat, WHO, Dünya Bankası ve UNIDO bu konuda Yerel Yönetimler Eylem Merkezi adı altında işbirliği yapacaklar.

Sonuç olarak kentler, iklim değişikliği mücadelesinin (ve başarısız olursa başlarına gelecek felaketlerin) odak noktasındalar ve bunun da farkındalar. **UCLG** (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler) İklim Sözcüsü **Ronan Dantec** müzakerelerin açılışında yaptığı konuşmada ülke liderlerine "Anlaşmayı gerçekleştirin, biz çalışmaya hazırız" diye seslenmişti. Kapanış konuşmasında "Siz anlaşmayı gerçekleştirdiniz. Şimdi sıra bizde ve hemen harekete geçeceğiz" diye seslendi. Ama gerçeği söylemek gerekirse kentler bu konuda çalışmaya çoktan başladı.

Raporlama Şirketlerde Davranış Değişikliği Yaratıyor mu?

Kurumsal raporlamada yeni bir dönem başlıyor. İş ve yatırımcı dünyası son birkaç yıldır, sadece finansal verilere dayalı raporlama çerçevelerinin şirketlerle ilgili yatırım kararı alma noktasındaki yetersizliğini konuşuyor. 2013 yılında entegre raporlama çerçevesini hazırlayan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin (International Integrated Reporting Council - IIRC) Kasım ayında Londra'da gerçekleştirdiği konvansiyona katılan Sercom Danışmanlık Kurucusu Elif Özkul Gökmen izlenimlerini EKOIQ okuyucularıyla paylaştı.

 Elif ÖZKUL GÖKMEN

IIRC 2015 Konvansiyonu, “**Strateji İçin Gelişmiş Yaklaşım ve Değer Yaratmak**” sloganıyla 10 Kasım'da, 25 ülkeden, konuşmacılarla beraber 200'e yakın katılımcıyla Londra'da gerçekleşti. Konvansiyonun amacı, entegre düşüncenin ve raporlamanın yaygınlaşması ile şirketlerin stratejilerini güçlü iş modelleriyle desteklemelerine ve sermayelerini etkin şekilde yönetebilmelerine yardımcı olmaktı. Gün boyunca, kurumsal raporlama, yatırımcıların raporlama ihtiyaçları, entegre düşünce ile raporlama, altı farklı sermaye ögesi ile değer yaratmak başlıklarındaki stratejik oturumlara ek olarak, önemli konuları belirlemek (materiality), entegre raporlamaya nereden başlamalı ve raporlamada teknolojiyi kullanmak gibi pratiğe yönelik oturumlar da gerçekleşti. IIRC temsilcilerinin yanı sıra toplantıda konuşmacı olarak, International Corporate Governance Network (ICGN), International Accounting Standards Board (IASB), The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), International Federation of Accountants (IFAC)

gibi dünyadaki muhasebe standartlarını belirleyen kurumlar ile Nestle, Marks & Spencer, The Crown Estate, EnBW gibi lider şirketlerin yöneticileri ve PWC, EY, Hermes Investment Management, AIG gibi yatırım ve danışmanlık şirketleri yer aldı.

Aslında 10 Sayfa Bile Yeter

Konferansta sunulan iyi uygulamalara sahip şirketler, en az beş yıldır GRI temelli sürdürülebilirlik raporlaması yaptıklarını ve entegre raporlamaya geçişte de ortalama üç yıl şirketi entegre düşünce ve bakış açısına hazırlamak üzere çalışmalar yaptıklarını belirttiler. Tüm şirketlerin yöneticileri bu çalışmaların desteği ile bir yolculukta olduklarını ve ilk günden her şeyi tam ve mükemmel yapmanın mümkün olmadığını ve hatta bazıları entegre raporlama sürecine kendilerini hazırlarken önce kombine raporlar hazırladıklarını aktardılar.

Mevcut örneklerle baktığımızda gerçekten de hâlâ asgari 100-150 sayfalık raporlar çıkıyor karşımıza... Oysa ki IIRC Yönetim Kurulu Başkanı **Prof. Mervyn King** şirketin faaliyetlerinin kapsamına göre 10 sayfalık

bir entegre raporun dahi yeterli bilgiyi verebileceğini belirtiyor.

Tüm dünyada şirketler farklı paydaşların ihtiyaçlarını karşılamak üzere pek çok farklı formatta raporlama yapmaya devam ediyor. IIRC temsilcilerinin konferansta özellikle üzerinde durduğu **The Dialogue Landscape Map**, dünyadaki tüm raporlama girişimlerinin entegre raporlama bakış açısından incelendiği, hedef, kapsam, içerik unsurlarıyla karşılaştırıldığı online bir harita. IIRC'nin sunduğu çerçeve, bu mütahit enerji isteyen çalışmalarını derleyip toparlayacak mı, bunu zaman gösterecek. Buna ek olarak IIRC ekibi tarafından hazırlanan raporlama rehberi ve yönetim kurulları için değer yaratma konulu dokümanlar IIRC web sitesinde yer alıyor.

Değer yaratma ve entegre raporla bunun iletişimini yapma konusuna dönersek; örneğin dünyanın en büyük içecek markalarından biri, bir yandan en önemli hammadde olan suyun kirlenmesinin, ürün sunumunda kullandığı plastik şişelerin çevreye olan etkilerinin ya da obeziteden kaynaklı sağlık sorunlarının sektör üzerinde yaratacağı zorlukları tarif ederken, bu zorluklarla baş etmek üzere yaptığı çalışmaların şirketin gelecek değerini nasıl etkileyeceğini ortaya koyabiliyor mu? Ya da buna ne kadar hazır? Bunu nasıl hesaplayacak? Konferans boyunca benim anladığım türde, değer yaratmaya net bir örnek duyamadım maalesef. KPI'ların (kilit performans göstergeleri) gerçekleşmesi, itibar ölçümleri sonuçları ve iyi uygulamaların anlatıldığı şirket hikayeleri mutlaka etkilidir fakat eğer hedef yatırımcıya gelecek değeri sunmaksa şirketin bu uygulamalara yönelik bir takım finansal tahminleri, muhasebe uzmanları tarafından da kabul görecektir metotlarla yapmaları gerekiyor. Aksi takdirde yatırımcı yine okuduklarını yorumlayarak karar verecek.

IIRC CEO'su Paul Druckman ve Sercom Danışmanlık Kurucusu Elif Özkul Gökmen, 10 Kasım'da "Strateji İçin Gelişmiş Yaklaşım ve Değer Yaratmak" sloganıyla Londra'da gerçekleşen IIRC 2015 Konvansiyonu'nda.

Raporlamanın Şirket Davranışları Üzerindeki Etkisi

Konferanstaki farklı bakış açılarından konuşmaları dinlerken dönem dönem kendime sorduğum bazı soruları yeni bilgilerle tekrar değerlendirdim. Her yıl şirketlerde binlerce rapor hazırlanıyor; neredeyse şirketleri bıktırarak yoğunlukta... Peki bu raporlardaki bilgiler şirketlerin daha iyi performans göstermesi ve paydaşları için daha fazla değer yaratmasında ne kadar etkin kulla-

Entegre Rapor Nedir, Ne Değildir?

Entegre rapor, şirketin stratejisinin, yönetiminin, performansının ve beklentilerinin finansal verilerle bağlantısını kurarak, şirketin kısa, orta ve uzun vadedeki gelecek değerinin kısa ve öz şekilde anlatımıdır. Bu yönüyle de öncelikle yatırımcıları (**financial capital providers**) hedeflemekle beraber diğer ilgili tüm paydaşların da şirketle ilgili kararlarında etkili olabilecek bir belgedir. Entegre raporların, finansal sermayeye ek olarak **üretmiş sermaye, entelektüel sermaye, sosyal/ilişki sermayesi, insan sermayesi ve doğal sermayenin (six capitals)** analizi ile hazırlanması gerekiyor. Bu sayede yatırımcıların daha fazla bilgiye dayalı yatırım kararları alabilmeleri hedefleniyor.

Entegre rapor, genel algının aksine, bir şirketin sürdürülebilirlik raporu ile finansal raporunun birleştirilmesiyle oluşan bir rapor değildir. Böyle bir rapor hazırlanabilir; buna da kombine (**combined**) rapor adı verilebilir.

nılıyor? Bu raporlar şirketlerde ne oranda davranış değişikliği yaratıyor? Bu davranış değişikliğini tetikleyen unsurlar neler?

Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlamasının geçmişinin son altı-yedi yıla dayandığını düşünürsek henüz

Sürdürülebilirlik raporlaması, kurumsal iletişimin ötesinde bir stratejik değer yaratma hedefiyle hazırlanmalı. Aksi takdirde sadece yazılmış olur, kendini tekrarlar ve şirketleri de, raporlama süreçlerini de sürdürülebilir olmayan bir noktaya taşıyabilir.

yolculuğun çok başında olduğumuzu söylemek de yanlış olmaz. Bence raporlamanın Türkiye'deki en önemli tetikçisi **yeni bir iletişim mecrası** olmasıydı. Hâlâ da böyle olduğu söylenebilir. Tabii ki şirketler kendilerini farklı formatta ve içerikte anlatabilecekleri bu aracı etkin şekilde kullanmak istiyor. Diğer taraftan raporlama süreçlerinin, şirketin kurumsal davranışını etkileyecek, sonuç olarak da stratejisini şekillendirecek görevleri, uygulamaları ve öğrenme döngülerini içermesi gerektiğini unutmamak gerekiyor. **Sürdürülebilirlik raporlaması, kurumsal iletişimin ötesinde bir stratejik değer yaratma hedefiyle hazırlanmalı.** Aksi takdirde sadece yazılmış olur, kendini tekrarlar ve şirketleri de, raporlama süreçlerini de sürdürülebilir olmayan bir noktaya taşıyabilir.

Bu aşamada benim düzenlediğim, Türkiye'de en az iki yıldır sürdürülebilirlik raporlaması yapan yedi farklı sektördeki şirket yöneticilerinin katıldığı mini anketin sonuçlarını paylaşmak istiyorum. Aldığım yanıtlar umut verici; raporlamanın sürdürülebilirlik yönetimine geçişte kolaylaştırıcı bir pratik olduğunu gösteriyor zira belli sayıda konuda da olsa raporlamanın, önemli konularla ilgili karar alma süreçlerinde etkili olduğu belirtiliyor.

Şirketinizin sürdürülebilirlik ra-

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) Hakkında

2010 yılında kurulan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin (International Integrated Reporting Council - IIRC) 800'e yakın üyeden oluşan ağında BM Global Compact, Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI), Dünya Bankası (the World Bank), Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC -International Federation of Accountants-), Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum- WEF) ve birçok uluslararası faaliyet gösteren şirketlerin temsilcileri, akademisyenler ve yatırımcılar da yer alıyor. Türkiye'deki IR ağı, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) tarafından koordine ediliyor. Bugün dünyada 1000'e yakın firma entegre raporlamaya geçiş yapmış bulunuyor. Türkiye'den IIRC Pilot Programı'na dahil olarak bu konuda çalışmalarını başlatan şirketler Garanti Bankası, Çimsa ve Borsa İstanbul.

raporlaması yapması sizce üst yönetimde bir davranış değişikliği yarattı mı?

%70 Belli konularda karar alma süreçlerinde etkili oldu.

%15 Tüm önemli (material) konularda karar alma süreçlerinde etkili oldu.

%15 Hiç yaratmadı, bu konular zaten iyi yönetiliyordu. İyi olduğumuz alanları öne çıkarttık.

Raporların içeriğinin üst yönetimde bir davranış değişikliği yaratması için tetikleyici ya da gerekli unsurlar nelerdir?

%30 Rakipler

%30 Yasal ve finansal zorunluluklar

%15 Hissedar

%15 Dış paydaşlar

%10 İç paydaşlar

Yurtdışına baktığımızda, *MIT Management Sloan Review* ve Boston Consulting Group'un birlikte ve birkaç yıl üst üste düzenlediği araştırmada sürdürülebilirliği içselleştirdiği ve sonraki yıllarda mercek altına alınan şirketlerin yaklaşık %60'ının iş modelinde inovasyona gittiği belirtiliyor. Bu şirketler işlerini gelecekte bugünkü gibi yönetemeyeceklerinin farkında. Aynı araştırma dizisinde sürdürülebilirlik yönetimi sayesinde kâra geçtiğini ifade eden şirketlerin %46'sı düzenli raporlama yaptıklarını belirtiyorlar.

Tüm bu bulguları değerlendirdiğimizde raporlamanın yavaş yavaş da olsa davranış değişikliğine etki ettiğini söylemek mümkün. Darısı bu davranış değişikliği sonucu başlatılan iyi uygulamaların hızla artacağı ve Türk şirketlerine de kâr olarak döneceği günlere... ○

Yenilenebilir bir Dünya için...

SOLAREX İSTANBUL

9. Uluslararası Güneş Enerjisi ve Teknolojileri Fuarı

07-09 Nisan 2016

İstanbul Fuar Merkezi / Yeşilköy
9-10-11. Salonlar

Güneş Enerjisi'nin Devleri **Solarex İstanbul**'da Buluşuyor

SOLAREX
İSTANBUL
GÜNEŞ ENERJİSİ & TEKNOLOJİLERİ FUARI

0212 604 50 50
www.solarexistanbul.com

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB
(TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ)
DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR

Konca Çalkıık
İş Dünyası ve Sürdürülebilir
Kalkınma Derneği
Genel Sekreteri

SKH ve COP21'in Ardından İnovasyon Bizi Çağırıyor

Öncelikle, 2016'nın sürdürülebilir bir gelecek için ümit verici gelişmelere açık olmasını diliyor, yeni yılınızı kutluyorum.

SKD olarak 2015'in ikinci yarısını oldukça önemli gelişmelerle kapattık. Birleşmiş Milletler (BM) 70. Genel Kurulu kapsamında Eylül 2015'te New York'ta gerçekleştirilen Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)** belirlendi.

"2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi: Dünyamızı Dönüştürmek" başlıklı bildiri, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 193 BM üyesi ülke tarafından kabul edildi. Hedefler 2030'a kadar geçerli olacak 17 genel konuyu kapsıyor.

Yoksulluk, açlık, barış, adalet, eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği, enerji, iklim, su gibi başlıkların yer aldığı 17 konu arasında "inovasyon" da yer alıyor.

30 Kasım-11 Aralık tarihlerinde Paris'te gerçekleştirilen COP21'de öne çıkan konulardan biri inovasyondu. Paris Anlaşması ile küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmak için küresel ısınmanın 2 derecenin altında tutulması ve 1,5 derece seviyesine çekilmesi hedeflendi.

Anlaşma 2020'de yürürlüğe girecek ve emisyon azaltımı için yıllık olarak ülkelere 100 milyar dolarlık finansman sağlanacak. Elbette bunun başarılması yeni teknolojilerin geliştirilmesi ile olacak. Bu nedenle yeni dönemde "inovasyon ve işbirliği" kavramlarını çok sık duyacağız.

İnovatif Sürdürülebilirlik Uygulamalarını İkinci Kez Ödüllendirdik

İnovasyonun bir kültür olarak benimsenmesi gereken günlere doğru hızla ilerliyoruz. Şirketlere ve ülkelere rekabet üstünlüğü sağlayan bu kavram sürdürülebilir kalkınmanın da "olmazsa olmazı".

SKD olarak, bu öngörülerle 2013'te İnovasyon Çalışma Grubumuz tarafından başlatılan "İnovatif Sürdürülebilirlik Uygulamaları Yarışması"nın ikincisini 2015 Aralık ayında sonuçlandırdık. Ödül törenimizde "inovasyonla sürdürülebilirlik kavramlarını birleştiren iyi uygulamaları", Büyük Şirket ve KOBİ kategorilerinde, üç farklı dalda ikinci kez ödüllendirmenin mutluluğunu yaşadık. Ödül törenimizi; üyelerimiz; Borusan, Brisa, Coca-Cola ve Vodafone'un desteğiyle, İstanbul'da Salt Galata'da düzenledik.

Büyük ilgi gören yarışmamızın, her iki kategoride 17 finalistli oldu. Finalistler; kamu, üniversite, basın ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşan jüri tarafından değerlendirildi. "Büyük Şirket" kategorisi "Çevresel İnovatif Uygulama" dalında **Kordsa Global**, "Ekonomik İnovatif Uygulama" dalında **Enerjisa EDAŞ**, "Sosyal İnovatif Uygulama" dalında **Şekerbank** ödül kazandı.

"KOBİ" kategorisinde "Çevresel İnovatif Uygulama" dalında **Positive Energy**, "Sosyal İnovatif Uygulama" dalında **Alternatif Yaşam Derneği** ödül kazanırken, "Ekonomik İnovatif Uygulama" dalında yeterli sayıda başvuru olmadığı için ödül verilemedi. "Çevresel İnovatif Uygulama" dalında **DKM İnşaat ve Çevreci Eczacılar Kooperatifi** "Teşvik Ödülü"ne layık görüldü.

2013'te, KOBİ kategorisinde yeterli başvuru alamadığımız için, yarışma sonrasında KOBİ'lere dönük kapasite geliştirme eğitimlerine başlamıştık. Eğitimlerimizin olumlu sonuçlarını bu yılki yarışmada aldık ve başvuru oranında büyük artış yaşadık. Elbette bununla da yetinmeyeceğiz, kapasite geliştirme eğitimlerine devam edeceğiz. Hedefimiz, 2017'de üçüncü kez düzenleyeceğimiz yarışmamızda KOBİ'lerden daha yüksek katılım olması.

2015, hem Türkiye hem de dünya için sürdürülebilir kalkınma alanında önemli adımların atıldığı bir yıl oldu. 2016 ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve COP21 kararları ile ilgili aksiyonlar alınmaya başlanacak. SKD olarak üzerimize düşenden fazlasını yapmak için, üyelerimiz, ofis ekibimiz ve çalışma planımız ile hazırız.

**ÇELENK BAĞIŞI YAPMAK
ARTIK ÇOK DAHA KOLAY**

www.tema.org.tr
444 51 81

Karbon-Nötr Bir Dünya İçin Taahhütler

✍ Gökçe VAHAPOĞLU ŞAHİN, vahapoglu@fas.harvard.edu

Karbon Saydamlık Projesi (Carbon Disclosure Project - CDP) ve The Climate Group Aralık 2015'te Rockefeller Kardeşler Fonu'nun desteğiyle "Hırsı Açığa Çıkarmak: En Büyük Kurumsal ve Ulusal İklim Taahhütleri" (*Unlocking Ambition: Top Corporate and Sub-national Climate Commitments*) adlı bir rapor yayınladı.

Paris'teki Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'na (COP21) baz olması amacıyla hazırlanan ve katılan liderlere sunulan rapora göre, 200 şirket, devlet, bölge ve şehir tam anlamıyla karbonsuzlaşmayı taahhüt ediyor. 2050 yılına kadar karbon-nötr olma hedefine götüreceği için kayıt altına alınan binlerce taahhülden en önemlileri bu taahhütler.

Benzer şekilde, sadece yenilenebilir

enerji kullanmayı taahhüt edenler ise kısa vadede gerçek ve ölçekli bir temiz enerji talebi oluşmasını sağlıyor. Bu durumun da enerjinin geleceğinde yenilenebilir enerjinin daha çok yer alması için yeni teknolojiler ve politikaların oluşmasını sağlaması bekleniyor.

Çevresel riskleri yönetmek şirketlerin, şehirlerin ve devletlerin rekabetçiliğini artırmalarında önemli bir etken ve verilen iklim taahhütleri de bu kurumların daha sürdürülebilir olmalarını sağlıyor.

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

- 87 şirket, kurumlarının seragazi salımlarını %80 ila 100 oranında düşürmek veya enerjilerini %100 oranında yenilenebilir kaynaklardan sağlamak için taahhütte bulundu. Bu firmalar arasında Google, Mic-

rosoft, Mars, Marks and Spencer ve Infosys gibi şirketler var.

- 23 devlet ve bölge ile 90 şehir de seragazi salımlarını düşürmek ve yenilenebilir enerjiye geçiş konusunda benzer taahhütlerde bulundu.

Kaynak: http://www.theclimategroup.org/_assets/files/Unlocking-Ambition-2015.pdf

Aç İnsan Sayısı 1 Milyara Ulaşabilir

ABD Tarım Bakanlığı, Aralık 2015'te "Küresel Gıda Güvenliği ve Amerika Gıda Sistemi" (*Global Food Security and the US Food System*) adlı bir rapor yayınlamaya çalışarak halihazırda kullanılan yöntemlerin tehlikeleri konusunda uyardı. Raporu göre, kontrol edilemeyen iklim değişikliği risklerinin birçok bölgede gıda üretiminin zarar görmesine; bunun da genel gıda fiyatlarının artmasına sebep olacağını ortaya koydu. Bunların ortak sonucu ise en az 175 milyon kişinin daha açlık çekmesine ve yetersiz beslenmesine neden olabilecek. Birleşmiş Milletler verisine göre halihazırda dünyada 795 milyon kişi aç. Bu öngörü ile birlikte aç insan sayısı 1 milyar seviyesine ulaşabilir.

Artan ısılardan en çok tropik bölgelerde yaşayan ve fakir olanları etkileyeceği; daha soğuk ve daha yüksek bölgelerde yaşayanların ise tarımsal kapasitelerinin iyileşmesi öngörülüyor. 2050 yılından sonra ise, zararların tüm gıda üreten bölgelerde görülmesi bekleniyor.

Halihazırda gıda üretiminde değişiklik yapılmazsa; yani küresel seragazıları belirgin şekilde azaltılmazsa ve ısı artışı 4 derece civarında olursa, 2080 yılına kadar 175 milyon kişi daha yetersiz beslenmek

zorunda kalacak.

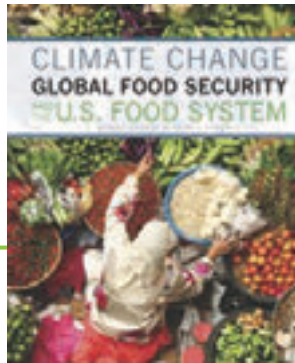
2050 yılına kadar dünya nüfusuna eklenmesi beklenen 2 milyar insan ile birlikte riskin şiddetinin artacağı; özellikle de tüketicilerin gıda taleplerinin sosyal ve ekonomik değişikliklere paralel olarak değişmesiyle bunun daha da görünür olacağı öngörülüyor.

Artan ısılar, değişen yağış düzenleri, bazı bölgelerde azalan su gıda üretimini doğrudan ve olumsuz olarak etkileyecek. Aynı zamanda, yükselen deniz seviyesi ve aşırı sıcaklar ile birlikte gıdanın taşınması da olumsuz etkilenecek.

Rapor, iklim değişikliği ile mücadele ve yeni teknolojilerin yanı sıra küresel gıda ticaretinde alınacak kararlar sayesinde gıda fiyatlarının dalgalanmasının önlenilebileceğini öngörüyor.

ABD Tarım Bakanlığı aynı zamanda çiftçileri hedefleyen ve gerçekleşirse 2025 yılına kadar 120 milyon ton karbondioksit azaltılabilecek bir dizi gönüllü program da açıkladı.

Kaynak: http://www.usda.gov/oce/climate_change/FoodSecurity2015Assessment/CCFS_Executive_Summary.pdf

Düşük Karbonlu Bir Türkiye İçin Yol Haritası

Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi tarafından WWF işbirliği ile Kasım 2015'te yayınlanan "Türkiye için Düşük Karbonlu Kalkınma Yolları ve Öncelikleri" (Low Carbon Development Pathways and Priorities for Turkey) adlı rapor ile Türkiye için düşük karbon gelişiminin yolları ve öncelikleri saptandı, ülkenin karbon bütçesinde kalan payı hesaplandı.

Türkiye, küresel karbon salımlarının %0.94'ünü oluşturuyor. 1990'dan itibaren ise seragazi salımlarını %110'dan daha fazla artırdı. 2013'te 363 MtCO₂ olan Türkiye'nin seragazi salımları 2030 yılına kadar yüksek büyüme senaryosuna göre yıllık 851 MtCO₂, gerçekçi büyüme senaryosuna göre yıllık 659 MtCO₂ seviyesine çıkacak.

Küresel 2 derece artış hedefindeki sorumluluğunu gerçekleştirmesi için, Türkiye'nin 2030 yılına kadar kümülatif karbon salımlarını halihazırdaki gidişata göre 2.980 MtCO₂ azaltması gerekiyor. Bu da 2020 yılına kadar yıllık 390 MtCO₂ seviyesine artış ve sonrasında 2030 yılı itibarıyla 340 MtCO₂ seviyesine düşüş anlamına geliyor.

Bu hedefleri gerçekleştirmek için karbon vergisi uygulaması ile bu uygulamadan gelecek geliri yenilenebilir enerji yatırımlarına yönlendirmek gerekiyor. Bu uygulamalar gerçekleştirilirse, 2030 yılında yıllık karbon salımlarımız 506 MtCO₂ seviyesinde olabilir. Bu da gerçekçi senaryoya göre %23 oranında bir düşüş demek.

Kaynak: <http://ipc.sabanciuniv.edu/en/wp-content/uploads/2015/11/Low-Carbon-Report1.pdf>

Fosil Yakıt Reformu Nasıl Gerçekleşecek?

Yeni İklim Ekonomisi (New Climate Economy) adlı küresel komisyon Kasım 2015'te yayınladığı "**Fosil Yakıt Sübvansiyon Reformu: Vaatten Gerçeğe**" (*Fossil Fuel Subsidy Reform: From Rhetoric to Reality*) raporu ile G20 ülkelerinin altı sene önce verdiği fosil yakıt sübvansiyonlarını azaltarak bitirme taahhütlerini mercek altına aldı. O dönemde 30 ülke fosil yakıt sübvansiyon reformlarını başlatmış veya hızlandırmıştı. Rapor, hızlıca alınan bu aksiyonlardan sonra gelişmelerin neden yavaş olduğunu ve başarılı bir reform süreci için neler yapılması gerektiğini araştırıyor.

Rapora göre, fosil yakıt kullanımını azaltarak bitirmenin ekonomik ve çevresel faydaları yadsınamaz. Fakat hükümetler hâlâ 2015 yılı içinde 650 milyar dolar seviyesinde fosil yakıt sübvansiyonu yapmayı planlıyor. Bu sübvansiyonlar hükümet bütçelerinde belirgin bir yer tutuyor; 40 ülkede GSMH'nin %5'ine denk geliyor ve sağlık ile eğitim harcamalarından daha çok pay alıyor. Bu sübvansiyonları bitirmek, hükümet kaynaklarının yoksulları desteklemek gibi daha anlamlı işlere bütçe ayırmalarını sağlayacak.

Son iki yılda bazı ülkelerde yeni reform çabaları, düşen petrol fiyatları ve daralan bütçeler sayesinde hız kazanıldı. Örneğin Mısır'da 2014 yılında benzin fiyatları %78 oranında arttı ve bu artışı gelecek beş sene içinde iki katına çıkarmayı hedefliyorlar. Bazı ülkelerde, bu gibi adımlar sayesinde vaatten uygulamaya doğru bir yol alındığı görülüyor. Bunun yanı sıra, dünyanın bazı bölgelerinde güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir kaynaklardan sağlanan enerjinin en düşük maliyetli kaynaklar olmasına rağmen, fosil yakıtlara sağlanan sübvansiyonlar adil olmayan bir rekabete neden oluyor. Raporda, fosil yakıt sübvansiyonları reformu gerçekleştirmeyi düşünen hükümetler için detaylı politika önerileri de yer alıyor.

Kaynak: http://2015.newclimateeconomy.report/wp-content/uploads/2015/11/Fossil-fuel-subsidy-reform_from-rhetoric-to-reality.pdf

Sustainable Brands 2016 İstanbul Çalışmaları İçin Danışma Kurulu Toplandı

Dünya ekonomisini sürdürülebilir bir ekonomiye dönüştürmek ve dünyanın daha parlak bir geleceğe doğru ilerlemesini sağlamak amacıyla oluşturulan **Sürdürülebilir Markalar Küresel Platformu** (Sustainable Brands) her geçen yıl dünyanın farklı ülkelerine yayılıyor. Markalar ve tüm paydaşlarını bir araya getiren platform, **Boston, San Diego, Rio de Janeiro, Buenos Aires, Barselona, Cape Town, Bangkok, Kuala Lumpur, Sydney ve Tokyo** ile birlikte İstanbul'da da gerçekleşiyor.

26-27 Mayıs 2016 tarihlerinde dördüncüsü düzenlenecek Sustainable Brands 2016 İstanbul'un içerik çar-

lışmaları için ilk Danışma Kurulu toplantısı Aralık ayında gerçekleştirildi. Sürdürülebilir Markalar Küresel Platformu üyesi kurumların uzmanlarından akademisyenlere, önde gelen araştırma şirketlerinin temsilcilerinden marka danışmanlarına kadar ilgili tüm paydaşların yer aldığı kurul, Türkiye'de sürdürülebilir marka dönüşümünü sağlayacak ve marka değerlerinin yeniden tasarlanması için domino etkisi yaratacak konuların neler olacağına dair değerlendirmeler yaptı.

Markaların sürdürülebilir ve daha parlak bir geleceğe doğru giden yolda şimdi nasıl hareket edeceklerini sorgulayan ve geçen yıl **"How Now"**

teması ile gerçekleşen konferans, bu yıl da önümüzdeki günlerde açıklanacak farklı bir tema ile lider markaların sürdürülebilirlik konusunda neler yaptıklarını paylaşmalarına imkan sağlayacak.

Sustainable Brands 2016 İstanbul'da konuşmacı olarak marka stratejisi, iletişim, tedarik zinciri, insan kaynakları, tüketici davranışları gibi sürdürülebilir markaları yakından ilgilendiren konularda paylaşımlar yapmak isteyenler bu yıl da konferansın internet sitesinden nominasyon gerçekleştirilebilecekler. Detaylı bilgi ve nominasyon için www.sustainablebrandsistanbul.com adresini ziyaret edebilirsiniz.

"Teknoloji Geçmişteki Çevresel Sorunların Müsebbibi Olsa da Günümüzde Sorunların Çözümü Olarak Karşımıza Çıkıyor"

Sürdürülebilirlik Akademisi Başkanı Murat Sungur Bursa, 6 Kasım tarihinde Ankara'da gerçekleşen **8. Uluslararası Enerji Kongresi ve Fuarı**'nda "Çevre ve Çevre Teknolojileri" isimli panelde oturum başkanı olarak yer aldı.

Panelde gerçekleştirdiği konuşmasında teknolojinin geçmişte insan kaynaklı çevresel sorunların müsebbibi olmasının yanında günümüzde bu sorunlara çözümler sunduğunun altını çizen Bursa, "18. yüzyılın özellikle son çeyreğinden itibaren teknolojik gelişmeler çevresel kaynakların sürdürülebilir olmayan bir şekilde tüketilmesine ve zarar görmesine sebep olmuştur. Ancak bugün, eskiden çevresel sorunların müsebbibi olan teknolojik gelişmelerin aynı zamanda sorunların çözümünde insanoğluna önemli imkanlar sunduğunu görüyoruz. Bu teknolojik gelişmeler ile kaynakları az kullanmayı, ürün yaşam

Murat Sungur Bursa:
"Çevresel teknolojiler, özellikle enerji üretimi ve tüketimi anlamında enerji verimliliği sağlayacak ve fosil kaynakların yeraltında tutulmasını mümkün kılacak araçlar, gelişmeler sunuyor"

döngüsü analizi ile karbon ayakizi az olan ürünler üretilmesini sağlayan, az kaynak tüketilmesine ve hatta atığın, kullanılan kaynağın tekrar

kaynak olarak kullanılmasına imkan veren çevresel teknolojilerin sorunlara kalıcı çözümler sunması mümkündür" dedi.

Konuşmasına iklim değişikliğinde güneş enerjisi ile ilgili geliştirilecek teknolojilerin önemini vurgulayarak devam eden Bursa, çevresel teknolojilerin özellikle **enerji sektöründe ve iklim değişikliğinde bir devrim yaratacağını** belirtti. Bursa, sözlerine şu şekilde devam etti: "Çevresel teknolojiler, özellikle enerji üretimi ve tüketimi anlamında enerji verimliliği sağlayacak ve fosil kaynakların yeraltında tutulmasını mümkün kılacak araçlar, gelişmeler sunuyor. Bu teknolojiler enerji verimliliğinin yanı sıra enerjinin, özellikle Türkiye'de de büyük bir potansiyel sunan güneş enerjisinin depolanmasını da sağlayabilecek şekilde geliştirilmelidir. Sürdürülebilirlik için çevresel teknolojilere önemli yatırımlar yapılması gerekir."

2016

SUSTAINABLE BRANDS
ISTANBUL
MAY 26 - 27

• BANGKOK • BARCELONA • BOSTON • BUENOS AIRES • CAPE TOWN • COPENHAGEN • **ISTANBUL**
• KUALA LUMPUR • RIO DE JANEIRO • SAN DIEGO • SYDNEY • TOKYO

THE
POWER
OF
AND

BRAND
STRATEGY

CONSUMER
BEHAVIORS &
INFLUENCES

COMMUNICATION

INNOVATION &
DESIGN

SUPPLY CHAIN &
PROCUREMENT

HUMAN
RESOURCES

REGISTER NOW

İletişim: sbi@surakademi.com
www.sustainablebrandsistanbul.com

Telefon: +90 212 274 25 16

 /SurdurulebilirMarkalar

 /sbistanbul

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
AKADEMİSİ
SUSTAINABILITY ACADEMY

Sürdürülebilirlik İçin Tasarım: Ürünlerden Sistemlere

Uygulamalı her meslek gibi toplumsal bağlama ayak uyduran, zaman zaman da toplumsal değişime liderlik eden tasarım mesleği, bağlamsal dinamikler ve kendi içindeki değişimler sonucunda geçtiğimiz 20 sene içinde oldukça değişti. Mesleğin hem teorik hem de uygulamadaki sınırları genişledi, toplum tarafından algılanmasında bir dönüşüm yaşandı. Bu yazımda bu evrimsel değişimi sürdürülebilirlik problemlerine tasarım ve inovasyon çözümleri çerçevesinde ele alacağım.

 Dr. İdil GAZİULUSOY, Baş Araştırmacı, Victorian Eco-innovation Lab, Melbourne School of Design, Melbourne Üniversitesi, Avustralya

Sürdürülebilirlik için tasarım ve inovasyonun ilgili meslekler ve sektörler içinde dikkat çekmeye başlaması 1980'lerin ortalarını buldu. 1990'ların başlarına gelindiğine ise Avrupa ve Amerika'da hem akademik hem de pratisyen tasarımcılar arasında konuya ilgi duyan kayda değer bir grup ortaya çıkmıştı. Bu alandaki ilk uygulamalar **yeşil tasarım** (*green design*) diye adlandırıldı. Yeşil tasarım, ürünlerin sadece bir özelliğini iyileştirmeye ya da ürüne iyi bir özellik kazandırmaya odaklanmıştı. Örneğin ürünü renklendirmek için kullanılan zehirli boya zehirsiz bir muadili ile değiştiriliyor ya da geridönüşümlü malzeme ile üretiliyordu. Tek bir özelliği iyileştirilmiş ürünlere bugün hâlâ "sürdürülebilir ürün" dense de bu ürünler sürdürülebilir olmaktan aslında çok uzak. Zira bir ürünün tek bir özelliğini değiştirmek o ürünün çevre ve toplum üzerindeki negatif etkisini ya sadece eser miktarda azaltıyor ya da aslında hiç azaltmıyor.

Yeşil Tasarımdan Sistem İnovasyonuna

Ürünlerin tek bir özelliğine odaklanan yeşil tasarımın tahtı aşağı yukarı aynı zamanlarda ortaya çıkan **eko-tasarım** (*eco-design*) yaklaşımı tarafından çabuk sarsıldı. Eko-tasarım, tek tek özellikleri

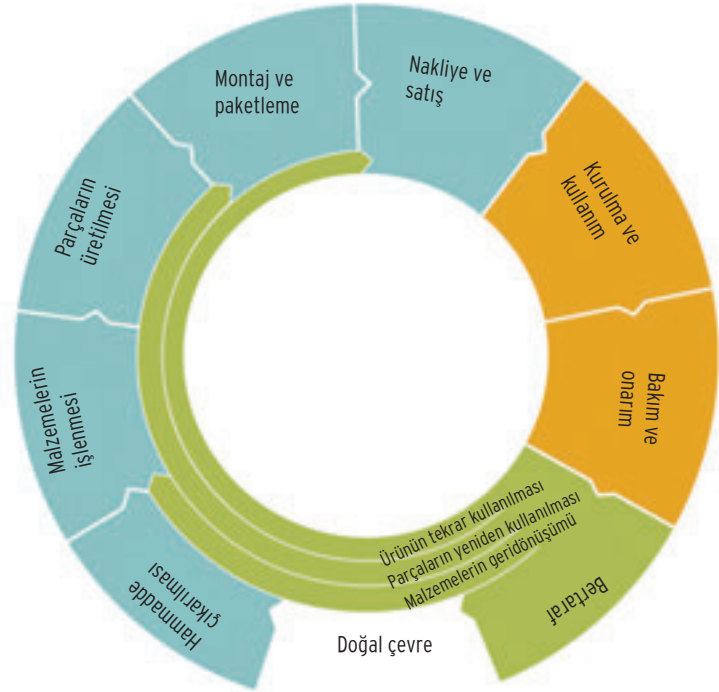
ne yoğunlaşmak yerine söz konusu ürünlerin aslında beşikten mezara kadar, yani hammaddelerin çıkarılmasından itibaren üretim, kullanım ve geridönüşüm safhalarını da kapsayacak şekilde bertarafına kadar geçen tüm safhalardaki etkisini göz önünde bulunduran bir yaklaşım. **Ürün Yaşam Döngüsü** yaklaşımı olarak da adlandırılan bu yaklaşım, ürünlerin yaşam döngüleri boyunca çevreye olan negatif etkilerinin sayısal olarak analiz edilmesi sayesinde bize benzer ürünleri karşılaştırma olanağı sağlıyor.

Ürün yaşam döngüsü analizi bugün hâlâ ürün bazında çevresel etki ölçmenin en etkili yöntemi ve Avrupa Birliği başta olmak üzere üretici sorumluluğu odaklı mevzuat tarafından gerekli kılınabilecek olan çevre etkisi beyanlarının temelini oluşturuyor. **Fakat bir ürünün çevresel etkisini bilmek o ürünün sürdürülebilir olup olmadığı konusunda bize bir fikir vermiyor.** Yine de bu yaklaşım sayesinde 1990'lar ve 2000'lerde pek çok ürün iyileştirildi ve bu iyileştirmelerin özellikle ilk etapta kayda değer çevresel ve ekonomik kazanımları oldu. Ancak yapılan araştırmalarda ürün yaşam döngüsü odaklı bu kazanımların ürün başına oranının azalmaya başladığı ve dahası bu kazanımların tüketimin gittikçe artıyor olması gibi davranışsal ve üretim-tüketim sistemindeki başka geri bildirim mekanizmaları nedeniyle sistem düzeyinde **sıfır net iyileştirme** ya da **negatif iyileştirme** ile sonuçlanmakta olduğu gözlemlendi.

Sosyo-Kültürel, Yönetimsel ve Örgütsel Dönüşüm

Bu gözlemlerden iki önemli sonuç çıkıyor. Birincisi sürdürülebilirlik sistemsel bir özellik olduğu için sürdürülebilir ürün diye bir kavramdan bahsedilemeyeceği ve ürünlerin ancak içinde üretilip tüketildikleri sistem sürdürülebilir ise sürdürülebilir kabul edilebilecekleri. Özetle, tek tek ürünler yerine üretim ve tüketimin içinde gerçekleştiği sosyo-tekni sistemlere odaklanılması gerektiği. İkincisi ise eldeki problemin sadece teknolojik iyileştirme ve yeniliklerle çözülemeyeceği, sürdürüle-

Eko-tasarımda Ürün Yaşam Döngüsü

bilirlik için sosyo-kültürel, yönetimsel ve örgütsel dönüşümlerin de gerekli olduğu. Dolayısıyla bugün sürdürülebilirlik için tasarım ve inovasyon alanı ulaşım, enerji, gıda, barınma, su gibi toplumsal ihtiyaçları karşılayan sosyo-tekni sistemlerin dönüşümü için gerekli küçük ve büyük çaplı, kısa ve uzun vadeli, teknolojik ve sosyal nitelikli pek çok yeniliğin ve iyileştirmenin birlikte göz önünde bulundurulması olarak stratejik olarak planlanması ve uygulanmasını kapsıyor.

Bugün bu denklemde gittikçe daha çok ihtiyaç duyduğumuz en önemli niteliklerden biri de tasarım ve inovasyon takımları içinde kısa vadelerde gerçekleşen mikro inovasyonu sürdürülebilirlik için toplumsal düzeyde gerçekleşmesi gereken makro inovasyona kanalize edebilecek **stratejik ve sistemsel bakış açısı, bilgi ve beceriye sahip bireyler**. Bu bireylere sadece firmalarda değil, devletlerin planlama ile uğraşan irili ufaklı yerel ve merkezi her biriminde ihtiyaç var.

Uzun lafın kısası, sürdürülebilirlik için tasarım ve inovasyon alanı her ne kadar

Tasarım mesleğinin içinde olduğu dönüşüm sürecinde uygulamaya alanlarının ve biçimlerinin firmalar ve ürünlerin yanı sıra hizmetler, deneyimler, sistemler ve bunları geliştiren tüm özel ve kamu kuruluşlarını kapsayacak şekilde genişlemesi gerekiyor.

Yeşil tasarımın kayda değer ilk örneklerinden, 1990'larda üretilmeye başlanan Berol Karisma renkli kalemler.

elektrikle çalışan arabalar, geridönüşümlü malzeme ile üretilmiş ya da enerji verimliliği artırılmış ürünler, yeşil yıldız sertifikalı binalar ve benzeri ürünlerin tasarımını ve üretimini kapsıyor ise de, bu aktiviteleri sosyo-teknik sistemlerin dönüşümü çerçevesinde stratejik bir bakış açısıyla organize edecek ve yönetecek aktiviteleri de kapsıyor.

Tasarım Odaklı Düşünme

Tasarım aktivitesini iş ve inovasyon yönetimi ile ilişkilendiren tasarım odaklı düşünme hareketinin yanı sıra, üretim ekonomisinin yerini hizmet ekonomisinin almaya başlaması sonucunda yeni, fakat hızla gelişen **hizmet ve deneyim tasarımı yaklaşımlarının** temelinde de bu sistemsal anlayışı görmek mümkün. Ancak henüz bu anlayış çoğunluk olarak firmaların kısa vadeli kâr hedeflerini karşılayacak inovasyonların geliştirilmesi amacıyla, yani potansiyelinin çok altında kullanılıyor.

Sürdürülebilirlik için sistem inovasyonu, bu potansiyelin stratejik tasarım, gelecek çalışmaları ve sürdürülebilirlik bilimini sentezleyerek sürdürülebilirlik problemlerinin yeni teknolojiler, sosyal inovasyonlar ve girişimcilik çerçevesinde ele alınarak kullanılmasına olanak sağlıyor. Dolayısıyla tasarım mesleğinin içinde olduğu dönüşüm sürecinde uygulama alanlarının ve biçimlerinin firmalar ve ürünlerin yanı sıra hizmetler, deneyimler, sistemler ve bunları geliştiren tüm özel ve kamu kuruluşlarını kapsayacak şekilde genişlemesi gerekiyor. Ayrıca diğer disiplinler ile tasarım mesleğinin özünde halihazırda bulunan sentezci işbirliğinin daha da geliştirilmesi ve tüm bunların tasarım eğitimi programlarınca müfredat kapsamına alınarak 21. yüzyılda ihtiyaç duyulan niteliklere sahip tasarımcı bireylerin yetiştirilmesine ihtiyaç var. Elbette ki bütün bunlara olanak sağlayacak olan tasarım ve inovasyon politikalarının geliştirilmesi, sürdürülebilirlik için sistem inovasyonu projelerinin hayata geçirilebilmesi için en önemli önkoşullardan bir tanesini teşkil ediyor. ○

IRENEC 2016

6. ULUSLARARASI

%100 YENİLENEBİLİR ENERJİ KONFERANSI

26-28 MAYIS 2016

www.irenec.org

%100 Yenilenebilir Kaynakları Kullanan ve Kendi Enerjisini Üreten, Ekolojik ve Demokratik Topluma Geçiş

Toplumların, ülkelerin ve bölgelerin %100 yenilenebilir enerjiye geçişi ancak çözüm tarafında olan yerel, ulusal ve bölgesel hükümetlerle gerçekleşebilir.

Enerji alanındaki yeşil çözüm, mevcut en iyi teknolojilerin kullanıldığı akıllı şebekelerin, yenilenebilir enerji depolama sistemlerinin ve enerjinin son kullanım verimliliğinin entegrasyonu ile %100 yenilenebilir enerji hedefine ulaşılmasıdır.

Türkiye Yenilenebilir Enerji Birliği (EUROSOLAR Türkiye), birliğin vizyonu doğrultusunda %100 yenilenebilir enerjiye geçişin teknik, ekonomik ve siyasi boyutlarının ve sanayide, mimaride, ulaşımda ve eğitimde hayata geçme yollarının tartışılacağı uluslararası bir platform yaratmak için her yıl IRENEC Uluslararası %100 Yenilenebilir Enerji Konferansı'nı düzenlemektedir.

IRENEC 2016 Konferansımızda sizi de aramızda görmek isteriz.

**Türkiye Yenilenebilir
Enerji Birliği**

Resmi Havayolu

**TURKISH
AIRLINES**

A STAR ALLIANCE MEMBER

EMSA
JENERATÖR

İstanbul'un Altın İliçesi
**MALTEPE
BELEDİYESİ**
www.maltepe.bel.tr

EUROSOLAR
Türkiye

Dikkat Gergedan Çıkabilir!

Konut alanındaki gelişmeler, büyük karayolları, genişleyen tarım alanları ve kentsel yayılma, yaban hayvanlarının serbestçe dolaşımını her geçen gün daha da zorlaştırıyor. Bu insan yapımı bariyerler, özellikle doğası gereği av arayışı için geniş mesafelerde dolaşan avcı hayvanları da etkiliyor. Çözüm, hayvanların bir yerden diğerine engel olmaksızın hareket edebilmelerini sağlayan yaban hayatı geçitleri. Dünyanın dört bir yanında oluşturulan bu “doğa yolları” temelde büyük hayvanların dolaşımı için olsa da, böcekler gibi çok daha küçük hayvanların da faydalanabileceği bir çözüm yolu sunuyor. Eylül ayında Mother Nature Network adlı internet sitesinde yayımlanan bir yazı bu konuya yer verdi. İşte Top 10 Yaban Hayatı Geçitleri...

 Josh LEW

 Filiz İNCEOĞLU

1

Terai Kemerleri: Filler ve Bengal Kaplanları için

Terai Kemerleri, Hindistan ve Nepal’de bulunan 14 farklı korunmuş alanı kapsıyor. Buradaki otlaklar, ormanlar ve akarsu vadileri, seyrek görülen **Hint gergedanı**, **Asya fili** ve **Bengal kaplanı** gibi birçok tür için önemli habitatlar. Terai, Nepal’deki Bagmati Nehri’nden Hindistan’daki Yamuna Nehri’ne kadar uzanıyor. Nepal’deki Chitwan Ulusal Parkı ile Hindistan’daki Rajaji Ulusal Parkı gibi park ve doğal alanlar, büyük memeli hayvan topluluklarının sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için tek başına yeterli değil. Birbirine bağlı bu 14 alan, bir habitattan

daha fazlasını sağlıyor.

Terai’yle ilgili meseleler, ABD ve Avrupa’daki geçitleri etkileyen meselelerden çok farklı. Kırsal olmasına rağmen, özellikle Hint tarafında nüfus oldukça yoğun. Yoksulluk burada ciddi bir sorun olduğundan yasadışı avlanma, ormanlık araziye yakarak tarla yapmak için yer açma ve doğal kaynakların aşırı kullanımı gibi durumlarla sıkça karşılaşılıyor. Hindistan hükümeti, daha az sürdürülebilir gıda ürünleri yerine çiftçilere çiçek yetiştirmeleri konusunda teşvikler sağlamak gibi girişimlerde bulunuyor.

2

Burnham Yaban Hayat Geçidi

Burnham Park, Chicago’da emlak piyasasının üssü olan Lakeshore bölgesinde bulunuyor. Burnham Yaban Hayat Geçidi, Orta Amerika’nın bu bölümüne özgü çayır ve orman ekosistemlerinin yer aldığı parkın içinde 40 hektarlık bir alanı kaplıyor. Yol doğrudan şehrin merkezinden geçiyor ve her sene yolu buraya düşen **3 milyon göçmen kuş** için bir barınak işlevi görüyor. Bölge sakinleri de bu yeni yaşam alanlarını temizleme ve yeşertme konusunda aktif rol oynuyor.

3

Banff Köprüleri: 140 Bin Hayvan Geçiş Yaptı

Bazı yaban hayatı geçitlerinin oluşması için on yıllar gerekmez. Bazıları “büyük resme” hizmet etmekten çok, acil bir ihtiyaç sonucunda oluşur. Banff Ulusal Parkı’ndaki köprüler için de bu geçerli. Trans Kanada Karayolu boyunca inşa edilen bu üst ve altgeçitlerin, sık gerçekleşen yaban hayatı kazaları sorununu çözmesi öngörülüyor. Her yıl ulusal par-

kı 3 milyondan fazla kişi ziyaret ediyor ve buna ek olarak 4 ila 5 milyon kişi de hiç durmadan karayolunun Alberta kesiminde araç kullanıyor.

Park, altı tane üstgeçit ve düzinelerce de altgeçidi barındırıyor. Doğa bilimciler şimdiye kadar 140 bin hayvanın gerek köprüler gerekse altgeçitler aracılığıyla karayolundan geçtiğini belgelemiştir.

4

Sawantwadi-Dodamarg Yaban Hayat Koridoru

Sawantwadi-Dodamarg Yaban Hayat Koridoru Güneybatı Hindistan’daki koruma altındaki alanlarla hayvan barınaklarını birbirine bağlıyor. Alt kıtanın bu bölgesi boyunca uzanan ve yaban hayat yönünden zengin olan Batı Gat Dağları aynı zamanda madencilik sektörünün de ilgi odağında. Bengal kaplanlarına, aylara ve fillere ilaveten Gat Dağları geleneksel Ayurvedik tedavide kullanılan bir-

çok doğal şifalı bitkiye de ev sahipliği yapıyor.

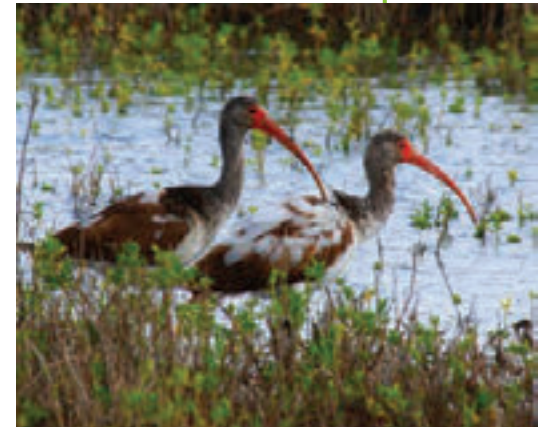
Çevre meseleleri ve doğal yaşamı koruma alanlarında faaliyet gösteren bir yardım kuruluşu olan Mumbai merkezli Awaaz Vakfı’nın desteğiyle, Sawantwadi-Dodamarg Koridoru’nun içindeki topraklar “**ekolojik olarak hassas alan**” olarak sınıflandırılmış. Bu nedenle, maden şirketleri burada herhangi bir faaliyette bulunamıyor.

5

Aşağı Rio Grande Vadisi Ulusal Yaban Hayat Barınağı

Teksas’ın güneydoğusu, ABD’nin en hızlı gelişen bölgeleri arasında yer alıyor. Konutlaşma ile ilgili gelişmeler, ticari binalar, çiftlikler, karayollarıysa buranın doğal alanlarını bölüyor ve Houston şehri dışarı doğru genişlemeye başlıyor. Falcon Barajı’ndan (tam Meksika sınırında) Meksika Körfezi’ne kadar olan Aşağı Rio Grande Vadisi ise tüm bu gelişmelerin merkezinde.

Aşağı Rio Grande Vadisi Ulusal Yaban Hayatı Barınağı, 30 yıldan fazladır doğa koruma gruplarıyla birlikte akarsu vadisi boyunca bir yaban hayatı geçidi oluşturmaya çalışıyor. Bu da sıklıkla, çiftçilerden toprak satın almak ve sonra da o alanları doğal bitki örtüsüyle yeniden kaplamak şeklinde gerçekleşiyor. **Aşağı Rio’daki bu çabaların faydasını gören hayvanlar arasında göçmen kuşlarla oselo gibi nadir bulunan memeliler de yer alıyor.**

6

93. Karayolu Yaban Hayatı Kavşakları

ABD 93. karayolu “Halkın Yolu” olarak bilinir. Ama artık “Yaban Hayatı Yolu” olarak da anılabilir. Montana’daki karayolu, ülkedeki en uzun ve güvenli geçiş koridorlarından biri haline geldi. 90 kilometrelik yol boyunca hem altgeçit hem üstgeçitlerle toplam **41 geçiş noktası** oluşturuldu. Hayvanların güvenli geçitlere yönlendirilmesi için karayolunun belli bölümlerine çit yerleştirildi. Özel kameralardan izlendiği kadarıyla birçok hayvan bu geçit ve köprüleri kullanıyor. Fotoğraflar da boz ayıların, geyiklerin, karacaların ve pumaların bu yapıları kullandığını kanıtlıyor.

7

Hollanda’nın Eko Kanalları

Konu yaban hayat koridorları olunca Hollanda rakip tanımıyor. Avrupa, hayvanların, karayolunun bir tarafından diğer tarafına güvenle geçebilmesi için 600’den fazla geçide sahip. Bunlardan bazıları son derece mütevaziyken bazıları devasa boyutlarda. En büyüğü olan **Natuurbrug Zanderij Crailloo**’nun uzunluğu yaklaşık 1,6 kilometre. Bu “Eko kanallar” geyik, yaban domuzu ve diğer memeli hayvanların yanı sıra nesli tükenmekte olan Avrupa porsuğu için de güvenli geçiş imkânı sunuyor.

8

Avrupa Yeşil Kuşağı

Avrupa Yeşil Kuşağı fikri Berlin duvarının yıkılmasından kısa bir süre sonra Almanya’da filizlendi. Yıllar geçtikçe bir dizi anlaşma sayesinde genişledi. Şimdi Finlandiya-Rusya sınırından Balkanlar boyunca ilerliyor. Yol, bir zamanların Demir Perde denilen bölgesinde bulunuyor. Bu nedenle yaban hayatını korumaya ek olarak, kültürel ve tarihsel bir öneme de sahip.

Aslında, **doğanın belli alanlarda**

hâlâ varlığını sürdürülebilmesi Soğuk Savaş’ın pozitif yan etkisi. Sınır bölgesi boyunca ekonomik faaliyetler çok sınırlı olduğundan, bu bölgelerde doğaya on yıllardır hiç müdahale edilmedi. Örneğin Finlandiya’da yaşlı ormanlar hâlâ ülke topraklarına hakim. Almanya’da ve Orta Avrupa’nın geri kalanında, nesli tehlikede olan türler Yeşil Kuşak sayesinde tam anlamıyla bir yaşam hattına kavuştu.

9

Oslo, Norveç’in Arı Karayolu

Norveç’in başkenti farklı bir çeşit yaban hayatı koridoru geliştiriyor. Oslo temiz bir kent olarak bilinse de arılar gibi polen taşıyan canlıların hayatta kalmak ve uygun yaşam şartlarını sürdürmek için ihtiyaç duydukları kent bahçelerinden ve bitkilerden yoksun. Yeni bir “arı geçidi” bu tür canlılara polen üreten bitkilere ulaşma şansı veriyor. Arılar, “yol” üzerinde bir

sonraki mola yerlerine doğru harekete geçmeden yiyecek arayabiliyorlar.

Arı dostu mekanlarda çiçeklerin muhafaza edildiği çatı bahçeleri ile balkonlar da bulunuyor. Hedef, her **250 metrede bir polen açısından zengin habitatlar barındırmak.** Arılar da bu sayede Oslo içinden geçerken ziyafetlerine devam edebilecekler.

10

Christmas Adası Yengeç Köprüsü ve Tünelleri

Hayvan geçitlerinin hepsi büyük memeliler için değil. Avustralya’nın Christmas Adası’nda, her yıl gerçekleşen yengeç göçü “yengeç geçitleri” konusunda ilham kaynağı oldu. Yengeçler adanın ormanlarının derinliklerinde yaşıyor ama her yıl çiftleşmek ve yumurta bırakmak için okyanusa toplu göç ediyorlar. Popülasyonları 50 milyon ile 100 milyon arasında tahmin edilen bu kabuklu deniz canlıları, ormandan okyanusa geçerken kelimenin tam anlamıyla adayı (ve karayollarını) kaplıyor. Yolda araba sürerken insanların onlardan kaçınması mümkün değil. **Doğabilimciler, bu yolculuk sırasında her yıl en az 500 bin yengecin öldüğünü tahmin ediyor.**

Ada şimdi kayıtsız göçmenlerin tutulduğu bir merkeze de sahip. Mültecilerin akını ve resmi görevliler yüzünden adanın nüfusu da giderek artıyor. Göç sırasında yaşanan kazaları sınırlamak için en az bir yeni yengeç köprüsü inşa edildi.

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, Tema Vakfı tarafından “Yeşil Yol Projesi”ni de kapsayan Karadeniz Bölgesi’ndeki altı ilin Çevre Düzeni Planı için açılan davada yürütmeyi durdurma kararı verdi.

Yıllardır çevreye yaydığı dayanılmaz kokuyla Kadıköy’de oturanları bezdiren **Kurbağalidere**’den çıkarılan balçıkla ilgili örnekleri analiz eden TÜBİTAK, derenin dibinden çıkarılan çamur için “**tehlikesiz atık**” raporu verdi.

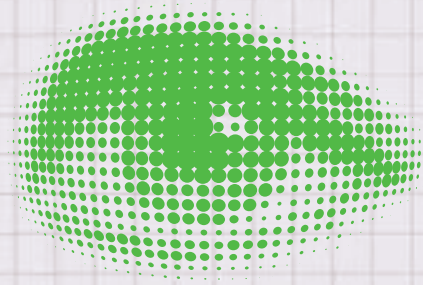
Uluslararası araştırma kuruluşu İklim Merkezi’ne göre, Paris’te gerçekleşen İklim Zirvesi’nde ülkelerin küresel ısınmanın önlenmesine ilişkin sözleri tutmamaları durumunda, yalnızca Türkiye’de **1,3 milyon** kişinin yaşam alanları sular altında kalacak.

Konya 1. İdare Mahkemesi, Türkiye’nin tahıl ambarı Konya Karapınar havzasında kurulması planlanan **Karaman Akçaşehir** kömür ocağı ile ilgili yürütmeyi durdurma kararı verdi. Firma karara itiraz ederek temyiz için Danıştay’a başvurdu. Danıştay, yürütmeyi durdurma kararını onayladı.

Eskişehir’de, büyükbaş hayvanlarda şap hastalığı görülmesi üzerine sekiz köy ve bir mahallede karantina uygulaması başlatıldı, bir hayvan pazarı da geçici olarak kapatıldı.

Çin, **Pekin** kentinde her gün etkisini artıran **hava kirliliği** ile mücadelede aldığı önlemleri üst seviyeye çıkardı. Pekin’de etkili olmaya başlayan yoğun hava kirliliği nedeniyle birkaç gün kırmızı alarm verilmişti. Alarm süresince okullar kapanırken, 3.500 inşaat alanında çalışmalar askıya alınmış ve 2.000’den fazla fabrikada üretime ara verilmişti.

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

Türkiye’nin ilk gergedanı Samir, Darıca’da, son beş yılda 101 “biyokaçakçı” yakalandı, iklimadaleti.org yayına girdi, Kaş Koruma Platformu çevre düzeni planını durdurmak için kampanya başlattı...

 Gözde İVGİN

Türkiye’nin ilk gergedanı Samir, yedi gün süren bir yolculukla İngiltere’den Darıca’ya getirildi. Ancak Samir’in vücudunda oluşan yaralar dikkat çekti. Genç hayvanın yolculuk sırasında, taşındığı kafese sürtünmesi nedeniyle yaralandığı belirtiliyor. Hayvanat Bahçesi müdürü ise “Gergedan için bir zararı yok. Zamanla geçecek” ifadelerini kullandı.

CHP Bursa Milletvekili **Orhan Sarıbal** 5 Aralık **Dünya Toprak Günü**’nde nüfus artışı ve amaç dışı kullanımlar yüzünden kulla-

nılabilir tarım alanlarındaki gerilemeye dikkat çekti. Sarıbal, Tarım Bakanlığı tarafından yayımlanan kamu spotlarının tarım arazilerinin ne kadar güzel korunduğu algısının yaratılmak istendiğine dikkat çekerek, 1950’li yıllarda kişi başına 0,75 hektar tarım alanı düşerken; günümüzde bu rakamın 0,34 hektara gerilediğini söyledi.

Alman çevre lobi grubu **DUH**, dikkatleri Daimler firmasına çekerek, **Mercedes** dizel modellerinin birinde nitrojen oksit (NOx) değeri Avrupa’daki yasal sınırın çok üzerinde olduğunu bildirdi. Daimler, Mercedes C sınıfı 200 CDI modeliyle ilgili test sonuçlarının “tartışmalı” olduğunu belirterek söz konusu modelin Avrupa Birliği standartlarını tutturana bir teknoloji kullandığını ve “yanlış iddianın” itibarını sarsması durumunda hukuki yollara başvuracağını ifade etti.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, son beş yılda, 53 olayda 101 “**biyokaçakçı**” yakaladı. Bu kişiler hakkında 2 milyon 615 bin lira idari yaptırım kararında bulunuldu. Biyokaçakçıların gözdesi ise **orkide** ve diğer yumrulu, soğanlı bitki türleri.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı **Kadir Topbaş**, İstanbul’da günde 16 bin ton çöp oluştuğunu açıkladı. Buna göre; İstanbul’da çıkan yıllık çöp miktarı 324 bin 444 içi yolcu dolu belediye otobüsünün ağırlığına denk geliyor.

İstanbul 4. İdare Mahkemesi, “uçurtma ve çayır alanı” yapılması planlanan **Küçüksu** mesire alanının ücretli otopark yapılması için İSPARK’a tahsis edilmesi yönünde ki İstanbul Büyükşehir Belediyesi kararını iptal etti.

İstanbul'da **Kartal Belediyesi** çevreci bir karara imza attı. Kartal Belediyesi Meclisi'nin aldığı kararla Kartal ilçe sınırları içerisinde naylon poşet kullanımına yasak getirildi.

Çanakkale Belediyesi, şehir merkezinde tarım arazisi olmayan vatandaşların organik tarım üretimi yapabilmeleri için yeni bir projeyi hayata geçiriyor. Belediye yapımına devam ettiği parkta, vatandaşlara tarım yapmaları için 76 adet bahçe temin edecek.

Ekoloji mücadelesi veren **Ekoloji Derneği**'nin "Herkes için iklim adaleti" talebiyle hazırladığı **iklimadaleti.org** yayına girdi.

Termik Santral Su, Atıksu ve Atık İstatistikleri Anketi sonuçlarına göre 2014 yılında termik santraller tarafından %98'i denizden olmak üzere 6,5 milyar metreküp su çekildi ve toplam suyun %98'i soğutma suyu olarak kullanıldı. Termik santrallerde 9.100 tonu tehlikeli olmak üzere toplam 24,2 milyon ton da atık oluştu.

Bartın'ın Ulus ilçesi Kumluca bölgesindeki **Kumluca Orman İşletme Şefliği**'nin bahçesinde bulunan 60 yıllık beş çınar ağacı, binaya zarar verdiği gerekçesiyle kesildi. İşletme şefi, "Büyümeyen ağaç türlerinden dikeceğiz, bahçe daha güzel olacak" dedi.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın hava izleme raporlarında yer alan bilgilere göre Türkiye'de havası en kirli şehir **Afyonkarahisar**. Marmara Bölgesi'nde Keşan, İstanbul'da Esenyurt en kirli havaya sahip yerleşimler olarak dikkat çekiyor. En temiz şehir ise Eskişehir.

Bodrum'un **Yalıkavak** bölgesinde yapılması planlanan ve bir süre önce rüzgar türbinlerinin inşaatına

başlanan Rüzgar Enerji Santrali (RES) Projesine ilişkin açılan davada mahkeme yürütmeyi durdurma kararı verdi.

Antalya'nın Kaş ilçesi için onaylanan yeni çevre düzeni planını durdurmak için bir imza kampanyası başlatıldı. **Kaş Koruma Platformu**'nun change.org'da başlattığı imza kampanyası, doğal SİT alanı olan üç koya iş makinelerinin girerek yeni düzenlemelerin yapılmasını ve çevre düzeni planını durdurmayı amaçlıyor.

İstanbul-İzmir otoyolu kapsamında Bursa ve Balıkesir illerinde 30 köy ve mahallede acele **kamulaştırma** kararı alındı. Kamulaştırma yüzlerce parseli kapsayacak.

İklim değişikliğine bağlı olarak seviyesi belirli periyotlarda değişen **Van Gölü**, son 15 yılın en büyük su kaybını yaşıyor. Eski iskelelere ait kalıntıların ve birçok kayalığın ortaya çıktığı gölde, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölüm Başkanı **Prof. Dr. Ali Fuat Doğu** tarafından yapılan araştırmalarda da bu yılki su kaybının 2 metreyi geçtiği belirlendi.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin merkez **Kayapınar** ilçesinde oluşturduğu Kent Ormanı arazisinin, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından askeriye devredilmesine tepkiler devam ediyor. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi eşbaşkanı **Gültan Kışanak**, bakanlığın askeri bölge olarak ilan ettiği kent ormanını daha önce yeşil alan ilan ettiğini hatırlatarak, "Bakanlık geçmişteki planına dönmelidir. Burası kente hava sağlayan alandır" dedi.

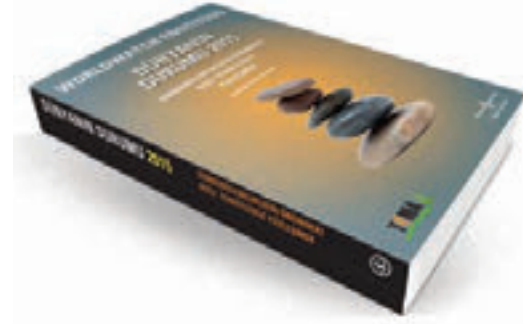
Kaynaklar: WWF, Cumhuriyet, TRT Haber, Radikal, T24, Hürriyet, Posta, Zete, BirGün

99 Soruda Hayvan Hakları

Yazar: Ahmet Kemal Şenpolat

Yayınevi: Okuyan Us Yayınevi, 2015

Hayvan Hakları Federasyonu (HAYTAP) Başkanı Av. Ahmet Kemal Şenpolat uzun bir hazırlık sürecinin sonunda Türkiye'deki önemli bir eksikliği giderecek bu kitabı hazırladı. Aynı gezegeni paylaştığımız, bizler gibi duyguları ve yaşama arzuları olan hayvanlara karşı insanlar olarak tutumumuzun masaya yatırıldığı bu kitapta şiddet uygulanan hayvanlara yönelik nasıl adım atılabileceği, evcil hayvan sahiplerinin, komşularının belediyeye kendilerini şikayet etmesi üzerine neler yapmaları gerektiği gibi konulara değiniliyor. Ayrıca "Hayvanları hayvan-severlerden bile koruyan bir yasa mümkün mü, hayvan haklarını savunan biri vejetaryen olmak zorunda mı, sokaktaki kediye eziyet edenle evindeki kediye eziyet edene verilen ceza gerçekten farklı mı" gibi sorular cevaplandırılıyor. 19'u Türkiye, biri Azerbaycan merkezli olmak üzere 20 farklı sivil toplum örgütünü aynı çatı altında buluşturan HAYTAP'ın bu kitabın satışından elde ettiği tüm geliri federasyon projelerine aktaracağını da belirtelim.

Dünyanın Durumu 2015

Yazar: Kolektif

Çevirmen: Gülru Hotinli

Yayınevi: İş Bankası Kültür Yayınları, Aralık 2015

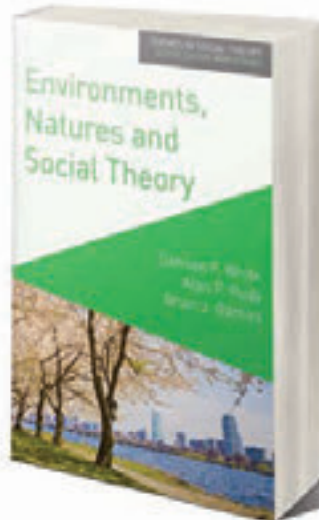
Worldwatch Enstitüsü'nün ünlü yayını *Dünyanın Durumu* çeyrek asırdır geniş bir öğrenci, gazeteci, siyasetçi ve bilinçli vatandaş kitlesini sürdürülebilir gelişmedeki eğilimler hakkında bilgilendiriyor. 2009 yılından bu yana Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve TEMA Vakfı işbirliği ile Türkiye'deki okurlarla buluşan serinin 2015 sayısı da raflarda yerini aldı. Kitapta uzmanlar, sürdürülebilirliğin önündeki gizli tehditleri araştırarak bunlara nasıl yaklaşılması gerektiğini irdeliyorlar. Eserde ayrıca taşkın, kuraklık ve diğer aşırı iklim olaylarından kaçan iklim değişikliği mültecilerinin yol açtığı göç ile nasıl başa çıkılacağı; bir ekonominin büyümeden de dinamik olup olmayacağı; yeryüzünün muhafaza edilmesi için ne tür bakış açılarına ihtiyaç duyulduğu gibi önemli sorular ve bunlara yönelik esnek çözümler derinlemesine inceleniyor. İnsanlığı daha iyi bir rotaya oturtmak için milyonlarca küçük çözüm gerektiği gerçeğinden yola çıkan kitabın proje yönetmenliğini **Gary Gardner, Tom Prugh** ve **Michael Renner** üstlenirken 15 yazar da katkıda bulunuyor.

Çevreler, Doğalar ve Sosyal Teori (Environments, Natures and Social Theory)

Yazar: Damian White, Alan Rudy, Brian Gareau

Yayınevi: Palgrave Macmillan, 2015

İklim değişikliğinden fosil yakıt bağımlılığına, doğal felaketlerin olumsuz sonuçlarından biyoçeşitliliğin kaybına kadar yaşadığımız çağın sorunları, bir çözüm sunmak için disiplinler arası çalışmalar gerektiriyor. Kitap tam da bu ihtiyaca karşılık vermek üzere hazırlanmış. Odakta çevre sosyolojisi ve coğrafyası, siyasi ve sosyal ekoloji gibi alanlar yer alıyor. Farklı alanlardan aktörlerin

görüşlerini karşılaştırarak hibrit bir model ortaya koyuyor. Rhode Island Tasarım Okulu'ndan **Damian White**, Central Michigan Üniversitesi'nden **Alan Rudy** ve Boston Kolej'den **Brian Gareau**'nın hazırladığı bu eserde hibrit tarihler, sosyal çevrecilik ve siyasi ekoloji, yapılar ve kurumlar, kültür, alan ve güç gibi başlıklar yer alıyor. Kitap özellikle sosyal bilimlerde öğrenim gören lisans ve yüksek lisans öğrencileri için önemli bir referans niteliğinde.

Coca-Cola İçecek 2014 Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlandı

Sosyal, çevresel ve etik alanlardaki uygulamalarımızı ve performans sonuçlarımızı GRI G4 raporlama ilkelerine uygun olarak hazırladığımız 2014 Sürdürülebilirlik Raporumuz ile paydaşlarımızın bilgisine sunuyoruz.

<http://www.cci.com.tr/tr/surdurulebilirlik/kss-raporumuz/>

Şekerbank

ENERJİYİ VE
EMEĞİ KORUYAN

eKO
KREDİ

Doğa
için
güzel
haber

Enerji verimliliği yatırımlarının finansmanında Türkiye'de öncü rol edinen Şekerbank, EKOkredi ile bugüne kadar 75 bini aşkın bireysel müşteri, esnaf, çiftçi, işletme ve KOBİ'yi enerji tasarrufuyla tanıştırdı. EKOkredi ile 21,1 milyar kilovatsaat enerji tasarrufu sağlandı, 4,5 milyon ton karbon salımı engellendi, 104 bini aşkın konut yalıtımı desteklendi ve 194 milyon metreküp doğalgaz tasarrufu elde edildi. Şekerbank, EKOkredi ile emeği ve enerjiyi koruyarak ülkemiz ekonomisine destek olmaya devam ediyor.